

CORONIS
AD
COLLATIONEM
HAGIENSEM,

QVA ARGVMENTA PA-
STORVM HOLLANDIÆ

Adversus Remonstrantium
Quinque Articulos

*De Divinâ Prædestinatione, & capitibus
ei adnexis, producta, ab horum exceptio-
nibus vindicantur.*

Auctore GVILIELMO AMESIO,

J. 47

Editio sexta.

15.73

LONDINI
Excudebat I. L. sumptibus
Roberti Allotti. 1632.

84;02

CAMBRIDGE
UNIVERSITY
LIBRARY

Illustrissimis ac Potentissimis Dominis.

D. D.

ORDINIBVS
GENERALIBVS

Fœderatarum Provincia-
rum in Belgio.

Illustrissimi Domini,

*Imbula illa minores,
qua navibus onera-
rijs adhaerescunt, ad
eosdē semper ferun-
tur portus, cum illis majoribus ca-
minis, quarum appendices existunt.
Quum igitur harum regionum
ecclesia, quibus metotum adhære-*

Epistola Dedicatoria.

refateor, in istis procellis ac turbini-
bus quibus agitantur & gravi-
ter jactantur, ad prasidium Am-
plitudinis Vestra confugiunt, ut
sub vestro patrocinio sarta recta
conserventur, nemini certè hoc mi-
rum videri debet, quod mea etiam
scaphula in eandem tutelam se in-
sinuare, vel potius ingerere tentat.
Vos quasi ex arce, aut pharo sapien-
tia, & authoritatis vestra, lumen fa-
extulistis nuper fluctuantibus pio-
rum animis, qui incertis ventis, in-
jam nimis diu quassata vela dede-
runt, quum de sacrâ Synodo con-
vocandâ sanctissimum fecistis de-
cretum. Cujus tamen salutaris consilii
filij mihi certè non alia mens auxilia-
ratio videtur, quam qua visioni ben-
illius fuit, quâ Angelus Iehovâ
confirmavit olim Mosem, quando itaq;
flamma ignis apparebat ipsi è me-
diis rubi. Spem enim non levem
omnibus bonis adfert, ita res deinde

Epistola Dedicatoria.

ceps gerendas, ut quamvis rubus
ardeat igne, non tamen exustus cō-
sumetur; quamvis acriter proba-
ta sint Ecclesia, à combustione ta-
men salva manebunt. Si ego igi-
tur inter alios divertam nunc pau-
lo, & propius accedam, ut videam
visionem istam magnam, & non
contempler solum ejus rationem,
sed eam etiam (unus è multis)
enfausta prosequar acclamatione,
o-gratia gratia ei; quamvis nihil
is, insuper adferre possim, cujus ut ra-
de, tio aliqua habeatur, apud viros
nam gravibus consilijs intentos, &
deam tanto fastigio dignitatis positos,
non alio cum jure possim expectare; ve-
auniam tamen huic cepto pollicetur
nihil benignitas illa spectabilis, quâ si-
vibile studium in alijs fovere soletis.
adeoque hoc illud est, quod istac ago
nuncupatione, non ut oppositis invi-
entiam conflare studeam accusando,
in ut vobis fastidium pariam blan-

Epistola Dedicatoria.

dicendo : sed ut felicissimum exitum cogitatis vestris exoptem, & ab illustri gratia ac patrocinio vestro, conatibus istis meis necessarium acquiram tutamen. Quod si ab I. A. V. impetravero, non meo solum studio, sed & ipsi veritati, cui operam istam navavi, ne dicam Ecclesijs, in quibus diu beneficio vestro personavit, firmamentum nonnullum, ac robur suppeditatum iri spero. Plura non habeo coram vobis proferenda, Illustrissimè Domini. Neque enim debeo, neque audeo sic vestris auribus obstrepere, ut in publica commoda, in privatum pudorem, & indignitatem etiam ac clementiam vestram simul videar peccare. Deum optimum maximum in Iesu Christo veneror, ut vobis propitius, & consilijs vestris præsens atque praeses, gloriam suam usque & usque habitare velit in terrâ vestrâ ; &

Epistola Dedicatoria.

*ut benignitatem ac fidem occurre-
re faciat inter se, justitiam & pa-
cem osculari se, fidem è terra ger-
minare dans, & justitiam è cælis
prospectare.*

I. V. A.

Observantissimus

GVILIELMVS AMESIVS.

A 4

PRÆ-

62
182

PRÆFATIO
AD ECCLESIAS
ILLAS BEL-
GICAS,

*Quæ in Confessione receptâ con-
stanter persistunt.*

DIxerint licet iniqui
rerum æstimato-
res, siue malevo-
li, siue ignavi ac
nimis cauti, in-
ceptum hoc audax, temerari-
um, ac planè insolens haben-
dum, quod ego me projici-
am in concertationem hanc
vestram, & sic ad causam istam
aggrediar, ut partes alienas
non sine confidentia videar in
me recepisse: hæc tamen ob-
trectatio, conscientiam illius
A 5 officij,

Prefatio ad Eccl. Belgicas.

626
154
officij, quod vobis (pro exiguis
illis viribus quas dimensus est
mihi Deus) præstare sum co-
natus, nullo modo aut franger,
aut etiam concuciet, ac debili-
tabit. Si enim nihil aliud sub-
esset, quam ut in hoc vestro
gravissimo sanè tempore, quo
quicquid aliquandò futurum
fuit in castris contra Ecclesia-
rum quietem, hoc omne simul
convenisse videtur, ego me ra-
tionibus vestris adjungerem, &
conjunctissimæ societatis quasi
jure commotus, partem vestri
oneris in me susciperem; & ad
res fessas, vel facultate aliquâ
sublevandas, vel conatu saltem
& studio recreandas, animum
applicarem, & operam quam
potui præmptus navarem; quid
tandem in tali consilio foret,
quod non laudem potius quam
accusationem sperare posse vi-
deatur?

Prefatio ad Eccl. Belgicas.

deatur? At verò ego amplexus animo sum aliquanto amplius: causam hanc nempe quam suscepi, non vestrum tantum esse, quamvis inter vos jam ferveat maximè, sed aliorum etiam omnium tam singulorum fidelium, quam coetuum vobiscum sententiam communem: & ad sanctissimas illas Calvinii, Bezæ, Martyris, Bucerii, Whitakeri, Perkinsi, ac similium animas vel maximè pertinere: in quorum beatissima nomina, non tam incurrunt Remonstrantes obliquè, quàm insolenter & insectanter invadunt: & quod maximum est, ad sacrosanctos Prophetas, & Apostolos ipsos spectare, quorum insignita maximè verba, planè inversa video, ac novis argutijs sophisticè elusa. Hæc autem qui attendet diligenter,
&

626
186
Prefatio ad Eccl. Belgicas.

officij, quod vobis (pro exiguis illis viribus quas dimensus est mihi Deus) præstare sum conatus, nullo modo aut franget, aut etiam concuciet, ac debilitabit. Si enim nihil aliud subesset, quam ut in hoc vestro gravissimo sanè tempore, quo quicquid aliquandò futurum fuit in castris contra Ecclesiarum quietem, hoc omne simul convenisse videtur, ego me rationibus vestris adjungerem, & conjunctissimæ societatis quasi jure commotus, partem vestri oneris in me susciperem; & ad res fessas, vel facultate aliquâ sublevandas, vel conatu saltem & studio recreandas, animum applicarem, & operam quam potui promptus navarem; quid tandem in tali consilio foret, quod non laudem potius quam accusationem sperare posse videatur?

Prefatio ad Eccl. Belgicas.

deatur? At verò ego amplexus animo sum aliquanto amplius: causam hanc nempe quam suscepi, non vestrum tantum esse, quamvis inter vos jam ferveat maximè, sed aliorum etiam omnium tam singulorum fidelium, quam coetuum vobiscum sententiam communem: & ad sanctissimas illas Calvinii, Bezæ, Martyris, Bucerii, Whitakeri, Perkinfi, ac similiarum animas vel maximè pertinere: in quorum beatissima nomina, non tam incurrunt Remonstrantes obliquè, quàm insolenter & insectanter invadunt: & quod maximum est, ad sacrosanctos Prophetas, & Apostolos ipsos spectare, quorum insignita maximè verba, planè inversa video, ac novis argutijs sophisticè elusa. Hæc autem qui attendet diligenter,
&

626
158
Praefatio ad Eccl. Belgicas.

& verè secum existimabit, non putabit profectò ab homine Christiano, & harum rerum studioso, minùs quidquam alienum esse, quàm titulam suam adferre, quàm si incendium non possit extinguere, possint tamen eorum animi non nihil refici, qui ne ulterius grassetur laborant. Quod verò ad istam periculi partem præ cæteris accesserim, hanc hujus consilij justissimam habeo rationem. Quum iisdem ferè telis ubique pugnetur à Nostreis, adversus importunos istos errores, quibus usi fuerunt in Collatione Hagien- si, (nec enim fortiora dantur, quàm sunt illorum pleraque) & Oppositi primarium suæ defensionis vim sophismatis maximè speciosis, maximeque lubricis simul congestis, in ista sede collocarunt, tanquam in arma-

Praefatio ad Eccl. Belgicas.

armamentario quodā benè munito; illos operā ludere necesse est, vel ita saltem navare, ut facile possit eludi, qui eadē jacula sæpius intentant, de repulso istoc ante præparato nihil interim cogitantes. Vel igitur è medio nobis tollendum est hoc quicquid sit munimenti, vel de argumentis, & Scripturæ testimonijs gravissimis in perpetuum posthac silendum. Quod cum ita sit, an fieri debeat quod ego tentavi, hoc extra omnem deliberationem ponendum esse puto : an autem à me debeat, dubius & hæsitans diu mecum cogitavi : tandem verò in illam sententiam, aliorum hortatu & excitatione commotus, descendi, ut à quovis quidem alio potius quàm à me provinciam istam capeffendam esse judicarem, à me tamen potius, quàm

626
156
Prefatio ad Eccl. Belgicas.

quàm à nemine. Hanc facti
rationem, confido & spero,
omnibus non iniquis fore pro-
batam. Ad vos igitur jam ac-
cedo, dilecti Dei coetus, non
ut officium hoc meum promer-
cali more commendem, sed ut
synceras vestras mentes, per
submonitionem quandam ex-
pergeficiam, & excitem ad
seriam cogitationem eorum,
quæ à vobis jam in hoc visi-
tationis & probationis vestræ
die, tam Deus ipse, quàm
omnes illi, qui spiritu & ze-
lo Dei ducuntur, vehemen-
ter postulant & expectant. Qui
contra vos & Confessionem
vestram, in istis articulis, quos
hic agitados habetis, veniunt, ij
triplici uti solent armaturâ.
Horrendas quasdam blasphe-
mias in primâ acie collocant,
quibus dum causam adversam
onerare

Prefatio ad Eccl. Belgicas.

oncrare student, animos Chri-
stianos, & majestatem ipsam
divinam non parùm lædunt.
Has ego refutatione sollicitâ,
non dignas esse duco. Satis est
eas repulisse breviter gravi illo
responso, quod Senatus Roma-
nus dedisse fertur, orationi cui-
dam, à Iuliano Apostata in
Constantini probrum factæ, &
coram ipsis recitatæ, *modestiam*
majorem optamus auctori. Terri-
culamentis istis, proximum lo-
cum tribuunt, interpretationi-
bus illis novis, quibus plurima
Scripturæ testimonia, cum ar-
tificio quodam singulari, in su-
am rem convertunt: ubi robur
& nervi illi sunt quos habet eo-
rum causa tota. In ista verò
parte, quid veræ, solidæque ra-
tionis insit, scrutatus ego sum
inter alios, & in hoc scripto re-
præsento. Tertium verò cune-
um

626
156
Praefatio ad Eccl. Belgicas.

um in conscientias ipsas pi-
rum omnium adigunt. Conten-
dunt enim doctrinam istam
quam nos profitemur, tam nox-
iam esse pietati solidæ, ut fi-
dem, spem, timorem Dei, ac re-
ligionem omnem ex animis
hominum evellat, & vel mise-
ram desperationem, vel carna-
lem securitatem, vitamque so-
lutam, quasi germanos fructus
ferat. Quamvis autem quod
huic veritati assingunt, ab Apo-
stolo ipso Paulo, cui idem legi-
mus objectatum, jam olim no-
vimus redargutum satis, atque
etiam explosum fuisse; nobis
tamen ex officio incumbit, non
verbis tantum negare quod
ajunt, sed & factis ipsis refuta-
re. Istiusmodi enim calum-
niæ, non leviter abstergi dispu-
tando, sed religiosè vivendo
penitus debent extinguì. Hæc
igitur

Praefatio ad Eccl. Belgicas.

igitur vobis, qui causam istam
ad cor & ad conscientiam inti-
mam revocastis, qui veritatem
simul & sanctitatem ejus invio-
latam esse vultis, vobis inquam
hæc reliqua pars est; hic restat
actus; hic restat actus; in hoc
elaborandum est; ut illam, vel
neglectam hætenus discipli-
nam, malis hisce moniti, seriò
constituatis, vel diu collapsam
restituatis tandem & confirme-
tis, quâ fides ac doctrina Dei
ornari possit & honestari, ut e-
brietas, scortatio, juramentum
temerarium, & id genus reli-
qua, tam dicta quam facta pu-
tria, habeantur apud vos in de-
testatione justâ, seriâque cen-
surâ coërceantur; ut quæ ple-
risque omnibus inter lusus ha-
bentur, alea, saltatio, scena, ea
fugitantur à vobis, tanquam fla-
gitiorum graviorum periculo-
sa fo-

626
150
Praefatio ad Eccl. Belgicas.

sa fomenta ; ut dies Dominicus Deo sacer concedatur, nec ad officia communia, nedum ad luxum & luxuriam à quoquam vestrorum transferatur ; ut privata pietatis exercitia, matutinae ac vespertinae preces, lectitatio Verbi, inferiorum inspectio diligens, ac institutio, sine quibus religio non potest diu spirare, vigeant in familijs, & assidue colantur ; ut denique tam publice, quam privatim, vis ipsa pietatis in manu, lingua, & corde ipso frænando, agendoque, non forma sola curetur. Hæc qui faciunt, ij sic se gerunt ut convenit evangelio Christi : ij sinceri Dei filij sunt, in medio gentis pravæ, ac perversæ, splendentes ut faces, sermonem vitæ cum dignitate prætendentes : adversus eos qui insurgunt, erubescere tandem cogen-

Praefatio ad Eccl. Belgicas.

cogentur, non invenientes ut dicant adversus eos quidquam odiosi. Pietas quidem ipsa non potest effrenata quorundam ora prorsus oppilare, aculeos tamen linguarum ita retundere solet, ut vix cutem ipsam penetrare videantur. Quem, non dicam prudentem, sed vel sanum commoverunt unquam insani Bolfeci clamores in Calvinum? Quis tam excors, aut insensatus erit, inter illos omnes qui Tomsoni mores novērunt, ut absque nausca possit eum ferre de seculi insurgente improbitate (cujus ipse pars magna fuit) querentem adversus Perkinfi, Whitakeri, & similium professionem, qui frontibus, & pectoribus insculptum sepe gerunt *Sanctitas Iehova*? Ut paucis multa complectar, si omnes illi qui cum Calvino, Bucero,

Prefatio ad Eccl. Belgicas.

620
150
Buccero, Martyre, Beza, Zanchio, Iunio, Whitakero, Perkinso, & similibus, iudicio ac professione consentiunt, cum illis etiam in vitæ ac morum instituto æque essent conjuncti, in sectatores isti contempti silerent. Quod superest igitur, Deum ex intimis sensibus oro, ut in coetibus vestris, & in fidelium omnium cordibus, hoc studium veræ pietatis magis magisque accendat, & opprobrium aufert ab Israël.

IN CORONIDEM
GVILIELMI AMESII
ANGLO-BRITANNI.

Illustris olim protulit *Britannia*
Dogma hoc superbum, quo negatur illa vis
Peccati in ipsas intimas mortalium
Mentis medullas & voluntatis simul
Diffusa, primorum è malo parentium.
Divina quæ lux, vita, visque extinguitur :
Dogma hoc nefandum, quo redemptoris Dei
Alma negatur gratiæ efficacia,
At ipsa nostro seculo *Britannia*
Hoc delitescens dudum apud Scholasticos
Protraxit in lucem malum, & neci dedit.
Juellus & re, & nomine hoc, *Kempner*,
Whitaker ille terror Hesperii Iovis,
Rainoldus acri fervidus molimine,
Perkinsus inter optimos haud ultimus,
Willetus arma qui minasque contudit
Gigantis alti, qui *Deo bellum* intulit,
Wagistius & *Martens*, ambo laudibus
Clari eruditionis & scientiæ,
Uterque *Abbas*, Anglicanæ Præsules
Ecclesiæ, orbis Christiani lumina,
Et major ipse Rex suæ *Britannia*,
Stylo simulque voce noxiam hanc lucem
Ecclesijs à Christi abegerunt procul.
Dogma hoc superbum in *Belgicis* Ecclesijs,
Iam denuò post tot vicissitudines
Seculi repullulans, acuto *Aursius*
Britannus ecce nunc stylo radicitus,
Fibris resectis omnibus, planè eruit.
Tulit majum hoc & sustulit *Britannia*.

Festus Hommius.

Admonitio ad Lectorem.

Nonnulla sunt quæ studiosus Lector paucis est mihi monendus.

1. Per totum istud scriptum, ubi Collationis Hagiensis certus aliquis locus notatur, ibi versionem D. Brandij semper designari. Eam enim ego constanter sum secutus in totâ scripti-
one: & in principio singulorum argumentorum, ex illâ posui numerum paginarum, ex quibus responsiones Remonstrantium sigillatim desumpsî.

2. Abstînuisse me ab illorum testimonijs adversus Remonstrantes proferendis, quæ ulla cum specie reyci possint ab illis, & vel eorum verba sola ferè urgere, qui actores fuerunt in ipsa collatione, ut Nicolai Grevinchovij, Iohannis Arnoldi, Simonis Episcopij, & Adriani Borrei, vel Arminij, quem illi authorem habuerunt totius incepti; à quibus, ut suimet optimis interpretibus, eorum quæ in collatione obscure, vel aasbiguè dicta fuerunt, genuinum sensum ut peterem, æquum esse nemo negabit.

3. Ea quæ ex Nicolao Grev. buc adferuntur, quorum pleraque patrocinio vel agnitione reliquorum maxime videantur indigere, singularem ab ipsis approbationem habere. Sic enim testantur in libello quodam Belgico, qui de statu questionum agit, & inscribitur, admonitio adversus malignum & falsum scriptum, pag. 23. D. Nicolaus non defendit in libro suo, nisi 4. aut 5. articulos Remonstrantium: & hoc eodem planè modo quo in Hagiensi collatione defensi fuerunt.

INDEX.

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ,

Qui fusiùs in hac Coronide explicantur.

Cap. 14. 28	384	Cap. 19. 16	427	Verf. 16	93
Verf. 30	348	Cap. 20. 16	13	Verf. 27. 28	457
Cap. 29. 4	263	Cap. 22. 14.	14	Verf. 28. 29	410
Cap. 30. 6	238	Cap. 24. 22.	15	Verf. 29	22
Cap. 30	384	Verf. 24.	16 452	Cap. 11. 43	294
Cap. 13. 14	384	Marc. 13. 20.	433	Verf. 51	146
Cap. 18. 33.	152	Luc. 7. 30	343	Verf. 52	146
Cap. 1. 3	466	Cap. 8. 16	467	Cap. 12. 39. 40	335
Cap. 69. 29	53	Cap. 10. 20	49	Cap. 13. 1	326
Cap. 119. 3	424	Cap. 14. 23	345	Verf. 18	19
Cap. 125. 1	407	Cap. 22. 32	444	Cap. 14. 16	414
Cap. 3. 3	283	Cap. 23. 35	433	Verf. 17. 334-479	
Cap. 7. 3	283	Cap. 24. 29	345	Verf. 23.	478
Cap. 10	403	Joh. 1. 12	86	Cap. 15. 13	172
Verf. 27	350	Cap. 3. 16	294	Cap. 17. 6	23
Cap. 46. 10	350	& 200. 206. 456		Verf. 15. 20	445
Cap. 59. 21	404	Cap. 4. 24	407	Act. 5. 31	180
Cap. 24. 7	275	Cap. 5. 24	409	Cap. 7. 51	371
Cap. 31. 18.	261	Cap. 6. 35. 37. 39.		Cap. 9. 15	412
Verf. 33. 179.	279	44. 46. 57	409	Cap. 13. 48.	40. 89
	390	Verf. 37.	20 91.	Cap. 16. 14	284
Cap. 32. 38.	390		334. 457	Cap. 18. 10	55
Verf. 39.	390	Verf. 39.	22. 457	Cap. 20. 16	427
Verf. 40.	390	Verf. 44	338	Verf. 28	145
Verf. 36. 25	267	Verf. 56	354	Rom. 4. 16	73
Verf. 27	267	Cap. 8. 31	471	Cap. 5. 5	359
Verf. 2. 19.	406	Verf. 35	480	Verf. 6	141
Cap. 7. 23	155	Verf. 47	92	Verf. 7	152
Verf. 24.	467	Cap. 10. 3	19	Cap. 6. 2, 8, 9, 10,	
Cap. 1. 21	149	Verf. 15	144	11	474
Cap. 16. 18	412	Verf. 65	56	Verf. 5. 6	179
				Cap.	

INDEX LOCOR. S. SCRIP.

Rom. 8. 14	333	Verf. 19	896	Tit. 1. 1	44
Verf. 29	33	Gal. 4. 15	426	Cap. 2. 14	150
Verf. 29, 30	97	Verf. 19	487	Heb. 2. 14, 15	269
	434	Ephes. 1. 4	1773-80	Cap. 3. 6. 14	470
Verf. 34.	157-449	Verf. 5	84	Cap. 6. 17	448
Verf. 35, 37, 38.	490	Verf. 19	308	Cap. 12. 2.	461
Cap. 9. 3	153	Cap. 2. 8.	355	1. Pet. 1. 5	462
Verf. 11	17	Verf. 10.	87	Cap. 2. 4	432
Verf. 14	104	Cap. 5. 23	458	2. Pet. 1. 3	327
Verf. 22, 23	26	Verf. 25	145	Cap. 2. 1	142
Cap. 11. 2	434	Verf. 26, 27	84	1. Job. 2. 2	208
Verf. 5	17	Phil. 1. 6	422	Verf. 4, 6, 14, 24	480
Verf. 7	435	Verf. 19	253	Cap. 9.	475
Verf. 9	101	Cap. 2. 13	254	Verf. 14, 15	480
Verf. 12	215	Cap. 4. 3	49	Verf. 16	173
Verf. 17	391	Colos. 1. 20	83	Cap. 4. 13	335
Verf. 39	436	Verf. 22	418	Cap. 5. 4	484
Cap. 14. 14, 15, 141		Cap. 2. 12. 13	314	Verf. 18	485
1. Cor. 18.	458	1. Thes. 5. 23	420	Ind. Verf. 1	459
Verf. 8, 9	417	2. Thes. 1. 11.	325	Verf. 3	489
Verf. 23, 24	333	Cap. 3. 3	422	Apo. 3. 5	53
Cap. 4. 7	369	1. Tim. 2. 14	431	Cap. 16. 8	54
Cap. 8. 11	141	2. Tim. 1. 12.	460	Cap. 20. 6	489
Cap. 10. 13	419	Cap. 2. 19. 19	100.	Cap. 21. 27.	49
2 Cor. 1. 21	338	Verf. 25	355	Cap. 22. 19	53
Cap. 5. 15	336				

FINIS.

Articulus

ARTICVLVS PRIMVS DE ELECTIONE

- Ex Fide prævisâ.

CAPUT I.

Status questionis eruitur.

Ententia Remon-
strantium hæc est: Sententia
Deum æterno & im- Remostrā-
mutabili decreto, in tium de E-
Iesu Christo Filio suo, lectione.
ante factum mundi
fundamentum, statu-
isse, ex lapso & pec-

catis obnoxio humano genere, illos in Christo,
propter Christum, & per Christum, servare, qui
Spiritus Sancti gratiâ in eundem Filium ejus
credunt, et in ea fide fideique obedientiâ per e-
andem gratiam usque ad finem perseverant.

Fricanda paululum est hæc spica, ut am-
biguitatum omnium integumentis remotis,
quid grani continuat, facilius possit intelli-
gi, & quid illud sit de quo differatur.

In isthoc igitur Electionis decreto an-
notasse mihi videor, controversiam haberi
quinque partitam, atque adeò totidem quasi

B

membra

Quinta-
plex cir-
ca eam
controver-
sia.

I.
Decretum
Electionis
quid Re-
monstran-
tibus signi-
ficet.

membra diligenter iis considerata puto, qui in causæ penetralia descendere cupiunt.

1. Actus ipse (*qui*) vel Decretum istud quale sit. 2. Obiectum (*quod*) cuiusmodi. 3. Terminus (*ad quem*) quis. 4. Conditio & ratio (*qua*) quæ sit. 5. Fundamentum (*super quod*) cuius generis ponendum.

Primum quod attinet, duo sunt decreta (ab Arminio in declaratione posita pag. 47.) quorum alterutrum potest his iisdem verbis designari per æquiocationem illam; quam Arminius in electionis voce latere facit: (resp. ad quæst. synod. quæst. 1.) illud nempe imprimis generale pronunciatum, quo statuit apud se *Deus non aliud hominum genus salute donare quam credentes & inobedientiæ fidei ad finem usque perseverantes*. Deinde etiam & particulare vel singulare illud, quo decrevit *Deus certas quasdam singulares personas salvare, quas credituras jam videbat & ad finem usque perseveraturas*.

Hæc utraque decreta Prædestinationi nomine à Remonstrantibus insigniri solent quamvis prius illud præconceptio & præscriptio tantum sit officii debiti, & conditio nis illius, quam in salvandis requisiturus erat Deus: sic Arminius ipse describit The priv. disp. 41. thes. 1. neque magis prædestinatio dicenda sit, quam illud legis. *Facienti hoc vivet, aut opposita illa, Infideles damno & Non facientes hoc, damnabo*, ita ut omnes mortales hæc Prædestinationis ratione amittant, bis ad vitam & bis etiam ad mortem destinari dicantur, neq; tamen sic ad vitam

qu

quin omnes possint dānari, nec sic ad mortem, quin servari possint omnes. Ambiguitate hujusmodi involuntus Articulus disputationem ipsam nonnihil involvebat etiam, nec sinebat esse distinctam. Sic enim Fratres illi reverendi, qui ex adverso stabant, thesin illam accepisse videntur, quasi generale illud contineret effatum, & nihil ultra: ac propterea in Collatione, primo scripto, distinctiorem ejus declarationem postularunt. Sic etiam Remonstrantes ipsa nonnusquam intelligi eam volunt. Nam in ipsā formatione status, quam Ordinibus in fine Collationis hujus tradebāt, p. 489. Prædestinationem hanc, quam in istoc Articulo exposuissent, *extremum alterum* appellant vel terminum à quo incipiendum sit, quia causa est & fons unde gratia & reliqua sequuntur. Hæc de singulari illā Prædestinatione (cujus ante mentionem feci) nullo modo possunt intelligi, quippè quod non primum omnium est, sed ex quatuor illis quæ Arminius ut decreta ponit (Declar. pag. 47.) est omnium postremum, neque fons est unde gratia & reliqua sequuntur, sed gratiam ipsam & fidem nostram sequitur. Sic enim Arminius, *innititur præscientiæ fidei & perseverantia*. Semetipsos igitur arguere potius debent, quam alios accusare (quod tamen iniquissimè faciunt pag. 86. 87. 88.) si ad scopum tam versatilem sagittæ quædam non satis certò colliment.

I I. De Objecto non debet illud nescire Lector, per eos qui credunt intelligi istic, ^{2.} Objectum Electionis non

quale Re-
monstr.
ponant.

non omnes eos qui sunt Christi membra vera. Infantes enim imprimis remove videntur ab isto albo: it ut eorum in Electione nulla ratio habeatur. Hoc Nicolaus Grevinchovius adeo non concessisse voluit, ut temeritatis egregie accuset eum, qui pro concessio & confesso posuit, ex eorum etiam sententia nonnullam esse etiam infantium electionem: imò hoc ipsum (inquit pag. 150.) disquirendi causa à te petij, ut probares ullam esse infantium electionem. Neque verò omnes complectuntur eos qui per veram fidem sunt insiti Christo, sed illos solos qui jam vixerunt. Sic enim sententia hujus optimus interpretes Nicolaus Grevinchovius pag. 136. *Quoties fideles statuimus objectum electionis, toties nos fidem & perseverantiam in fide conjungimus.* Perseveret igitur quis, & portet, usque ut ultimum vitæ terminum, antequam capax esse possit ullius actus, fructus, sensus, qui ab ista electione manaret, atque adeo cum prius fideles sint, quam destinati, non prædestinati fideles, sed petitis post destinati dicendi sunt, quamvis ut beati sunt prædestinati. Distinguit idē (fateor) inter electionem quandam incompletam, quam omnibus fidelibus communem facit, & completam hanc, quæ neminem spectat nisi morientem Nicol. pag. 137. sed partitione tam cruditam aliàs explosā, ut bis cocta, si non mortem ipsam, fastidium saltem adferret summum. Operæ tamen pretium erit studiosi veritatis, eam cum Socini distinctione conferre cap. 13. Theol. prælect. ubi election

Vide etiā
hanc distinctionē
apud Lef-
sium de
Prædest. p.
247. & 248.

unam infirmiore facit, & alteram magis firmam.

III. Terminus etiam ad quem Prædestinationem istam tendere volunt, attendendus est, à studioso Lectore. Hunc etenim in unica salute vel gloriâ illâ, quæ vitam istam sequitur, collocandum esse docent. Ad gloriam solam prædestinari dicunt fideles (Nicol. pa 132.) contra Scripturæ testimonium. Ephe. 1. 4. 5. & cōtra salutis naturam, cuius jus, quod adoptionis est adjudicatio, quæ est justificationis, & pars etiam vel gradus, qui in sanctificatione præsentis donatur, non potest ab alio fonte manare, quam ipsa gloria, nec separari debet ab ipsa, qua cum à Deo conjuncta manet.

3.
Terminus
ad quem
quis statu-
atur à Re-
monstr.

Neque certe dissimulandum debet, Arminium ipsum (thes. privat. disput. 41.) Prædestinationem quandam ad fidem agnoscere, & Nicolaum insuper (pag. 116. 117.) particularem illam facere atque comparativam, ad Paulum potius, quam Caiapham, hanc gratiâ donandum. Sed i. talem non agnoscit Articulus propositus, ultra quem tamen ascendere non fas esse putant. pag. 493.

2. Prædestinatio illa quam ad fidem esse Arminius largitur, est Huberiana Prædestinatio totius generis humani, nihil aliud quam decretum continens de mediis fidei sufficienter omnibus administrandis, ex affectu & voluntate, nescio quâ, mundum totum æternâ salute donandi: atque adeo nō est electiva prædestinatio, sed ordinatio quædam cunctorum hominum communis,

neque fidei ingenerationem certam adfert, sed consistere potest cum omnium hominum incredulitate finali. 3. Electio illa quam fingit Nicolaus (*fidei mysterium revelabo parvulis*) & generale quiddam est non magis unum quam alium designans, neque gratiæ donationem, sed oblationem solum continet; ne dicam istud inane ineptum planè commentum esse, quod alibi satis ostendi. Non potest igitur negari, sed ut verum agnoscendum est, quod dixi, gloriam solam, non gratiam, ad Prædestinationem divinam ab istis referri.

Neque præteriundum illud, quòd salutem ipsam vel gloriam sub ratione *finis* designari negant (Nicolaus pag. 129. 130.) sed sanctum ut merces est aut præmium. Quæ consideratio de via si benè perpendatur, hoc secum insuper adfert, primum & proprium electionis & prædestinationis hujus objectum, non homines ipsos, sed præmium illud esse necessariò statuendum. Homo non destinatur præmio, sed præmium homini. Aliud verò est, quod nos ex Scripturis cum certissimâ ratione colligimus, *scilicet*, deputationem, ordinationem, & transmissionem quandam ad certum finem notare, & ad eam tria concurrere, *quid* ordinatur, *per quid*, & *ad quid*. Primum est *homo*, secundum *gratia*, & tertium *gloria*, quæ tamen gloria gratiam etiam includit, ut medium finis.

4.
Conditio.

IV. De conditione sciendum, quum Fides hoc titulo donatur ab illis, non omnem veram

veram & vivam fidem intelligi : sed consummatam solam. Eam verò poni, non ut conditionem, salutem quidem antecedentem, sed electionem ipsam consequentem (id quod à nostris nunquam negatum fuit ; summâ verò cum religione constanter traditum) sed ut antecedentem: neque ut nudum antecedens, uel terminum à quo (quod tamen non rarò præ se ferre videntur, cum æquè nos peccatum atque se fidem electionis causam constituere dicunt) sed ut antecedens præscriptum ac postulatum à Deo, quo præstito, non salus tantum ut præmium ejus consequitur, sed & salutis volitio & destinatio. Hujusmodi autem conditionis eandem naturam & vim esse, quam veræ causæ tribuere solemus, à Nicolao Grevinchovio his verbis edoctissimus pag 24. *Contendo naturæ legum ac conditionum præscriptarum omnino conveniens esse, ut voluntas judicis à conditione postulata & præstita moveatur ad præmium.*

Neque verò existimandum est fidem solam istam dignitatē ab istis evectā esse: sed & opera simul. Sic enim Nic. Grevinch. pag. 137. *Electio peremptoria in objecto prærequirit totam consummatam fidei obedientiam, secundum illud Pauli, Certamen certavi, &c.* Sic Arminij filij in Epistola ante dissertationem ejus in 7. ad Rom. *Tenendum ex scripturis veram conversionem præstationemque bonorum operum esse condiciones prærequiritas ante justificationem. Si ante justificationem, tum & ante electionem etiam,*

nem qualē Remonstrant. in electione requirant.

uniformia namque & confirmia sunt (Nicol. pag. 111.) Electionis & Iustificationis decreta. Sic denique Arminius ipse thes. privat. disp. 39. thes. 4. conditionem novi fœderis describit, ut credat in Deum per Christum, & in Christum, & utrique amorem, cultum, honorem, timorem, & integram ex præscripto obedientiam præstet. Imò Remonstrantes isti in ipso responsionis limine (pag. 89.) qualitatem illam, cujus ratio habetur in electione, constare dicunt obedienti humilitate qua fidem suam demonstrant, non fide solâ.

5.
Fundamen-
tum Electi-
onis quod
nam Re-
monstr.
collocent.

V. Quintum illud quod attinet, Fundamenti vim, & dignitatem, in electionis decreto, Christo attribui posse, non diffitemur, si recto hoc sensu fiat; ita scilicet, ut sit ipse caput electorum, & principium vel fons bonorum omnium, quæ destinantur ipsis in electione. Sed aliud est quod volunt Remonstrantes, & quod ostentant etiam errore non levi, non uno. 1. Mediationem Christi causam ~~compensat~~, vel externè moventem vel provocantem esse statuunt, respectu volitionis diuinæ in electionis actu (Nicol. Grevinch p. 103.) Id quod nullo modo convenit aut Dei, aut mediationis naturæ (sic ut alias ostēdi) neq; Scripturæ testimoniis variis quæ Dei voluntatē causam fuisse docēt, cur Christus Mediator noster fuit, non verò ē contra mediationem illius movisse Deum propriè ad salutē nostrā volendam. 2. Volitionem tamen illam ita distinguere solent, ut ad Christum tanquam causam nō possit ullo modo referri Eam enim distribuendam esse

esse dicunt in impetrationis & applicationis intentionē (Nicol. p. 4. 7. 8. 9.) quatum intentionē unam, impetrationis nempe, Christi mortem ut fundamentum antecedere, non in illa fundari, res ipsa docet aperte: altera verò ex morte Christi non sequitur, ut effectum (Nicolao iudice pag. 8. 9.) sed manebat adhuc indeterminatum, utrum Deus redemptionē illam cuiquam applicari vellet, necne. 3. Reprobationis fundamentum æquē Christum facere videntur ac electionis ad vitam. Illius enim decreti totius, quo credentes eligere, & non credentes reprobare statuit Deus, Christum dicunt fundamentum esse (Nicol. pag. 107. Arminius declar. pag. 47.) 4. Non Christum ipsum simpliciter ut Mediatorem causalem istam viā habere dicunt in electione singularium hominum, sed Christum fide apprehensum (Nicol. pag. 108.) atque ad eō credere hominem; & ad finem etiam in fide perseverare tenent, antequam proprium fundamentum electionis ejus à Deo ponatur. Imò fundamentum ipsum electionis, fidem scilicet, ab ipso homine potius, quā à Deo poni. Fides enim est actus hominis. Hoc illud est quod Arminius perspicuē dixit, *electio innititur præscientiæ fides*. Declar. pag. 47. vbi per præscientiam fidei, nihil aliud intelligi potest, quā fides præscita. Quum enim Arminius absurdum esse putat, (Hexam. 1. ræd. Perkins. pa. 14.) *permissio- nem lapsus à permissio lapsu distinguere, lapsus quo permissus est considerari, an similem non-*

immeritò reprehensione incurreret is, apud illum & ejus discipulos, quisquis præscientiam fidei distinguere niteretur à fide præscita: in hoc præsertim negotio, ubi præscientia nullum locum habet, nisi qua in fidem fertur. Fides igitur præscita vel prævisa (ex Remonstrantium sententia) est electionis illius fundamentum proprium, qua singulares hosce homines potius quam alios, Deus decrevit salvare.

Ex istis jam liquere satis cuilibet attento Lectori potest, & hujus thesicos intimus sensus, & controversiæ totius genuinus status. Sigillatim quidem hæc omnia non persecuti sunt nostri in Collatione: simul tamen proponere volui, ut summa causæ facilius & plenius intelligatur. In disputatione verò sequente, illa sola vestigia premam, quibus præcedebant nostri in Collatione.

CAP. II.

De Partitione Cause.

Duo præcipue impugnata in primo Articulo Remonstrant.

In articulo illo à Remonstrantibus proposito, duo præ cæteris impugnabant oppositi: 1. Objectum, & 2. Conditionem, vel causam annexam. Hanc autem partitionem non probant Remonstrantes, imo non admittendam eam esse manifestum factum fuisse narrant pag. 88. Sed æquum egissent multo, si reprehensionis causam, non minus notam fecissent, quam ipsam reprehensionem

nem. Ego sanè nullam causam justam, ne cogitando quidem possum assequi, cur materiale quodlibet & commune obiectum non possit sigillatim considerari à ratione illâ formali, quâ actui subijcitur speciali. Nonne seorsim ostendi potest, imo & solet tiam, quid sit in rerum natura visibile, antequam vel coloris, vel luminis, ullo mentio fiat? Certè Paulus ipse descriptionem bene longam facit, & electionis ipsius, & benedictionem etiam aliarum, priusquam fidem vel nominandam esse putabar, Ephes. 1. à vers. 1. usque ad vers. 11. Sed accusationem illam satis est verbo arguisse: accedamus potius ad rem ipsam. Hic autem denuò monendus est Lector, thesin Remonstrantium tam dubiis verbis fuisse positam, ut occasionem iustam opponentibus dederit, sic sensum ejus capiendi, quasi nihil aliud in se contineret præter effatum illud generale, *volo servare credentes & in fide ad finem usque perseverantes*: id quod secundi decreti est apud Arminium (declar. pag. 47.) non autem illud etiam comprehendere propositum (quod Arminio est quarti decreti) *singulares & certas quasdam personas salvandi*. Illud igitur in primâ parte opponebant & multis confirmabant, *electionem esse certorum aliquorum hominum*. Hoc ita generaliter posui nihil contra se facere non ineptè respondent adversarii. Si verò sensus est (ajunt Remonstrantes pag. 89.) *Dei electionem ad salutem pertinere ad singulares quosdam homines, quâ singulares homines, id est,*

est qualitatibus destitutos, ac proinde extra Christum ac fidem in ipsum, hoc negamus. Imò verò (inquam ego) si sensus est, electionem hanc pertinere ad singulares homines, etiā cum destituti sint adhuc finali illā in fide & obedientiā persistentiā, quæ non nisi in ultimo vitæ termino à quoquam potest haberi; hoc etiam negatis vos, & thesis illa vestra, quam supra descripsi. An hoc igitur argumentis propositis probari possit ex eorum cum responsis oppositis collatione sequente liquebit.

C A P. III.

Argumentum primum.

Pag. 89.

Eligere. Electionis & Electi, quid significet in Scriptura.

ARgumentum primum ab *Electionis* & *Electorum* vocabulo tam frequenter in Scripturis usurpato desumitur. Et firma est ratio. Si enim persistentia ad finem conditio esset prærequisita in electionis objecto (quod Remonstrantes defendunt) tum nullum esse obiectum ejus, id est, nemo electus esset ante vitæ finem: neque actu electus dicendus esset quispiam dum in vivis est, quia nullus electionis actus circa illum adhuc exercetur, neque Deus ut eligens ullam habet relationem ad ipsum. Sed huic paradoxo reclamant ubique Scripturæ, dum toties electos etiam illic viventes appellat.

Ex.

Explodendum igitur & prius illud.

Ad singula Scripturæ testimonia nōnihil dicunt Remonstrantes, sed nullibi quidquā adferunt pro electione tam setā.

Matth. 20. 16. *Multi vocati, pauci electi.*

Qualitas (inquiunt) *hic ponitur à parte electorum, & constat obedienti humilitate, quā adversus Patremfamiliās non obmurmurabant.*

1.
Mat. 20. 16.

Sed 1. *Qualitas* illa non ponitur ut causa aut ratio electionis, sed ut effectum: hæc enim causa subicitur cōstantiæ quorundam in Dei gratiā, sunt *electi*. 2. Illa *qualitas* non restringitur ibi, nec extenditur ad ultimum vitæ finem. 3. Si ratio electionis in obediēti humilitate ponenda esset: tum illi potius eligendi fuisse videntur qui obediētes mansissent in opere per diem integrum, quam qui horam unicam. 4. Cōparatio non sic instituitur à Spiritu sancto, quasi obediēs humilitas ultimarum horū efferretur Nic, & hosce discerneret à primis illis: quid enim eximij aut quid commemoratione dignum fecerunt hi, si non obmurmuraverunt adversus dispensationem illam patrisfamiliās, quā sortem æqualem habebant cum primis, quamvis in vineam ibant illi, cum hora unica ad opus restaret. 5. Hæc una consideratio firmissimum suppeditat argumentum adversus fidem & perseverantiam prævisam. Si enim fides rationem formalem constituat in electionis objecto, idque non ex naturā suā simplice, sed quā persistentiam habet adjunctam, certè hæc persi.

persistentiæ hujus duratio sic determinari debet, ut non pendeat ex incertissimo vitæ fine: ratio enim cujuslibet rei certæ determinata est & certa. Si verò determinetur ad aliquod certum spatium durationis, tum suadet ratio, & necessitas, ut ejus qui diu in obedientia permansit, habeatur potius ratio & extrema defectio antevertatur aliquo pacto, quam ut uni horulæ ex ultimo termino vitæ, non maturato fortitudine ullâ singulari, sed fortè casu vel tum accidente, tantum quasi privilegium in re tam gravi concederetur.

2. Math. 22. 14. Eadem rursus verba alij parabolæ subjecta leguntur à Christo.

Respondent Remonstrantes 1. *Et ad Judæos & gentes hæc parabola spectat in genere, sic Scriptura aperte docet Judæos esse propter infidelitatem reiectos, Gentiles verò per fidem habere.* Rom. 11. 20. & rectè quidem, sed hoc interim animadvertere debent, vel ex hisce verbis aliam esse rationem infidelitatis ad rejectionem, aliam verò fidei ad electionem, *propter infidelitatem rejiciuntur, per non propter fidem non eliguntur, sed stant.* Nunquam in Script. traditur propter fidem ullum unquam, vel populum, vel hominem electum fuisse à Deo. Contrarium sæpius inculcare solebat Moses Deut. 7. 8. 9. &c. sicut & Propheta Ezech. 16. Res ipsa clamat, gentem aliquam non primo fieri populum Dei per fidem, & postea electum esse à Deo, sed per electionem Dei populum ejus fieri. *Selegis te leboab Deus tuus, ut sis ei populus pecu-*
liaria

liaris præ omnibus populis qui sunt sub universo cælo. Deut. 7. 6. Dicit imprimis Deus populus meus est: & tum ipse dicit, *Jehova est Deus meus.* Zachar. 13. ult. versu. Vel istinc igitur edoceri possint, qualis vera sit electio fidelium, talis scilicet quæ non invenit fideles: sed facit. *Qui enim de mundo mundum eligi fecit, quod eligeret non invenit.* Augusti in Ioh. 15.

Respondent. 2. *Ut ad singulares homines applicatur hæc parabola, tribuere eam electis vestem nuptialem, quæ fides est.* Verè itidem & hoc, ex parte saltem: sed rogo insuper, annon merum Dei donum fuit hæc vestis? annon tum à Deo suis donata, cum nihil discrepabant à cæteris mortalibus, nisi quòd inter miserrimos fuerint? Vtrumque in Scripturis manifestè docetur. Ezech. 16. 3. 4. 8. 9. 10. quod si verum fuerit tum electionem has vestes antecedere palam est, & non sequi.

Matth. 24. 22. *Propter electos decurtabuntur dies.* Respondent Remonstrantes. *Marc. 13. 20. exponi hoc his verbis, electos quos Deus elegit, quod significat electos cum fide suâ, quippe quâ sola Deus delectatur.* Sed qui magis, miror, ex verbis illis Marci quos Deus elegit colligitur fides ut antecedancum quid ad electionem, quam ex simplici illo Matthei titulo electos? Si in Marco fuisset, qui Deum elegerunt, non adeò jejuna fuisset collectio: sed ex verbis positis non potest illud elici. *Solâ fide, inquiunt, Deus delectatur: ergò non eligit nisi cum fide, vel ex fide.* Respon-

3.
Mat 24. 22.

deo

deo breviter ipsissimis Dei verbis, *Amore propendit Iehova in suos, propter dilectionem Iehova quâ diligit eos.* Deut. 7. 7. 8.

Dilectionis materiam non invenit Deus in suis, sed infert: & ipso actu ac proposito jam inferendi, non minus delectatur, quam re ipsa jam collata.

4.
Mat. 24. 24.

Eiusdem cap. vers. 24. *Ut & electos (si fieri posset) seducerent.* Resp. Remonstr. *Nemo seducitur nisi à fide: electi igitur ibi sunt fideles.* Sed si electio sit ratio seductionem prohibendi, tum 1. Perseverantia ad finem non prærequiritur ad electionem, sed electio prærequiritur ad perseverantiam. 2. Tum etiam dispar fors hominum quorundâ ab alijs etiam in hac vitâ ab electione fuit.

5.
Rom. 9. 11.

Rom. 9. 11. *Ut præstitutum Dei secundum electionem maneat.* Resp. Remonstr. *Electio hæc ibidem dicitur ex vocante facta, id est, secundum fidem ex gratiâ.* Hæc est firmissimi loci ludibrium. Nam 1. Non dicitur ibi electio ex vocante fieri, sed præstitutum secundum electionem. 2. Non dicitur hoc præstitutum fieri sed manere vel firmum manere. Et electio igitur, & præstitutum illud, quod fuit secundum electionem, vocationem istam antecedebat ut principium, quod per medium hoc jam perfici cœpit. 3. *Ex vocante*, benè potest exponi verbis illis, quibus hic utuntur, *ex gratiâ secundum fidem*, ita ut Gratia sit misericordia divina in electione perlucens, & fides sit effectum ejus: sed hoc modo nihil Spartz prodest. Si vero cum Arminio exponant, *ex vocante*, id est, *ex fide*
qua.

quâ vocanti paretur : vel ex vocante, id est, ex vocato, perversionem illam explosam satis habent à doctissimo juvene, Iodoco Larenno, in responsione ad Analysin Arminij p. 44.

Rom. 11. 5. Reliquia sunt secundum electionem. Resp. Remonstr. Apostolus subjicit hanc electionem esse gratuitam, non ex operibus, & per consequens ex fide, Rom. 4. 16. Verò dicunt electio gratiæ vocatur in textu, non autem passivè, quasi gratia eligeretur ab homine, sed activè, quia Deus ex gratia eligit hominem. Si verò ex gratiâ (inquiunt) tum ex fide. Itane verò? Vocatio est ex gratiâ : numquid illa etiam ex fide fit, & non potius ad fidem? Christus Iesus benedictus Salvator noster etiam ipse ex gratiâ datus, promissus, missus à Deo Patre, numquid ex fide? Apostoli (fateor) sunt illa verba, propterea ex fide, ut fit per gratiam : unde etiam non sine ratione colligere licet, illud esse per gratiâ quod est ex fide: sed è converso etiam deducere illud omne ex fide esse quod per gratiam fit, præposterum hoc & perversum foret.

Ephes. 1. 4. Deus nos in Christo elegit, & vers. 11. In quo electi sumus. Resp. Remonstr. Ephes. 1. 4. Nemo est electus in Christo, nisi qui in Christo est: In Christo verò nemo est nisi fidelis. Nemo ergò in Christo electus est in nisi fidelis. Eodem planè & modo & medio syllogizare licebit & mihi Omnes qui vocantur, aut etiam redimuntur, in Christo vocati & redempti sunt. Corinth. 5. 18. (ne longius abeam) omni

ni spiritali bene dictione benedicti sumus in
Christo, Ephes. 1. 3. Et ipsi Remonstrantes (in
 artic. 3.) necessarium esse dicunt ut homo, a
 Deo, in *Christo*, regignatur, ad credendum,
 vel boni quidpiam, sive perficiendum, sive
 cogitandum. Et (art. 4.) omnia bona opera
 quæ excogitari possunt (atque ad eò initium
 ipsum & fidei & respicientiæ) Dei gratiæ in
Christo tribuenda esse. Sed nemo est voca-
 tus aut redemptus in *Christo*, nisi qui
 in *Christo* est, in *Christo* verò nemo est
 nisi fidelis, nemo igitur in *Christo* vel
 vocatus vel etiam redemptus est, nisi qui
 priùs fidelis erat. Talis est vis argumen-
 ti hujus. Res ipsa verò sic se habet : in
Christo hic nullo modo referri debet ad e-
 lectionis objectum, vel homines qui electi
 dicuntur, quasi ij in *Christo* priùs fuerint :
 sed ad actionem Dei, sicut verba ipsa clarè
 satis indicant. Non enim habetur *ἐκ τούτου ἐν αὐτῷ*,
 siue *τὸν ἐν αὐτῷ*, sed *ἐλεgit nos in illo ἐν αὐτῷ*, h. e.
per eum ut versu. 7. *ἐν ᾧ*, h. e. *per quem* habeo-
 mus redemptionem. Vt *Col. 1. 16. ἐν αὐτῷ*, *per*
illum omnes creaturæ conditæ sunt, (Non
 quòd inanimatæ etiam in illum crederent)
 sic & hic *ἐν αὐτῷ*, *per illum* electi sumus. Ne-
 que tamen ita propriè, ut causa poneretur
 ipsius principij in hac actione, sed termini
 solius, id est, gratiæ tam præparandæ quam
 conferendæ : ita tamen, ut in *Christo* etiam
 tunc fuisse nos, cum electi fuimus, verè di-
 camur : non actuali in existentia, quæ est
 per fidem, sed virtuali (ut ita dicam) conti-
 nentia, quæ aliam non habet rationem
 quam

quàm propositum ipsum divinum.

2. *Timoth. 2. 19. Dominus novit qui sunt sui.*
 Resp. Remonstr. *Deus novit eos pro suis, qui*
justitiæ quæ est ex fide operam dant. Tales
 Deum novisse norunt omnes: sed quæritur
 insuper an non prius eos noverit quàm ad
 finem, usque in illâ justitiâ perstiterint? si
 hoc sentiant, Scripturæ apertè contradi-
 cunt. *Galat. 4. 9. Nunc autem cognoscitis De-*
um, aut potius cognoscimini à Deo. Imò novit
 Deus omnes illos pro suis, in quibus fidem
 & studium illud accendere decrevit, quod
 proprium suorum esse novit. *Dico* (inquit
 August. in Ioh. 10.) *novit Dominus qui sunt e-*
jus, ipse oves aliquandò se ipsas nesciunt, sed
pastor novit eas, secundum electionem ovium
ante constitutionem mundi.

Johan. 10. 3. Ille vocat oves suas nominatim.
 Resp. Remonstr. *Oves hic considerantur quæ*
Pastoris sui vocem audiunt. Sed quæritur ad-
 huc, an idèò sint oves quia vocem Pastoris
 audiunt, vel idèò audiant; quia sunt ejus o-
 ves. Non dicent, spero, essentiam fluere ab
 operatione, sed operationem potius ab es-
 sentiâ. Secundùm prædestinationem Dei
 multæ sunt oves foris ad huc errantes, quæ
 postea audientur sunt vocem Pastoris. Aug.
 in Ioh. 10.

Johan. 13. 18. Novi quos elegi. Resp. Remon.
Novit Christus quos sibi Apostolos elegerat:
quid mirum? Nihil sanè quicquam: sed mi-
rum tamen est perspicacissimos Remon-
strantes non aliam hic electionem videre,
quàm ad apostolaturn, cum discrimen aper-
tum

8.
2. Tim. 2.
19.

9.
Iohan. 10. 3.

10.
Iohan. 13.
18.

tum facit inter Iudam Apostolum, & ceteros, non de omnibus vobis loquor.

CAP. IV.

Argumentum secundum.

Pag. 92. 93.

Rationis vis est huiusmodi.

Quid sit
dari vel
donari
Christo.

Qui donati fuerunt Christo antecedenter ad fidem, & electi etiam fuerunt antecedenter ad fidem. Ratio est, quia hæc donatio fuit ab electione. Sed quidam donati fuerunt Christo antecedenter ad fidem. Iob. 6. 37. 39 & 10. 29. & 17. 6. Ergo quidam electi fuerunt antecedenter ad fidem. Resp. Remonstr. ad testimonia illa singula quæ assumptionem confirmant. Sed quam Sophisticæ?

12. Ioban. 6. 37. *Quicquid Pater mihi dat, ad me venit. Si illud dari accipitur pro dari ad servandum, fideles sunt illi qui Christo datur: si pro dari ut in Christum credant, illud non fuit ex electione ad salutem. Respondeo, 1. Distinctio hæc est absque differentia: dare ad servandum, dare ad credendum. Fidei opus & usus proprius non alius est quam servare, fides tua te salvam fecit.*

Contradictionem etiam implicat nimis apertam ut quis Christo Iesu, vel Salvatori, donec

donetur, quā tali, ita ut habeat ipsum pro suo salvatore (hoc enim est credere in eum) & tamen non ipsi donetur ad salvandum. 2. Per venire hoc in loco, non corporalis sed spiritualis adventus intelligi debet, id quod nihil aliud est quam credere, *vers. 35. Qui venit ad me, qui credit in me.* Fides igitur est fructus, vel consequens aliquod saltem donationis illius? *Quicquid dat, veniet.* Non possunt igitur applicari hæc ad donationē illam, quæ est ex fide ad salutē, quā sic enim dati sunt, de ijs non rectē dicitur, *veniet, credent*: dudum enim crediderunt & ad finem usque perseverarunt id fide. 3. Neque verò donationem illam designant, quam Remonstrantes ad fidem esse volunt, sic enim ex eorum sententiā non quidam, sed omnes & singuli Christo donantur, *Jure nempe salvationis in omnes, & bono salutis pro singulis acquisita*, (ut Nicolai verbis utar, pag. 49.) & jure etiam vocationis & sufficientium etiam, ac necessariorum, omnium administratione mediorum, (quæ est communis Remonstrantium opinio) omnes igitur donari Christo docent ad credendum. Vel igitur dicendum omnes ac singulos ad Christum venire, credere, & in statum salutis restitui, vel aliusmodi donatio est concedenda. Nam *quicquid Pater mihi dat, ad me veniet.*

Iob 6. 39. Hæc est voluntas ejus qui misit me. ut ex eo, quod dedit mihi Pater, nihil perdam. 2. Iohan. 6. 39
 Resp. Remon. Agi hic de fidelibus, qui Christo donantur servandi, ut liquet ex *vers. 40.*
 Bene est, si verò *vers. 39.* donatio ad salutem intel-

intelligatur, tum eadem etiam & versu 37. necessario est intelligenda. Posterior enim sententia rationis & probationis locum habet ad præcedentem illam, quicquid scilicet datum fuerit venturum illud ad Christum, & in eo permansurum : quia hæc est voluntas Patris, ad cuius executionem descendit ille de celo, ut quicquid datum fuerit non perdat, sed ad Christum veniens reddatur saluum. Analysis hæc contextus indivulsi (Lectori per sese satis obvia & manifesti) apertè monstrat eandem donationem utroque designari loco, nisi homonymiam viciosam, aut quatuor terminorum æquiocationem perfectissimæ Christi rationi tribuere quis audeat.

Si uerò eadem sit, tum fidem hominis antecede. sicut antè probavi : donatus venit & credit, non donandus. Et sanè nihil apertius est in Scripturis, quam homines (vel omnes, vel aliquos) datos fuisse Christo ad servandum antecederet ad eorum fidem, nam iudeo venit filius hominis, ut servaret eos. Mat. 18. 11. Luc. 19. 10. 1. Timoth. 1. 15. Idque secundum voluntatem Dei & Patris nostri Gal. 1. 4.

3.
Iohan. 10.
26.

Joh. 10. 26. Pater, qui eos mihi dedit. Resp. Remonstr. Dedit fideles, vers. 27. Fideles quidem illos esse, qui ab æterno dati fuerunt Christo, hoc extra controversiam habetur. Sed an prius fideles oves fuerint, & vocem Christi audiverint, postea verò Christo donati, hoc ipsum quæsitum est. Affirmant Remonstr. nos falsum esse credimus. 1. Quia si-
milicu-

militudinis ipsius ratio contrarium suadet. Oportet enim ut oves & in ovium natura, atque etiam (vel dono vel pretio) in possessione Pastoris existant, imò affluant paululum ejus ductui priusquam vocem ejus dignoscere satis possunt. 2. Quia vers. 26. 27. Ovilem statum non consequens aliquid, sed antecedentem causam facit auditionis & fidei. 3. Quia versu. 16. oves illas expressè vocat, quæ nondum credidissent.

Iohan. 17. 6. *Manifestum feci tuum nomen hominibus, quos mihi dedisti. & vers. 9. Rogo pro ijs, quos mihi dedisti è mundo.* Resp. Remonstr. Agi hîc de donatione ad functionem Apostolatus: totum caput eo tendere: & ut ut sit, Apostolos hos non fuisse Christo datos, nisi quia fideles, quia erant probi ac sinceri Iudæi, credentes in Christum venturum. Effugium novum & planè ineptum. Novum dico, quia neminem interpretem ab ijs proferri posse credo (nisi vel Huberum vel Socinum eo titulo velint cohonestare) qui totum istud caput, aut etiâ versiculos illos propositos ad Apostolos restringendos esse docet. Vel Arminiû ipsum hac in re adversarium habent contradicentem expressè. Sic enim ille (in orat. de sacerdot. Christi, pag. 18.) *precatio quam Christus pro seipso offert, & intercessio quam pro fidelibus, utraque nobis à Johanne cap. 17. luculentissimè describitur. Continet enim illud caput perpetuum canonem precum & intercessionis, quas Christus Patri offert in cælis.*

4.
Iohan. 17. 6

Neque minùs ineptum quam novum est
commen.

commentum hoc totum. Nam 1. Si de Electione ad Apostolatam accipiantur illa verba, tum 2. quæ ad Iudam pertinent, & ad cæteros Apostolos: inter cæteros enim electus ille dicitur. *Luc. 6. vers. 13. 16.* atque addo de Iudâ dicebatur etiam *mundus eum odio habuit, quia non fuit ex mundo, prout Christum ipse non fuit ex mundo. vers. 14.* cum tamen a libi fur ac diabolus, & eo ipso in loco filius perditionis ab ipso Christo vocetur. 2. Si Apostoli soli per electos intelligantur, tum cæteri omnes erant ex mundo illo, qui odio habebat Christum & Apostolos ejus: Hæc enim distributio est ipsius Christi. Sed beata Maria alijque multi tunc vivebant, qui neque Apostoli erant, neque tamẽ ex mundo illo. 3. Electio, de quâ Christus hic loquitur, ex mundo facta dicitur, & ex illo immundo mundo, qui odio prosequutus est Christum, non igitur ex probis & sinceris Iudæis credentibus in Christum venturum, quales hosce discipulos describunt nobis isti. Neque tamen omnes Apostoli tam probi fuerant ante vocationẽ, ut in Iudâ pater & in Mattheo publicano plusquam probabile videtur, nisi forte hanc probitatem intelligunt, quam Socinus ita anxie ut præcedancam conditionem ad electionem & vocationem inculcat. Præter Theol. cap. 17. 4. Parallelus ille locus. *Ioh. 15. 16. 18. 19.* ubi eadem habentur verba, apertissimum reddit, electionem istam ad palmites illos omnes extendendam esse, qui sunt in Christo, *vers. 1.* & ad amicos illos omnes pro quibus animam posuit. *vers. 13. &*

13. & quibus notam fecit voluntatem Patris: quamvis præcipuè spectentur Apostoli in locutionis utriusque modo. 5. Christus ipse aperte testatur, *vers. 20.* se non pro solis Apostolis orare, sed pro alijs etiam credentibus, quos eodem designat titulo, *ver. 24. Pater quos dedisti mihi, velim ut ubi sum ego & illi sint mecum.* Conteratur hic igitur cogitatio carnalis (ut Augustini verbis utar) atque dispereat. De mundo sibi a Patre dicit filius datus homines: quibus alio loco dicitur, ego vos elegi de mundo.

CAP. V.

Argumentum tertium.

P. 93. 94. &c.

Scriptura docet, Deum in quibusdam suam misericordiam, in quibusdam iustitiam ostendere, *Rom. 9. 22. 23.* idq; secundum præstitutum suum. *Ephes. 1. 5.* antecedenter (puta) ad finem humanam Resp. Remonstrantes. 1. Deum non ostendere misericordiam suam ad salutem, nisi in fidelibus, vel in ijs qui eum timeant. *Luc. 1. 50.* Quod nec verè dicitur, nec ad propositum. Non verè, quia misericordia summa & salutifera ostenditur in Christo donando vel mittendo. *Tit. 2. 11. Ephes. 1. 7, 8.* 2. Misericordia exercetur & ostenditur ad salutem in ipsa conversione & fide donandâ. Sic Paulus de se ipso, *Misertus est mei Deus.*

Deum misericordiam suam declarare secundum præstitutum suum.

C

1. Tim.

1. *Timoth. 1. 13. 16.* de conversione suâ loquens. Neque etiam ad propositum quicquam facit; quoniam argumenti nervus in eo ponitur, quod Deus misericordiam ostendit *secundum prestitutum suum*. Praestituere autem misericordiam potuit antequam fidem contemplabatur in homine, tamen si non ostendisset aut exercuisset eam nisi in fidelibus. Illud utcumque vel à cælo percipitur, multos esse misericordiae salutis effectus antequam ejus vasa cursum hujus vitæ absolverunt: illum tamen integrè absolvisse oportet eos (ex sententiâ Remonstrantium) qui fideles dicendi sunt in electionis negotio, aut actus istius capaces habentur, sicut antea monstratum fuit.

3.
Rom. 9. 12.
23.

Addunt Remonst. contextum ipsum 1. 9. 12. 23. evidenter indicare vasa misericordiae esse *filios permissionis vers. 8.* Non igitur (inquam) ante promissionis fontem, id est misericordiam adhibitam, fideles existebant: sed vi & virtute misericordis illius promissionis. Aliàs non video cur non patres ac filij promissionis dicantur, quoniam nus ad ipsos applicatur: *qui sunt ex veritate, vers. 11.* non igitur ex vocato aut ex opere vel actione ullâ, quæ propriè est vocatio. Sed reverà non dicuntur ipsi ex vocante se, multò minùs antequam misericordiam consequuti fuerint, fideles fuisse, sed præstitutum Dei mansisse firmum dicitur ex vocante, iique ex amore vel misericordiâ deus à egiptu Isaacum antequam benedictionem quam fecisset, & per consequens antequam credidisset.

credidisset. Versus igitur undecimus Remo-
strantium causam non adjuvare, sed planè
ingulare videtur: sicut & 16. & 18. *Non est
currentis neque volentis, sed misereatis Dei:
cujus vult miseretur*: Aded ut quid aude-
ant affirmare, potius quàm quid probare
possent ostendere eos voluisse putem, cum
huiusmodi testimonia in medium sustine-
bant proferre: ver. 30. & 33. quid ad rem fa-
ciant, nondum adsequor: non enim justiti-
am & fiduciam quenquam affectum dicent
(spero) sine misericordiâ præcedente.

Parietatem quandam inferre conantur
ex verbis Apostoli inter electionem & re-
probationem: sed sine ratione. Privilegium
enim exemptionis & liberationis à poenâ
merita, benè potest aliquibus concedi sine
ullâ ratione conditionis impellentis aut
antecedentis, & poena tamè cæteris infligi-
ratione sui meriti De expositione quam ad-
ferunt ad Apostoli obscuranda verba, Ephe.
1. 5. dictum fuit antea in argumento pri-
mo.

CAP. VI.

Argumentum quartum.

Pag. 95. &c.

Quoscunque Deus ad salutē elegit, eos de-
crevit quoq; certis medijs eo tendentibus
ad salutem perducere, nempe per S. Evangelij
prædica-

Media ad
salutem nō
conferri
omnibus.

predicationē vocare, & per Spiritum suū trahere, ut verā fide ad Christū veniant. Ro. 8. 30. Act. 13. 48. Tit. 2. 1. Hec autem media non communicat Deus omnibus, non omnibus dat Verbum audiendum, non omnes verbum audientes ita trahit per Spiritum ut veniant: non omnes igitur, sed certos aliquos homines elegit ad salutem; id est, non equaliter voluit salutē omnium, sed quorundam singulari quādam ratione, idq; antequā eos ut fideles contemplari potuit.

Remonstrantes hīc post oratiunculam quandam habitam de hujus argumenti naturā, respondent imprimis ad propositionem, sincerē negando, Deum quos ad salutem elegit, decrevisse etiam per Verbum & Spiritum ita trahere, ut veniant ad Christum, si hoc absolute intelligatur. Verum tamen esse quod ab ijs tam sincerē negatur, exindē patet.

1. Quia spirituales omnes benedictiones ab electione fluunt. Ephes. 1. 3. 4. ubi etiam observandum est Remonstrantes (p. 114.) verba illa vers. 4. ut *simus sancti & inculpati*, de electione ad salutem & gloriam interpretari: quo posito, necessariō sequi videtur, omnem spirituales benedictionem ac proindē vocationem ipsam & conversionem ab electione ad salutem pendere. 2. Parefactio mysterij voluntatis, Ephe. 1. 9. & ipsa *anē* fortitio vel vocatio, vers. 11. etiam ab illā Prædestinatione indicatur fluere, quæ est hominum singularium (qui priores speraverant in Christum) & ad salutem vel gloriā ad laudem gloriæ Dei, in hæreditate & redemptione obtinenda perfecta (vers. 11. 14.)

3. Vocatio

3. Vocatio nihil aliud est quam electionis executio, unde est quod vocati dicuntur electi, & Vocatio electio. 1. *Cor.* 1. 26. 27. *Cernitis vocationem vestram: stultos elegit, infirmos elegit, ignobiles elegit: ubi etiā annotandum est electionem singularium hominum, eamque comparativam designari ab Apostolo, non multos sapientes, non multos potentes, non multos nobiles, sed &c.* Atque aded causam propriam vocationis efficacis ad electionem illam referri ab Apostolo, quam Christus *Iudaeis* vel beneplacitum Patris appellat, cū ejusdem rei eandē instituit resolutionem. *Mat.* 11. 26. 4. Vocatio est eorum quos Deus *ἐκλεκτοὺς ἵκεν* antē pręparaverat ad gloriam (*Rom.* 9. 23. 24.) 5. Eliguntur homines ab initio (vel à principio & primò) ad salutem per sanctificationem & fidem habitam veritati, ad quę postea vocat eos per Evangelium (*2. Thes.* 2. 13.) 6. A Verbi ipsius & Spiritus naturā, & usu cōfirmari potest quod affirmamus. Verbum enim est semen illud regenerationis, quo Deus regenerat suos ad vitam æternam, idque illam ob causam, quia voluit *Iacob* 1. 18. *1. Pet.* 1. 23. Spiritu verò obsignātur ipsæ & arrhabonem accipiunt illius vitę. *Ephe.* 1. 13. 14. non igitur cogitare nobis licet operari Deum efficaciter per semen illud vitę, ubi non cōstituit vitam eam communicare, aut etiā sigillum illud imprimere, & arrhabonē tradere, ubi nondum certò constituit utrū vitam daturus sit necne 7. Ex Remonstrantium sententiā sic ar-

gumentari licet: iussiones, promissiones, cō-
 minationes, exhortationes, &c. quæ ad ex-
 ternā vocationē pertinet, veram sēper vo-
 luntatē Dei significāt de conversione & sa-
 lute eorū, erga quos adhibētur: sic illi ubiq;
 inculcant. Ergo (inquam) necessē est ut non
 æque Deus velit conversionem & salutem
 eorum, erga quos his medijs non utitur, ac
 eorū vult, quos omnibus his medijs urget,
 ut ad ipsum veniē velint. 8. Ut planissimis
 Prophetarū verbis concludam, *Beatus quem e-
 ligis & facis appropinquare*, (admoves vel
 adjungis tibi & Ecclesiæ) *ut inhabitet in a-
 trys tuis. Psal. 65. 5.* Fons omnis boni saluta-
 ris est electio Dei ad beatitudinē, rivus il-
 line certissimē dimanās, est vocatio efficax,
 quā facit Deus ut electi veniant ad ejus a-
 tria, id est, Ecclesiam.

Hactenus propositionem illam firmavi-
 mus, quæ à Remonstrantibus negatur: nunc
 operæ pretium erit rationes illis audire,
 quibus illa negatio nititur. 1. *Quia vocatio
 illa, quæ per Evangelij predicationem fit, con-
 ceditur etiā non electis.* Conceditur eodem
 modo quo solis lumen cōceditur ijs qui cæ-
 ci sunt. Non eorum causa propriē communi-
 catur illud lumen, sed videntium: ipsos ta-
 men extrinsecus verberat, & aliquo modo
 irradiat. Eodē planē modo in spirituali hāc
 illuminatione contingit, ut ad reprobos
 multos aliquo modo perveniat, quamvis ad
 electos propriē eū pertinet, tum etiam à
 Deo dirigitur. Reprobis etiam conceditur
 resurrectio à mortuis: in electis tamen ab
 electione

electione fuit, quod à Christo suscitari sunt ad vitam æternam, *Iob 6.39.* Sed media (inquiunt) præcedunt ordine ipsam fidem in Christum, ergo aliam habent causam. Sic etiam ordine simili præcedebat Christum fides Abrahami & gratia illa quâ tam ipse, quàm cæteri ex veteribus, in Messiam venturum credebant olim, numquid igitur necessario etiâ sequitur aliam causam & fontem salutarem illam gratiam habuisse, quàm Dominum nostrum Iesum Christum? Valet istuc vetustissimû illud & verissimum cætû. Media præcedunt finē in executione, sed finem sequitur in destinatione & intēctione. Verè igitur à Suarezio Iesuita dicitur (de Prædest. l. i. c. 8. p. 22.) *Argumentatio ab effectu ad actû prædestinationis est sophistica. 2. Si media fluunt ab electione respectu electorum, tum necessario dicendum est fluere eadem à reprobatione respectu reproborum.* Illiberale argumentum, quo ab electione ad reprobationē discutitur. Resurrectio fuit ab electione respectu electorum, non tamē à reprobatione propriè fuit, respectu reproborum. Illuminatio externa per Solem, fuit ab intēctione visionem eliciendi respectu videntium: non tamen ab intentione occæcandi fuit respectu cæcorum. Cum igitur cōsequentia hæc nullam cōtinet illationis vim, superfluum foret subconsequentias illas examinare, quas eruere student ad invidiam ex radice hâc tam caïosa. Illud unum tamen expedendum est verbo, *si salus electorum tantum intendatur in vocatione, quid reprobi cum illis*

compellantur, admonentur, inuitantur, illuminantur? &c. 1. Dicant ipsi mihi, cur solem Deus lucere facit super animalia cæca? cur pluviam descendere facit in rupes? quod hic respondendum putant, id putent etiam dictum de vocatione non venturorum. 2. Compellari illos cum lectis dico, quia simul cum illis agunt. Sic enim Deo visum, cum hominibus humano more agere, non penitus illos in vocatione distinguens, qui humanis oculis non possunt discerni. Externa salutis media sic dispensantur electis, ut ijs, etiam externè communia fiant, qui externè idem sunt cum electis. 3. Idè etiam ex parte fit, ut electi, veri fideles, erudiantur exindè, dum cernunt alios, ejusdè vocationis externæ participes, in peccato tam è relinqui. Docentur enim sub hoc exemplo, fidem nò esse humanarum virium, non naturæ còmunis, sed gratiæ divinæ ac peculiaris. Admonentur etiam quid ipsis quoque accidisset citra Dei misericordiam specialem. 4. Ipsi etiam vocati & non electi, per vocationem illam, sæpè utiliores evadunt tam societatibus humanis, quàm ipsi Ecclesiæ, in officijs externis. 5. Manifestatio etiam, & gratiæ divinæ, & reatus humani, est inter fines propósitos.

Istiusmodi tuerunt rationes quibus Remonstrantes moveri se dicunt ad propositionem illam negandam & similis planè notæ sunt responsiones illæ, quibus probationes ejusdem declinare student. Vbi primarium sibi locum vendicat nobilis illa salutis nostræ catena. Ro. 8. 29. *Quos prædestinavit imagini*

imagini Filij sui cōformandos, eos & vocavit, *Rom. 8. 29.*
 &c. Aureus iste locus fatalis est quasi scopu- *Catena sa-*
 lus eorum omnium, qui electionis gratiam *lutis.*

admittere nolunt; calcitrant cōtra stimulos,
 cum aciem ejus retundere audēt. Qui ceci-
 derunt ad lapidem istū, cōfracti semper ad-
 huc fuerunt super quem verò ceciderit eum
 prorsus dissipavit. Videamus igitur quæ no-
 va sit illa ratio, vim & impetū ejus declinā-
 di, quam præ cæteris omnibus eligēdam
 isti putant. *Non agi*
isto loco de
Prædesti-
natione ad
crucem, sed
ad salutē.
 Eo nempe, loco neque agi de hac
 Prædestinatione ad salutem, neque de medijs
 de quibus jam est sermo, sed de Prædestinati-
 one ac vocatione Fidelium ad crucē, & afflictio-
 nes, & per eas ad gloriam. Huic interpretati-
 oni incrementum accedit à glossâ Iohannis
 Arnoldi defenſ. Arminij pag. 84. *Sensus loci*
est eos, quos Deus pro suis agnoscit, credentes
scilicet & Deum diligentes, prædestinatos esse
ad conformitatem imaginis Filij Dei in cruce,
& per crucem in gloriā, eosdemque ad eam con-
formitatem in cruce vocari, contra iudicium
mundi ipsi maledicentis justificari, &c. E-
iusdem sententiæ est Catechesis Socini ca-
10. Sed quā abortivus hic sensus degene-
ret ab aurēā veritate, diligentius hoc est
per singula momenta dispiciendum.

1 Duo sunt inter sese distincta (*vers. 28.*)
 afflictiones cum similibus, & personæ circa
 quas ita versantur, ut in bonum cedant. *Omi-*
nia cooperantur in bonum, ijs qui diligunt De-
um. Sequentia verò *ijs qui ex præstituto ipsi-*
us vocati sunt, &c. manifestum est ad perso-
 narum descriptionem spectare, non ad affli-

tionem, & earum originem, sicuti isti volunt.

2 Vox illa prima quæ in descriptione personarum habetur *electi, vocati*, nusquam per totam Scripturam eo sensu legitur, ut afflictos directè designet, quasi terminum actus denotati. De *electis & vocatis afflictis*: nulla fit mentio in tota Scriptura: sed de *electis & vocatis sanctis*, ubique, *Rom. 1. 7. 1. Corinth. 1. 2. &c.* ubi semper obiectum illud, ad quod vocantur, directè nihil aliud est quàm gratia. *1. Thess. 4. 7.* & gloria. *Eph. 1. 18* afflictio est accidentaria cōditio sola, non illud quod scopi rationem habet *1. Pet. 5. 10.* Vocavit vos ad eternam gloriam pauperes afflictos.

3. Adjectum illud secundum propositum vel præstitutum (*electi & vocati*) vocationis illius & genus, & naturam, apertè satis demonstrat. Quid enim Paulus hoc nomine designare solet ex alijs locis apparet. *Eph. 1. 11.* In ipso in sortem adsciti sumus, postquam prædestinati sumus secundum præstitutum ejus, ut simus laudi gloria ipsius *1. Timo. 1. 9.* Servavit nos & vocavit vocatione sancta, ex suo proposito & gratia. *Rom. 9. 11.* Ut propositum Dei secundum electionem, ex vocante maneat. Num quisquam ita excutit, ut non videat propositum hoc ad gloriam & gratiam constanter ab Apostolo referri?

4 In catenæ ipsius initio primus ille annulus, vel prima particula, quos enim præscivit, nō obscurè mōstrat, quo gradus illi sedantur. Probationis enim istiusmodi vim cōtinet:

tinet: omnia cooperantur in bonum vocatis secundum propositum nam Deus hos antequam essent prescivit, &c. Quæ ratio invalida planè fuisset, si nō salutē & gratiā, sed afflictiones solas, tam vocatio illa, quam hæc præscientia, spectasset. Afflictiones enim & persecutiones quā plurimis (ex Remon. sententia verè fidelibus) in lethale cedunt offensionem. *Mat 13. 21.* Alienum etiam hoc afflictionis cōmentum à mente & sententia illā, quam Spiritus sanctus hac voce denotat, ut alij multi loci, sic unus ille. *1. Petr. 1. 2.* *Electis ex præcognitione Patris ad sanctificationem Spiritus, &c.* liquidò satis ostendi, sicut & alter ille, *Rom 11. 2.*

5. Eisdem annuli particula posterior, *hos & prædestinavit*, & priorem explicat, & explicationem priorem cōfirmat etiam. *Propter* enim, vel *Prædestinatio*, propriè significat præordinationem ad finem, vel ad aliud aliquid, sub ratione finis & boni: finis enim & bonum convertuntur. Impropria valdè est illa significatio, quā ad crucem & afflictiones aptatur, ut in sese cōsiderantur. Positi reverà dicimur ad hoc, ut afflictiones patiamur. *1. Thess 1. 2.* Sed hoc non tam ad illas referri debet, quàm ad gloriā, quo deducunt illæ, ut scilicet per multas afflictiones ingrediamur tandem in regnum Dei. *Act 14. 22.* Cum igitur impropria & inusitata sit hæc prædestinationis acceptatio, & nulla sit ugens ratio cur istæ ab usitato sensu descendamus, nisi abjectè de lectionibus sentiunt, quorum credulitati tam dilurum

inter-

interpretamentum obtrudunt.

6. Finis illius actus nullum scrupulum relinquit, *ut conformes fiant imagini Filij sui: ut is sit primogenitus inter multos fratres.* Conformitatem hanc non esse ad imaginē afflictionis Filij (quod tamen Remōstrantes pro cōfesso habent) sed ad imaginem gloriæ, id varijs probatur documētis. 1. Prædestinatio ad conformitatē imaginis Christi Filij una eadēque res est cum prædestinatione ad adoptionē Filiorū Dei per Christum. *Eph. 1. 5.* Hoc descriptionis, & verborū affinitas, vel potiùs identitas, abūde satis indicat. Idcirco enim cōformitas hæc potiùs *ad imaginem filij*, quàm *ad filium* fieri dicitur, ut magis appareat quā in re ponatur hæc similitudo, videlicet in Filiatione. Sed hæc adoptio ad gloriā & dignitatē spectat, ergo & illa conformitas. 2. Conformitas Filij quasi annexā habet sibi conformitatem hæreditatis. *vers. 17. Si Filij ergo hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Sed hæreditas ad gloriam pertinet: ergo & conformitas Filij. 3. Imaginem Filij quasi verbis expressis de gloriā expositam habemus ab eodem hoc Apostolo. *2. Cor. 3. 18. In eandem imaginem transformamur, ex gloria in gloriā.* Sic & Iohannes etiam, *Epist. 1. c. 3. v. 2. Quando factus fuerit manifestus, similes ei, vel in similitudine ejus erimus.* 4. Declaratio illa subiuncta, *ut is sit primogenitus inter multos fratres*, nihil aliud quàm gloriam spirare videtur. Significat enim primogenituram Christi ex istā conformitate elucere simul &

& illustrari. Hoc verò non ad afflictiones & crucem, sed ad gloriam perpetuò in Scripturis sacris refertur. Sic enim ad *Coloss. 1. 18. Et ipse est caput corporis Ecclesie, qui est principium & primogenitus ex mortuis, ut sit primarius in omnibus.* Primogenitura non pertinet ad statum mortuorum vel afflictorum, sed ad eos qui sunt ex mortuis, quemadmodum apertè etiam ad *Philippens 2. 9.* ut afflictionum & humiliationis consequens, non pars, memoratur, *quapropter etiam Deus eum in sublimitatem summam extulit, ac donavit ei nomen quod est supra omne nomen.*

7. Eadem etiam vis est sequentis illius annuli quos autem prædestinavit, hos & vocavit. Nam 1. si detur illud, quod assumunt Remonstrantes, afflictiones hic tam in Prædestinatione, quàm etià in Vocatione spectari, tamen analogiæ vi exindè sequetur, sicut ad crucem prius prædestinantur homines, quàm vocantur, sic etiam ad salutem prius eosdem prædestinari, quàm vocari, quod pessundat planè Remonstrantium defensionem totam, quâ contendunt vocationem ordine antecedere prædestinationem illam quæ est ad salutem. 2. Vocationem hanc talem esse docet, ut omnia ad bonum cooperari faciat, quod de afflictionibus nullo modo potest affirmari.

8. Eiusdem valoris est quod sequitur, quos vocavit, eos & iustificavit. Nam 1. multos vocavit ad crucem, quos tamen non iustificavit. Quod & usus communis, vel experientia quotidiana cõfirmat, & exemplum illud

illud divitis. *Mar. 10. 31.* quē vocavit Christus Salvator noster, ut sublatā cruce sequeretur ipsum, tamen non iustificavit. Abijt enim contristatus, quia habuit possessiones multas. 2. Nusquā in Testament. Novo sic adhibetur justificationis nomen, quum absolute sumitur, & actum. Denotat, ut ad iudicia mundanorum hominum referatur sola, sinē ullo respectu ad sententiā illam divinā, quā Deus homines liberat ab irā suā adversus peccatores revelāda. Cū igitur nec vocis usus fert, nec ulla ratio cogit, ut *iudicium mundi maledicētes* in isto justificationis actu, vel solū vel etiā præcipuē spectetur, ab audaci sanē temeritate non possunt Remōstrantes excusari, qui tam crudo commento sententiā aperram detroquere student ad opinionem suam privatam.

9. Neque minus valet quod ultimum locum obtinet, *quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit.* Nam 1. in istā clausulā certiores nos facit Apostolus, totā hanc seriem nihil aliud spectare, quā ad glorificationem eorum omnium probandā, qui vocati sunt, secundū propositū 2. Manifestō statuit iustificatos omnes adipisci gloriam, atque adeo justificationem causā à mundanorum hominum calumnijs non istic solam intelligi: quia multi quoad causā, & perpeffiones ex illa pendentes, iustificantur à Deo, qui tamen ad gloriam nunquam, ascendunt.

10. Perpræscitos, prædestinatos, vocatos, & iustificatos, hoc in loco, illi soli debent intelligi,

intelligi, pro quibus Christus ita traditus fuit, ut cum ipso etiam omnia donata sunt ijs. *ver. 31.* Sed tales non sunt omnes illi qui ad crucem vocantur: ergo nec illi omnes prædestinati, vocati, iustificati & glorificati sũt. Voi etiam observandum est, argumentum hoc institui à *minori affirmatiue*, id est, si quod minus faciendum videbatur, factũ est pro nobis, ergo etiam quod magis faciendũ videtur, priore illo supposito. Sed indignũ omninò videtur, ut Christi mors in comparisonem talem adducatur, cum vocatione ad crucem & ad afflictiones.

11. Huc etiam referri debet, quod est *ver. 33-34.* de electis Dei, & à Deo iustificatis, necnò intercessionem Christi servatis. Cum enim hæc non conveniant nisi verè salutis hæredibus, & ad salutẽ electis (sicut Nicolaus ipse fateri videtur, p. 137.) & tamen ipsi omnibus tribuuntur, quibus vocatio, prædestinatio, & iustificatio præcedens; ratio nulla patitur, præcedentes illos titulos ad crucem & ad afflictiones restringi.

12. Vt finis tandem ponatur infinitæ materię, Cum prædestinationem hanc ad afflictiones esse dicunt, vel meras & nudas intelligunt perpassiones, vel simul etiã & ferendi modum, & victoriæ certitudinem, & coronam lequentum includunt. Si meram crucem, tum conformitatem ad imaginem Christi in eo collocant, quod perituris multis apostatis accidit: ijs enim persequutionem oriri sæpè propter sermonẽ, vel prop-

ter Christum, Christus ipse docet. *Mat. 13. 31.* Si verò gratiam, victoriam, & coronam, etiam conjunctim intelligi putent, tum in sententiam illam concedunt, quam declinare student, de Electione ad salutem & medijs connexis. 2. Cum vocatos istos ad gloriã prædestinari per afflictiones Remostrantes ipsi cōcedunt, vel absolutè hoc fieri intelligunt, vel ex conditione. Si absolutè, tum causam tradunt: si verò ex conditione suspendant, tum, 1. Apostolum corrigere videntur, qui connexiones has omnes necessarias facit. 2. Nihil majus afflictis tribuunt, quàm non afflictis. Quilibet enim etiã afflictione remotã, si fidei & perseverantiæ cōditione adferre possit, ad salutem & gloriam apertum habet aditum. Quid igitur opus fuit ut tanto conatu, per tot pericula, tam recepta sententia probetur. Atque ita hunc locum intelligendum esse Arminius ipse expressè dicit. *Disp. privat. 40. thesult.*

Act. 13. 48.

Satis jam Dei gratiã statumatum opinor principalem illum & nervosum locum: cui similis planè ac super habetur, *Act. 13. 48.* *Crediderunt quotquot erant ad salutem ordinati.* Vbi respicere *Lucam* (dicunt) non aliquam præordinationem aut prædestinationem Dei ad salutem, sed præsentem conditionem, dispositionem, habilitatem seu aptitudinem gentilium, de quibus loquitur, quã Dei gratiã præditi erant, ut ad vitam æternam pervenirent sic verbum Dei audientes, ut de eo gauderent & sermonem Dei laudibus extollerent: undè opponuntur hi incompositis illis *Judæis,*

Judeis, qui sermonem Dei repellebant, & se ipsos indignos decernebant vitā aeternā. vers. 46. Hujus tam luculenti loci nefariā depravationem acceptam ferimus infausto Socino, cujus omnino sententiam & ferè verba sequuntur Remonstrantes: vt videre est, l. 4. c. 13. de Chr. Servatore, & Catech. c. 13. Sed faciliè erit hos opinionum fumos diffilare.

1. Vox illa quam adhibet istic Euangelistica, *ἡμεῖς*, nusquam eo sensu per totā Scripturam sacram, aut etiam in ullo autore Græco, legitur, ut internam qualitatem designet. Qui Græcam linguam vel a limine salutarunt, magnam differentiam intelligunt esse, inter *ἐκλεκτοὶ* & *ἡμεῖς*. 2. Tam Arabica Iunij versio, quàm Tremellij Syra, in ordinationem & positionem divinā consèciunt. 3. Vñtutus hujus verbi sensus in Testamento novo constitutionem & electionem extrinsecā notat. *Quæ sunt potestates, sunt à Deo ordinata. Rom. 13. 1. Ordinarunt ipsi diem. Actor. 28. 23. &c.* non omnia describam exempla, sed unus ille tam insignis locus instar omnium erit. *Actor. 22. 10. 14.* qui vocis hujus rationem luculenter nobis exponit, Promittit ibi Deus dicendum esse Paulo Damasci quid *ordinatum* (*ῥηματοῦ*) fuerit illi ut faciat, & *ver. 14.* dicitur ipsi ab Anania quid *constitutum*, vel *designatum* illi fuit (*ἡμεῖς*) ubi divinitus quasi jubemur, *ordinationem* eodem accipere sensu cum *designatione* aut *electione* divinā. 4. Chrysostomus ipse, qui optimè intelligebat vocem Græcam, ordinaros hos interpretatur

Quid significet vix.

ἡμεῖς.

ἀποστόλους

*de quibus dicitur in dñi id est, ut Erasmus vertit, præfinitos à Deo : à quo etiam Erasmus ipse mutuatus videtur genuinam illam huius loci periphrasin, quàm sic format; crediderunt ex gentibus, non quidem omnes, sed quotquot divina misericordia destinaverat ad vitam æternam : ad quam nemo pertingit, nisi à Deo vocatus & electus. 5. Augustinæ Confessionis Theologi (quibuscum consensum inxtimum in his articulis Remonstrantes ostentant) non aliter hunc locum quàm de prædestinatione divinâ interpretari solêt, imo in ipso Cõcordiæ libro hæc ipsissima verba ad electionem applicantur æternam : Prædestinatione eternâ nõ tra salus ita fundata est, ut etiâ inferiori portæ adversus eam prævalere ne queant. Scriptum est enim, oves meas nemo rapiet de manu meâ. Et alibi : crediderunt quotquot ad vitam æternam erant ordinati. Hæc Concoirdiæ formula. 6. Dispositio illa, quæ est internæ qualitaris nõ tolet (neque sine vñs; *ἐκ τῆς φύσεως* nam *ἡ φύσις* potest) ad præmium referri Ad habitũ, ad formam, ad actionem aliquã, disponi dicuntur tam homines quàm alia qualitatũ istiusmodi subiecta: non ad mercedem, aut præmiũ. Minus igitur consentaneum videtur, ut huiusmodi affectus ad vitã æternam referatur, ab ijs præsertim qui præmij rationẽ in illã vitã præcipuã haberi cõtendunt. 7. Equẽ etiã alienum videtur, ut prius ad vitam dispositos eos fuisse dicatur, & postea ad fidem, cum fides ipsa (si ulli docti convenit hæc appellation) primaria sit dispositio ad vitam æternam.*

ternam. Sic enim ad præmiū prius dispositi
essent, quā ad dispositionē, quæ ducit ad
illud. Quā absurdum, quā incongruū,
quā ~~deconditio~~ clamare solent Remon-
strantes, cum homines dicimus ad vitam
prius eligi & disponi à Deo, quā ad fidem.
Numquid Deo hoc auferunt, ut homini tri-
buant? 8. Dispositio intima ad vitam est
conditio ad vitam. Si igitur dispositio talis
ante fidem existat, tum & præter, & ante fi-
dem, certa datur conditio Testamenti seu
fœderis novi. 9. Cum dispositionem ad vitā
statuant in homine nondum credente, hanc
illis inesse dicere necesse habent, qui vitam
disiderant, ambiunt, & in mandatis divinis,
prout possunt, ambulant ad eandem conse-
quendam. Sed non omnes tales credere
(quod tamē statuendum Remonstrantibus
est ex hoc loco) vel ex juvene illo patet, qui
ad Christum flexis genibus accessit, nihil
aliud querens, nisi vitam, sic etiam præcep-
ta Dei colens, ut Christo aliquo modo dica-
tur eo nomine charus. *Marc. 10. 17. 21.* Tam
benè certè dispositus fuisse videtur ad vi-
tam, quā quisquam ferè non credens po-
test: non tamen credidit ille, sed necessus
discessit. 10. Non dispositionem præsentē,
sed præviam ordinationem hic denotari
verbum usurparum ostendit. Non enim cap-
tū præteriti, ut appellant, sed & plusquā
perfecti temporis est ~~temper~~ *ordinati*
fuerant (sic namque propriè vox illa vertē-
da, quamvis *Erant* sæpè eodem, & sensu, &
tempore, solet adhiberi) ordinationem igitur

tur notat quæ dispositionem præsentem lō-
gè fuerat antegressa, æternam scilicet Dei
prædestinationem. 11. Gaudere de verbo et
laudibus illud exollere, non semper fidem
veram consequentem habet (quod tamen
de ordinatis ad vitam textus hic affirmat)
nam populus totus pependisse dicitur à
Christo cum ipsum audiebat, *Luc. 19. 48.* et
de factis dictisque ejus tribuisse laudē Deo,
Luc. 18. 43. non totus tamen credebat. Imo
gaudium syncerum ex fide, quasi fructus ex-
surgit, non antecedit eam: gaudium igitur
non potest intelligi per dispositionem istam
ad vitā æternam. 12. Restrictionē cōtinent
hæc verba, et differentiam causalem. Ratio
enim cur credebant, et causa primaria nota-
tur, eadem ratione quā Christus ipse dixit:
Omnes quos dedit mihi Pater, venient ad me.
Nec tenori Scripturæ cōvenit, ut adæquata
ratio fidei à prævia hominis dispositione
petatur, sicut his in locis petitur ab or-
dinatione divinā, ut grauillimis igitur D.
Calvini verbis concludam: *Ridiculum ca-
villum est referre hoc ad credentium affectum,*
quasi Evangelium receperint qui animis ritè
dispositi erant. Nam ordinatio ista non nisi de
eterno Dei consilio potest intelligi, nec dicit
Lucas fuisse ad fidem ordinatos, sed ad vitam:
quia Deus suos ad vitam æternam hereditatem
prædestinat. Docet autem hic locus fidem ab e-
lectione Dei pendere.

Cōment
ad hunc lo-
cum.

Tit. 1. 1.
Quomodo
fides dica-
tur Electo-
rum.

Tertius est locus (Tit. 1. 1.) qui prioribus il-
lis optinè concinere videtur, ubi Fides dicitur
Electorum Dei esse. Cum enim Paulus Apo-
stoli

postoli titulū sibi met assumpsisset, i. mis-
 si, ostendere etiam voluit ad quid fuit mis-
 sus, vel secundū quid cōstitutus fuit Apo-
 stolus: addit igitur se esse *Apostolum secun-*
dum fidem electorum Dei, vel *circa fidem ele-*
ctorum (sic en. & potest exponi, ut in *1. cor. 1.*
utroque *quod* *reges* *deges* *circa excessum*) id est, ad
 fidem illam et ingenerandam et cōfirman-
 dam, ad quam vocantur Electi à Deo, &c.
 Hanc veram esse Apostoli mentem ex col-
 latione similiū locorum apparet. Cū sco-
 pum et finem totius apostolatus explicare
 nobis voluit idem ipse Paulus, *Ephes. 4.* non
 aliò enim spectare docet, quā ad ædifica-
 tionē corporis Christi, donec perveniamus
 nos omnes in unitatem fidei & agnitionis
 Filij Dei. Eodē planē modo, quo hic ad Ti-
 tum, *secundum fidem Electorum Dei & agni-*
tionem veritatis. Quod ibi fuit corpus Christi,
 hīc sunt, *electi Dei*: quod ibi unitas fidei, hīc
 fides est: quod ibi agnitio Filij Dei, hīc agnitio
 dicitur *veritatis*: quod ibi ad, id hīc *secun-*
dum notat. Cū itidem declarandum ipsi
 fuit de sese, *Rom. 1. 5.* eandem adfert sententiæ
 formam, *Per quem accepimus gratiam & apo-*
stolatum ad obedientiā fidei inter omnes gen-
tes, pro ipsius nomine. Neque multum distat
 quod, *2. Tim. 1. 1.* dicit, *Apostolus Jesu Christi*
per voluntatem Dei, secundum promissionem
vite, quæ est in Christo Iesu: id est, ad patefaci-
 endam et perficiendam promissionem Dei,
 qui promisit nobis vitam in Christo Iesu, in
 quo nos elegit ante mundi constitutionem.
 Hæc igitur fides donativum illud gratuitū
 est

est, quod per Euangelium communicat. Neque omnibus datur thesaurus iste; *Fides non est omnium. 2. Thef. 3. 2.* sed peculiāris est selectis quibusdam, *fides electorum*. Ex isto igitur testimonio cum optimā ratione deduci potest. 1. Proprium scopum esse Dei in mittendis Apostolis, & salutis medijs fidem veram ingenerare ac promoverē. 2. Fidem istam per talia media donari quibusdam ex dilectione speciali, id est, electionis virtute.

Excipiunt hic Remōnstrantes. 1. Per fidem hic intelligi doctrinam fidei, quam Apostolus ibidem appellat cognitionem veritatis. Hujus autem doctrinæ sic fuit Apostolus Paulus, ut eam electis, id est, sanctis & credentibus annuntiaret, sicut Juda 3. Fides dicitur tradita sanctis seu electis, & ab ijs recepta fuit. 2. Posse etiam per fidem electorum intelligi fidem, quam electi habent, sine cuius respectu nemo electus est.

Sed. 1. Fides hæc non dicitur in textu cognitio, sed agnitio veritatis. Vox est, *ἀγνῶσις*, cuius propria significatio nō debet istic negligi, ubi emphasin habet & vim. 2. Si agnitio hæc veritatis una eadēque sit res cum fide illā, tum Fides hoc in loco non significat doctrinam. Discrimen enim non parvum est inter agnitionē veritatis & veritatē ipsam. Veritas est doctrina fidei, sed agnitio veritatis est receptio illius doctrinæ, id est, fidei donū in homine. 3. Quid sibi vult nō satis capio, cum Apostoli officiū esse dicunt doctrinam istam fidei annuntiare fidelibus.

Nam

Nam 1. Apost. præcipuū fuit munus & cura evangelizare non ubi nominatus fuit Christus, ne super alienum fundamentum edificaret, sed quibus non fuit annuntiatus de eo. Non solis igitur nec præcipuè fidelibus prædicabat Apostolus. Si verò ideò hoc dictum putent, quia fidelibus etiam prædicabat, tum nullam relinquunt causam, cur ut proprium quiddam tribuatur id fidelibus, quod æquè saltem (si non magis) est alijs communẽ.

3. Cùm electionem versari circa fideles dicunt, sic id intelligi volunt, ut prius fideles illi sint, quam electi. Si eandem istic rationem sequantur, tum prius homines fideles fuisse docent, quàm fidei doctrinam habuerint sibi antunciatam. 4. Confūdunt ea quæ distinguenda sunt, cum non re tantum, sed & ratione eosdem electos & sanctos faciunt. Electi sunt homines ut fiant sancti, Eph. 1. 5.

1. Pet. 1. 2. Prius igitur eligi eos necessè est, quàm audire possint sancti. 5. Fides hæc est obedientia fidei, sicut Paulus ipse interpretatur. Rom. 1. 5. secundum fidem Electorum igitur, est secundum obedientiã illam fidei quã electi subjiuntur Deo. 6. Fides hæc non potest dici electorum, quia sine ejus respectu nemo est electus (quod alterum est Remonstrantium effugium) quia tunc. 1. Non tam propriè diceretur Fides Electorum: electio enim sequeretur fidem, non fides illam: electio esset fidelium, vel potius ex fide, non fides electorum: electi non essent subiectum fidei, & naturã prius, sed ex adverso. 2. Illa sola fides intelligeretur, quæ est

est Electionis conditio prærequisita, id est, consummata fidei obedientia, quæ tantum habetur in fine vitæ, sed hæc fides non ita restricta est: denotat enim præsentem statum, sicut ex verbis appositis liquet, *agnitio, pietas, ad spem vitæ*, & ex eo maximè, quod Titum ipsum Filium suum jam tum fuisse dicit in fide illà.

Hactenus confirmaram dedi partem primam argumenti tertij. Ad assumptionem per duplicem distinctionem respondent. 1. *Decretum non dandi media non fluere à voluntate Dei absolutà, sed iusto ejus judicio adversus indignos tali beneficio.* 2. *Deum trahere omnes sufficienter, licet non efficaciter quoad eventum.* Detractione divinà, & cōversionis modo, in quarto articulo est disquirendum. De causà decreti non hîc agendum, sed in alterâ parte quæstionis hujus primæ. Satis erit in præsentem monuisse, quod, cum omnes indigni sint istis beneficijs, & aliquibus tamen (ijsque sæpè indignioribus) conceduntur salutis media, imò efficacia redduntur, cæteris in peccato relictis, & hoc fiat ex firmo decreto, idq; ante finem vitæ, vel exhinc necessariò sequitur, discretionè primam salvandorum à cæteris ab electione & gratiâ speciali suum ortum habere.

CAP. VII.

Argumentum quintum.

Pag. 101.

MEntio frequens in Scripturâ fit Li-
bri cujusdam qui dicitur *Liber Dei*,
Viventium, Vitæ, cui quidam, non
omnes, dicuntur *inscribi*. Hanc inscriptio-
nem nihil aliud esse assumitur, quàm ordi-
nationem ad salutem per immutabile Dei
decretum : atque aded quosdam homines
ex singulari favore & privilegio ad vitam
ordinari. Huc afferuntur Scripturæ loci
quidâ *Phil 4 3. Apoc. 21. 27 Lu 10. 20.* Quod
argumentum imprimis adversus generalem
illam Prædestinationem pugnat, quam so-
lam Remonstrantes posuisse videbantur in
thesi : sed valet etiam contra specialem ele-
ctionem ex fide prævisa, quam ex priorè de-
ducunt. Sic enim res ipsa docet, milites qui
bello, vel Senatores, qui concilio publico,
aut etiam palatio, conscribi solebant, & qui-
cunque ad aliquod officium, vel dignitatem
ordinati, quasi in matriculâ scribuntur, non
prius in eo munere solent exerceri, & postea
conscribi, sed prius conscribi, & post ad exer-
citiū ipsum vocari. Eodem planè modo
ordinantur primo electi in decreto divino
ad locum & officium salvandorum, postea
vocantur ad muneris functionem & fructio-

Quid sit in-
scribi Li-
bro Dei,
Viventium,
& Vitæ.
Phil. 4. 3.
Apoc. 21. 27
Luc. 10. 20.

nem dignitatis ascriptæ. Videamus igitur quid à Remonstrantibus in contrarium affertur. 1. Negant libro vitæ inscriptum esse, nihil aliud significare quam Dei æterno, & immutabili consilio ad salutem ordinatum esse. 2. Affirmāt dupliciter in S. Scripturâ de inscribendo vitæ Libro agi: nempe aliquandò de inscriptione libri vitæ, cujus oppositum est deleri ex eo. Apoc. 3. 5. & 21. 19. quod nihil aliud est quam secundum præsentem fidei, iustitiæ, & obedientiæ conditionē probā & Filium Dei haberi. Luc. 10. 20. 21. Alterā verò inscriptionem deletionem non habere oppositam, & significare electionem ad vitam æternam secundum Dei æternum & immutabile consilium: hanc verò non ad alios pertinere quā ad perseverantes in fide, quā tales. Psal. 69. 29. Apoc. 13. 8. & 21. 27.

Sed 1. distinctionem istam sic formarunt, ut obscuraret magis propositū, quā illustret inscriptio opposita deletioni, & inscriptio non opposita. Vetat logica, & ratio recta, distributionem constituere ex contradicentibus; nam contradicentia sunt omnia, ut in Scholiis dicitur, & æquē possunt ad quodlibet aptari. Præterea temerè dicitur & inconsideratè, quandam inscriptionem opponi deletioni, quandam vero minimè: quasi dicerent quoddam calidum opponi frigido, & quoddam non opponi. Quæ ratione & re dissentiant, ita ut non possint eidem, secundum idem, ad idem, & eodem tempore, attribui, ea omnia sunt verè opposita: sed non dicent spero posteriorem illam inscriptionem in librum cum deletionē ex eodem consistere

consistere posse simul: non minus igitur deletioni opponitur secunda hæc inscriptio, quam altera; imo verò multo magis opponitur. Nam deletionem excludit, non in præsentia tantum, ut prior, sed in æternum. Nec minoris est vitij quoddam argumentum illud non planè notant, in quo differentia harum inscriptionum consistit, an scilicet inscribente, vel in modo, vel etiam in fine scriptiois ponatur. 2. Prior illa inscriptio quam per *probum & Dei Filium haberi* definiunt, indefinitè nimis ponitur. Habetur quis talis vel ab hominibus, vel ab ipso Deo: ab hominibus ex regulâ charitatis, ex effectis, & indicijs in oculos in currentibus. Multi sic habentur ab hominibus, qui tamen à Deo non probantur. Hinc distinctio solet à Theologis quibusdam adhiberi, inter *librum ecclesiæ, & librum Dei, communem & singularem vocationis & electionis*, inter inscriptionem etiam apparentem & veram, simplicem & secundum quid, &c. Sed nihil horum à Remonstrantibus probari videtur. Debuissent igitur distinctius quod voluissent explicare. 3. In eo, quod negant inscribi in librum vitæ, esse prædestinari ad vitam, non nostræ solius Confessionis Theologos, sed Augustanos etiam, imo Wittenbergenses ipsos adversarios habent. Sic enim Hunnius: *Est extra disceptationis aleam positum, inscriptum esse in librum vitæ, idem esse quod ad vitam electum & prædestinatum esse: unde & Formulæ Concordiæ pro ysdem planè habet eos qui electi sunt, & quarum nomina scripta sunt*

Quest. &
Resp de
Prædesti. 4
pag 403.

in libro vite. 4. Cùm ambigueret posuerunt
 responsum totum, ad refutationem ejus de-
 monstratio requiritur generalis, quæ nul-
 lam elabendi rimam admittit. Hanc verò
 sic instituere conabor. Liber vitæ est pro-
 priè apud Deum, nō inter homines. Inscrip-
 tio electio Dei, non hominis. Est vel de-
 cretum, vel ex decreto manans. Decretum
 hoc circa singulares & certos homines ver-
 satur: nemo enim milites vel Senatores
 conscriptos unquā dixit, cō quod statuta sit
 conditio, quæ ad munus istiusmodi postula-
 tur: constitutio talis nō dicitur inscriptio, sed
 certorū hominum electio & accensio certa.
 Inscriptio igitur in libro vitæ est certorū ho-
 minum adscriptio in mente divinā ad vitam.
 Iam verò adscriptio hæc vel apparens est,
 vel vera. De apparente non nunc queritur:
 verā intelligunt Remonstrantes (ni fallor)
 in vtraque distinctionis parte. Vera hæc in-
 scriptio seu adscriptio ad vitā, vel est absolu-
 ta, vel conditionata: si conditionatā dicant,
 saltem primam illam; tum vel ipsa inscrip-
 tio ex conditione suspenditur, vel vita sola
 ad quā fit. Si ipsa inscriptio, tum à principio
 non existit, nō verè, & re ipsā, vel actu, facta
 est. Quod enim ex conditione pendet, ante
 conditionem illam impletam non fit. *Con-*
ditio propriè (ajunt Iurisconsulti) *est quando*
aliquid confertur in casum dubium, qui potest
se habere ad esse & non esse, & sic in futurum
eventum. Ex conditionalis stipulatione tantum
spes est debitum iri, ut Iustinianus tradit. Si
 inscriptionem dicant absolutam, sed vitam
 condi-

conditionatā, tum disjungunt ea quæ Deus
 conjunxit, & adjudicationē illam vitæ, quæ
 fideli sit in sententiā justificationis, æquē in-
 certam faciunt ac futurum quodque contin-
 gens. Si absoluta sit, tum vel ab æterno, vel
 in tempore facta: vel firma & immota, vel
 ex occasione mutabilis: si temporaria &
 mutabilis, tum nec Deo, nec Libro, propriè
 convenit ea inscriptio. *Liber* enim & *Inscrip-
 tio* firmitatem & constantiam summam ar-
 guunt, & *Liber* ac *Inscriptio Dei*, æternitatē
 illius firmitatis in decreto & notitiā divini
 manifestò designant. Quam evasione hinc
 meditari possint, id ipsis & Lectori cogitan-
 dum relinquo. 5. Quod oppositionem in-
 culcant inter Inscriptionem alteram, & De-
 lectionem contrariam, hoc de oppositione
 negante & contradicente benè potest intel-
 ligi: ita ut deleri ex libro nihil aliud signi-
 ficet, quàm non scribi in eo, sicut expressis
 verbis à Davide videtur exponi, *Psal. 69. 29.* *Deleantur ex libro vite, id est, cum iustis non*
conscribantur, vel non accenseantur iustis: &
satis etiam indicatur ijs ipsis locis, quæ à
Remonstrantibus hic afferuntur, Apoc. 3. 5. *Apoc. 3. 5;*
ubi Deleri de libro vite, nihil aliud esse pro-
ximis verbis monstratur, quàm non agnoscì à
Christo coram Patre & Angelis ejus. Apoc. 2. 2. *Apo. 2. 19.*
 19. eodem modo debet explicari, sicut enim
adjectio plagarum, vers. 18. non significat eos,
 quibus minitatur plagas illas antea sensisse,
 & ex adjunctione ad librū illum factā gravi-
 ores adnuc perpassuros; sic *ablatis partibus ex*
libro vite, vers. 19. non probat eos partem

aut sortem in illo libro possedisse prius, quam ultra non retinebunt. Hoc namque contradictionem secum inferret, ut iidem homines, eodem tempore (eosdem enim in utrâque parte obtestatur Apostolus) & plagas illas, & partem istam haberent: et actualem etiam possessionem vitæ, (quæ per partem intelligitur, sicut actuales plagæ ex adverso ponuntur) ereptioni subjectam faceret. Sed plagas illas infligendas, vitam autem denegandam, pronunciat Apostolus ijs omnibus, qui sacrum volumen corrumpere tētabunt: quæ denunciatio phrasibus illis exponitur, quæ peccati et pœnæ proportionem justam ostendunt, *addentibus Deus addit, auferentibus Deus auferet*: sic enim Græcè ponitur, quasi per Anaphoram, *ἡ δὲ τῆς ζωῆς ἐκδοθήσεται τοῖς θύουσιν, ἡ δὲ τῆς ἀπορίας ἀποδοθήσεται τοῖς θύουσιν*. 6. Si oppositionem hanc privativam esse velint, sic ut Inscriptio simplex realis vera præcedat, et Deletio similis à tergo sequatur, tum 1. Scripturæ contradicunt aperte, quæ expressè affirmat sectatores bestię non habuisse nomina sua conscripta in libro vitæ à jacto mundi fundamento. *Apoc. 16. 8.* Neque indè hoc de ipsis negatur, quia nunquam Ecclesiæ suæ nomina dedissent, sed ex adverso, quia professione Christiani fuissent, et nunc Antichristum quasi adorabant, ne Apostasia talis in præjudicium cederet electioni divinæ, interponitur illa clausula, ut Apostatarum professionem à verè fidelium statu longissimè remotam esse discamus. Si igitur istiusmodi hominum vel nomina, vel partes,

partes, ex libro vitæ auferri dicantur, vel id negative sumendum, ut antea exposui, vel Christi verbis declarari debet: *Quicumque non habet, etiam quod putat se habere auferetur ab eo. Luc. 8. 18.* Nunquam enim tales in viventium albo verè numeratos fuisse, & Iohannes affirmat, & Christus etiam ipse, *Matth. 7. 23. Nunquam novi vos.* Certè si unquam in librum vitæ verè consignasset eos, talem ijs nuncium nunquam remisisset. *Fundamentum enim Dei stat, habens hoc sigillum, novit Deus eos, qui sunt sui. 2. Tim. 2. 19.* Hæc etiam interpretatio cum constantiâ Dei, & decretorum ejus indelebili vi non benè consistere posse videtur. Nullam inductionem admittit liber divinus, lituram patitur nullam. Rectè Augustinus: *Si homo dixit, quod scripsi, scripsi: Deus quæquam scribit & delet?* 7. Non rectè dicitur septuaginta duorû, *Luc. 10. 20.* nomina in cælis conscripta dici, ratione habitâ quod essent Christi discipuli, tunc enim Iudæ ponditoris nomen in cælis etiam conscriptum fuisset, tanquam filij Dei, etiam tum cum inditum à Scripturis habuit contrarium planè nomen, videlicet, *filij perditionis.* Voi illud insuper non satis consentaneè videtur apponi, hoc etiam dici respectu revelationis illius, cujus mentio fit *vers. 21.* cum revelationem illam non aliam esse volunt, quam objecti aut verbi propositi, & illam omnibus communem faciunt, qui verbum habent prædicatum. Nisi omnium Iudæorum nomina, etiam perditissimorû, qui Christi conciones aliquando audiebant, in

Nicolaus
Grevinc.
pag. 32.

Libro vitæ conscripta fuisse dicent. 8. Cum Librum illum vitæ, quem immutabilem esse concedunt, fideles illos complecti dicunt solos, qui ad finem jam perseverarunt, rationem & fidem, & libri, & scriptiois, amovere videntur ab isto tam divino libro. Nam scriptio istiusmodi firmitatem præcipuè denotat rei futuræ: sed ista limitatio fideles ut præteritos considerari vult, & vitam ut præsentem: nam inter perseverantiæ finem & initium vitæ, distantia nulla datur. 9. Ridiculum illud est, quod differentiam tam grandem faciunt, inter *Librum vitæ*, *Apoc. 3. 5. & 22. 19* & *Librum Agni*, *Apoc. 13. 8. & 21. 27.* quasi liber *Agni* immutabilis esset & certi decreti, ad fideles & perseverantes spectantis, alter autem qui *Vitæ* dicitur, communior multò, & incerti eventus: cum omnes tamen in Agno, vel Christo, redemptos esse defendunt alibi, & solos in fide perseverantes ad vitam ordinari.

CAP. VIII.

Argumentum sextum.

Pag. 104.

Ioh 10. 16.

Dicit Christus Iesus *Ioh. 10. 16.* Oves suas etiam illos inter Ethnicos fuisse, qui verbum ejus nondum audierant, ut in eum crederent. Deus etiam Populum suum eos esse dicit, qui nondum omnes credidissent

didissent, *Act. 18. 10.* Sic autem esse, vel dici non potuerunt nisi electionis vi, ejusque singularis. Datur ergo singularis electio etiam nondum credentium. Hæc mens & vis est argumenti, quâ valet aduersus Remonstrantium sententiam de electione singulari, cui duo hæc respondent Remonstrantes.

Act. 18. 10
Oves Christi, & Populus Dei, quomodo vocentur nondum credentes.

1. Deum & Christum loqui secundum præscientiam, quâ norunt qui sunt credituri, qui Oves, & Populus, futuri, quâ & electio ad salutem nititur. Hoc verbis ipsis demonstrari, quoniam non homines appellantur, sed Oves, & Populus. Tales enim non erant actu, ergo præscientiâ: ut & D. Calvinus rectè exponit. *Act. 18. 10.* Ex istis igitur locis rectè posse colligi, electionem niti præscientiâ, nominantur enim ita, respectu certæ Dei præscientiæ, illos id futuros, qui electio nititur. 2. Locum illum *Act. 18. 10.* intelligi posse de actu credentibus: multis enim Corinthiorum jam tum credebant.

Vbi 1. operæpretium erit notare, quàm incerta, & dubia, sit hæc tota responsio. Non cōcedunt his locis agi de electione æternâ, non negant tamen, sed in medio relinquunt. Præscientiam spectari dicunt (& quis negat?) sed an præscientiam nudam & solam velint, hoc tacent. Actorum locum aliter intelligi posse affirmant, an verò debeat, id nō pronunciant. Potuissent illi sanè, ac debuissent etiam apertius ac synecius quid intelligunt monstrare. Sicut Socinus, quocum in hoc negotio consentiunt, levato velo animi sui sententiam pro lit. Eos nempe hic dici

Christi Oves, qui propter probitatem aliquam
 quæ in ipsis fuit, ad credendum apti & accom-
 modati erant. *Præf. Theolog. cap. 12. §. 12.*
 2. Observandum etiam Christi verba inver-
 ti penitus ab istis. Christus enim rationem
 reddit quare multos ex Gentibus adducere
 deberet (*οὐκ ὡς ἄλλοι*) ad ovile suum, quia
 oves ejus erant. Isti e contra, idè eos oves,
 & dici, & esse, volunt, quia venturi erant ad
 ovile Christi, id est, credituri. Christus ad-
 ductionem & vocationem à pastoris & ovi-
 um ratione deducit: hi vice versâ, rationem
 omnem ovilem ab adductione et adventu
 pendere faciunt. 3. Pervertitur etiam hoc
 pacto electionis totius ordo. Electionem ad
 salutem niti dicunt præscientiâ illâ, quâ no-
 vit Deus qui Oves, et Populus ejus, futuri
 essent, vel esse vellent. Nititur igitur electio
 divina præscientiâ salutis electionis humanæ:
 accedere enim hoc modo ad Christum, et
 Deum, nihil aliud est, quàm eos in pasto-
 rem, et Deum, eligere: id quod Christus
 ipse, ut præposterum nimis, ex animis fi-
 delium expectoravit. *Job. 15. 16. Non vos*
me elegistis, sed ego elegi vos. 4. Nugæ
 prorsus est illa ratio, quam solam non se-
 mel inculcant: *Non erant oves actu, er-*
go erant Dei præscientiâ. Quis enim ne-
 gaverit fuisse illos Oves in Præscientiâ
 divinâ? Numquid inde sequitur non fu-
 isse eos in Prædestinatione divinâ? Chri-
 stus ut Mediator fuit in præscientiâ Dei
 ab æterno, *1. Pet. 1. 20.* sed fuisse eum
 etiam in Prædestinatione, Christianus opi-
 nor.

nor negabit nemo. 1. Similis valoris est quod ex nomine *Ovium* & *Populi* deducere nituntur : non dicuntur *Homines* sed *oves*, & *Populus*, ergo præsupponitur eos in præscientiâ Dei fideles fuisse, & spectantur hic ut fidei qualitate ornati. Posuit etiam Christus animam suam pro *Ovibus*. *ves. 17.* & servavit populum suum à peccatis suis. *Matth. 1. 21.* non tamen spectabat eos, ut qualitate fidei ornatos, cum redemptionis opus aggrediebatur. 6. Mirum est, quod D. Calvini consensum interpretationi suæ prætexunt, cum in ejus commentarijs in *Act. 18. 10.* ne nomen quidem præscientiæ legatur, & sententia nostra, tam luculenter explicetur & confirmetur, ut nihil supra. Sic enim ille: *Dominus Populum suum vocat, qui licet meritò tunc alienus possit censerì, quia tamen scriptus erat in libro vitæ, & mox in familiam cooplandus, non improprie ornatur hoc titulo.* Scimus enim extra gregem ad tempus vagari multas oves, sicut ovibus multi lupi permixti sunt. Ergò quos Dominus paulò post acquirere sibi decrevit, respectu futurae eorum fidei, in populo suo jam agnoscit : sed meminerimus inseri in Christi corpus, quæ eternâ Dei adoptione ad illud pertinent. Sicut scriptum est, *Tui erant, & tu mihi eos dedisti. Joh. 17. 6.* Populum dici eos affirmat respectu fidei futuræ : sed futuræ, ex inscriptione in Libro vitæ, ex decreto certissimæ acquisitionis, ex eternâ etiam adoptione, quâ Christo servandi donati fuerunt. 7. Saccedanea illa interpretatio, quâ Deus, *Act. 18. 10.* de actu

jam

7
 jam conversis perhibetur loqui, arguitur ex ipso contextu. Nam 1. dictum hoc Paulo fuit *per visionem* sed conversorum numerum satis notum habuit Paulus ex evidentia rei: nihil opus visione & revelatione nova. 2. Quamvis multi Corinthiorum credidisse dicuntur, amplius tamen aliquid sonat *multi populus*, aut multitudo populi, quam ut illis tribuatur gentilibus jam conversis qui *multi* dicuntur per comparisonem paucorum eorum, qui inter illius loci Iudeos tunc recipiebant Evangelij doctrinam. 3. Non congruit ratio consequentiae, ut Paulus ibi cum fiducia pergeret & protectione expectaret certam, quia populus multas jam conversus fuit. Nisi forte velint animum Paulo adiutum à Deo ex magno satellitio, quasi militari, quo stipatus, tutus à Graeculorum intemperie, quæ in illum effervesce potuit, & intrepidus rem ageret; quod quàm à ratione & usu hujus legationis abhorreat, nemo non videt. 4. Si enim collegisset illic Ecclesiam justam, tum consentaneum fuerat ut aliò se conferret ad similem operam navandam ubi maximè opus erat. Si populus etiam tam numerosus conversus jam fuit, non illud argumento esset, immunem Paulum futurum ab hostium oppressione, sed quoniam convertendus adhuc multus populus erat ex decreto divino per Pauli operam, id circò & pergendum erat Paulo, & non mesuendum ab hostium vi ac tumultu.

CAP. IX.

*Doctrina Confessionis & Cateche-
seos Belgica de electione sin-
gulari.*

Pag. 105.

HAftenus cum Scripturis pugnantem
audivimus Remonstrantium sen-
tentiam & defensionem in ista arti-
culi parte: jam superpondium illud ponder-
andum accedit, quod ex Catechesi & Con-
fessione Belgica deducebatur. Vbi de For-
mula ecclesiasticis, eodem litigatur modo,
quo mulieres cum puerperæ, de filio vivo,
coram Salomone, certabant, 1. Reg. 3. ubi cla-
mabatur utrinque cum æstu, *Filius meus est
qui vivit*: Sic enim istuc ab utraque parte
contestatum habemus, *Catechesis mea est, quæ
vivit & viget: Confessio etiam mea*: Salo-
mon igitur aliquis optandus esset iudex, in
quo sapientia Dei luceret ad rectum exer-
cendum iudicium: statim observaret ille,
quinam illi sint, quorum æstuant viscera er-
ga Catechesin & Confessionem, ne affician-
tur morte: & quorum vox ac votum etiam
sit in ista lite, *Neque mihi neque tibi sancto,
scindantur*. Sed cum sententiam huiusmodi
non pronunciant adhuc illi quorum inter-
est, cunctandum nobis est an non signis &

notis.

notis quibusdam intelligi certè possit, quid verum, quid fictum, in contentione totâ.

Quatuor producta sunt loca adversus Remonstrantium thesin, Cateches. q. 54. et 52. Confes. art. 16. et 37. de quibus omnibus respondent illi, *non solum non contra se quidquam facere, sed etiam pro se maxime*. Videntur igitur, sed paucis, non quid affirmatur, sed quibus rationum nititur momenti.

Quæst. 54.
Catech.

Primus locus ex Catechesi q. 54. ubi habetur Deum ex universo genere humano cœtum sibi ad vitam æternam elegisse. R: ip. Remonstr. Nihil hoc adversus nos: imò perspicuè pro nobis, quoniam ex verbis proxime sequentibus (per spiritum suum, & verbum in verâ fide consentientem) respexisse Deum hanc Ecclesiam tanquam in verâ fide consentientem apparet. Sed integrum responsum videre juvabit: Credo Filiû Dei, ab initio mundi, ad finem usque sibi, ex universo genere humano, cœtum ad vitam æternam electum, per Spiritum suum & verbum, in verâ fide consentientem, colligere, tueri, ac servare: meque virum ejus cœtus membrum esse, & perpetuo mansurum. Hæc sunt verba, ex quibus observandum est, Catechesin ibi docere, quod Christus colligit, tuetur, ac servat cœtum, ad vitam æternam electum, inde manifestum fit, ex Catechismi sententia, in ipsa collectione, aut vocatione, cœtum hunc ut electum spectari, atque adeo vocationem efficacem ab electione pendere. An nihil hoc adversus Remonstrantes? Cœtus electus & Ecclesia eodem sensu dicuntur in Catechesi, ita ut Eccle-

Ecclesie veræ nulla sit pars, quæ non rectè dicatur ad vitam æternam electa. Sed Remonstrantes docent, perseverantiam ad fidem esse conditionem prærequisitam ad hoc ut homo, aut cœtus aliquis, eligatur ad vitam, ita ut Militanti ecclesie quæ nondum pervenit ad finem, non possit Electio tribui, sed Triumphanti soli. Nihilne tamen hoc adversus Remonstrantes? 3. Electio ibi ponitur ut prima causa totius discriminis, quod inter hunc cœtum est, & reliquum genus humanum: *Ex uniuerso genere humano, cœtum ad vitam æternam electum colligit.* Remonstrantes hoc ultimum esse volunt, & consummatam fidei obedientiam sequi. An non hoc aliquid? 4. Nonnihil etiam est quod Catechumenus ibi docetur credere, se vivum hujus electi cœtus esse membrum, & perpetuò mansurum. Non enim perseverantiam ad finem prærequirit hæc responsio ad hominem constituendum electum, sed fidem quemque electionis vas in præsentem facit, & ex electione perseverantiam, non illum ex perseverantia deducit. 5. Verba illa (*per spiritum & verbum in verâ fide consentientem*) ut ad Christum colligentem referuntur, media illa manifestè notant, quibus electio divina suum finem assequitur, electi cœtus respectu, descriptionem habent, locum & causas, & notas ejus continent, utroque modo Remonstrantium causam evertunt. Sed non magis probant consensum in verâ fide prærequisitum ad electionem esse, quàm ad collectionem aut vocationem primam, vel

vel etiam ad redemptionem per Christum. Collegit enim & redemit Christus Ecclesiam suam: talis autem tum demum est, aiunt Remonstr. cum in verâ fide consentit.

Quæst. 52.
Catech.

Secundus locus est Quæst. 52. Voi habetur, *Christum omnes suos electos ad se in celestia gaudia & gloriam traducturum.* Quæ verba si cum antecedentibus conjungantur simul, & ex ijs explicentur, non nihil adferunt ad argumentum firmandum: in Collatione igitur non timerè prioribus apposita fuerunt. Seorsim quidem sumpta non multum ad propositum faciunt, nisi quod Catechumenus ibi semet electionis participè in præsentem credit, quod cum Remonstrantium sententiâ non potest constare. Sed tamen exceptiones oppositæ nihil quidquam valent. 1. *Per electos pro modo Scripturæ fideles intelliguntur.* Verum est, iidem homines qui tandem fideles evadunt, electi dicuntur, tam in Scripturis, quam in Catechesi, sed quaeritur insuper an non sint electi antequam fideles existant? Quis sic statuunt, ij nõ morè Scripturæ observant, quæ Dei prærogativam esse docet, non ut eligat dignos (quod hominum est) sed ut dignos faciat eligendo. 2. *Electi quos Christus in gloriam suam recipiet, sunt benedicti Patris.* Matib 25. *Fideles sunt benedicti illi Patris, ac proinde fideles sunt electi illi.* Quis unquam negavit fideles esse electos illos? Sed probatio tamen tam in formâ, quam in materiâ peccat. Formæ vitium dialecticus quisque percipiet. In re ipsâ gravissimum errant errorem, si neminem

minem benedictum esse Patris existiment, nisi qui jam perseveravit ad finem, aut si perseverantiam illam prærequiri putent ad benedictionem etiam omnium primam percipiendam. Sic enim et Redemptionem, et Vocationem, et Adoptionem, et Iustificationem, et primitias omnes æternæ vitæ ex benedictionum expungerent albo.

Tertius locus est ex Confessione Belgicâ, Art. 16. *Deus à damnatione ac interitu liberat ac servat eos, quos in æterno suo consilio elegit.* Resp. Remonstr. *Fideles illos esse qui eripiuntur ex interitu.* Sed confessio manifestam distributionem hominum lapsorum constituit, quorum alios ereptos ex peccato et miseriâ dicit, alios verò relictos. Ereptionis, aut liberationis illius, primâ causam et fontem in misericordiâ eligentis Dei collocat. Undè manifestum est, fidem non antecedens aliquid, sed consequens electionis fieri. Nihil enim intercedens est, inter peccati mortem, et electionem ad vitam. Præterea donatio ipsius fidei pars est ereptionis illius ex peccato et morte, fluit igitur ab electione (si Confessio sit vera) et datur electo, non prærequiritur in eligendo.

Quartus et ultimus est ex ejusdem Confessionis, Art. 37. *Cum numerus electorum fuerit completus, Christus, Dominus noster à cælo rursus venturus est.* Resp. Remonstr. *Numerus electorum est numerus fidelium.* Quod non malè quidem dicitur, sed ampliùs aliquid hæc phrasi videtur notari: Deum scilicet elegisse certum numerum hominum,

Art. 16. Cōfess. Belg.

Art. 37. Confess. Belg.

hominum, et mundi interitum ideò prorogare, ut electionem illam exequi in generatione quâque possit, prout in se constituit ab æterno.

CAP. X.

Pars altera : de Causâ Electionis singularis.

Quæ sit
causa, cur
Deus hunc
præ illo e-
legerit ?

HUc usque disputatum fuit de primo quæstionis hujus membro, id est, de Electionis Objecto : sequitur jam iterum, de Objecti hujus Ratione. Statuitur enim à nostris, *Causam* cur Deus decreveret aliquos homines, alijs præteritis ita eligere, *solam* esse ejus beneplacitum, & *meram* gratiam, *minimè* verò, quod prævidit alium in Christum crediturum, alium *minimè* : ac proinde Fidem non esse causam vel conditionem, quæ Electionem ad salutem præcedit, sed *fructum*, qui ex eâ prodit, & illam consequitur. Probatur etiam quod statuitur, varijs validis argumentis. Sed priusquam ad illa perveniamus, advertendi sunt oculi ad exceptiones illas generales, quas adferunt Remonstrantes ad constitutionem illam quæstionis.

1. Veniam verbo præfati, dicunt Fratres turpiter errare, cum causam decreti Dei de quibusdam non eligendis etiam in Dei beneplacito

constituunt, imò hoc ipsum (Deum nimirum aliquem non eligere) gratiam & meram gratiam faciunt. Sed 1. Turpitudine, si quæ sit erroris hujus, in collectione hac latet, non in assertione illâ, ex quâ peti videtur. Interfatio adhibita de alijs præteritis comparationem indicat non similitum, aut parium, in eadem causâ convenientium, sed dissimilitum, quorum qualitas vel conditio non est eadem. Dixit olim Moses de Israëlitis: *Te selegit Jehova Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris præ omnibus populis reliquis, eo quòd diligit Jehova vos, Deut. 7. 6. 8.* Nunquid hic etiam et errorem, & turpitudinem notabunt isti, quasi dilectione constitueret Moses causam, cur omnes ferè populi præteriti fuerunt à Deo? 2. In Remonstrantium scriptis eundem istum errorem jam ante notavi. Sic enim Nicolaus Grevinchovius, pag. 107. *Causam electionis Pauli, præ Caiphâ, statuo purum Dei beneplacitum, cujus fundamentum est Christus: hoc scilicet, quo omnem credentem, vel crediturum eligere voluit in Christo, non credentem, vel non crediturum reprobare.* Decreti hujus, in quo reprobatio continetur, non aliud fundamentum ponit, quàm Christum, non aliam causam, quàm Dei beneplacitum merum. Et intempestivè igitur, & imprudenter fecit idem Nicolaus, cum cæteris, quod ansulam hanc arripuerint invidiosum aliquid objectandi, cum semetipsos etiam eodem carbone denigrant. Nec immorari mihi necesse est in sequelis illis examinandis, quas ex principio hoc fictitio conati sunt

sunt formare. Multò verò minùs in ambiguitate, quam oriri dicunt ex eo, quòd electorum qualitates non exprimuntur. Nullas enim agnoscimus illius generis, quod in hac quæstione spectatur, vel causalem, scilicet, vel occasionalem rationem ad electionem habentes.

An Remō-
str. statuāt
prævisam
fidem esse
Causam
Electionis.

2. *Injuriam sibi fieri, conqueruntur, quòd is hoc impingitur, quasi fidem statuerent electionis Causam, cum illi contrarium discretè affirmarint.* Sed quid verbis affirmant, aut negant, non multum refert: quod re ipsa docent, quod in sententiâ, quam detendunt, apertissimè continetur, id ipsis tribuere non est injuria. Quin verò causæ vim & virtutem concedant Fidei, Electionis respectu, hoc rectè intuentem ab ipsis non rectè tradita, non potest ullo modo latere. Primò enim de *conditionis* vocabulo se non admodum sollicitos esse hoc ipso loco profitentur omnes, & Nicolaus Grevinchovius multò affirmantiùs (pag. 111.) *Scriptura fidem perpetuò describit, ut conditionem prærequisitam à Deo, qualem autem conditionem intelligunt, satis alibi docet idem Nicolaus (pag. nempe sequente) ubi præscriptam eam & postulatam appellat. Natura verò legum ac conditionum præscriptarum omninò conveniens esse contendit idem (p. 124.) ut voluntas judicis, à conditione postulatâ, ac præstitâ, moveatur ad præmium.* Inter conditionem momentem judicis voluntatem; & causam impellentem, si differentiam ullam ostendere possint, ponetur illud sanè inter Paralipomena Logico.

Logicorum. 2. Fideles faciunt adequatum Electionis obiectum, & fidei tribuuntur ut sit formalis obiecti hujus ratio. Iam vero axioma illud est inter harum rerum consultos: *Ratio formalis adequati obiecti semper est specificans causa illius habitus potentia, vel actus, cujus est obiectum.* Sic in visione lux (quæ ratio formalis est obiecti visibilis) est etiam causa videndi: sic bonum apprehensum ab intellectu, est volitionis causa, quia rationem habet formalis ejus obiecti. Eodem planè modo cum fidem Electionis respectu, formalem obiecti rationem Remonstrantes ponant, & Deum etiam ab extra proprias volendi causas habere doceant, causam dicere nequeunt, cur eos afficere dicantur injuriâ, qui Fidem Electionis Causam ab ijs fieri, pro confesso habent. 3. Electionem præscientiæ fidei inniti docet Arminius, Decl. sentent pag. 47. docent etiâ Remonstrantes omnes, Coll. pag. 104. Quæ autem vis hujus verbi sit. Nicol. Grevinch. ostendit pag. 102. *Fidem* scilicet *electioni præstitui ut fundamentum, voce innitendi omnino significari videri*, undè etiam est quod *electionem Christo inniti & (Christum esse Causam Electionis unum idemque significant in Remonstrantium scriptis.* Clarum est igitur vel hac ratione, fidem ab ijs haberi pro electionis causa. Neque id omninò negare videtur Nicolaus, sed hoc solum cavet (pag. 105. 106.) ne statuere parentur Fidem fundamentum, aut causam primam, aut ex merito, & dignitate suâ, moventem. 4. *Ordinis ratio*

ratio (ex Remonstrantium sententia) inter Electionem & Reprobationem, ut species sint invicem oppositas, omnino exigere videtur, ut quo loco incredulitas venit in Reprobatione, eodem veniat & fides in Electione. Sunt verba Nicolai Grevinch. pag. 176. At verò infidelitatem esse Causam Reprobationis non affirmant, solum Remonstrantes (hac ipsa pag. 107.) sed contrariam sententiam horribilem vocant & detestandam. 5. Si fides determinet voluntatem Dei (alias indifferentem) ad eligendum unum potius quam alterum, tum causa est electionis. Sed vim hanc determinantem attribuire fidei Remonstrantes res ipsa docet. Cum enim præter fidem nihil antecedit electionem, quod non est etiam non electorum commune, & nihil commune determinat, necesse est ut determinationis ratio collocetur in fide: & Nicolaus id profiteri videtur (pag. 206.) cum *arbitrium determinare gratiam* affirmat, cuius concursum tamen conditionem faciunt ad efficaciam gratiæ nihilo valentiorē, quàm fidem etiam constituunt ad electionem. 6. Ut indubium reddatur quid Fidei tribuitur à Remonstrantibus syllogismus proponendus est ille, quem formarunt ipsi ad ordinem declarandum consilij divini: est autem huiusmodi. *Volo salvare credentes. Petrus credit. Ergo volo salvare Petrum.* Sic enim consulentem Deum, & quasi discurrētem, inducunt. Propositio est generale pronuntiātum illud, quod Arminius decretum secundum facit. (Decl. p. 47.) Assump-

tio est præscientiâ, cui electionem singularem inniti dicit idem (ibidem) Conclusio est ipsa electio singularis. Iam verò quis tam alienus est à sensu & usu communi, ut non intelligat in deliberationibus huiusmodi, conclusionem ab assumptione, ut ex verâ causâ, pendere. 7. Argumentis istis illud etiam adstrui potest, quod Suarez Iesuita sive confiteretur sive testatur, (de Prædest. lib. 1. cap. 17. §. 13.) Si quis dicat, solam electionem ad gloriam, seu voluntatem dandi gloriam, esse prædestinationem; & deinde teneat, non dari prælectionem ad gloriam, ante prævisa merita, (quam Remonstrantium sententiam esse palam est, nisi quod meriti vocem non usurpant) necesse est, ut consequenter asserat, dari causam Prædestinationis ex parte hominis. Apertius est igitur quàm ut posthac negari possit ultra, (quicquid antehac fecerunt ad cautelam) fidem Remonstrantibus electionis esse Causam. 3. Illud etiam reprehendunt in Fratribus, quod gratiam & fidem inter se pugnare faciunt, vel facere saltem videntur. Sed injuriam hic inferunt illam, quam illatam sibi dicebant modo. Male enim accipiunt, quæ benè dicuntur. Gratiam & fidem non opponebant illi, sed electionem ex merâ gratiâ, sine ullâ externâ causâ præcedente, ac movente, & electionem ex fide prævisâ. Sic exceptiones illas generales quales, quales explicatas habemus: accedamus jam ad argumenta,

CAP. XI.

Argumentum primum.

Pag. 109.

Causam electionis
esse solum
Dei propositum
& beneplacitum,
& meram gratiam.

Non potest alia electionis Dei aeterna causa constitui, quam quae à Dei Spiritu, & in S. Scriptura exprimitur: illa autem aliam electionis causam non statuit, quam Dei propositum, consilium voluntatis ejus, beneplacitum, ac meram gratiam, Rom. 8. 28 & 9. 11. 2 Tim. 2. 9. Ephes. 1. 9. 2. 5. Matth. 11. 26. Luc. 12. 32. Rom. 9. 15. Exod. 33. 19. 16. 18. Ro. 11. 5. Ac proinde pugnat cum verbo Dei, quod docetur praeviam fidem aliquo modo electionis causam esse. Si autem electionis causa non est, neque conditio est, quae ad electionem desideratur, aut quam Deus in electionis suo consilio respicit: neque enim in Scripturâ haec phrasin est invenire, Deum nos elegisse quâ fideles, & eâ lege sine eum credamus & in fidei obedientiâ perseveremus.

Huic argumento sic responsum est à Remonstrantibus, ut vix quidquam adterant, quod seriam refutationem vel posulet, vel mereatur; breviter tamen sunt audiendi. Post rejectionem argumenti totius, propter causae mentionem, quam prius vidimus non temerè positam, sed in eorum sententiâ manifesto contineri, accedunt ad eorum notationem, quos hoc ordine proponunt.

1. Gratiam & fidem non rectè opponi videtur. Quasi favor Dei internus & aeternus non esset.

esset diversum aut disparatum aliquid ab actu, vel dono fidei, quæ mortalibus inest, & initio saltem mortalis etiam est. Certè aut una eademque res dicendæ, aut licitam, aut firmam hanc argumentationem esse, non possunt non videre: *sola hac est causa, ergo non illa.* Nam *sola* vim habet excludentem & remouentem omnia, quæ non sunt planè eadem: unum includens, cætera omnia excludit. Optimè quidem convenit, ut aliquid ex merâ gratiâ donetur, & recipiatur per fidem quæ Apostoli mens est, *Rom. 4. 16.* sed ut *Rom. 4. 16.* destinetur aliquid ex merâ & solâ gratiâ, & tamen aliam habeat rationem & causam cur destinetur, hoc nullo modo consistit.

2. *Scripturam dicunt præter Dei beneplacitum aliam electionis causam statuere, propter quam electi sumus, Christum scilicet, juxta illud, Ephef. 1. 4. Elegit nos in Christo.* Sed 1. Eligere in Christo, & eligere propter Christum, non debent confundi. In Abrahamo decimatus est Levi, *Heb. 7. 9.* sed non propter Abrahamum, ut causam impellentem. In Christo paravit nobis Deus redemptionem à peccatis, sed non propter Christum paravit. Sic enim Christum ipsum propter Christum donasse diceretur. 2. Palàm est ex ipso contextu, Christum ibi ad electionis quidem terminum, vel bona quæ destinantur electis, antecedentis & causæ rationem habere, sed ad actum ipsum intentionis divinæ, consequentis potius effecti. Sic enim *vers. 3.* in Christo benedictiones nobis omnes communicatas affirmat: *vers. 5.* Adoptio mani-

festo conjungitur cum verbis illis, *Per Iesum Christum*, non actus prædestinantis. Neque hoc patietur vox usurpata (*per*) quæ mediū denotat à destinatione finis dependens, & satis explicat alteram illam phrasin *in Christo*. 3. Partem hanc sententiæ (*in Christo*) sic explicare videntur ipsi Romonstrantes (pag. 91.) ut spectet potius ad electorum statum, quàm ad eligendi causam: *in Christo nemo est electus, nisi qui in Christo est, id est, fidelis*. Eligere in Christo, & eligere fideles, idem faciunt. Non igitur sibi met constare satis videntur, cum eodem non dicant esse causam, & causam tamē his verbis denotari contendunt. Certe præpositio hæc *in* non potest & eligentem & electum etiam simul notare. 4. Electionis illius generalis, quæ statuisse Deum dicunt fideles salvare, & infideles damnare, hujus (inquam) decreti Christus non est causa: quia redemptione per Christum jam tota peracta (dicit Nicolaus Grevinch. pag. 8.) Deo *jus hoc integrum manebat pro arbitratu suo cum applicare vel non applicare, & quibus, vel qualibus, vel sub quacunque vellet conditione, communicare*. Voluntas igitur divina cum fidei qualitatem præscripsit, non movebatur à Christo tanquam à causa. Si verò generalis hujus decreti Christus non sit causa propria, tum neque alterius illius, quo singulares & certos fideles servare constituit. Hoc enim nihil aliud est quam consequens alterius, aut conclusio ex eo deducta, hoc modo: *I volo servare fideles omnes; hi sunt fideles, ergo volo servare*

servare hoc: ubi nulla datur conclusionis causa, præter decretum illud generale, quod in propositione ponitur, & fidem actualē, quæ assumptionem efficit: vel igitur nullam causam habet particulari hæc electio, nisi eam quæ convenit etiam generali, quam scilicet immediatè inniti voluntati & arbitrio Dei, tanquam primæ, unicæ, & completæ causæ, Nicol. Grevinchov. agnoscit (pag. 105.) vel fidem illam causam esse necessario dicendum est: Christo nullibi causæ locum, seu nomen tantum dederunt.

3. *Fides* (ajunt) *potest esse conditio, quamvis non sit causa.* Quod verè quidem dicerent, si cōditionis nomine illud solum intelligerent, sine quo res esse nequit: sic enim naturalia multa conditionalem necessitatem habent ad vitam supernaturalem, (ut simus (puta) vivamus, sustentemur, rationis participes simus, &c.) sed aliam rationem esse conditionis præscriptæ, postulatæ, præscitæ, qualem fidem esse statuunt, ut Nicol. Grevinch. optimè demonstravit p. 24. verbis illis jam ante laudatis, *Hoc amplius contendendo, natura legum ac conditionum præscriptarum omninò conveniens esse, ut voluntas judicis à conditione postulatâ ac præstitâ moveatur ad præmium.*

Fatentur peras in hac in Scripturâ non inveniri, Deum nos quâ fideles elegisse, eâque lege si crederemus in ipsum: sed inde non magis sequi, dicunt, rem ipsam non esse veram, quam contrariam defensionem etiam, falsam esse, quia non legitur in Scripturis fidem esse

electionis fructum, nos esse electos fidei non habet ratione, aut qualitatis ullam. Sed 1. Variâ & impar est ratio harum, & illarum phrasium. Iniquissimum esset postulare testimonium Scripturæ expressum cuncta nominatim excludens, quæ removenda necessariò sunt ab electionis decreto: aut omnia porifinata describens, quæ ex illo deduci possunt. Ars enim & doctrina cujuscunque rei, nec negativis præceptis debet explicari, neque supervacaneis. In affirmatione verò, quæ ipsa conditio tantæ rei primaria, præscripta, & postulata traditur; quis non expectaret manifestam legem? 2. Apertè dicitur in Scripturâ, cum nihil boni aut mali fecissent, id est, cum nullâ qualitate discriminante fuerunt induti. Rom. 9. 11. & eligi non ad salutem per fidem habitam veritati. 1. Thess. 2. 13. & quosdam ad cognoscendam voluntatem Dei prædesignatos esse: Act. 22. 14.

CAP. XII.

Argumentum secundum.

Pag. III.

Fidem esse
fructum E-
lectionis.

Electionis fructus non potest esse ejus causa, vel conditio, quæ illam precedat. Fides, unâ cum obedientia & perseverantia, electionis est fructus Rom. 8. 29. Ephef. 1. 4. 5. comp. cum Job. 1. 12. Ephef. 2. 10. Act. 13. 38. Joban. 6. 3. 8. 47. & 10. 16.

Assumptio fidenter à Remonstrantibus negatur: neque illam confirmari concedent vel vno ex testimonijs illis, quæ ad fulciendam eam adducuntur. Rationes adferunt varias, quæ breviter sunt perpendendæ.

1. *Rom. 8. 29. 30.* non agere Apostolum de *Rō. 8. 29. 30* ullâ absolutâ ordinatione ad salutem, aut vocatione ad fidem: sed de ordinatione & vocatione fidelium ad crucem & afflictiones. Incongruam hanc esse glossam satis ante probatum est, in parte priorē, ad arg. 4. aufere-
 rendum hic tamen integumentum ejus u. num. *Nos* (inquiunt) *cum D. Calvino asserimus, &c.* quasi Calvinum sequerentur auctorem in assertionē, & non Socinum, dum Apostolum hic negant agere de ullâ absolutâ electione ad salutem aut vocatione ad fidem, ex illâ pendentem, quod Lector non debet cogitare. Quamvis enim in explicati-
 one posterioris partis *vers. 29.* non multum ab ipso discedunt: in cæteris tamen omnibus hujus gradationis membris, adversarium cum hic habent, non minùs aciem, quàm in ipso libello, quem de Prædestinatione conscripsit, *vers. 28 salutem nostram electione fundari observat, & causas ejus non alibi querendas, quàm in arcano Dei beneplacito. vers. 29.* sic istos homines refellere videtur: Dei præcognitio, cujus Paulus hic meminit, non nuda est præscientia, ut stultè fingunt quidam imperiti: sed adoptio, quâ filios suos à reprobis semper discrevit. In cæteris etiam eodem planè modo.

2. Graviter conqueruntur de vocibus
 E 3 quibus-

An Re-
moti sta-
tuant prae-
vifa opera
bona esse
causam E-
lectionis.

Simon E-
piscopus.

quibusdam odiosè insertis, obedientiâ scilicet & perseverantiâ, quasi Deum illi opera bona respexisse in electione docerent: quod nec docere se, nec sentire sanctè profitentur. Vel ex una igitur hac simulatione omnes discet Lector: cælum testem jurant sibi hanc mentem non esse, falsa vociferantur sibi impingi, cum veritas hujus eorum sententiæ tam apertis documentis in causæ constitutione firmata sit, ubi integram ex præscripto obedientiam, amorem, cultum, honorem, timorem, humilitatem, certamen totum, consummatam obedientiam, & opera bona, inter electionis prærequisita, non minùs quàm fidem ab ijs poni, tabulis probatur quasi obsignatis. Ne subito tamen & inopinatò hæc ijs excidisse videatur: aliis verò nec in ipsorù cōtineri sententiâ, nec in scriptis haberi, operæpretiū erit audire quid Simon Episcopus Leydensis Professor Academicæ iuventuti in privatis thesibus instillet. Fœderis novi duas cōstituit partes. 1. Stipulationē officij nostri juxta certâ quædâ præcepta instituendi. 2. Promissionē & sponsonē Dei gratiosam, officium juxta stipulationem fœderis præstantibus faciendam, & promissionem hanc, quâ justificationem & præmij remunerationē, id est, vitam æternam contineri docent, atque adeò electionem ipsam (uniformia enim & conformia sunt istis electionis & justificationis decreta. Nicol. p. 111.) stipulationem illam officij sequi docet ordine. Hæc Disp. 45. thes. 1. 2. Jam verò præcepta illa quæ promissiones spirituales antecedere facit, tria sunt quæ novi fœderis præcepta, novis vocibus appellat, Pœnitentia, Fides

in

in Christum, & Obedientia stricte sumpta, sive Charitas, vel Sanctimonia, quæ nihil aliud est quàm sincera & continua mandatorum lege evangelicâ prescriptoris præstatio, usque ad extremum vitæ terminum: per mandata verò prescripta, illa omnia intelligit, quæ vel generaliter à Christo & passim in Scripturis N. T. pronunciantur (de abnegatione nostri, tolerantia crucis, &c.) vel specialiter juxta Legis divine moralis precepta exponuntur & plenius elucidantur. Hæc Disp. 21. 25. 27.

Ex istis clarissimè patet domesticam Remonstrantium sententiam (quicquid publice nonnunquam præ se ferant) illam ipsam esse, quam in præsentem ram studiosè conantur à semet amoliri: obedientiam scilicet vel præstationem bonorum operum, & se severantiam ejusdem, non minùs à Deo spectari, & conditionis locum habere in Iustificationis ac Electionis actu, quàm fidem ipsam in Christum. Imò verò penitus rein ipsam intuenti apparebit fortè, plus multò cæteris illis officiis, quàm fidei per istam doctrinam concedi. Nam cum electionem sic nobis describant: *Ut sit voluntas premium vel mercedem conferendi, intercedente conditione prescriptâ & præstandâ, quemadmodum agonotheta brabium decernunt athletis mediantè cursu, vel certamine: æquum est ut illi conditionis parti debeat maxime, quæ*

Nicolaus
Gravinc.
p. 130.

Idem p. 131

sed in universalis obedienciæ præceptis multò plus postulari & præstari, quàm in fidei

Nicol.
p. 141.

præscriptione nemo potest nescire. Cum etiam nullam differentiam statuunt inter fidem ac obedientiam eorum, qui electi sunt ad salutem, & multorum damnandorum, præter durationem solam, vel perseverantiam, & tamen electionis conditio in aliquâ re ponenda sit, quam habet electus supra non electos omnes, consentaneum planè videtur, ut ad equata electionis ratio in hac duratione aut perseverantiâ collocetur potius, quam in ipsa fide.

Ephef. 1. 4.

3. De verbis illis Apostoli, *Ephef. 1. 4. Eligat nos in Christo ante factum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati in conspectu ejus cum caritate*: tria regerunt Remonitantes. 1. Apostolum loqui de fidelibus, quod innuit, quando ait *Nos, quos ante vocasset benedictos & fideles*. Acuta sanè ratio. Apostolus dicit, nos qui nunc fideles sumus, electi fuimus ante facta mundi fundamenta: ergo fideles erant antequam electi, vel electio igitur non est causa fidei, sed fides est electionis prærequisitum. Est etiam ubi dicit idem ad eosdem, & similes, *vocavit nos, redemit nos, illustravit nos cognitione evangelii, fidei nos donavit*? nunquid concludent exinde, fidem etiam antecedere vocationem, cognitionem, redemptionem & semet etiam ipsam, ita ut fideles fuerint antequam fide donati? 2. Non fidelem hic ut electionis effectum poni, sed sanctitatem solam, quæ distincta res est à fide, quamvis sine fide non existat, sed oritur ex illa ut ex arbore fructus. 1. Quod de arbore & fructu dicunt, illud sano sensu amplector, imo

imo adversus ipsos vel maximè facere con-
tendo, eadem enim radix, & arborem, & fru-
ctum fert, eadem utriusque natura eadem
etiam efficiens causa: si igitur electio sit
sanctitatis radicalis causa, necesse est etiam
ut fides ab eadem exoriatur. Qui dat for-
mam, dat etiam facultates emanantes à for-
mâ, vel eam consequentes, & ex adverso qui
dat facultates istiusmodi, dat etiam formam.
Eandem igitur causam obtinent fides, cum
qualitatibus illis, quæ à fide fluunt, & ab ele-
ctione pendent ambæ, si alterutra. Satis est
igitur ad argumentum, si fides & sanctitas
tam individuo nexu connectantur, quamvis
non sint unum & idem. 2. Fidem sanctita-
te comprehendi, cum generatim hæc vox
usurpatur, pro actu quolibet à communi usu
segregato, & cultui divino consecrato, Nico-
laus Grevinch. fatetur, p. 119. Non rectè igi-
tur faciunt quodd simpliciter hoc loco, sine
distinctione repugnant 3. Omnis actus Spi-
ritus Sancti in nobis habitantis, sanctificati-
onis nostræ pars est, inde enim sanctus ap-
pellatur, quia vim nobis indit sanctifican-
tem: sed fides est inter principales ejus actus:
ergo. 4. Per fidem in hac quæstione intelli-
gere se Remonstrantes affirmant *consum-*
matam fidei obedientiam: hanc autem obe- Nicolaus
dientiam consummatam ut à sanctimoniâ Gravine-
distinguere possint, ego certe non novi. 5. E- P. 137.
lectio hæc ad sanctitatem, &c. x quæ latè de-
bet extendi, ac benedictio illa cuius fit men-
tio, *vers. 3* proportionem istam apertè deno-
tat particula connectens *ad id, quæ admo-*
du-

dum, sicut neque firma foret Apostoli ratio, nisi hæc Electio aliquo modo comprehenderet in se benedictiones illas omnes, quarum ante mentionem fecisset, sed inter omnes benedictiones spirituales, fidem etiam locum aliquem habere, non est Christiani negare: ergo & in san&imoniâ quæ ex electione fluit, continetur etiam fides.

4. Sententiam suam hanc esse dicunt, sanctos & inculpatos esse coram Deo, idè esse qui in celo glorificatos esse. Sicut & Ephe. 5. 26. 27. Col. 1. 2. 21, 22, 23. que loca non posse intelligi dicunt, nisi de vitâ futurâ, atque ad eam electionem istam nihil hujus vitæ spectare, sed gloriam solam. Hoc etiam ex Musculo, & Piscatore confirmari posse dicunt. Sed 1. dicant nâ hi velim, utrum electio hæc Dei, quæ est ad sanctitatem, sit ad partem ejus tantum, & non potius ad integram sanctitatem; si ad partem solam, dixerint & gradum; tum 1. eandem rem ex eadem causâ pendere imperitè nimis negant. 2. Tum etiam electionem hanc ad sanctitatem, vitam, cælum, nâ ex peccati, mortis et mundi statu, levare non docent cum Scripturis, sed ex uno gradu sanctitatis, vitæ, et cælestis naturæ, ad aliam: quod quàm alienum sit à Scripturæ perpetuo tenore, id quisque novit qui eam vel à limine saluravit. Si verò ad integram nos eligi sanctitatem concedant, tum vel neminem in hac vitâ sanctitatis participem facient contra expressam Scripturæ sententiam, 1 Cor. 6. 11. vel electionem hanc etiam ad vitam istam referre cogentur. 2. Sanctificationem

cationem hoc in loco generalissimo sensu accipi connexio illa docet, quam habet in textu, cum benedictionibus omnibus spiritualibus: nec non illud etiam, quod totum electionis scopum designat, quam hoc ipso capite, ad adoptionem, & alia, quæ dum vivimus, illuc percipere solemus, extendendam esse Paulus ipse docet. Cum igitur sæpius in Scripturis non renovationem solam, sed & justificationem etiam complectitur, ut *Joh. 17. 17. Heb. 9. 14. & 20. & 13.* maximè consentaneum videtur, ut absolutionem etiam illam in istâ sanctificatione comprehensam esse credamus. Idem etiam sentiendum de locis illis paralelis, *Ephes. 5. 26. Col. 1. 20.* quandoquidem totus fructus, & amoris, & mortis Christi, in illa sanctificatione ponitur, qui tamen intra cœli terminos contineri non potest, sed ecclesiam sibi met desponsatam, quamvis peregrinantem in terris, & militantem, per imputationem tamen immaculatam sistit, & gradatim etiam effectivè purgat. Hæc si vera sint (ut sunt verissima) & ab interpretibus optimis probata, tam tote cœlo aberrant illi, qui ad cœlum solum restringunt, tam latè patens beneficium: quamvis colophonem ejus in cœlis exspectare iubeamur per fidem. 3. In eo verò quod procul omni dubio affirmant, inculpata istam sanctitatem non posse intelligi, nisi de conditione fidelium in cœlis futurâ, contrarium manifestum fatis erit, si eximium illum locum inspexerint, qui est ad *Phil. 2. 15.* ubi fideles eo vocantur, ut irreprehensibiles

sibiles et inculpati sint in *yma* *amputu*,
thua *du* *amputu*, *ca* *pu* *am* *pu* *am* *pu*, &c. in
 medio generationis & mundi presentis. Luci-
 dius nihil ab ipsa luce proferri potuit, aut ad
 rem istam accommodatius. Piscatoris abu-
 runtur nomine, cum eum dicunt locum il-
 lum, *Ephes. 5. 26. 27.* non aliter interpretari
 quam de conditione fidelium in coelis; qua-
 vis enim beneficium illud sanctificationis
 non consummatum fore tradit ante nuptias
 agni in coelis peragendas, apertis tamen
 verbis in *Analyfi* dicit, *vers. 26.* loqui de pur-
 gatione illa, quae est remissionis; & *vers. 27.*
 partem etiam 26. de illa quae fit per efficaciam
 Spiritus sanctificando seu renovando corda
 credentium indies magis ac magis. Neque
 Musculo sunt æquiores, dum ipsum in ean-
 dem sententiam trahunt. Quamvis enim
 perfectionem sanctitatis non nisi in coelis
 futuram docet in *Ephes. 5. 26.* Interea tamē
 sanctificare nos ac mundari monet sanguine,
 spiritu, verbo & Baptismo, per fidem in Christo:
 quod plenius ad *Ephes. 1. 4.* exponit: unde
 etiam sententiam suam petendam esse dicit,
 ad *Ephes. 5. 26.* & *Col. 1. 2. 6.*

5. Simili planē modo, quo versum illum
 quartum torquent ad quintum etiam respō-
 dent: dicit Apostolus *prædestinatos nos esse in*
adoptionē filiorum, quæ sine fide non potest
 acquiri. *Job. 1. 11.* unde colligere promptum
 est, ad fidem etiam nos prædestinationis vir-
 tute deduci. Respondent illi. 1. Deus con-
 siderat adoptandos ut fideles, & quā tales præ-
 destinat eos ad adoptionem. Sed et cum scrip-
 turā

turis pugnat hoc, & cū rectā ratione. Adop-
 tio enim est extraneæ personæ in familiam,
 & jus filij vel filix assumptio legitima. Adop-
 ratio nostri per Deum, filios nos Dei facit:
 tales autē facti sumus per fidem: fides enim
 est fundamentum ipsum relationis huius vel
 adoptionis in actu: in fidei igitur in genera-
 tione, adoptionis ratio includitur. Iam verò
 id, ad quod aliquid prædestinatur, est extra
 ipsū, quod prædestinatur: nemo destinat re
 ad id, quod in ratione ipsius rei concluditur.
 Homo nō prædestinatur ut habeat animam:
 neq; animal rationale ut sit homo: nam qui
 unum dicit alterum includit. Isaacus jam ge-
 neratus ab Abrahamo, non prædestinatur ut
 sit ejus filius: in generatione cōtinetur ipsū.
 Eodem planē modo per fidē à Deo genera-
 tus, non potest prædestinari ut fiat filius: as-
 sumis enim esse filium, cum dicis per fidem
 regeneritum. Efficacissimum hoc est argu-
 mentum, etiam ad quæstionem hanc totam
 clarissimē demonstrandam: qui namque ad
 relationem & statum aliquem prædestinan-
 tur, ij ad fundamētum & rationem ejus non
 possunt non destinari. Cum David aliquan-
 do destinatus fuit ut Sauli fieret gener,
 1. Sam. 18. simul etiam destinatus fuit ad
 Sauli filiam ducendā. Cum Saulus vel Pau-
 lus prædestinatus fuit ad apostolatū, Rō. 1.
 & Gal. 1. annon eadem operā destinatus eti-
 am fuit ad vocationem illam, quā ad illam
 functionem segregatus fuit actu? Sic qui in
 adoptionem destinati sunt, destinantur eti-
 am in filiorum Dei associationem, vel coop-
 rationem

tationem per fidem. Si verò ullius distar-
 tia momentum vel cogitatione comprehen-
 di possit, inter fidei ingenerationem, ac fili-
 ationem vel adoptionem, ita ut ordinatio
 divina intercedere eas possit, prædestinati
 tamen fideles ad adoptionem non essent di-
 cendi, quia nulla daretur hujus actus ante-
 gressio talis, qualem ratio vocis designat,
 nec tam fideles adoptionis quam adoptio
 fidelibus adjudicaretur. Instant Remonstr.
Fidem ordinem adoptionem precedere, Iohanna
testimonium ostendit. 1. 12. ys qui in Christi no-
men credet, juu dedit, ut Filij Dei fiant. Si qui-
 dem ordinem talem intelligant, qualis inter
 generationem & filiationem, inter vocatio-
 nem & functionem, aut inter quemlibet
 actum, aut relationem in eo fundatam, qui
 ordo rationis tantum est, tum nihil dicunt
 ad rem. Si verò cum Pontificijs quibusdam
 juu illud filiationis, non de præsentis dignita-
 te fidem ipsam concomitante, sed de absenti
 aliquâ & futurâ potestate, tum nihil ad le-
 cum dicunt, imò facilè refelli possunt ex
 verbis ipsis. Verbum enim hic usurpatum
 ab Apostolo (*juu dedit*) non est futuri tempo-
 ris, sed præteriti aoristi, utcunque latina lin-
 gua tam enucleatam distinctionem non
 satis exprimere valeat, ut rectè ac verè à D.
 Beza declaratur, in hanc sententiam, *ut facti*
sint filij Dei, non ut fiant, in futurum: quæ
 interpretatio hujus vocis, cum per se clara
 sit, tum confirmationem habet ex verbis
 proximè sequentibus, *ys qui ex Deo geniti*
sunt, quæ satis ostendunt non majorem dari
 distan-

distanciam inter fidem & dignitatem illam, quàm inter genituram & ejus individuum honorem. Confirmatur etiam clarissimè ex homogeneis illis ejusdem Apostoli phrasibus, *Epist. 1. cap. 3. vers. 1. 2. Videte qualem charitatē, (id est, qualem dignitatem ex charitate) dedit nobis Pater ut filij Dei vocemur: nunc filij Dei sumus (id est, ex Deo geniti sumus)* ubi dignitatem nostram aperte collocat in eo, quòd vocamur filij Dei, & idem facit vocari & esse: hæc autem omnia fidem veram immediatè sequi, sequentia verba docent, *quisquis habet hanc spem. Spe igitur suâ prorsus falsi sunt Remonstrantes, qui ex istis adversissimis ipsis locis patrocinium sibi quærebant. In eo verò miserandi sunt, quòd ad voculam illam Nos jam denuò confugiunt, quasi aliquid extorquere vellent ex literis & syllabis in vitis. Nos (inquunt) prædestinavit: ergò fideles. Quàm inops & egena sit hæc ratio, satis ante monstravi.*

6. Capite primo ad Ephes. jam aliquatenus vindicato, secundum sequitur, ubi *vers. 10.* hæc verba habentur, *Dei opus sumus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ preparavit Deus ut in ijs ambulemus. Vbi omnia opera bona, vel obedientiam fidei totam, atque adeò fidem ipsam, ex Dei antecedente consilio & intentione salutis nostræ venire docemur. Resp Remonstr. 1. hic non esse sermonem de electione, quæ est ab æterno, sed de eâ quæ fit regeneratione* Esto, si tamen specialis quædam & præveniens gratia, erga singulares quosdam homines præ cæteris in ijs

Ephes. 1. 10.
vo-

vocandis, regenerandis, & ad bene beatèque
vivendum aptandis, ex isthoc loco proberur,
quin ab æterno hæc gratia fuerit per electi-
onem ordinata, nemini dubium erit, qui De-
um agnoscit æternum. Resp. 1. *Preparati-
onem hanc non esse hominum, sed ut textus
habet, bonorum operum, quæ sit præscribendo,
præcipiendo, adhortando, & urgendo illa.* Sed
1. præparatio hæc omninò ad homines per-
tinet: non enim græcè dicitur, *quæ præpa-
ravit*, sed *quibus*: immediatum igitur præ-
parationis hujus obiectum sunt homines ip-
si, qui operibus istis præparantur. Hoc ge-
nere phræcos 70. interpretes utuntur sæpi-
us: ut *Prou. 23. 12.* 2. *Paralip. 4. 26. 14. Gen.
24. 14. 44.* 2. Si non directè in homines hæc
dictio feratur *præparavit*, sunt tamen aliz
non minùs pollentes, quæ manifesta syntaxi
referuntur ad homines, *ipsius sumus opus
conditi in Christo Jesu ad opera bona.* 3. Con-
dere homines ad opera, & præparare opera
hominibus, cum simul conjunguntur, satis
innuunt, præparationem istam sic operibus
tribui, ut hominibus interim nullo modo ne-
getur. 4. Quòd præparationem hanc in
præscribendo & proponendo consistere pu-
tant, id sine ullo exemplo aut etiam ratione
faciunt, semel tantum (quod scio) præter-
quam istic, hoc verbum *ἡτοίμασε* habetur
in toto novo Testamento, id est, *Rom. 9. 23.*
ubi apertè refertur ad ordinationem illam
quæ vocationem præcedit; sic enim in con-
textu sequitur, *vasa quæ præparavit ad glori-
am, quos etiam vocavit.* Præscriptionem igitur

tur & propositionem omnem hæc præparatio præcedit. Præterea verbi ipsius vis non est negligenda ~~omnino~~ *ante præparavit*, quod antegressionem diurnam indicat actus hujus divini, ante opera bona & vocationem ad ipsa. Deinde scopus Apostoli non patietur, ut præscriptionem & propositionem per præparationem intelligamus. Id enim inferi Paulus ut operibus detrahat justitiæ nostræ laudem, & gratiæ deferat soli: jam verò operum bonorum præscriptio, propositio, &c. nihil omnino facit aut ad opera deprimenda, aut ad effcendam gratiam: sub lege enim bona opera præparata fuerunt, præscribendo, proponendo, præcipiendo, adhortando, & urgendo. Resp. 3. Si hæc verba de præparatione, quæ electione fit, intelligentur, illa tamen pertineret ad fideles, quia dicit Apostolus Nos. Tertiò jam elumbem hanc rationem obtruserunt Lectori: quem insulsum valde sponondisse sibi videntur; quem enim cordatum adducere possunt, ut fideles credat homines, antequam conditi fuerint à Deo, aut opus ejus potuerint appellari, aut ad ullum opus bonum ullo modo præparari? sic tamen nos ineptire jubent, qui nos tam improbè veniant & urgent importunè in isto loco, ubi nostra factura vel creatio prima (quæ gratiæ est) per Apostolum in eum finem urgetur, ut nihil eam boni antecedere potuisse demonstraret.

De eximio illo testimonio, quod *Act. 13. Act. 13. 48.* habetur, (*crediderunt quotquot ad vitam æter-*

eternam ordinati erant) eosdem illos cavil-
 los movent quos ante. Non inest quod affi-
 mitur, inquit, de Prædeterminatione, neq; ver-
 botenus, quia non dicuntur ibi à Deo ordinati,
 nec præordinati sed ordinati tantum; Neque
 virtute tenori, quia habitudo quedam interna
 per ordinationem intelligi debet, ut manifestè
 apparet ex opposito comparationis membra,
 vers. 46. Indignos vos ipsos decernitis eternam
 vitam. Præposterâ hæc loci detorsio in arg. 4.
 prioris partis jam examinata est. Eo respici-
 at studiosus Lector, & simul loca Socini illic
 notata, conferat cum his verbis, quæ quasi
 ab ejus ore excepta videbit. Nunc auctarij
 loca; paucis expendam illas argumētationis
 hujus partes; quibus plurimum se tribuere
 & maximè confidere produnt. 1. Cogniti &
 præcogniti, definiti & prædefiniti, destinati
 & prædestinati, eodem sensu sæpius reperiri,
 Remonstrantes ipsi nequeunt aut ignorare,
 aut etiam desiteri; imò ipsimet postea in
 verbis Apostoli, quæ 2. Tim. 2. 19. habentur
 ex verbo simplice (novit) præscientiam col-
 ligunt, sine ulla ratione subjunctâ. 2. Verbum
 ipsum ad significationem habet plusquam
 perfectam, quod ejusdem planè valoris est
 ac si dicti fuissent præordinati. 3. Qualiscun-
 que hæc ordinatio fuerit, homines eam pro
 objecto habuisse, & Deum pro auctore, tam
 clarum est, ut illi ipsi qui scrupulū hunc in-
 jecerunt (non dici à Deo ordinati) eodem
 quasi spiritu fatentur esse gratuitum quid,
 per Dei verbum ac Spiritum effectū. Quod
 idem est, ac si ordinator à Deo dicerent.

4. Comparatio illa *vers.* 48. cum 46. eadem facilitate rejicitur, quâ affirmatur. Nam. 1. subjectum illud proximum, cujus limites determinantur per istam particulam *omnes* quotquot, illis verbis describitur à Lucâ: *Gentes autem hæc audientes.* Comparatio igitur propriè non inter ludæos & Gentes, sed inter Gentium partem unam, & alteram, institui videtur. 2. Si mutuò sese respuerent descriptiones istæ, *decernebant se indignos vitâ eternâ, & ordinati erant ad vitam eternam*, nihil tamen prohibet, quin meritum humanum ab unâ parte, & ab alterâ misericordiâ divinâ conferantur inuicem inter sese. Sic Moses olim *Deut.* 9.5. *Non propter iustitiam tuam, aut propter rectum animum ingressurus es, &c. Sed propter improbitatem gentium ipsarum, Jehovah Deus tuus expellit eas à facie tuâ, & ut præstet verbum quod promiss.* 3. Vox ipsa quam usurpat ibi Paulus (*decernitis*) optimè patietur oppositione illam decreti, vel ordinationis divinæ; internæ verò & inhærentis qualitatibus, non satis apte.

7. Tria restant ex Iohanne desumpta *Ioh.* 6.37. testimonia *cap.* 6. *vers.* 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me veniet. & Cap.* 10. *vers.* 26. *Sed vos non creditis: non enim estis ex ovibus meis. Job.* 8.47. *Propterea verba Dei non auditis, quia ex Deo non estis.* De primo respondent, referrendo Lectorem ad ea quæ supra dixissent. Sed ibi nihil habetur quod bis legi mereatur, semel enim lectum suo se indicio tenuitatis prodit. Nihil enim definiunt de

de sensu loci, sed sceptice tantum supponunt, si hoc, si illud, non audent statueret, quid ibi Christus velit, quia nullam rationem interpretandi norunt, nec possunt quidem honestam aliquam excogitare. Certum est per illud venire ad Christum, nihil aliud intelligi quam credere in eum, Christo ipso interpretante, vers. 35. *Qui venit ad me, nequaquam esuriat, & qui credit in me, non sitiet unquam.* Certum etiam donationem illam Patris esse actum aliquem Dei fidem istam antecedentem, ex qua tamen fides necessario tandem sequitur. Sic verba clamant ipsa, *Quicquid Pater mihi dedit, ad me veniet.* Unde pater (quod negant) manifestò, hunc nempè locum ad rem ipsissimam pertinere. Secundus locus est *Iohan. 8 47.* *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Opponunt autem duo. 1. Si ex Deo esse, idem sit quod à Deo electum esse, tum ex Diabolo esse, vers. 44. idem esset quod à Diabolo electum esse, nam eadem est phrasis. Cujus argutationis autor primus fuit Faustus Socinus (ut videre est in ejus disput. de Christo Servat. parte. 4. cap. 12.) sed invalidam eam esse ex alijs Scripturæ locis, potuissent Remonstrantes observare. Nam eadem etiam phrasis est, *Iohan. 6. comedere panem corporum, comedere Mannam, & comedere Christum.* Hoc tamen ultimum, Comedere, solum idem est quod Credere non cetera. Sic nasci ex Deo significat regenerari per inspirationem vitæ novæ: non sic nasci ex Diabolo, aut nasci ex mundo, eadem dicitur

Ioh. 8 47.

minis ratio est, inter *esse ex Deo* & *esse ex Diabolo*: illud quatuor continere videtur, originationem quandum à Deo, divinam virtutem generantem, possessionem divinam, & Dei etiam imitationem, quibus quatuor sunt in altero aliquatenus respondentia, seductio per Diabolum à principio, efficax obduratio, possessio, & imitatio. Proportio hæc satis justam causam continet ejusdem uiurpandæ phræseos: sed ut eadem penitus originis sit utrimque ratio, ita ut ex Deo illi non sint per electionem, nisi hi etiam ex diabolo eodem existant modo, iniquissimum est hoc ut proponatur, & Christianis indignum. 2. Sed Beza (ajunt) hunc locum aliter explicat, asserens sensum loci esse hunc, propterea ex Deo non es, quia verbum Dei non audisti. At verò hoc non est aliter explicare locum, quoad sententiam ipsam, sed seriem commutare verborum, & argumenti ordinem, vel formam in aliam speciem vertere. A causa ad effectum argumentatum esse Christum affirmant alij, ab effecto ad causam Beza mavult: de rebus ipsis effecto, scilicet, & causa, nulla varietas apparet.

De tertio loco, *Ioh. 10. 26. Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis*, tria regerunt Remonstr. 1. Ovem Christi esse, non esse omnino idem, quod ad vitam æternam electum esse: quia *Matth. 10. 6. & 15. 24.* domum Israelis oves perditas appellat in quibus multi erant non electi. Sed eadem planè ratione probare possint, etiam electum esse, non omnino idem esse quod electum esse, nec sanctum, quod

Ioh. 10. 26.

quod sanctum, nec justificatum quod justificatum, aut filios Dei, quod Dei, filios. Istis enim omnibus titulis integri cœtus ornari solent in Scripturis, in quibus tamen multi non tales erant. Imò hîdem huic Israëlîs populo hæc omnia sæpè tribuuntur, ne dicam sæpius, quàm ovis appellatio. 2. *Sequi dicunt ex interpretatione nostrâ infidelitatem esse fructum Reprobationis.* Sequitur, fidem esse fructum electionis, & infidelitatem obfirmatam consequens & signum esse reprobationis, vel electionis negatz, non autem fructum ac effectum proprium. 3. *Genarum sensum affirmât esse, propterea non credidisse, quoniam Christum non agnoscebant Pastorem, neque vocem ejus audire volebant, &c.* Sed sensum prius ostendere debent, quàm ut genuinum laudare. Credere in istoc loco idem planè est quod audire in priore. Eò igitur interpretatio hæc redit, quasi diceret Christus, *Vos non vultis audire, quia non vultis audire.* Hactenus de argumento secundo.

CAP. XIII.

Argumentum tertium.

Pag. 118.

Selectio sit conditionalis ex hominum voluntate pendens, est etiam incerta: sed est certis-

certissima, prout natura, voluntas, potentia & consilium Dei, 2. Tim. 2. 19. Rom. 9. 11. Iacob. 1. 17. Num. 23. 19. Iffai. 14. 27. & 46. 10. Ergo non est conditionalis.

Electionē non esse conditionatā: quia certa est.

Responsio Remonstr. ad quatuor hæc reddit. 1. Negant illud quod in propositione supponitur, & pro confesso habetur, *electionem, scilicet, ex eorum sententiā conditionalem esse.* 2. Consequentiam propositionis negant & refellunt, quæ fidem innuit ut conditionem electionis incertitudinis causam esse. 3. Incommodum gravissimum ostendunt hujus collectionis. 4. Scripturæ locus favere dicunt ipsi. De huius ordine.

In primā illā responsionis parte, non jam de jure queritur, sed de facto solo: *Vibretur, inquit, hoc argumentum in eos, qui dicunt electionem esse conditionalem.* Hoc non est nostrum. An eorum igitur hoc sit, quod absurdum agnoscunt, dum suum esse nolunt, ex ijs videamus, et principijs, et conclusionibus, quas pro suis agnoscunt. 1. Decretum electionis, vel conditionale, vel absolutum esse, necesse est ut statuunt: sed absolutum negant, et in hac ipsā primæ thesæ tractatione, id ipsum esse quod refutare conantur, est ubi profitentur ipsi, pag. scil. 428. Vel igitur conditionalem electionem defendunt, vel nullam admittunt. 2. *Voluntatis divine veram speciem statuunt conditionalem.* Sunt verba Simonis Episcopi (qui Remonstrantium unus est, et Professor etiam Leydensis) in *Uilp. de Voluntate Dei* Thes. 25. 3. *Voluntas hæc conditionalis vel eadem est cum illa,*

1. An Remonstr. statuunt Electionem conditionatam.

illam, quam antecedentem appellant, vel eam
 saltem comitatur ut affectum naturalem
 voluntatis proprius actus, ita ut fundamen-
 tum sit euangelij totius, promissionum, ex-
 hortationum, vocationis, et gratiæ oblatæ.
 Exindè namque hæc omnia fieri dicunt,
 quia Deus vult omnibus hominibus salutem.
 Fundamentum igitur commune est electionis
 ipsius. 4. Hinc sequitur Decretum illud ge-
 nerale, quod Deo tribuunt *volo saluare fi-
 deles*, quod dupliciter potest intelligi, vel
 ut axioma, et sententia simplex generalis,
 quo sensu nihil vult creaturæ (ut Arminius
 rectè observat in Perkins. p. 196.) sed vult in-
 ter se coherere duas res indissolubiliter, fi-
 dem et salutem: vel potest etiam accipi, ut
 in homines ipsos fertur, id quod necessarium
 est, ad efficaciam decreti, quo sensu axioma
 compositum, connexum, vel conditionatum
 evadit, *si crediderint salvi erunt*. Decretum
 istud conditionatum, decretum et electio-
 nem conditionalem Remonstrantes appel-
 lant. Denique inquit Nicolaus pag. 23. *decrevit
 salutem conferre sub conditione fidei præstan-
 dâ ab ijs, quibus salutem applicaret.* Et pag.
 101. *Neque certè intelligo ut magis certâ vo-
 cari possit electio decretum singulare, quàm de-
 cretum illud ipsum conditionale, de quolibet,
 si credat, servando: certò enim statuit, de om-
 nibus sub conditione certâ: pag. 12. Actiones
 illas Dei conditionatas vocamus, quas inter-
 veniente actione humanâ exercet.* pag. 21, 22.
*Ratio, intentio, voluntas applicationis, est con-
 ditionata.* Hanc etiam electionem nihil a-

illud esse dicunt, quàm euangelii vel euangelij promissionem. Arminius Declar. sent. p. 48. Nicol. p. 195. Remonstr. Collat. p. 66. *Promissionem autem euangelicam conditionatam esse qui negaverit, ipsum quoque euangelium negabit,* ait Nicol. Grevinchov. pag. 138. Qui electionem igitur istam conditionatam esse negant, quid illi negando non audent? 5. Ex istoc uno decreto, *volo salvare fideles,* duo alia emanant, de fide unum, & alterum de salute, quorum etiam utrumque est conditionatum. *Decretum de fide huius ingeneranda, non absolutum, sed ordinatum & conditionatum* statuo dicit Nicol. pag. 117. Hoc tamen decretum, *electionem ad fidem* appellant, quæ conditionem postulatam, & prærequiritam habet, concursum liberum arbitrii humani. Alterum decretum de salute conferenda jam actu credenti fit: & est electio ad vitam singularium certorum quorundam hominum, quos credere videt, vel credituros prævidet Deus. Hæc autem electio, vel ita considerari potest, ut fideles respiciat viatores in terris hiscæ, vel sic, ut eos tantum spectet qui jam vixerunt. Si referatur ad homines in terris milites (quomodo in Scripturis perpetuo solet) tum hæc etiam electio est conditionalis (ex Remonstrantium sententiâ) incompleta, & revocabilis. Sic enim Nicol. Grevinch. pag. 136, 137. *Vt salutis nostræ bona sunt incompleta in hac vitâ, quæ continuantur fide continuatâ, & ab negatâ fide revocantur: sic electio est incompleta in hac vita, non peremptoria, non irrevocabilis.*

Electio igitur illa, quam intelligit Scriptura, eum particulares fideles, in ecclesijs varijs degentes, ornare solet electorum nomine, ex Remonstrantium opinione est conditionalis. Illa verò altera, completa & consummata electio, quæ hominem spectat, ut vitæ cursum jam totum emensus est, citra legum præscripta, & conditionum omnium officia, nisi ante præstita, cujus nullum sensum aut fructum haberi fatentur in terris: hæc inquam electio quamvis tunc non conferatur in casum futurum, & dubium eventum, conditionalis tamen dicenda est, respectu conditionis præteritæ & præstitæ, ratione cujus existit. Neque video sanè quomodo ab æterno hæc electio dici possit absoluta fuisse, à Remonstrantibus, qui in tempore eam conditionatam, contingentem, & indeterminatam affirmant. Prout enim fides, perseverantia, & salus Petri jam viventis est, sic etiam & electio ejus eodem tempore: sed fides & perseverantia Petri viventis est planè contingens. Satis utrumque liquere feci, electionem ab ijs, & fieri, & dici, conditionalem, id quod apertè etiam ex eo probatur, quòd *justificationis & electionis decreta conformia & uniformia* cùm fecerint, justificationem tamen & conditionalem, & revocabilem statuunt. Hactenus de propositionis prioris parte, consequentia sequitur.

Dicunt igitur secundò, *fidem in electione non considerari ut conditionem, aut eventum incertum, sed ut donum collatum præsens & certum,*

Nicol. p.
138.

Nicol. p.
111. Idem
p. 136. 137.

certum, atq; aded fidem prauisam non reddere electionem incertam. Sed 1. fides in electione illâ, quæ in viuentes fertur, non spectatur ut præsens, aut saltem non solû ut præsens, sed futurum etiam aliquid. Nâ ut ante monstraui, generalis electio fidelium, & electio ad fidem, fidem spectant ut adhuc futuram: Electio incompleta respicit eam partim præsentem, ac partim futuram. 2. Illud in fide, quod propriam rationem conditionis habet ad voluntatem divinam de salute nostrâ, non spectatur ut *donum Dei*. Non dicent Remonstrantes Deum præscribere, exigere, postulare ab homine præstandum donum suum proprium: quâ tale est. Tunc enim totum suum statum haberet promissio ex voluntate promittentis. Sed sub hac conditione *si volam, si donem*, nullam promissionem, aut obligationem fieri, jurisperiti benè monent. Aliud est quod volunt, Nicol. p. 23 cum Deum decrevisse dicunt salutem conferre sub conditione fidei, præstandæ à nobis, non donandæ à se. 3. Fidei conditionem ut nobis præscribitur, non esse tantum, sed oportere etiam incerti eventus esse, Nicolaus Grevinchovius contendit. pag. 138. *Conditio omnis lege præscripta, ex parte nostrâ mutabilis est & contingens, sic ut eam præstare & non præstare possimus: præscribitur enim creaturæ libera*. Ab istâ igitur conditione si electio nostra penderet, non posset non esse incerta.

Cum vim argumenti frangere non possent incommotis, illud diffamare student.

3. Si (inquiunt) *omne conditionale sit incertum, tum æternum Dei decretum, de filio suo in mundum mittendo, fuit etiam incertum, quia pendebat ex eo, quod primus homo, ex libera in mutabili voluntate, peccaret, vel non peccaret.* Respondeo, non parem, imò non similem esse rationem. Nam argumentum propositum institutum fuit de conditione præscripta, postulata, et in hunc finem præstanda, ut promissio sit rara, quæ confertur in illam. Huiusmodi conditionis natura postulat, ut rem illam cui adjungitur, reddat semper incertam, usque dum actu perficiatur: hæc enim conditio est *adjectio actum suspendens*, prout à jurisperitis rectè solet definiri. Exemplum adfertur, et quasi parile multis verbis urgetur, de conditione non præscripta, non postulata, nõ in hunc finem præstita, sed antecedente solummodo, ut occasione sine quâ non: hæc talis enim est conditionalis illa ratio, quam peccatum Adami ad Christi missionem habebat.

4.
2ª Tim. 2.19

Oborto quasi collo, Scripturæ testimonia per nostros proposita in suas partes cogunt. 1. Ex 2. *Timoth. 2. 19.* sic arguunt: *Solidum Dei fundamentum, id est, electio stat, habens hoc sigillum, Deus novit suos, ergò solidum electionis nostræ ad salutem fundamentum, stat, ac nititur, præscientiâ, quâ Deus novit suos, id est, fideles.* Sed potius hic ingenij lusus quam probatio est. Nam 1. non dicitur in textu stat super sigillo, vel nititur sigillo, ut isti reterunt, sed *fundamentum Dei stat, habens hoc sigillum, &c.* ita ut conscientia

stentia non referatur ad sigillum, sed ad constantiam Dei, ponentis hoc fundamentum.

2. Neque vox illa, *sigillum*, ullam vim habet ad fundamenti rationem præscientiæ deferendam, ita ut illâ nitatur electio, quoniam obsignat electionem. Nam *qui credit, obsignat quod Deus verax est. Iob. 3. 33.* Fide tamen hominis non nititur ac stat veracitas Dei.

3. Mirum est eos hâc *præscientiam* elicere ex verbo simplici *novit*, qui nuper non sine-
rent nos præordinationem colligere ex *ordinati, Act. 13. 48.* cum tamen illic nemo interpretum præordinationem non intelligat, hic verò doctissimi ex usu Scripturæ, & analysis contextus per *novit* intelligunt *amat.*

4. Sigilli hujus duo sunt membra, *novit Dominus qui sunt sui: & abscedat ab iniquitate, quisquis nominat nomen Christi:* quæ duo non debent à se mutuo divelli in actu signandi. Si igitur priore nitatur electionis fundamentum, nititur etiam & altero, id est, recessione ab iniquitate, aut reformatione vitæ.

2. Ex *Rom 9. 11.* probant electionem niti *Rom. 9. 11.* fide, quia dicitur, *non ex operibus, sed ex vocante*, id est (inquiunt illi) *ex fide.* Si per fidem intelligant fidelitatem & veracitatem promittentis Dei, rectè loquuntur, sed nihil in rem suam. Si verò fidem velint hominis vocati, per vocantem Deum intelligi, mentem in illis sanam, & bonam fidem nemo non desiderabit, qui vel locū inspexerit, vel audiverit verba. 3. Interrogationes nonnullas adjiciunt in fine, quæ nihil continent

Vorstius de
Deo, p. 212.

novi: Nec opus est ut quidquam ijs rep-
nam. Vni tamen, aut alteri, subiiciam re-
sponsum. *Ecquis unquam (rogant) negavit*
Deum esse immutabilem naturâ suâ & volun-
tate, &c. Respondeo, post Conradum Vor-
stium, Simon Episcopus hoc quasi negasse
videtur. Disput. de Voluntate Dei thes. 7.
ubi affirmat, *multas varias & diversas esse*
volitiones Dei: & earum aliquas certo quo-
dam tempore desinere. Neque satis certum
est, an contrarium à Remonstrantibus hoc
ipso loco ponatur. Sic enim quæstionem in-
stituunt: *Ecquis unquam negavit Deum esse*
immutabilem naturâ suâ & voluntate, con-
junctis unâ cum potentiâ infinitâ & solidita-
te consilij ejus. Vbi clausulam posteriorem
(*conjunctis unâ, &c.*) tam dubiâ structura
formarunt, ut vel differentiâ constituat uni-
us voluntatis ab aliâ, quasi omnis voluntas
Dei propria & libera, non conjunctam ha-
beret potentiam infinitam & consilij solidi-
tatem, ut sit immutabilis, sed quædam tan-
tulum: vel sic accipi potest, ut confirmatio sit
veritatis propositæ de immutabilitate vo-
luntatis divinæ. Priore sensu videntur lo-
quuti, quoniam alibi doctrinam similem ha-
bent: sic enim Nie. Grevinch. pag. 271. *No-*
bis certum est Deum multorum conversionem
& salutem intendere, in quibus eam non af-
sequitur. Cuius frustrationis hanc reddit ra-
tionem pag. 272. *quia Deus homini conver-*
tendo omnipotentem vim adhibere nolit. Et
Remonstrant. hoc ipso colloquio, pag. 326. &
327. *Decretum potenter aliquid efficiendi alius*
generis

generis esse dicunt, quàm decretum hominis ad fidem & salutem producendi. Vtunque hoc fuerit, argumentum propositum intactum relinquit implicatum hoc responsum: sic enim ratio fuit, natura divina est immutabilis, ergo voluntas: nec deest potentia: ergo firmum consilium vel immutabile: & per consequens non pender, quoad eventum, ex arbitrio hominis incerto. Respondent Remonstr. *Naturam & voluntatem immutabiles esse, conjunctas cum potentia infinitâ & soliditate consue.* Quid hoc ad argumentum? Addunt insuper, *quid, inferretur hinc electionis nostræ certitudo? illa à nemine negatur.* Nicolaus Grevinchovius tamen ex Arminio disputat. pag. 100. 101. electionem non dicendam esse certam, quia certitudo ad scientiam spectat, & electio ad voluntatem. De verbis non contenderent viri graves, si rei favorint ipsi. Incertam etiam & mutabilem ab ijs fieri electionem illam omnem, quæ spectat ad vivos, & cujus fructu, & sensum, habemus in hac vitâ, satis ante monstravi. Nec demonstrationem apertiorē ullam desiderare potest Lector, quam est ratio supra memorata: *electionis & justificationis decreta Remonstrantium sententiâ sunt uniformia & conformia: sed iustificatio, eorum sententiâ, est incerta & revocabilis: ergo & electio.*

Nicol. p. m.

Idem p.

136, 137.

CAP. XIV.

Argumentum quartum.

Pag. 120.

Fide præ-
visum non
esse causā
electionis,
probat
ex respon-
sione Apo-
stoli ad
object.

Rom 9. 14.

SI fides prævisa, obedientia & perseveran-
tia, habende sunt electionis causæ, & con-
ditiones præcedentes, tum Apostoli ob-
jectio, quam doctrinæ suæ de electione opponit,
Rom. 9. 14. (quid igitur dicemus? num Deus
injustus est?) nihil haberet coloris. Nulla enim
injustitiæ species inest decreto hujusmodi, quod
eliguntur & qui antecederet ut credentes, o-
bedientes, & perseverantes in præscientiâ
spectantur, neque alio modo solvisset obiectio-
nem illam Apostolus, si ita sensisset, quam cla-
ram & evidentem rationem reddendo, tam elec-
tionis quam reprobationis, ex fide, obedientiâ,
& perseverantiâ, prævisis in quibusdam, &
non in alijs. Sed speciosam objectionem pro-
ponit Apostolus, & alio modo respondet. Er-
go.

Multa hîc regerunt Remonstrantes: ar-
gumentum tamen non labefactant.

1. Omnes objectiones (aiunt) non debent
esse probabiles: rudes multas fingit Apostolus,
Rom. 3. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. & 6. 1. 1. (Cor. 13. 32.
neque nullas rationes habebant Iudæi, tale quid
obviandi Apostolo, qui doctrinam suam tan-
ta miraculorum virtute confirmabat. Sed 1.
rectè Aristoteles monerat olim Rhetor.

lib 2.

lib. 2. c. penult. *ἡ δὲ αἰτία τοῦ ἰσχυροῦς, ὅτι ἡ
 αἰτία τῆς ἀρετῆς ἡ ἀρετὴ δὲ αἰτία τοῦ ἰσχυροῦς
 καὶ ἡ ἀρετὴ αἰτία τοῦ ἰσχυροῦς, καὶ ἡ ἀρετὴ αἰτία
 τοῦ ἰσχυροῦς.* hoc est, Sicut in Sophisticis disputationi-
 bus cavillatio admittitur, cum disputat quis à
 dicto secundum quid ad dictum simpliciter :
 sic in rhetoricis eadem est captio à probabili se-
 cundum quid ad probabile omnino. Hæc enim
 illa fallacia est, quam exercent isti Probabi-
 li dicitur illud, quod videtur ita esse ex veri
 similitudine apparente : simpliciter igitur
 probabile est, quod cuique, vel plerisque
 omnibus, ita videtur : probabile secundum
 quid, *ἢ ἰσχυρῶς*, est quod aliquibus ita videtur,
 & speciem aliquam veritatis præ se fert. De
 posteriore hoc instituitur argumentum, ut
 ex verbis illis apparet *ἵνα μὴ ἴσχυρῶς* :
 de priore illo respondent Remonstrantes,
 atque adeò captiosè potius, quàm ad rem.
 2. Aliqua ex parte, & aliquorum respectu
 probabilia debent esse, quæ sibi met vir gra-
 vis & serius, nedum Apostolus, objicienda
 putabit. Pertinet enim ad dignitatem &
 candorem disputantis, cum adversarij ratio-
 nes refutare vult, pugnare *ἢ ἰσχυρῶς*, *ἢ τὴν
 μέγιστον, ἢ τὴν ἀδυναμίαν*, vel adversus omnia,
 vel adversus maxima, vel adversus illustrio-
 ra : seligere ea quæ sunt *ἡ ἀδυναμία*, facilioris
 refutationis, hoc Sophistarum est, non gra-
 vium virorum. 3. Objectiones illæ, quas
 occupat Apostolus, *Rom. 5. & 6. 1. Cor. 15.*
 tantum colorem & speciem secum ferebant,
 ut multorum animos probabilitate falsa de-
 ciperent, sicut ex locis ipsis apparet. 4. Illud

autem nullam speciem aut probabilitatem rationis habet, quod dicunt *Iudeos nullas rationes habuisse obijciendi sic Apostolo miraculis claro*. Conceditur enim nullam hujus facti rationem esse justam: sed potuerunt interim in dictis aliquam adferre probabilitatis speciem. Imò verò sic semper solet Sathanas, & ejus operarij dolosè tam sua, quam se, transfigurare in speciem & similitudinem veri, ut efficacius decipere possint. Quò verò major fuit Apostoli autoritas, & doctrina firmior, sive ex miraculis, sive aliàs, eò magis putandum est, adversarios omnes artes adhibitueros fuisse, & in speciem aut similitudinem optimam sese versuros, cum sententiam eius impugnatam ibant.

2. *Apostolum nihil dixisse* narrant, ex quo aliquo pacto probabiliter potest inferri, Deum esse injustum: iniqua igitur est obiectio, & non sollicitè excusanda. Iniquissimam esse fideles omnes norunt, imò prodigiosum humani ingenij furorem, ut rectè Calvinus: sed infideli nihil magis videtur injustum, quàm tam inæqualiter cum æqualibus agere, quàm Deum fecisse docuisset Apostolus verbis proximè præcedentibus. v. 11. 12. 13.

3. Speciem habere potuit, ajunt, & habuit hæc obiectio (doctrina illà de electione & fide prævisà non obstante) ex eo, quòd Apostolus docuerat, fideles esse electos, non operarios, & gentes ad salutem vocari nunc à Deo, qui prius *Iudeos in populum adoptarat*. Si ex hac doctrinà de electione ex fide prævisà, cum aliquà probabilitate aut specie, possit hæc obiectio

jectio inferri, tum vel doctrinam illam non docuit Apostolus in priore saltem ejus capitulis parte; vel falsum fuit, quod modo affirmabant Remonstrantes, *nihil dixisse Apostolum ex quo aliquo pacto probabiliter possit inferri Deum esse injustum.* 2. In generali illo placito volo servare fideles, Deum nihil omnino creaturæ velle dicitur (Arminius contra Perk. pag. 196.) nullam igitur injuriam inferendi speciem videri potest habere. 3. Nullam injuriæ speciem habet quod sit volenti: sed exclusio Judæorum à Christo Iesu, & fide in ipsum, volentibus ipsis accidit & cupientibus. 4. Si fœdus novum sit merè conditionale, & omnibus tam Judæis, quàm Gentibus æquè commune (quæ sententia est Remonstrantium) ita ut nulla sit disparitas in electione ac dispensatione divinâ, antequam homo conditionem disparem attulerit; tantum hoc abesset ab injustitiæ specie, ut nihil aptius excogitari possit ad calumniam illam refutandam, neque opus fuisset Apostolo ad absolutam Dei potestatem tam humanam legem referre, cum simplici explicatione rei obloquentis os potuisset obturare.

4. Bicipite quodam argumento sententiam illam excludunt, quæ sublimiorem aliquam hujus objectionis rationem requirit. *Vel* (inquiunt) *inad notam dicendum est objectionem illam, quia verba Moïsi ac Malachie citaverat Paulus vers. 13. quæ tamen Judæi quotidie legebant sine offensione; vel quoniam Israhel sic reprobatum fuisse docuerat, de cu-*
jus

ius rebus non multum laborarent Iudei, nec satis tum refutata fuisset sequētibz illis. *Misererbor, cuius misertus fuero, Non est currētis, neque volentis, sed Dei misipientis.* Sed 1. multa legebant quotidie Iudæi, quæ tamen ad verum Icopum applicata, non potuerunt audire, sine offensione summâ: exemplum habemus. *Luc. 20. 17, 19.* ubi Psalmistæ verbis illis offenduntur, *Quem lapidem reprobaverunt ædificatores, is factus est caput anguli, & Act. 18. 15.* ubi Esaiæ prophetiani audire nō sustinuisse dicuntur, sed digressi sunt, cum *Paulus illud verbum dixisset.* 2. Non tam de Esaii persona solliciti fuerunt increduli Iudæi, quàm de semetipsis: nec tam de se, quàm de totius humani generis conditione, quam nimis ab Apostolo deprimi, & Dei arbitrio subijci putabant, per argumentum Apostoli, de electione divinâ, humanis omnibus operibus priore, Iacobi & Esaii exemplis tam illustratum, quàm confirmatum. 3. Refutatio illa, quam opponit Apostolus. *vers. 15, 16.* abundè sufficit ad stabiliendos fideles, ne objectionibus huiusmodi abripiantur, atque etiam ad retundendam superbiam aliorum, qui nondum Pharaonis assumplerunt sibi verba, *Quis est Iehova?*

5. Duo adnotant in huius argumenti fine. 1. *Doctrinam, quam tradunt illi, omnem excusationem reprobis auferre, ac proinde justam, equam, & veram esse.* 2. *Si non rejecti sint reprobi propter prævisam infidelitatem, rationem illam exponi sibi cupiunt, quâ tolli potest omnis excusatio.* Resp. 1. Infirma nimis est

est ratio ab excusatione sublatâ ex rei cōjuncti suppositione, ad ejus æquitatem generalē, ac veritatem etiam. Si in statum integrum omnes homines restituerentur, & quidam desererent eum denuò, eoque nomine rejicerentur, nonne haberent illi de quo quererentur? non sequitur tamen idcirco hoc equum, justum, ac verum etiam esse. 2. Æquum hoc homini videri potest, ita ut non habeat ipse, de quo conqueratur, & Deo interim iniquum & conquerendi materia in illâ saltem parte, quâ fideles ab infidelibus discernentem causam propriam & primam, non Dei, sed hominis electioni deferret. 3. Hoc unum sufficit ad excusationem omnem tollendam ab homine, quod nihil unquam patitur, nisi ex peccato: nec peccat, nisi ex voluntate.

CAP. XV.

Argumentum quintum.

Pag. 123.

Selectio sit conditionata, & respectu fidei facta, præstatio hujus conditionis pendet vel à solâ Dei gratia, vel à solo hominis arbitrio, vel partim à Dei gratia, partim ab hominis arbitrio: sed non pendet aut prorsus aut partim ex hominis arbitrio, ergo à solo Deo pendet: ac proinde electio non est conditionata.

Electio non esse ex prævisa fide, vel conditionata, quia fides pendet à sola Dei gratia.

ta respectu causarum et conditionum precedantur.

Observant hic imprimis Remonstr. contradictionem meram inveniri inter prius, quo dicitur, si electio sit conditionalis pendet vel à Dei gratiâ, &c. et posterius, quo dicitur, si electio solum à Dei gratiâ pedit, eam non esse conditionalem: hæc (inquiunt) sunt plane contradictoria.

Sed contradictio hæc partim ficta est à Remonstrantibus, partim ex ipsorum verbis desumpta. Num 1. non dicitur in argumento, si electio sit conditionata, eam, id est, electionem pendere vel à Dei gratiâ solâ, &c. sed si electio sit conditionata, tum illam conditionem pendere, vel à solâ Dei gratiâ, &c. neque dicitur in posteriore parte, si electio ex solâ Dei gratiâ pendet, tum non esse conditionatam. Sed si fides ex solo Deo pendet, tum electionem non esse conditionatam respectu causarum aut conditionum precedantur. Contradictio est affirmatio & negatio axiomatis ejusdem. Hic autem varia sunt axiomata: contradictio igitur nulla. 2. Contradictionem, quam formarunt, agnoscere debent ut suam; idque duplici nomine. Nam electionem conditionalem esse negant, & fidem interim electionis conditionem esse volunt: fidem etiam à merâ Dei gratiâ provenire dicunt, & à Deo tamen conditionem precedantem; requiri, ut in gratiam nobiscum redire possit, vel nos pro suis agnoscat.

Cætera quæ huc adferuntur, vel prius examinata fuerunt, vel ad thesin quartam, ut ad propriam sedem, sunt referenda.

Ex

Ex Catechesi & Confessione hujusmodi *Doctrina*
 formatum est argumentū. Si fides sit fructus *Confessio-*
nis Cate-
cheseos
Belgica de
causa Ele-
ctionis.
Spiritus, tum etiam est electionis fructus. *Spiritus enim ipse donatio est fructus electi-*
onis. 1. Pet. 1. 3. Gal. 4. 6. Job. 14. 17. Sed fides
est fructus Spiritus. Gal. 5. 22. Catech. quest.
21. 65. Confess. Artic. 16. Ergo est electionis eti-
am fructus. Argumentum hoc non disputa-
 tionis lege solvitur à Remonstrantibus, par-
 tem aliquam negando, aut distinguendo,
 sed in portiunculas quasdam scinditur, ut eò
 facilius impugnari possit. 1. Novam ratio-
 nem formant ad hunc modum: *Quicquid*
Spiritus Sanctus operatur in nobis, & Spiri-
tus fructus est, idē est fructus electionis: Spiri-
tus autem efficit fidem, & illa est fructus Spiri-
tus: ergo. Hujus autem Syllogismi propositio-
 nem negandā esse putant, quia fructus qui-
 dam Spiritus sunt alij, cū electis cōmunes.
Heb. 6. 4. 5. Sed 1. Fructus radicem arguit, &
 fructus Spiritus, Spiritū notat inhabitantē,
 vivificantē, ac radices agentem in illo cor-
 de, ubi oritur ille fructus. Communis igitur
 dotes, quamvis effecta sint Spiritus fructus,
 tamen eius non sunt dicendi nec propriē ef-
 fecta Spiritus sancti, vel sanctificantis, quā
 talis: quia temporarij illi nunquam radi-
 cem habebant in se. *Luc. 8. 13.* 2. Fides ele-
 ctorum, viva, sola, constans, aliā ratione, ali-
 oque proposito, fuit à Spiritu, quā evani-
 da illa, quæ cæteris communicatur: undē il-
 lā præditi vocati dicuntur, peculiari actione,
secundum propositum. Rom. 8. 28. 2. Spiritus,
 ajunt, adoptionis in filios ab infidelibus non re-
 cipitur,

capitur, sed à fidelibus : non sequitur tamen hunc spiritum esse electionis fructum : quoniam qui credunt, electi sunt ad salutem, & per fidem filij Dei facti. Imò verò. 1. vel istinc sequitur, si fideles eligantur primò, & dein filij Dei fiant, tum filiatio, & spiritus filiationis, vel adoptionis, est electionis alius fructus. Vel enim intercedit, aliquid, inter fidem & electionem, ita ut fidelium omnium, & semper, non sit electio, vel electionem illam fidelium spiritus filiorum ut fructus ejus necessè est ut insequatur. 2. Spiritus antecedit fidem, ut causa effectum, Gal. 5. 22. Sed spiritum ipsum adoptio quædam in filios præcedit, quoniam filij estis, Deus nobis dedit spiritum. Gal. 4. 6. adoptione verò illâ, quæ in tempore fit, electionem priorem esse, & Remonstrantes hoc ipso responso concedunt, & res ipsa docet satis clarè : nemo enim hominum prius arrogat extraneum aliquem in filium, & dein eligit. Præposterum hoc esse tam leges, quam mores humani testantur : sed prius eliguntur adoptandi, tum verò postea in statum filiorum cooptari solent. Sic Deus nobiscum ex abundantia sua misericordiâ, primò eligit in filios, adoptione quâdam æternâ, tum per Spiritum regignit, undè fides & spes exoritur viva. 1. Pet. 1. 3. Falluntur igitur, aut fallunt Remonstrantes, cum duos istos locos (Gal. 4. 6. 1. Pet. 1. 3.) nihil ipsis advertiari contendunt.

Id verò quod sequitur non possum satis mirari. Quoad confessionem (ajunt) Art. 16.

illa

illa est pro nobis ut in argumentis nostris perspicuè ostendimus, quocirca & nos parati sumus palam scribere & subscribere, quod fratres hic statuant, nempe electionem esse in Christo factum, nullâ operum nostrorum habitatione. Nam 1. opera bona conditionis illius non minimam esse partem, quam isti prærequisitam esse dicunt, ut electio sequatur, dilucidè probavi supra, in constitutione causæ, & ad Arg. 2. partis hujus secundæ: ut pudor planè sit, eos hic denuò id frustra dissimulantes videre. 2. Quum perspicuè se ostendisse dicunt in argumentis, articulum istum pro se facere; ostendunt perspicuè se non multum habere pensi quid dicant, modò id causæ pro sit. Nihil enim ibi ostendunt probando: sed vnde tantum affirmant. *Quicquid in articulo continetur de misericordiâ & justitiâ & de electione in Christo, sine respectu operum, suffragari omnino sententiæ suæ, pag. 71.* Satis etiam perspicuè probatur articulum istum contra illos vel maximè facere; hoc argumento. Tota liberatio à peccato & perditione fructus est electionis: id Confessio apertè docet: sed vocatio efficax & conversio ad fidem & obedientiam veram, est pars, vel gradus, liberationis illius, ut resurrectionis à peccato & morte: hoc omnibus Christianis est etiam in confesso: ergò vocatio efficax & confessio ad fidem est electionis fructus. 3. Hanc ipsam Confessionis hujus partem, quam hic pro se facere non verentur affirmare, est ubi danunt iidem, ut verbo contrariam, & pietati

Confessionis
Articulus
decimus
sexus, an
favcat Re-
monstrat.

tati noxiam. Sic enim pag. 7. 8. secundam illam sententiam, quam damnant, proponunt, (ut amplificationibus illis remotis, quas ad invidiam intruserunt illi) nihil aliud contineat, quàm huius articuli mentem. Sic enim articulus ab iis damnatus docet, sepositis redundantibus illis, quæ ab illius dogmatis defensoribus, uon magis adhiberi solent in explicatione sententiæ, quam ab ipsa Confessione; *Deum in decreto suo spectasse genus humanum, ut in peccato corruptum, ac proinde maledictionis reum, ex quo lapsu & damnatione decrevit aliquos ad ostendendam suam misericordiam ex gratia redimere ac servare, alios verò in maledictione, iusto suo iudicio, ad iustitiæ suæ manifestationem relinquere.* Hæc illa sententia est, quam ex professo impugnant. Intermissent quidem aliquid de Infantibus, quod tamen alienum esse Art. iniustus ipse videbat, atque adeò omisit in declaratione opinionis eiusdem. Declar. sent. pag. 45. Aliquid etiam subiungunt de fidei et infidelitatis nullo habito respectu, quod falso nostris impingitur? nisi causæ vel rationis antecedentis intelligant respectum. Sententiæ damnatæ summam veram descripsi; iam Confessionem audiamus illam, quam pro se facere dicunt in oppugnatione sententiæ prioris: *Credimus Deum postquam tota Adami soboles in perditionem et exitium, primi hominis culpâ, præcipitata fuit, se ipsum talem demonstrasse, qualis est reverâ, & misericordem, & iustum: misericordem quidem, eos damnatione & interitu liberando, & servando,*

vando, quos in eterno suo consilio, pro gratuitâ suâ bonitate per Jesum Christum, Dominum nostrum elegit, absque ullo operum ipsorum respectu iustum vero; alios in illo suo lapsu & perditione relinquendo in quem sese ipsi precipites dederunt. Conterat hæc Lector cum prioribus illis, et faciliè videbit, neque Remonstrantes (in istâ saltem parte) favere Confessionem, neque Confessionem illis.

Articulus

Articulus Secundus,
DE
REDEMPTIONE
VNIVERSALI.

CAP. I.

Status questionis eruitur.

Hec hanc his verbis exprimitur à Remonstrantibus: Proinde Iesus Christus pro omnibus ac singulis mortuus est: atque id ita quidem, ut omnibus per mortem Crucis reconciliationem & peccatorum remissionem impetravit: eâ tamen conditione, ut nemo illâ peccatorum remissione fruatur, prater hominem fidelem. Ioh. 2. 16. 1. Ioh. 2. 2. Quod primam ac primam iû est in ista thesi, Christum esse mortuum pro omnibus ac singulis, hoc vel sic accipi potest & solet, ut potentiâ & valerê huius mortis designet, sufficientê scilicet & idoneam, omnibus, & singulis hominibus salvandis: quo sensu à nostris agnoscitur. Vel sic, ut actum ejus notet & efficientiam

cientiam aliquam ad omnes ac singulos indifferenter spectantem, partim ex morte Christi causatam, partim mortem ipsam causantem, id quod Remonstrantes hic intelligunt, & impugnant Nostri. Inter valorem enim sufficientem, & actualem efficaciam nullum datur medium. Actum autem & efficientiam hanc, vel in hominibus ipsis omnibus & singulis produci putandum est, vel in Deo solo. In hominibus est *applicatio* ad perceptionem reconciliationis & salutis: in Deo aut *impetratio* est, nescio quæ, aut ejus & *applicationis intentio*. Vtrum horum sit, quod mortis Christi vi ad omnes & singulos Remonstrantes extendunt (quamvis *benè sibi inter sese de hac re convenire dicunt*) Pag. 497. vel scriptis adhuc non satis explicarunt, vel tarditati nostræ veniam saltem dabunt spero, quum hæitationis rationem audiverint.

Salutem ipsam aut vitam æternam omnibus & singulis actu donari, non affirmabunt. Sed 1. sunt inter eos nonnulli, qui *universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumptum esse* docent. Sunt verba Borrei apud Arminiū in Res. ad Art. 31. Art. 13, 14. quibus medicinā adhibere studet Iohannes Arnoldi in responsione ad notas Bogermani part. 2. pag. 233. sed planè miseram. *Sensus est* (inquit) *omnes hætenus à Deo in gratiam adsumptos esse, ut fœdus cum illis inierit, quous, quos peremptoriâ sententiâ jussit damnare posset, sub conditione fidei gratiam obtulit.* Sed aliud omnino est, quod ibi docetur à Borreo,

1. Remonstrantes docere omnes & singulos homines in reconciliationis gratiam assumptos.

Borreo, illam enim assumptionem omnium in gratiam designat apertè, quæ nihil aliud requirit ad salutem consummatam, vel remissionem peccatorum omnium, quàm persistentiam solam: illam quæ per se valet, ac satis est ad salutem infantium omnium & singulorum. Hæc enim est conclusio Borrei, *Omnes omnium gentium infantes, morientes sine peccatis actualibus, salvos esse.* Ratio est, quia Deus universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumpserit, & cum Adamo omnibusque ejus posteris in eo, fædus gratiæ iniverit, in quo remissionem peccatorum omnium pollicetur, quotquot in illo fædere persistant, & adversus hoc non prevaricabuntur. Neque vitari hoc potest à Remonstrantibus ullo modo, quum infantes omnes & singulos in eo statu collocant, ut migrantes ex hac vitâ, priusquam ad usum rationis accesserint, salutem habeant certam, quin aut immunes eos ab omni peccato statuunt, & absque Christo salvari, vel Christum ijs omnibus applicari dicant, undè peccati reatu remoto, in gratiam recipiuntur & actualem & salutiteram. Universalem etiam aliquam applicationem esse Christi ad omnes & singulos mortales, clarissimè videtur in eo docere, quòd gratiam aliquam sufficientem omnibus & singulis communicari docent ut universalem: vel enim gratiam illam à Christo separari necessario dicendum est illis, quod Christianorum non ferent aures, vel Christum cum gratiâ, modo et gradu aliquo, omnibus etiâ et singulis cōmunicari.

Quod

Quod attinet ad actus divinos, 1. Intentionem absolutam Christi ad salutem, vel omnibus et singulis, vel quibusdam applicandi, ex Christi morte oriundam esse, non negant solum Remonstrantes, sed eam non magis cum applicationis conditionatâ natura consentire, quàm ignem cum aquâ dicunt. 2. Conditionatam hanc intentionem salvandi, neque destinationem Christi ad mortem antecedere, neque mortis ipsius finem proprium statuunt, vel effectum directum. Imò Christo jam mortuo, Deum finem suum assequutum fuisse dicunt, et actionem illam in sese completam ac integram fuisse, quanvis illa postea non applicaretur cuiquam. Deo enim jam Christo mortuo integrum fuisse dicunt, vel applicare, vel non applicare. Hæc omnia clarè satis continentur in ordine decretorum, quem Arminius constituit, quo Christum cruci destinatum vult, antequam de salvandis per eum, vel in genere, vel in specie, vel absolutè, vel conditionatè, quidquam omninò statutum fuerit à Deo. Sed clariùs et expressiùs à Nicolao Grevinch. proponuntur, p.8.9. 12.13. Adeo ut Deum incertū faciat, quum Filium suum destinabat morti, utrū quicquā hominum salvus per eū evaderet, necne: et Christo jam mortuo, mortales tamē omnes perire potuisse contendat. 3. Sola jam restat impetratio, eaq; solitaria, nō ab applicatione tantum sejuncta, sed et ab intentione ejus, sive absolutâ, sive conditionatâ. Hæc autem qualis fuerit, operæpretium erit imprimis audire.

2.
Quæ fuerit
intentio
Dei in tra-
dendo Fi-
lium in
mortem
Nicol. p.27.

Declar. p.
47.

Quid Re-
monstr. per
impetrati-
onem in-
telligant.

dire. Quando dicimus (ajunt Remonstrantes pag. 172.) Christum omnibus remissionem peccatorum impetrasse, sententia nostra est, Christum Dei justitiam satisficientem, hoc effecisse, ut Deus sine justitia sua laesione, homini peccatori januam iterum aperuerit gratiae suae, quamvis nemo ad illius gratiae communionem est ingressurus, nisi per fidem. Sed r. phrasis hæc januam gratiae aperire) non minus dubia videtur, quam est res ipsa, cujus naturam nobis explicare debet. Nondum enim liquet, in quo vestibulo collocant hanc januam gratiae Remonstrantes, utrum in voluntatis actu aliquo, an in potentia sola Dei. In voluntate divinam locum ipsi nullum relinquit Nicolaus, quum illam integram et liberrimam adhuc mansisse dicit, jam impetratione peracta, gratiae applicationem velle vel non velle, et sub quacunque vellet conditione. Non igitur efficit hoc Christi satisfactio, ut hæc ianua benevolentiae divinae aperiat nobis. Potentia testat, ubi suspensio: nos hæc non finit Nicol. Grevinch. suae suorumque mentis optimus interpret. *Finis impetrationis hic fuit, ut Deus non obstante iustitia sua, peccatorem salvare posset, & peccator non obstante peccato salvaretur.* Hanc igitur ianuam gratiae, impetrationis et mortis Christi effectum unicum existere faciunt, in potentiam maximè remotam, quam Deus possit, si velit, in gratiae statum nos restituere. Non magis igitur dicendus est Christus (ex horum sententia) impetrasse salutem fidelibus, quam operariis: tam potuit

potuit enim Deus, Nicol. Grevi. iudice p. 4.5. hanc conditionē præscribere salvandis, quam illam. Non magis Deus aperuit gratiæ januam propter Christum, quàm propter senectipsum plurimos condidit mundos : potest enim & hoc. Annon præclare sentiunt isti de mortis Christi effecto, & reconciliati-
one nostri cum Deo, cujus dignitatem à nostris minutam esse queruntur ? 1. Hinc etiā observandum accedit, rem impetratam per Christi mortem ex remonstrantium placitis non esse propriè, vel salutē nostram, vel gratiā nobis salutarē, sed libertatem & potestatem Dei : non tam Deū nobis hoc medio reconciliatā fuisse, quā Deo libertatem et potestatem illam conciliatam, quā velle jam & efficere potuit, quod ante *ne velle quidem poterat* : sunt verba Nicola : p. 9. Neq. patitur sanè aut vocis ratio, aut actionis hujusmodi natura, ut illud nobis impetrari dicatur per Christi mortem quod morte hāc peractā non fuit ullo modo nostrum. Quod meritis impetratur, id statim ipsi debetur, vel jure & habitudine relationis ejus est, cui per illud meritum paratur. *Rom. 4.4.* Quod precibus impetratur, illud statim ad eos pertinet, quorum causam preces agebant. 1. *Job. 3. 21.* Sive ex merito, sive ex gratiā sit adjudicatum : quidquid impetratur, statim conceditur & cedit in ejus bonum, cujus res agitur. At verò nihil salutis, gratiæ nihil cuiquam hominum creatum fuit per mortem Christi (si audiendi sint Remonstrantes) ita ut immediatè post, & vi ejus, in suis illud

numerare possit bonis, aut dicere salus est mea, mecum in gratiam jam reddijt Dominus. Nam cum integra jam & completa fuit oblatio Christi, fieri potuisse docet Nicolaus, ut nemini vel salus, vel gratia adjudicaretur unquam, nec unquam adjudicatas eas fuisse, ne vel conditionaliter quidem, nisi ex novo & libero, decreto post Christi mortem, non necessario sequente. Sic igitur hæc bona nobis impetrari dicunt, ut patrari nobis negent. Impetrationem sine patrati-
one aut concessione finxerunt, cum tamen impetratum rescriptum vocatur in jure, quando illud Supplicans obtinuit: ut concedere ad Principem referatur, impetrare ad partem, sed impetratio nulla fit sine concessione, nec relatum ullum sine correlato. Imò verò ut metaphoram persequamur ab ipsis electam, cœli janua vocatur, per similitudinem ad januæ fructum (qui est vel impedire vel expeditam reddere penetrationem interiorum) fruitionis divinæ consecutionem, ita ut aperire cœli januam, est expeditam facere consequutionem beatitudinis æternæ, id est, tollere peccatum quoad reatum, & pœnam omnem. Clausio enim regni cœlorum, non aliter fit, quàm per obstaculum & petusulum peccati, quo impedimur à cœlo, atque adeò, non aperitur janua, nisi peccato sublato, à Dei scilicet conspectu, non quoad potestatem, sed quoad voluntatem in Christo jam placatam, & applicationem talem, qualis in Deo ipso consistere potest, nobis adhuc non actu communicata.

Quum

Quum impetrationem hanc per Christi mortem omnibus & singulis factam esse docent, mirum est eos tam ægrè ferre (p. 170. 171.) impios, infideles, & impenitentes, pari jure inter eos numerari, quibus remissionem peccatorum impetratam esse per Christum tradunt. An non majus continet minus? Quidquamne de genere prædicatur, quod non convenit etiam speciebus singulis, aut cuius ejus parti? Vel inter omnes & singulos nullos impios, aut infideles, inveniri concedent? Nihil horum causantur; tres quatuorve tamen rationes allegant, quibus probare vellent injuriam sibi factam per fratrum errorem, dum illud ipsis impingunt, quod non est ipsorum. 1. *Nulla in thesi mentio fit de infidelibus & impenitentibus.* Quasi nostris nihil impingatur ab ipsis, nisi quod in thesibus nostris expressè ponatur. In hac ipsa responsione absurdè ipsis imputari dicunt, quod Christum pro fidelibus, & infidelibus, quæ talibus, mortuum esse dicunt, quum tamen limitationis illius (*quæ talibus*) nulla facta sit mentio in propositione Nostrorum, quasi verò nihil in thesi contineri possit, nisi mentio ejus nominatim fiat. 2. *Nulla sit collatio in thesi inter fideles & infideles, quasi paris essent juris, quoad redemptionem per Christum.* Sed nota est regula juris, non esse distinguendum, ubi lex non distinguit. Quum igitur indifferenter & indiscriminatim ad omnes, & singulos, impetrationem illam pertinere docet in thesi, quis non patres omnes cõstitui diceret, & juris æqualis?

3.
An Re-
monstr. sta-
tuant etiam
impijs &
infidelibus
impetratam
remissionem pec-
catorum.

3. Cum passio & mors antecedant ordine ipsam fidem, & infidelitatem, existimant absurdum dictum, Christum pro fidelibus vel infidelibus (quæ talibus) mortuum esse. Quæ talibus, ambiguit & ineptè inseritur: cætera si sint absurda, quid tunc Scripturæ, quæ expressè dicit Christum suam animam ponere pro ovibus suis, *Johan. 10. 11.* id est, (ut Remonstrantes interpretantur, pag. 93.) pro fidelibus? Nec obstat quidquam illud, quod mors Christi fidem ordine antecedit. Mori enim dicitur pro fidelibus, id est, ijs qui fideles futuri sunt, sicut apertè liquet ex *Ephes. 5. 25.* ubi semet exposuisse Christus pro Ecclesiâ dicitur, cum tamen Ecclesiâ vi mortis illius existat. Sic *Heb. 1. 14.* Angeli dicuntur ministerij causâ emitti propter eos qui salutem heredes erunt. Neque sinit nos pietas credere redemptionem à Christo factam nihil omnino valere, aut ad infidelitatem hominum tollendam, aut ad fidelium abolenda peccata, quorum utrumque tamen concedendum esse videtur, si simpliciter hoc admittatur, neque pro fidelibus neque pro infidelibus mortuum fuisse Christum. Præterea cum Christi jam animam suam ponentis consilium & intentionem hanc fuisse decent, ut ipsum Pharaonem, & dudum ad gehennam damnatos, æquè redimeret ac Apostolos tunc viventes, (quod Nicolaus non obscurè facit, pag. 46, 47.) necessarium videtur, ut ad infideles etiam beneficium istud extendant. Sed esto, subabsurda sit hæc comparatio & responsio vera, nec pro fidelibus,

bus, nec pro infidelibus mortuum esse Christum: hoc tamen indè sequetur, quod modo rejectum vidimus, æquè pro infidelibus, ac pro fidelibus oblationem hanc factam fuisse, nam inter non entia nulli sunt dispares quantitatis gradus.

Fallax est & captiosa circumscriptio illa verborum, quam in articulo posuerunt primo, eâ tamen conditione, ut nemo illâ peccatorum remissione re ipsa fruatur præter hominem fidelem, & reponunt iterum in impetrationis descriptione (pag. 172.) *quamvis nemo ad illius gratia communionē est ingressurus nisi per fidem.* Nam 1. in redemptionis decreto nihil invenitur quod conditionem huiusmodi sapit: *absolutum* est hoc decretum, vel Arminio teste, nec ullus in eo locus esse potest fidei aut conditionis postulatæ, cum non sit præscripta fides, aut cum salute connexa (ex Arminij sententiâ) ante secundum illud momentum, quo servare fideles decrevisse Deû dicit, cum prius ordine Filium suum posuisset in Mediatorem & Redemptorem, quod est primi decreti. Absoluta igitur, non conditionalis est reconciliatio illa, quia extrinsecus, non ex impetrationis decreto, conditio accedit. 2. Illam sententiam apertè præ se ferunt hæc verba, si cum præcedentibus conjungantur, *impetravit Christus omnibus reconciliationem & remissionem, sed eâ conditione, &c.* quam repudiabant Remonstrantes nuper, quasi non suam: omnes nempe & singulos restitutos esse in statu gratia: ex Dei scilicet parte, activâ dona-

Declar. p.
47.
ibidem.

tione, vel institutione, quamvis non actuali
 possessione, vel receptione passivâ: ita ut
 talis differentia sit inter redemptionem &
 justificationem, ac salutem, qualis est inter
 hæreditatem, & hæreditatis immissionem
 vel aditionem, vel inter delatam & aditam
 hæreditatem. Instituitur quis hæres non-
 dum fortè natus, filius posthumus, vel ne-
 pos, &c. adire tamen vel capescere non po-
 test hæreditatem, vel immiscere se ei, nisi
 postquam natus fuerit. Sic Deus olim A-
 brahami vel promissionis, filios hæredes in-
 stituit suos. *Gen. 17. 8.* hæreditatem tamen
 capescere nequeunt, nisi actu credentes. Hoc
 si de omnibus & singulis mortalibus Re-
 monstrantes affirmant (quod liquido satura-
 ciunt) tum omnes & singulos, non semel tan-
 tum in gratiam receptos ex parte Dei, sed
 & ejus tandem beneficio frui, & perpetuo in
 eadem permanere, necesse est concedant,
 nisi Christi Iesu testamentum rescindi ali-
 quando putent aut revocari. Rescriptum
 enim illud, quod est de reconciliatione, cum
 legitime sit impetratum, non potest un-
 quam rejici aut reprobari, quia omni nititur
 veritate, neque obreptionis, neque subrep-
 tionis exceptionibus obnoxium. Neque vi-
 deo sanè quomodo hoc incommodum devi-
 tari possit, ab ijs, qui reconciliationem &
 peccatorum remissionem *omnibus & singulis
 propriè impetratam esse*, contendunt. Si enim
 sit omnibus impetrata, necesse etiam ut ali-
 quo modo concessa sit atque donata: largi-
 tio semper vel concessio impetrationem
 istius.

tium verbis innuitur, quum nihil ad fruitionem & communionem gratiæ, vel salutis impetratæ, desiderati docent amplius, præter ingressum per fidem in januam prius apertam. Non opus est igitur ut januam aliquam aperiat ultra Deus per reconciliationem novam à parte suâ: hoc semel omnibus impetratum fuit per Christum: ingrediantur tantum qui volunt, & statim fruentur, aut si ita videtur, possunt etiam repudiare.

Summa
hujus con-
troversiæ.

Huc igitur tandem redit controversiæ hujus summa. 1. Utrum in morte Christi talis impetratio sit, quæ nullam applicationem aut intentionem applicandi propositam habet, ut proprium suum finem? 2. An impetratio hæc æquè & indiscriminatim, quoad consilium Dei, & Christi propositum, ad omnes & singulos mortales pertineat? 3. Annon omnes illi quibus Christi mors intendebatur, applicatam eam habuerint coram Deo, vel ex parte Dei, ejusque donationis vel destinationis æternæ, ita ut actualis applicatio certò sequatur exindè suo tempore. Remonstrâtes 1. Deum suum Filium morti destinasse dicunt, antequam saluti quemquam destinasset, atque adeò cum adhuc incertus fuit, an quisquam per eum salvus fieret, necne. 2. Gratiam hanc redemptionis in se, suæque naturâ, simpliciter volunt indeterminatam esse, quasi spargeretur in aërem, ut eam ad se rapiat, qui volet. Atque adeò mortem Christi solam, & solitariam ad omnes pertinere volunt: non etiam resurrectionem & intercessionem ejus: has enim

enim ad solos fideles restringi fatentur. Nos
 1. mortem, resurrectionem, ascensionem, sessionem, et intercessionem æque conjungendas esse dicimus in fine ac intentione, ac in Christi personâ conjungebantur de facto.
 2. Fontem applicationis in æterno decreto Patris consistere credimus, pro quibus Christum offerre voluit. Deindè in voluntate Mediatoris obedientis illi decreto. 3. Non omnes et singulos in isto decreto et intentione spectari, sed electos quosdam. 4. In ipsâ redemptione firmissimam fuisse applicationem coram Deo: et in electis ipsis certissime fieri, dum illius virtute, Evangelij doctrina cum efficaciam ad eos mittitur, ut Spiritus operatione, et propria fide, reconciliationis præparata iam actu fruantur.

CAP. II.

Argumentum primum.

Pag. 117.

IN isto argumento, quaestio prima in axioma discreto proponitur: *Quamvis pro omnibus Christus dicatur mortuus fuisse quoad sufficientiam pretij, undè etiam communiter hominibus proponitur, tamen quoad efficaciam realem, non moriebatur pro omnibus & singulis.* Subiungitur tum ratio: *quia Scriptura dicens eum mortuum esse pro omnibus, pro suis ovibus, pro Ecclesia sua, pro ijs,*

Vis mortis Christi consideranda dupliciter.

Quo sensu dicatur pro omnibus mortuus esse.

quos Pater ipsi dedit, &c. explicat sese alibi, per Multos, fideles intelligi docens, Ioh. 3. 16. Actor. 10. 42. Rom. 3. 22. 19. 4. & obsequentes Deo, Heb. 3. 9. aut sanctificatos, Heb. 10. 14. nusquam autem dicit reconciliationem & remissionem peccatorum impetratam fuisse omnibus & singulis per Christum.

1.
An admit-
tenda sit
distinctio
sufficiencie
& efficacie
mortis
Christi

Multa hic adferunt Remonstrantes, quæ difficilia fortè videri possunt, sed rectè tuc-
tenti non erunt molesta. 1. Cùm Scriptura dicit pro omnibus Christum esse mortuum, non addit limitationem illam (quoad sufficientem virtutem) egreditur igitur hoc glossema extra textum. Quasi impetrationis, aut januæ apertæ, aut similium formularum à Remonstrantibus excogitarum, expressa fieret mentio in locis illis, quos harum interpretantur ope, aut non suam fidem latis æquè liberaret interpretes, quum sententiam alicujus loci, ex analogiâ fidei collationeque aliorum locorum deducat. 2. Contradictionem exculpant ex duobus illis inter sese commissis, Christum pro omnibus esse mortuum, & non fuisse consilium Patris ut moreretur pro omnibus. Sed nec invenitur contrarietas hæc apparens, in hujus argumenti terminis, & si alibi occurrat, quovis tamen alio loco mentionem ejus facere debuissent, potius quam hoc. Hinc enim dictiones illæ facillimè possunt sic explicari, ut contradictionis nullus remaneat color. (Christum scilicet pro omnibus esse mortuum, hoc est, sic mortuum esse Christum, ut mortis ejus dignitas & valor, sufficiens pro omnibus dicen-

da sit in sese: non fuisse consilium Patris ut
 pro omnibus moreretur, id est, ut argumen-
 ti verba retineam, ut hominibus omnibus ac
 singulis remissionem peccatorum, & recon-
 ciliationem cum Deo actu impetraret, &
 eos in statum gratiæ restitueret. Contra-
 dictio igitur est ficta. Absurditatem huius
 expositionis ostensuros dicunt sese in similitu-
 dine, baud minùs absurdâ. Huiusmodi enim
 comparationem instituunt, sicut Medicus,
 aut Princeps, venditantes medicamentum, aut
 pecuniam habere sufficientem, omnibus agris
 & captivis, cum interim non esset ipsis in ani-
 mo omnes liberare, non iustè gloriarentur: sic
 non potest consistere ut Christi mors omnibus
 dicatur sufficiens, nisi voluntas Patris fuerit
 ut omnibus impenderetur. Sed 1. qualis est
 hic proportio inter gloriationem vanorum
 hominum, & consonantiam duorum axio-
 matum, quæ, ut hic saltem proponuntur, ne
 minimam quidem speciem habent ostenta-
 tionis ullius? 2. Si gravis aliquis Medicus
 hoc nomine pharmacum aliquod commen-
 daret, quod cuilibet morbo sanando suffice-
 ret, idque eo fine, ut dilectos quosdam, ad il-
 lud petendum ac sumendum, & gratis etiam
 accipiendum instigare possit, ac inflamare,
 quamvis omnibus & singulis non porrigeret
 medicinam illam, iustas habens tacti sui
 causas, tum commendationem illam, & ve-
 ram, & iustam esse dico: similiter etiam de
 Rege & Principe est cogitandum. 3. Ab-
 surdum esse affirmo, sufficientiam alicuius
 pretij, vel medicamenti, putare ex voluntate
 solventis,

3.

Simile Re-
 monstr. de
 Medico &
 Principe

132   *Articulus secundus*

solventis, aut donantis. Sufficiens enim est intrinseca potentia & aptitudo rei non fuit ab extrinseco ordinantis vel dirigentis actu. 4. Cum similitudinibus & exemplis rem agi volunt; age, dicant illi mihi, annon sufficientem habeat potestatem Deus, ad plures mundos creandos? ad istum unum, saepius, aut citius, in ruinas agendum? ad plures denique creaturas formandas? Non hoc negabunt, spero: affirmat utenique Propheta, *Malach. 2. 15.* Non tamen est voluntas Dei, ut offeiciendis istis potestas ejus impenderetur. Annon sufficiens etiam Adami lapsus fuit, non posteris tantum illis, qui ex ipso iam sunt oriundi, vel orituri, in perpetuum perdendis, sed alijs etiam quam plurimis, si modo nascerentur ex ipso? Nō sic tamē, aut Deus, aut Adā ipse voluit ut eveniret optime igitur haec duo inter se conveniūt, et in unā sede sine ullā pugnā morantur.

Ignitum ab inferis, et, ut putant, inextinguibile spiculum iaculantur in veritatem: Si Christus dici possit mortuus pro omnibus, quia sufficiens ejus passio fuit ad tollenda omnium hominum peccata, tum & pro Diabolis etiam dici potest mortuus, nam sufficientem etiam passionem ejus pro Diabolis esse non audebunt fratres negare. Non audebunt? Quid quiesco metuerent? Sufficiens non est, quod non est iustum, aptum ac idoneum; aptitudinis autem in Christo ad peccata humana tollenda pars magna fuit, quod similitudinem carnis peccatricis assumpsit, *Rom. 8. 3.* Cum igitur Angelorum naturam non assumpsit,

Heb. 2. 14. necessarium habuit idoneum, nec sufficientem passionem ad malorum angelorum tollenda peccata. Si illud verum est (inquiunt) quæ Christo ignominia? Omnino nulla: Nisi primo Adamo in minutionem reatus et ignominie cedere dicent, quod sufficiens non fuit diabolis damnandis. Quomodo tum dicitur passionem sufficere multis mundorum millibus? Eodem plinè modo, quæ ve è dici potest, Adam lapsum plurimis mundis sufficere damnandis: mundis nempe non Diabolorum, sed hominum, si membra essent ex membris ejus, et caro ex ejus carne.

Hactenus de questione, ut in hoc argumento proponebatur: argumentum sequitur ipsum, ubi commune prius responsum proponunt, et applicant idem post ad singulis istas phrasas, et locos, qui continentur in argumento.

Responso
ad argu-
mentum.

Responsum illud commune hoc est quum pro omnibus mortuis dicitur Christus, intelligitur illud de impetratione reconciliationis: quum autem pro multis, pro ovis, pro ecclesia, &c. participatio tum ejus, vel fructus, intelligi debet. Sed 1. distinctione hanc nihili esse, probatum fuit supra, cum de ista questione hujus agebatur. 2. Si participatio et applicatio in sese rationem et causam iustam continent phrasicos huius, de qua disputatur, ita ut propriè dici potest, mortuus est pro quibusdam tantum, tum pari iure, sufficientia in sese iustam etiam continet causam eiusdem locutionis modi, et fas est affirmare

Communi-
tis.

pro.

134 *Articulus secundus*

pro omnibus mortuus est Christus, quatenus mors eius sufficiens est pro omnibus. Nulla enim reddi potest ratio, cur potentia non æquæ *pro* ijs esse dicatur, ad quos extendi potest, ac effectus, vel actus *pro* ijs ad quos pertingit. Imò multò magis propriè potentiam hæc particula *pro* designat, quàm actum: futuri namque possibilis respectum ex natura sua notat, & usu communi. 3. Si peculiari & proprio modo, *pro* quibusdam potius quàm alijs mortuus est Christus, tum Deus in destinatione ipsius ad mortem, & Christus in subeunda, peculiarem habuit rationem quorundam potius, quàm aliorum quod nullo modo consistere potest cum ordine decretorum illo, quæ fingit Arminius, Christum morti destinatum fuisse, tam indeterminato modo, ut nemo in illo actu electus ac salvandus potuerit spectari: nec cum impetratione Nicolai, quam ob omni applicationis consideratione ac intentione seiunctam esse contendit: nec denique cum intentione illâ vagâ, quam Christo sic Remonstrantes tribuunt, ut cum iam animam suam deponeret, non magis cum discipuli cuiuspiam, vel beatæ Mariæ salutem spectasse docent, quàm Pharaonis, vel cuiusquam iam olim damnati.

In particularibus testimonijs tria tantum invenio responderi, quæ sunt ad rem. 1. Per

2.
Particula-
ris ad loca
allegata.

multas in Scripturâ omnes aliquandò notari: infirmam igitur esse rationem, *pro multis* est mortuus, ergo non *pro omnibus*. Quod ego quidem

quidem non diffiterer, si vox illa nuda argumentum integrum constitueret. Sed cum illi *multi* descripti sint alibi (sicut etiam adjicitur in argumento) per illas notas, quæ omnium & singulorum hominum non sunt communes, maximè consentanea videtur interpretatio illa, quam Hieronymus probat in *Matth. 20. Non dixit pro omnibus, sed pro multis, id est, pro ijs qui credere voluerint.*

2. Cæteros locos plerisque omnes, de reali applicatione tractare, ac idcirco extra propositum citari. Et realem quidem applicationem in illis tractari non nego: sed peculiarem quoque intentionem illius notari, eamque & ordinanti Deo & Christo morientibus versatam fuisse, hoc vel inde liquet, quod applicatio hæc aliàs non fieret secundum intentionem Dei, & Christi, in illo opere, sed præter aut contra eam. Est etiã realis quædam applicatio coram Deo in ipsâ propitiatione facta. Sicut enim Christi mediationem nondum actu consummatã, applicavit realiter Deus credentibus in eum venturum: sic eandem iam actu consummatam, simili etiam reali modo, applicavit ijs, qui nondum actu credebant. Neque imperfecta est hæc applicatio, ante actualem fidem, propter imperfectionem applicantis Dei, sed propter defectum susipientis hominis. Sol actu lucens æquè illuminat domum clausam, ac apertam: sed domus non recipit illam lucem, nisi fuerit aperta: non maius discrimen datur, inter applicationem illam quæ in Christi sacrificio perficiebatur, & correlatam.

latam illam quæ fit in actu credente. 3. Sanctificatio nostri est finis redemptionis, quem Christus expellat ut passionis sue fructum, 2. Cor. 5. 15. sed illum (aiunt) non semper assequitur Christus. Si verò sanctificatio nostri sit proprius huius mortis finis, tum non impetratio sola: tum applicatio scopus est proprius impetrationis illius, atq; adeo non ad omnes æquè pertinebat redemptionis opus, ex intentione Dei, Christi que: tunc etiam volentes propria salutis & sanctificationis nostræ prior fuit ordine apud Deum, quam Christi satisfactio. Nam intendere propriè est velle per aliquid ad aliud pervenire, quæ à Remonstrantibus nec agnosci solent, nec possunt concedi, sine causæ totius ruinâ. Illud autem, quoddam intentionem Dei aliquando non perfici dicunt, sed contrarium sæpè fieri, si propriam intentionem intelligant, plusquam monstrum est ac portentum Theologiæ. Tam religiosus enim vel ethnicus ipse Varro fuit circa intentionem divinam, ut scripserit olim, portenta ipsa non contra naturam fieri, quia divinâ voluntate fiunt, cum voluntas creatoris cuiusque conditæ rei natura sit: unde etiam potentum non fieri contra naturam, sed contra quam est nota natura. Isidorus concludit 12. 3. Si verò nihil accadat vel inter ipsa portenta contra intentionem naturæ, certè in gratiæ sphaera quidquam contra Dei propriam intentionem accidere, fides, & pietas non sinunt cogitare. Neque sanè magis intentionem hanc Dei aberrare putan-

putandum est, quam intentionem ejus falli. Addunt postremo, Verba illa (qui vivunt) accipi posse de omnibus hominibus vivis, ut paulo ante dictum est, cum esse pro omnibus mortuum. Hic verò non aliud opus est resurrectione, quam quæ in contextu habetur, vers. 15. qui pro ipsis mortuum est, & resurrexit. Ad alios non potest hæc locutio extendi, quam ad eos tantum, pro quibus Christus surrexit: resurrectionem autem ad solos fideles pertinere, concedunt & credunt Remonstrantes ipsi, pag. 188. 189.

C A P. III.

Argumentum secundum.

Pag. 180.

Si Christus, peculiari quiddam ratione, pro-Christus
suis suam vitam pro omnibus, redemit ec-est mortu-
clesiam, tradidit se pro ecclesiâ, morte sua-
us pro om-
nibus, Ec-
clesia, filijs
Dei, popu-
lo suo.
congregavit filios Dei dispersos, populum suum
servavit, dedit semetipsum ut redimeret ac
purificaret sibi populum peculiarem, tum non
omnibus & singulis hominibus, tam infidelibus
pariter ac indiscriminatim, reconciliationem
cum Deo, & peccatorum remissionem re ipsa
impetravit: non enim omnes & singuli tales
habendi sunt, ut liquet ex Math. 25. 33. Job.
10. 28. Job. 1. 12. Psal. 33. 12. 144. 16. Ose. 2. 28.
Sed verum prius Job. 10. 15. Act. 20. 28. Eph. 5.
23. Job. 17. 51. Math. 21. Eph. 5. 23. Tit. 2. 14.

Hæc

Hec vis & mens rationis huius est in formam syllogismi reducta.

Conqueruntur hic imprimis Remonstrantes conclusionem ambiguam esse, rogant igitur, quid sit, quod probatur: num Christi mortem sufficientem esse pro omnibus (quod extra controversiam esse dicunt) an efficacem esse pro multis tantum, ita ut restituatur in statum gratiae? Hoc quoque extra controversiam esse: an verò id, quod in conclusione ponitur? Tum statum questionis misere inverti clamant, quoniam controversia in eo ponitur, an Christus morte suâ remissionem peccatorum omnibus hominibus impetravit, quamvis illi eius, ob defectum fidei, non sunt participes, nec ne. Quam hæc dedecens viros graves histrionia est? quærere ab Adversario quid concludat, Num hoc, Num illud; sive id quod in conclusione ponitur? Certè si non dissimulationis causâ quæritur; stupor & væcordia est. Res ipsa satis clamat, & clamare eos prohibet, miseram & turpem inversionem in conclusione, ubi nihil quicquam est, quod non eodem quasi spiritu, in controversiæ statum conjiciunt ipsi, ut ex collatione liquebit; nisi vel impetrasse Christum dicent, quod reipsâ non impetravit, aut distinctionem gravem aliquam inveniant inter manentes in infidelitate, & impietate, & eos, qui Christi, ob defectum fidei, reipsâ non sunt participes.

Tres adferunt rationes generales adversus assumptionis ex Scripturis confirmationem, quæ ordine sunt perpendendæ. 1. Omnia

nia hæc loca intelligi posse non de impetratione, qua pro omnibus fit, sed de reali fruitione, qua solis fidelibus contingit. Per fruitionem realem si intentionem ejus firmam intelligant, tum verum est, quod in istac parte affirmant, de illâ scilicet hæc loca intelligi posse, & alterius partis negationi contrarium, ubi impetrationem ab hac intentione distinguabant, sicut antea me satis probasse puto. Si vero actualem intelligant fruitionem & applicationem ad actu-fideles, falsissimum est, quod assumunt. Fruitio enim Christi est actio nostra: sed phrasæ istæ, ponendi animam pro ovibus, tradendi se pro ecclesiâ, redimendi ecclesiâ, &c. notant Christi actiones propriè, tam extra nos, quàm sine nobis perfectæ. Propositiones etiam istæ veritatem completam habuerunt in illo ipso momento, quo Christus ponebat animam, posuit vitam pro ovibus suis, sanguine suo redemit Ecclesiâ, tradidit se pro Ecclesiâ, &c. Sed actualis fruitio non statim sequebatur in omnibus Ecclesiæ membris. Tam latum denique discrimen est inter phrasium istarum sensum, & fruitionem actualem, quàm est inter medium quodlibet destinatum, & finem extrinsecum, vel potius usum illum, ad quem destinatur. 2. Secundum quod opponunt est, in locis citatis, nusquam reperiri particulam illam, Solis, Christus (ajunt) dedit se pro Paulo, Gal. 2.20. an igitur pro nemine alio sese tradidit? Omnes fideles resurgent, an ergo soli fideles? sic mortuus est Christus pro suis ovibus: sed & pro impijs. Rom. 5.6. pro ijs qui pe-
reunt.

reunt, *Ra. 14. 14, 15. 1. Cor. 8. 11. pro ijs qui abne-*
gant ipsum. 1. Pet. 2. 1. Vbi illud imprimis ob-
 servandum venit, non esse errorem apud
 Remonstrantes, nec à suis ipsorum loquendi
 formulis alienum, dicere Christum esse
 mortuum *pro impijs, pro perditis, vel pereuntibus*
in infidelitate, & pro apostatis: quum hoc
 tamen illis tribuitur à Nostreis, pro impijs
 (nempe) ac infidelibus, & in eo statu ma-
 nentibus, ac morientibus, Christum esse
 mortuum, ex eorum sententiâ, injuriam
 clamant, & quasi ex plaustro convitiantur,
 sicut modò vidimus ad hujus argumenti
 conclusionem, & supra etiam in quaestione
 principali definicndâ. Quod verò ad exclu-
 sivam illam voculam, *solis*, dico, cum diffe-
 rentia & disjunctio continetur in aliquo
 termino, tunc exclusio, vel restrictio, non
 minus est manifesta, quàm si hæc notâ desig-
 naretur. Sic benedictio summa promittitur
 Abrahami semini, non additur *soli*, sed non
 minus ad solos Abraham filios ab Apostolo
 refertur, *Rom. 4. Gal. 3.* quam si hæc vocula
 cum emphasi fuisset adjecta. Quum ipsi di-
 cunt fideles electos esse, annon solos fideles
 intelligi volunt? Possum etiam idem ipsis
 hac in causâ reponere, quod nostri doctores
 Pontificijs respondere solent, cum fide nos
 justificari concedunt, sed fide *sola* hoc fieri,
 nulquam in Scripturis expressè legi, quem-
 admodum enim illis rectè opponitur, non
 operibus, sed ex fide, idem planè sonare,
 quod ex fide *sola*, sic istis etiam, non pro hæ-
 dis, sed pro ovis, non pro mundo, sed pro ijs
 quos

quos mihi dedisti. *Iob. 17. 9.* prorsus idem esse, quod pro solis ovibus, aut pro solis, ijs, quos mihi dedisti. Si verò de singulari aliquo individuo similis habeatur sermo, ut *Gal. 2. 20.* hoc secundariis quidam ratione fit. Ut enim Socrates risibilis dicitur, quia est homo, sed homo primario, atque adeò non soli Socrati, sed soli tamen homini hæc affectio convenit: sic Paulus, redimitur, & electus est, sed electus primario, & Paulus quæ electus, non solus igitur Paulus, et solus tamen electus. Hæc igitur instantia non quadrat. Alteram verò libenter concedo, si eadem species intelligatur, omnes fideles resurgent, id est, soli fideles, scilicet ad resurrectionem iustorum, *Luc. 14. 14.* vel in resurrectionem vite. *Iob. 5. 29.* Sed Scripturam aperte dicere asserunt, pro alijs cum fuisse mortuum, præterquam pro ovibus suis. Audiamus verba, pro impijs inquit. *Rom. 5. 6.* hoc est, ut Apostolus quidem interpretatur, vers. 8. pro nobis (ovibus ejus) quem adhuc essemus peccatores. Pro eo qui perit, *Rom. 14. 14, 15.* *1. Cor. 8. 11.* Sed non dicitur his locis perire illum, pro quo Christus est mortuus: Admonentur tantum intelligentiores, ne fratrem aliquem infirmum perdant offensam: perdere autem quis alium potest, quantum in se est, quamvis alter non pereat: Sicut stuprare temnam dicitur. *Matth. 5. 28.* quamvis ipsa maneat casta. Neque potest perditio certè hic propriè intelligi, nisi perire illum dicamus, qui aliquo modo offenditur, aut afficitur tristitia ex alterius facto. Pro ijs qui cum abne-

gens,

negant, & sibiipsis celerem perniciem asper-
sunt, 2. Pet. 2. 1. non autem dicitur Christus
pro his mortuus fuisse. Nulla enim hic mor-
tis fit mentio, neque sanguinis, neque Chri-
sti, sed dicitur Dominum (non *in alium* sed
in suum quod Patri communiter attri-
buitur) eos emisse: quia scilicet, aliquo mo-
do eos liberasset ac sibimet asseruisset per
aggregationem externam: et ipsi etiam
Dominum eum agnovissent, quum inter
emptitios eius servos nomen suum profite-
bantur. 3. Argumentum hoc nobis confi-
derandum proponunt: Si Christus pro suis
ovibus, pro sua ecclesia, &c. quā talibus, est
mortuus, ergo aliqui fuerit prius ordine oviū
Christi, & de eius Ecclesia, quā Christus pro
eo mortuus est, & priusquam Christus illum
sanguine suo obtinuit: quod est absurdum &
falsum. Resp. 1. Consequentiam non usque-
quaque necessariam esse. Sicut enim servi-
vit Israël pro uxore, & pro uxore custodivit
gregem. Hof. 12. 13. et tamen uxor illa non
fuit Israëlī ducta, antequam pro illā servi-
visset; sic Christus pro sponsā suā, id est,
eius ecclesiā, potuisset mori, quamvis eam
non habuit desponsatam, antequam suā
morte comparasset eam sibi. Et certum qui-
dem est ecclesiā sic esse redemptionis ob-
jectum, ut simul etiam effectū ejus existat,
quemadmodum et salutis hæredes, quā ta-
les, cum objecti tum effecti rationem habent
ad ministerium Angelorum. Heb. 1. 14. Et
promissionis filij, sunt ejus objectum, qua-
tenus ipsi est facta, & effectum etiam, qua-
tenus

tenus ejus vi sunt ipsi filij facti. 2. Neque absurdum neque falsum est affirmare, in consilio ac intentione divinâ, prius ordine aliquem esse ovem Christi, & de ecclesiâ, vel cœtu salvandorum, quam Christus pro eo mortuus est. Oves enim istæ prius datæ sunt Christo, quàm fuerint in manibus Christi. *Joh. 17. 24.* Quàm pro ipsis intercessor fuit. *Iob. 17. 7.* Imò & salus omnis quæ in Christo paratur illis, & Christi ipsius missio, fontem & originem primam habet in illa donatione Patris. *Hæc est voluntas ejus qui misit me, id est, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultima die.* Quam donationem Apostolus prædestinationem appellat, *Ephes. 1. 5.* Et redemptionem per Christum ex eadem pendere satis manifestò declarat, *vers. 7.* Imò aut in mente & proposito divino cœtum aliquem salvandorum obversatû fuisse fatendum est, quum Christum destinavit morti, aut mortem illam Christi, incerti fuisse eventus, & mysterium hoc totum redemptionis irritum effici potuisse per Diaboli astutias, & hominis contumaciam, nec ratum jam esse, quoad eventum, nisi vi receptionis humanæ, tanquam applicationis ejus, rationis primæ. Addam etiam insuper, si nullo modo versabatur ecclesiâ in mente divinâ, quum unctus & sanctificatus fuit Christus ad officium suum, tum caput constitutus fuit sine corpore, ac rex sine subditis ullis in præsentia notis, vel omniscio ipsi Deo: quod quàm indignum sit thesauris illis

illis divinæ sapientiæ, qui in hoc mysterio absconditi fuerunt, non opus est ut ego dicam. Hoc unum perpendat cordatus Lector, Satisfactionem illam Christi pro nobis nocentibus susceptam valere non potuisse, nisi aliqua antecedente inter nos & Christum, conjunctione: tali scilicet quâ designatus erat à Deo ut caput esset corporis, cuius nos sumus membra: Vt vir Cl. Hugo Grotius, relictis Remonstrantibus, quos a libi defendit, ingenuè concedit. Defens. fidei Catholicæ. pag. 66.

Ad singula testimonia sigillatim aliquid animadvertunt: quarum animadversionum habenda nunc ratio est, sed paucis.

Iohan 10.
15.

Ad Iohan. 10. 15. Negant electos intelligi.

1. *Quia electi nusquam designantur nomine ovium.* Quæ non falsa minus, quàm audax est assertio. Nam Remonstrantes ipsi, non alij, vitam æternam, aut conferri, aut destinari concedunt, quam electis ad vitam; & Matth. 25. 33. Ioh. 10. 28. Ovium nomine aperte designantur æternæ vitæ hæredes.

2. *Quia Christum loquitur de huiusmodi ovibus, quæ possunt ab alijs agnosci, ed quod Christi vocem audiunt, agnoscunt, & sequuntur, quod in electos tales, quos præter Deum nemo movit, non potest quadrare.* Quasi non scirent Remonstrantes, communem esse sententiam Theologorum nostrorum, electionem, æquæ ac iustificationem, et veram sanctificationem, dignosci posse, imò simul fideles utriusque harum certiores fieri solet. Mira hæc est confidentia, non falsum supponere tantum

tim, quod à nostris doctoribus constanter habetur pro vero, sed adversam sententiam ab omni probatione nudam argumenti loco proponere, ad assertionis alterius impugnationem, quæ eisdem innititur fundamentis.

Ad Act. 20. 28. Deus redemit ecclesiam suam, animadvertunt, solos electos non intelligi, quoniam visibilis erat ecclesia, de qua sermo illic habetur, & quamvis visibili ecclesie quædamque tribuuntur ea, quæ sunt invisibilia, propria tamen hæc in ijs fieri, quæ realem communionem concernunt. Sed non possunt ignorare, electionem ipsam visibilibus ecclesijs in communi tribui. Ephes. 1. 4. 2. Thes. 1. 4. 1. Pet. 1. 2. Quam tamen à reali communicatione, ut ab executione decretum, distinguendam esse norunt.

Ad Ephes. 5. 25. Christus tradidit semetipsum pro ecclesia sua: respondent. 1. Non haberi ibi, solâ, ut inde concludatur, quod Christus se tradiderit pro nullis alijs. Quod perinde est ac si adulter aliquis ad priorem illius versiculi partem, (viri diligite uxores vestras) animadvertere vellet, non ibi haberi solas, ut inde concludatur, quod viri diligere debent uxores suas solas & non simul etiam alienas. 2. De solâ traditione hic agi, nullo respectu habito ad redemptionem, quæ reali applicatione fidelibus contingit. Quo nihil inconsideratiùs dici potuit. Nam. 1. Ut Christus traderet semetipsum nullo respectu habito ad redemptionem istam, & cum dialecticâ pugnat, quæ nullum adhiberi me-

H dium

146 *Articulus secundus*

Declar.
sentent.
Pag. 47.

dium docet, sine respectu ad finem: & cum Scriptura, quæ traditionem ipsam pro multis factam esse docet in *Redemptionis pretium*, Matth. 20. 28. Et denique cum Arminij ipsius concessis, qui traditionis hujus hunc finem esse docet, ut salutem impetret & *communicet*. 2. Pugnat etiam cum loci planissimâ mente. Nam tradere se pro Ecclesia, est tradere se (Apostolo sic exponente v. 26, 27.) ut eam sanctificaret, postquam eam purgasset lavacro aqua per verbum, & sifteret eam sibi gloriosam, &c. Quisquamne affirmare jam sustinebit de traditione hæc tali dici, quæ nullum respectum habeat ad redemptionem & applicationem ejusdem? 3. Pugnat denique cum Remonstrantium ipsorum interpretatione, qui in Articulo priore, pag. 114. versiculos illos proximos 26, 27. quæ alium sensum à priore non tradunt, sed eundem exponunt, ac illustrent solum, non posse aliter intelligi dicunt quàm de conditione fidelium in cælis. Si enim conditionem fidelium exponunt, redemptionis etiam applicationem necesse est ut notent. Vel igitur *versum* 25. nullum respectum habere dicendum est ad sequentia verba, quod nemo Christianus putabit, vel fatendum traditionem ibi memoratam, aliquam etiam relationem habere ad redemptionem fidelibus applicatam.

Iohan. 11.
51.

Ad Iob. 11. 51. *Iesus mortuus fuit pro illo populo. Resp. Remonstr. 1. Illi erant Iudæi, in quibus erant & reprobi: ergo non tantum pro electis mortuus est. Vbi duplicem errorem admittunt,*

mittunt, ut simplicem veritatem excludant: unum, quum Iudæos intelligi volunt omnes & singulos: in spiritualibus enim & promissionibus ad Israelitas factis, quæ pertinent ad fœdus novū, Israelitas omnes & singulos non comprehendi, contendit Apostolus verbis expressis, & firmis etiam argumentis, Rom. 6. 7, 8. & 11. 1. 2, 7. Alterum, quum seculum nectunt, & suis principijs & Scripturis ipsis planè adversam: *si Iudæi, tum reprobis*. Num eandem etiam Angeli mentem fuisse putant, Matth. 1. 21. *Populum suum salvum faciet*, id est, *reprobos Iudæos salvos faciet, non minus quàm electos*? Annon confectionem istam rejiciunt ipsi, ut absurdam Collat. pag. 171. *Pro omnibus mortuus est Christus, ergo pro infidelibus vel reprobis. Resp. 2. Mori ut congregaret, esse potestatem congregandi accipere. Quod quum extra propositum sit (nihil enim in argumento dictum fuit de vers. 5. 2. ubi verba sunt de congregatione) jure potuit à me præteriri. Liberanda tamen etiam est illa sententia ab hac sophistica depravatione, quæ mutuo videtur accipi à Socini figmentis, qui morti Christi nullam superiorem virtutem tribuit, quàm ut eo medio potestatem accipiat colligendi & conservandi fideles. Hoc certè ausim affirmare, inter omnes interpretes orthodoxos, interpretationem istam non reperiri, *mori ut congregaret, nihil aliud continere, quàm potestatem congregandi accipere*: apud Socinum verò ubique occurrit hæc ipsissima corruptela. Vide Cateches. Cra-*

cov. pag. 294. Hug. Grot. def. pag. 32. Refe-
 li autem facillimè potest ex ipso contextu.
 In illis enim verbis, *Iesus moriturus est non*
tantum pro illo populo, sed & ut dispersos Dei
filios in unum congregaret, imparium compa-
 ratio indicatur expressè notis illis proprijs,
non tantum, sed & : in qua, populus Iuda-
 cus, & omnes filij dispersi, inter se compa-
 rantur ut minus & majus, in relatione ad
 Christi mortem, vel potiùs mori pro populo
 Iudaico, & mori pro omnibus filijs Dei. Si
 igitur Christi mors respectu filiorum Dei,
 nullam aliam rationem habeat, quàm pote-
 statis acquirendæ ad vocationem eorum;
 tum nec amplius aliquid contineri potest in
 altera parte, quæ minoris locum habet, *mori*
pro populo. Si plus aliquid in ista phrasi de-
 notetur, minus non est in illa parte, quæ ob-
 tinet hic majoris locum. At verò aliud ibi
 notari præter & supra potestatis illius ac-
 quisitionem, cum Christus dicitur *mori pro*
populo, V. C. Hugo Grotius accuratè de-
 monstravit contra Socinum, cap. 9. neque
 negabit quisquam, nisi planè Sociniani.
 Congregationis vox in istoc negotio nihil
 aliud notat, quàm reconciliare ut unum
 corpus, sicut explicatur ab Apostolo Paulo,
Ephes. 1. 9, 10. & 2. 16. Col. 1. 20. quorum etiam
 locorum explicationem congruam videre
 possunt in eodem illo scripto Hug. Grotij,
 c. 7. Resp. Remonstr. 3. *Filios Dei hic dici vel*
filios fœderis, Act. 3. 25. in quibus etiam erant
 qui vocabantur ut crederent, & sic filij Dei fi-
 erent. Hoc etiam proferunt extra limites
 argumen-

argumenti. Dico tamen breviter, illos filios
fœderis non posse hic designari, quorum Pe-
trus mentionem facit, *Act. 3. 25.* illi enim lo-
cum habent in altera comparationis hujus
parte *moriturus est pro illo populo.* Neque
omnes quovis modo vocandi, titulum hunc
sustinere possunt, quia tum (ex Remonstr.
sententiâ) omnes mortales essent in istoc
albo. Si verò efficaciter vocandos intelli-
gant solos, hoc illud ipsum est, quod nos as-
serimus: & maximè facit adversùs Re-
monstrantes. Quum enim his verbis latissi-
mi fines redemptionis illius indicantur, quam
Christi mors allatura fuit, sicut comparatio-
nis vis & usus demonstrat; & illi tamen ulte-
rius non extenduntur, quàm ad efficaciter
vocandos, vel fideles; quis illic, qui redemp-
tionis hujus finem, ad omnes & singulos
mortales audebit prolatare?

Ad *Matth. 1. 21.* *Salvum faciet populum suum à peccatis ipsorum,* animadvertunt 1. ex
Calvino, per *populum Christi,* *Judeos* nomi-
nari, sed simul etiam animadvertere debent
ex eodem Calvino, extēdi hanc salutis pro-
missionem ad omnes, qui fide in unum ec-
clesiæ corpus coalescunt, & ex Apostolo,
Rom. 11. 2. *populum Dei* propriè esse *populum*
illum, quem præcognovit. 2. Observant hunc
locum cum similibus non agere de impetra-
tione salutis, sed de salute ipsâ, vel actu
salvandi. Ergo (inquam ego) non impe-
tratio nuda, sed applicatio salutis, & salus ip-
sâ, scopus & finis fuit, quem Deus propo-
suum habuit tam in missione, quàm in tra-

ditione Christi. Intentionem enim Dei in Christo mittendo, & missionis ipsius finem apertè designat Angelus, per nominis impositionem *vocabis nomen ejus Iesum*: & per notationem, vel rationem ejus, *ipse enim servabit populum suum à peccatis ipsius*. Hoc Arminius ipse non obscurè docet. Disp. priv. 35. thes. 2.

Tit. 2. 14.

Ad Tit. 2. 14. *Dedit semetipsum pro nobis ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem, studiosum honorum operum*. Resp. Remonstr. non posse hæc referri ad solos fideles, quamvis Apostolus expressè referat ad populum peculiarem, honorum operum studiosum, id est, fidelem, & per hanc populi descriptionem, declaret satis quos intellexit verbis illis prioribus, *Dedit semetipsum pro nobis*. Sed contrarium innuere dicunt versum undecimum, *Omnibus hominibus apparuit, & 1. Tim. 2. 6. Dedit se pro omnibus*. Nihil tamen cōtrarium illis locis docetur Apostolus enim Tit. 2. 11. servos monet ut officium suum faciant erga heros, quia gratia illuxit omnibus, id est, quibusvis, tam heris, quam servis: sic etiam, 1. Tim. 2. 6. preces fieri vult pro regibus, &c. quia Deus vult ex unoquoque genere quosdam servare, & eo fine Christum etiam pro illis dedit. Nihil istuc docetur, quod non optimè congruit cum argumento deducto ex Tit. 2. 14.

CAP. IV.

Argumentum tertium.

Pag. 185.

PRO quibus Christus est propriè mortuus, Phrasis, eorum loco sic mortuus est, ut mortem ab illis commertam in sese translulerit, ac eadem servavit illos: hoc phrasis ipsa moriendi pro aliquo satis commonstrat. 2. Sam. 18. 33. Rom. 5. 7. & 9. 2. Sed omnium & singulorum debitam penam vel mortem, non sic in se translulit, & ab ijs abstulit Christus, Johan. 3. : 6. Matth. 7. 23. Ergo nec pro omnibus & singulis propriè moriebatur.

Resp. Remonstr. phrasin istam (mori pro aliquo) non semper de signare translationem illam mortis ab uno in alterum, quod varijs instantijs ostendunt, Socini vestigia prementes, qui vim hujus phrascos ijsdem ferè cuniculis oppugnare conàtur, ne satisfactionem propriam continere putetur: ut videre est in Defens. Hug. Grotij, cap. 1. & 9. Sed frustra: ipsimet enim referunt sibi responsum ex colloquio, Fratres (nempè) hoc intelligere de ejusmodi moriendi genere, quo Christus pro nobis est mortuus, qui nimirum ut sponsor pro nobis solvit. Hoc verò (inquiunt) non est hic expressum. Imo exprimi hoc dico in descriptione, quam argumentum proponit: non minùs etenim definitionibus &

1.

descriptionibus exprimi vel explicari solent res, quàm propriâ nomenclaturâ. Neque David (addunt) 2. Sam. 18. 32. neque Paulus, Rom. 5. 7. & 9. 3. ad aliquam sponſionem respexit. Respexit (inquam) David apertè, quatenus voto respici, vel concipi potest, quod sic infectum est, ut factum jam fieri non potest sicut verba ejus expressè docent, *Quis dabit mori me, me inquam loco tuo?* Idem etiam fuit animus Pauli, Rom. 9. 3. quem nemo non videt eundem planè induisse affectum erga suos fratres & cogatos, quem Iudas erga Benjaminem. Gen. 44. 32 qui spondebat pro ipso apud patrem, & manere voluit in ejus loco. Talis etiam trajectio mortis, quasi per vadimonium, satis videtur innui, Rom. 5. 7. in illâ ratione subenudæ mortis pro bono. Significat enim Apostolus reperiri fortè aliquem, qui beneficia ab illo percepta secum reputans, & cogitans etiam quantum commodû exindè sequeretur, si tam beneficus diutius hic superesset; non recusaret ejus vice dedere se præſenti neci. Adjiciunt possremò pro nobis, tantundem posse esse, quod nostro bono, ut 1. Corinth. 8. 11. & c. Vele etiam propter nos, ut propter peccata. 1. Corinth. 15. 3. Rom. 4. 5. Prius illud, nostro bono nemo nostrorum, imò vix hæreticorum quisquam unquam negavit. Sed hoc generale nimis velum est, sub quo lethales errores varij facile possunt abcondi. Alterum, sic rectè explicetur, pro peccatis, hoc est, mortem illam nostrâ vice ferens, quæ peccatis nostris debebatur, illud ipsum est, quod in argumento ponitur

ponitur à Nostriis. Si verò peccata spectentur, ut à peccatoribus abstracta (quod hic Remonstrantes faciunt) mirandum non est absurdam exindē conclusionem deduci, *Christum (scilicet) loco malè gestorum semetipsum tradidisse morti*. Hujus autem responsionis totius autor, & inventor, Socinus fuit: quo nomine benè castigatur ab Hugone Grotio, cap. 1. & 9. Illud etiam observandum est à Lectore, quā sollicitè Remonstrantes fugiant ab appellatione *Sponsoris*, & in omnes formas sese vertant, ne concedant Christum pro nobis, ut Sponsorem, satisfecisse, idque phrasibus illis notari, *pro nobis tradidit se, mortuus est pro nobis*: Quam tamen à Spiritu Sancto expressè appellatur, *Sponsor novi fœderis*. Heb. 7.22. Et *morbos nostros pertulisse, dolores nostros baiulasse, cui castigatio pacis nostræ imponitur, & in quem incurrit iniquitas omnium nostrorum, ita ut iniquitatis nostras ipse portet, & sacrificium exponatur pro reatu nostro* Isai. 53.5,6, 7.1. Pet. 2.24. Quæ omnia denotantur per phrasin istam contractam, *pro nobis mortuus, vel pro nobis factus est peccatum*, ut Apostolus disertè interpretatur. 2. Corinth. 5.21. Hoc probationem, semiplenam saltem, efficit, non ab omnibus Remonstrantibus probari, doctrinam illam de Satisfactione Christi pro nobis, quam ex Scripturis Theologi nostri tradunt, & Ecclesiæ credunt.

Observans secundo in loco, hanc locutionem, *Mori pro aliquo, respicere sapē*

154 *Articulus secundus*

magis ad intentionem ejus, qui vitam deponit, quam ad eventum in servando eo, pro quo illa deponitur, quo sensu Christus pro omnibus est mortuus, quum fuerit ejus intentio servare omnes. Sed phaleratis verbis incautum Lectorem fallunt. Nam 1. fraudulenter insinuant negare nos intentionem Christi, Deique, de hominum salute in istac phrasi spectari, cum tamen in eo ponatur controversiæ hujus cardo, sicut ante vidimus, utriam impetratio mera, quâ per *apertionem janua* declarant, sit integrum propositum Christi morientis (quod illi statuunt) an verò (quod nos credimus) conjunctam etiam habeat intentionem certam introducendi quosdam, per januam illam apertam, in gratiam & salutem æternam? 2. Tum contra veritatem, tum contra mentem & morem suum etiam loquuntur, quum Christum in morte suâ omnium salutem, vel salvare omnes, dicunt intendisse. Contra veritatem, quia multi tunc temporis, in eo statu erant, ut non potuerint servari, vel transire ad Abrahami sinum. *Luc. 16. 26.* saltem igitur illos non intendebat servare. Nec sanè quisquam cæcorum in eum locum veniret, si salutem ipsorum simpliciter intendisset Christus. Quidquid enim per mortem intendebat efficere, id à Patre impetravit. Si verò simpliciter impetravit, verè etiam concessum fuit, atque adeò servarentur omnes proculdubio, si omnes intendere servare. Id quod ex eo similiter probari potest, quia testamentum in morte Christi tam ratum fuit, ut morientis

morientis ipsius intentio, ac voluntas potestrema, non potuerit ita cassari, ut ipsa non sit regula certa sequentis effecti, vel distributionis bonorum, quæ in testamento ponuntur. Contra mentem etiam ipsorum esse, quod hîc præ se ferunt, *Nic. Grevincho-vius* abundè testatur, quum hanc eorum sententiam esse narrat, *applicationem reconciliationis ad salutem non esse propriè finem impetrationis*, aut intentionem Christi, reconciliationem per mortem suam impetantis. Deum non potuisse velle hanc applicationem, nisi post impetrationem completam. pag. 8, 9. &c.

Nisi distinctio præcedens recipiatur, sententiam nostram cum illis Scripturæ locis conciliari posse negant, quæ Christum pro omnibus mortuum esse dicunt, neque cum propriâ nostrâ confessione de sufficientiâ, cuius respectu Christum pro omnibus mortuum esse fatemur. De Scripturæ testimonijs satisfactum est supra. De phrasi illâ, *pro omnibus*, à Nostris propter sufficientiam & intentionem Dei, quâ voluit ut sit sufficiens pro omnibus, admittâ, sciendum est, impropiam hanc locutionem esse: non reiiciendam tamen, quia fundamentum aliquando in re ipsa habet, & apud Theologos est usu longo recepta. Hactenus de propositione certatum fuit. In assumptione nihil reprehenditur, quod non sæpius jam refutatum fuit. Verbum tamen addendum est de loco, *Matth. 7. 23.* ne videantur locum istum nobis extorsisse. Dicit Christus *se operarios iniquitatis nunquam novisse*, id est

est (inquiunt) quæ tales, quasi vel operatores isti iniquitatis tam iniqui rerum æstimatores essent, ut hoc in dubium vocarent (præsertim in illo die) utrùm iniquitatis opera probarentur Christo, necne! Dicit Salvator se nunquam eos probasse, ne quidem, quæ prophetarunt per nomen ejus, & multas virtutes ediderunt. Addunt Remonstrantes, non sequi hoc, Christum pro eis non esse mortuum, quia illos non agnoscebat, quandoquidem non mori tantum pro ijs, sed mortem etiam ipsis applicare debuit, priusquam agnosceret eos pro suis. Quod adeò abhorret à ratione, morti sese tradere Christum pro ijs, quos nullo modo pro suis agnoscit, ut vix egeat resurrectione. Refutatur tamen satis apertis Christi verbis, *Iob. 10. 14, 15. Ego agnosco oves, & animam depono pro ijs*: ubi agnitionem ovium, & animæ depositionem pro ipsis, individuo nexu conjungi videmus, imò depositionem hanc animæ, agnitionem illam arguere sic, ut effectum arguit suam causam. Refutatur etiam in redemptionis typo, liberatione populi ex Ægypto, quem populum, qui Deum nullo modo agnovisse contendit pro suo, antequam ex Ægypto deduxit, cum ipso non puto disputandum esse: De illis dicit Deus, *portamini à me inde ab utero. Isa. 46. 4.* quod ad electos omnes rectè applicatur: sicut & illud quod *Ieremia 1. 5.* dicit, *quum nondum formassem te in utero, agnovi te.*

CAP. V.

Argumentum quartum.

Pag. 187.

Omnēs illi, pro quibus Christus est mortuus, possunt liberè dicere, Quis condemnat? Christus est pro nobis mortuus. Rom. 8. 34. Hoc autem non possunt dicere omnes & singuli mortales, sed soli fideles electi: alioqui hoc argumentum infirmius esset, quàm ut eo fideles consolarentur sese. Ergo non pro omnibus, & singulis, mortuus est Christus, sed pro solis fidelibus electis.

Nullos enim demnari pro quibus Christus est mortuus: ac proinde non esse pro omnibus & singulis mortuū efficaciter.

Observant hic imprimis Remonstrantes, argumentum hoc in auctores ipsius retorqueri posse, quia non negant ipsi Christum aliquā ratione mortuum esse pro omnibus. Sed obtorta nimis est hæc inversio. Hoc enim à Nostriis conceditur tantum respectu intrinsecæ naturæ, vel sufficientiæ mortis hujus, & intentionis Dei, quā voluit ut sit sufficiens pro omnibus: non respectu intentionis & voluntatis omnes & singulos salvandi per hanc mortem. Morientis autem intentio, cum pretio mortis conjuncta, opponitur hic ab Apostolo condemnationi, quæ non in meritis peccati solis, sed & in iudicis voluntate consistit.

Distinguunt Remonstrantes de modo vel genere dicendi, Christus pro nobis mortuus est:

1.
Rom. 8. 34.

2.

est

158 *Articulus secundus*

est (inquiunt) unum genus dicendi hoc *ante* fidem, quod impetrationem respicit solam : sic omnes hoc dicere possunt ad *historicam* narrationem, &c. est aliud genus illud ipsum dicendi, quod est ex fide & applicationem sequitur : sic nemo nisi fideles & particeps Christi factus, potest dicere ad consolationem veram. Distinctio hæc rectè intellecta suum locum & usum habet, fateor : sed argumentum propositum non soluit. Vis enim rationis in hoc nodo latet ; quod verum esse omnes æquè possunt scire, illud omnes possunt æquè dicere : sed hoc verum esse, Christum pro ipsis mortuum esse, omnes (ex Remonstrantium sententiâ) æquè possunt scire : ergo omnes etiam id æquè possunt dicere. Tum etiam porro, quod omnes æquè scire ac dicere possunt, ejus etiam consequens effectum certum, & scire, & dicere possunt æquè. Ergo si æquè possunt omnes dicere, *Christus pro nobis mortuus est*, possunt etiam dicere, *quis est qui condemnat* ? Absolutio enim à condemnatione, est consequens effectum mortis Christi, omnibus ijs, pro quibus est mortuus, certissimè concessum, & impetrationis ejus proprium correlatum, ut Apostolus non affirmando tantum docet, sed efficacius interrogando supponit, *Quis est qui condemnat* ? *Christus is est qui mortuus est*. Sed instant Remonstr. negando : *Annon Apostata illi, de quibus Apostolus agit, Heb. 6. 6. & 10. 29. debebant fateri, Christum semel pro ipsis esse mortuum*. Resp. 1. Apostata illi iudicio Remonstr. veri aliquando fideles erant

non sequitur igitur quod indè concludunt, tam infideles, quàm fideles hoc posse dicere, si illi aliquando potuerint. 2. Nemo debet immediatè dicere, aut etiam potest scire, Christū pro se mortuum esse, secundū intentionem Dei, antequam radiceetur in fide. Ergo non Apostata, qui radicem non habebant in se. *Matt. 13. 11.* 3. Potest quis contumeliosè tractare sanguinem, cuius professio separaverat eum à mundo, quamvis nunquam ad salutem ejus effusus fuit.

Consolationem fidelium à morte Christi petitam satis firmam fore dicunt, quamvis non pro solis ipsis mortuus fuerit. 1. *Quia falsa consolatio fidei putativa non reddit inanem veram consolationem fidei veram.* 2. *Quia consolatio fidelium non nititur solā morte Christi, sed & ejus resurrectione, ac intercessione, quæ pertinent ad solos fideles.* Sed 1. Argumentum omnibus hominibus commune non magis potest ex se se consolationem quibusdam propriam adferre, quàm potest cum proprio confundi. 2. Observandum illud, quod verè dicunt, dicere Christum ex æquo pro omnibus mortuum esse, *fides est putativa & consolatio ex indè sequens falsa.* Hoc enim est quod volunt, si comparisonem instituant rectè, & ad argumenti sensum. 3. Perpendendum etiam & uigendum illud, quod ipsi norant, Mortem, Resurrectionem, Sessionem ad dextram Dei, & Interpellationem, conjungi ab apostolo, *Rom. 8. 34.* & cum electione connecti etiam, ut ex *vers. 33.* manifestum est, *quis intentabit crimina adversus electos.*

electos Dei? 4. Vltimum illud, non tam re-
futari, quàm explodi meretur, ab omnibus
Christianis, *Mortem Christi ad multos perti-
nere, ad quos non pertinet ejus Resurrectio &
Intercessio.* Nam 1. si non resurrexit pro
omnibus, pro quibus est mortuus, tum pro
quibusdam mortem subivit, pro quibus mor-
tem non superavit. 2. Pro quibusdā obtulit
se in terris, pro quibus non præsensavit sese
coram vultu Patris in cœlo, quam tamē ob-
lationis ejus, partem esse, Arminius ipse con-
cedit. 3. Tum quidam eorum sunt penitus,
& omnimodo in suis peccatis. 1. *Corin.* 15. 7.
4. Quibusdam eorum nulla vis & gratia
Spiritus communicatur unquam: hæc enim
ab Ascensione Christi pendet *Ephes.* 4. Quid
igitur fiet de gratiâ universali, & nullis non
sufficiente? Infinitum esset recensere cun-
cta, quæ figmentum istud convellunt: satis
erit ex Apostolo, *Heb.* 9. 12. monere, re-
demptionem ipsam non obtinere completè,
nisi per ingressum Pontificis nostri summi,
in sanctuarium cœleste cum sanguine suo.
Monendus tamen hic Lector verbo uno,
quomodo Remonstr. in responsione ad Wa-
lachros perturbatâ nescio quâ distinctione,
invidiam hujus commenti studeant effuge-
re. *Mortuus est Christus* (dicunt pag. 51.) *ad-
equatè pro peccatoribus, resurrexit & inter-
cedit cum salvandi intentione adequatè pro
fidelibus.* Distinguitur hic mediatio quasi
in partes, priori, nempe morti nullam intè-
tionem salvandi relinquunt, & obversari
faciunt circa ipsos reprobos: sed posteriori,
nempe

Disput.
publ. 14.

Thef. 14.

nempè resurrectioni, totam salutis intentionem abrogant, eamque circa solos fideles observari volunt. Vnde manifesto sequitur, non mortis solum valorem & ejus applicationem (ut sentire videri volunt) sed & Mortem ipsam & Resurrectionem, intentione, sine, objecto, (quod negant eadem pag.) distinctas ipsorum & disjunctas esse sententia. Distinctio hæc igitur ita nihil est, ut ubi sint, ipsi nesciant.

C A P. V.

Argumentum quintum.

Pag. 189.

Somnibus & singulis hominibus, nemine excepto, reconciliatio cum Deo, & remissio peccatorum impetrata est, tum sermo quoque reconciliationis, omnibus & singulis hominibus, nullo excepto, semper esse annunciandus. Ratio est, quia particeps hujus reconciliationis nemo fit, nisi per fidem, Rom. 3. 25. Fides non ingeneratur, nisi per auditum. Rom. 10. 14. 17. Hoc autem non fieri, non experientia sola docet, sed & Scriptura. Psal. 147. 19, 20. Act. 14. 16. & 16. 6. Ergo.

Verbum reconciliatio-
nis nō om-
nibus an-
nunciari:
ac proinde
Christum
re ipsa om-
nibus &
singulis nō
impetrasse
reconcili-
ationem.

Remonstrantes sp̄ciem huic argumento inesse non negant, sed ijs evanescere dicunt eam statim, qui rem probè expendunt. Videamus igitur eorum lances quibus alijs præcunt in expendendo.

1. *Aquè hoc argumentum valere dicunt adversus nos, qui omnibus nationibus ac populis, reconciliationem impetratam esse fate-
mur, quia omnibus populis, ac nationibus, ver-
bum non semper annunciat. Vbi fallaciam
admittunt non unam. 1. Quum omnibus
nationibus ac populis reconciliatio impe-
trari dicitur à nostris, communiter hoc in-
telligi norunt, non universaliter vel gene-
raliter: hoc est, nullam nationem nomina-
tim excludi, non omnem tamen sic includi,
ut qualicumque populo in insulam aliquam
conveniente, necesse sit, ut in illo numero
nonnulli sint, ad quos Christi redemptio
spectat. 2. Omnibus populis & nationibus
sic annunciari potest verbum, ut redemp-
tionem communem exarquet, quamvis non
semper omnibus prædicetur, non enim dici-
tur in omni populo, omni tempore, aliquos
eorum haberi, quibus Christus impetravit
salutem. At verò qui omnibus & singulis
mortalibus reconciliationem impetratam
esse dicunt, ij in omni loco, ubi vivunt homi-
nes, semper tales inveniri docent, quales
Christus redemit, & reconciliavit Patri.
Quamvis igitur nulla ratio exigat, ut Evan-
gelium semper omnibus nationibus prædi-
cetur, propter omnium nationum redemp-
tionem communem, universalis tamen re-
demptio omnium & singulorum hominum,
necessario postulat, ut semper omnibus E-
vangelium adsit.*

2. *Verbum reconciliationis ordinarium ef-
se medium concedunt, quo beneficium Christi
morte*

morte partum, hominibus administratur : sed quo tempore, & quâ ratione, hoc debeat fieri, hoc relinquendum esse putant sapientia & iustitia divina. Relinquatur igitur, quis vetat? modo nihil interim statuatur, quod cum sapientiâ, iustitiâ, & rectâ ratione pugnat. Pugnat autem apertè cum sapientiâ divinâ ut salutem omnium sub ratione finis æquè velit, intendat, ac impetrari faciat, & medium tamen, sine quo frustra salus expectatur, non nisi paucis concedat : Ut impetratio salutis talis impetretur omnibus, ex voluntate salvandi omnes, qualis nemini quidquam adferat boni, nisi cognoscentibus, non cognoscatur tamen, nisi à paucis. Cum iustitiâ pugnat, ut universalis constituatur lex, omnes obligans & afficiens, quæ non ita promulgetur, ut omnibus & singulis innotescat. Cum ratione denique & sensu communi non satis convenit, ut ordinarium illud medium dicatur salutis, quod non ordinariè conceditur ijs, quibus salus intenditur ipsa. Hæc ego meis verbis nō urgebo, sed ex ipsorum potius desumam ore, quod ipsis obtinet os. Similitudines nempe, quas ut huic illustrando mysterio, accommodatissimas ab ipsis accipimus, & mutatas paululūm reponemus ipsis. *Medicus venditat se remedium habere adversus omnes ægrotudines, quod ægris etiam omnibus communicare vellet ut ejus beneficio sanentur, interim verò nullo modo significat, nisi paucissimis, hujusmodi remedium ipsis paratum esse. Similiter potens aliquis Princeps pecuniam se parasse dicit, redimendis*

dimendis omnibus captivis, & liberationem eorum ex animo desiderare: sed quanquam hoc præ se firt, tamen certò apud se decrevit sinere, ut nulli captivi pancis quibusdam exceptis, certiores unquam fiant, vel intentionis, vel preparationis hujus benignæ. An gloria ejusmodi medici vel principis, esset justa? Nihililo magis consistere potest, quòd Christus pro omnibus mortuus fuerit, respectu voluntatis vel intentionis divinæ, nisi omnibus nota fiat hæc tam propensa voluntas. Hujus etiam comparationis ope retundi potest argumentum illud ab ipsis inversum. Quibus Deus vult verbum reconciliationis proponi, illis quoque est reconciliatio impetrata: at Deus vult illud omnibus proponi. 1. Tim. 2. Marc. 16. ergo. Si enim Princeps, vel Medicus ille, communiter omnibus redemptionis pretiū, aut medicinam panchrestā, proponendam esse diceret, interim tamen ad nullorum aures famam ejus perventuram sciens, nisi per nuntios destinatos ad singulos eam deferri curret, non mittat servos tamen nisi ad paucos, quorum habet rationem singularem, an dicendus est ille propriè, & ex æquo, omnibus & singulis vel salutem vel medium ejus velle? Sic se res habet in dispensatione verbi.

3. Observant assumptionem argumenti non rectè formari, quia dicitur ibi verbum non esse omnibus, propositum, quum dicendum esset, non omnibus, esse proponendum quod falsum est. Sed nihil dixisse præstabat, quàm de nihilo vitiligare. Non latebat eos, cum in propo-

propositione dicitur suppositâ reconciliati-
one generali verbum reconciliationis om-
nibus & singulis *annunciandum* esse, hoc
non de officio hominum intelligi, quasi ijs
hanc ob causam incumberet omnibus & sin-
gulis prædicare, sed de providentiâ divinâ,
quâ prospexisset ille, & effecisset, ut actu
omnibus hoc verbum annuntiaretur, si mo-
dò omnibus & singulis, redemptionem & sa-
lutem tam præparasset, quàm impetrari fe-
cisset. Appositè igitur, & secundum diale-
cticæ regulas, tollitur consequens pars pro-
positionis in assumptione, *hoc verbum non est
annunciatum, vel Deus non effecit ut actu an-
nuntiaretur*, siuod idem est, ut antecedens
tollatur in conclusione *ergo omnibus & singu-
lis redemptionem & salutem non paravit, &
impetrari fecit Deus.*

4. Ad assumptionē ipsam tandem accedunt
& imprimis affirmant, *huic fratrum propositioni
obloqui Scripturā, respectu temporis novi te-
stamenti.* Huic propositioni: Cui, rogo? nēpè
*verbum reconciliationis non omnibus annun-
ciari.* Nihil quidem dubito, quin propositi-
ones Nostrorum specie saltem contrarias ef-
ficient Scripturæ sacræ, modò eas fingendi
& refingendi libera concedatur potestas. A-
liud fuit quod assumebatur in argumento,
nēpè *omnibus & singulis hominibus, nullo
excepto, non annunciatum esse reconciliationis
verbum semper.* Huic propositioni, ne verbo
quidem tenus Scripturam usquam obloqui
videbant: per figuram igitur transfigura-
tionis, in dubiam coniiciunt verborum for-
mam,

nam, cui dicta quædam Scripturæ videntur adversari. Sed quid est, quod adferunt ex Scripturis? *Deum omnibus mandare ut resipiscant. Actor. 17. 30. Apostolorum sonum exiisse in omnem terram. Rom. 10. 18. Evangelium prædicatum esse omni creature Col. 1. 23. salutiferam gratiam illuxisse omnibus hominibus. Tit. 2. 11.* Quibus omnibus nihil aliud vult Apostolus, quàm non jam in angulo aliquo mundi contineri sonum Evangelij, sed omni hominum generi, per totum orbem, communiter, & publicè proponi, & magnam ejus partem jam permeasse. Quid hoc ad propositionem Evangelij debitam omnibus ac singulis hominibus factam, quibus reconciliationem per Christum impetratum esse dicunt? Discant istinc potius, quomodo phrasæ illæ generaliores, quæ in redemptionis negotio solent usurpari, explicari possint ex alijs locis: eodem scilicet modo Christum dici mortuum pro omnibus, & pro mundo, quo Evangelium omni creaturæ prædicari, & Spiritus effundi super omnem carnem. Christi namque merita, Evangelij efficacia, & Spiritus inhabitatio conjunguntur à Deo, & ab homine non debent separari.

2. Post hæc fatentur esse populos quosdam etiam hujus temporis, qui adhuc dum nihil omnino de hoc reconciliationis verbo sciunt. Assumptionem igitur integram concedunt. Sed licet veram eam esse nō possint negare, quum sic se rem habere, cælū ipsum terraq; testantur, intactam tamen non sinunt, præterire.

terire. Dicunt igitur Deum ab initio mundi, & postea in prosapia Noachi, & tandem per Christi Apostolos, toti mundo verbum hoc reconciliationis proposuisse, ut illud ad omnes propagaretur. Quod nihil omnino ad rem facit. Cum enim reconciliationis beneficium, sit quasi privilegium, non hominibus per societatem conjunctis, sed singulis privatim seorsim pro se concessum, & alienam fide nemo particeps ejus evadit, quid attrinet narrare homini misero, qui nunquam forsitan de Adamo, Noacho, & Apostolis audivit, quid illis, aut ab illis, factum fuerit ante aliquot annorum millia? De singulis quaeritur in sese, an verbum reconciliationis praedicatum habeant sibi? Voluisse Deum, dicunt, ut propagaretur ad omnes. Quam jejunum hoc ad velleitatem imperfectam confugere, quum de providentia disputatur, & ejus effecto: talem enim intelligunt affectum, cum Deum hoc velle dicunt. Si autem verè & propriè voluisse hoc Deum dicunt, Aristotelis verbis refelli satis possunt. Rhet. l. 2. Si voluit, & potuit, ergo etiam facit: omnes enim cum possunt & volunt aliquid facere, & etiam faciunt. Refutantur etiam expressis Christi verbis, Joh. 3. 8. Ventus quo vult, spirat: ita est quisquis genitus est ex Spiritu. Ictum hujusmodi sententiae priori videbant Remonstrantes quasi imminentem, & praecavere studebant etiam, quoad fieri posset. Visum est igitur ipsis inquirere in causam, cur verbum ubique non sit praedicatum. Sed litem hanc totam frustra movent, hoc saltem

Qua sit
causa cur
Evangelium omni-
bus & sin-
gulis non
praedicetur

tem loco ; neque enim de hujus rei causâ dicebatur quidquam in argumento : nec possibile est, ut per causam ullam impediat^r illa causa, quæ quidquid vult, facit, tam in cælo, quàm terrâ. Nonnihil tamen de hujus rei causâ proferre gestiunt : atque adeò postquam peroraverint in sententiam nostrum de Prædestinatione, ea quæ non sunt hujus loci, monent imprimis ut constanter in omnem eventum retineatur, quod Apostolus habet, *Rom. 11. 32. Deum omnia sub peccato conclusisse, ut omnium miseretur.* Quâ in re me quidem assensorem habent vel maxime, sed eâ lege, ut ab eodem Apostolo optimo interprete sui, genuina mens hujus dicti petatur. Illam verò his verbis exposuit, *Gal 3. 22. Scriptura conclusit omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus : ubi per omnes intelligere se indicat omnes credentes.* Hoc supposito apponunt illud, *facti hujus rationem plurimâ ex parte absconditam esse nobis.* Quod nos libenter accipimus, modò causam intelligant voluntate Dei priorem : hoc enim nobis absconditum esse non potest, voluntatem ipsam Dei causam aliquam saltem esse, tam cohibitionis, quàm communicationis eorum, quæ ab ipsâ pendent : & in istiusmodi rebus absconditis, optimum semper ac tutissimum est, in Dei voluntate quiescere, ut in supremâ causâ. Hanc nobis modestiam Christus ipse commendat proprio suo exemplo. *Matth. 11. 26. Etiam Pater, quoniam ita placuit tibi.* Eò postea descendunt,

scendunt, ut spem nobis faciant veram audiendi causam : sed expectationem, ut prius, fallunt. 1. Fieri posse dicunt, ut latius opinione nostrâ sit propagatum Evangelium, quam postea obscuratum & collapsum. Hoc nos non imus inficias : sed fieri non posse dicimus, ut ad omnes, & singulos, perveniret, nullo excepto : quod in quæstione habetur.

2. Culpam ejus potuisse herere, partim in negligentia præconum, partim in hominum ingratitude, qui cursum Evangelij remorati sunt. Culpam aliquam in istis hæc ere, nihil dubium. Sed 1. miserum esset Ecclesiæ, si ex alio-

rum hominum arbitrio, salus ejus suspenderetur, ita ut ad cognitionem Dei perveniant illi soli, quibus homines negligentes & ingrati non volunt esse fraudi. 2. Cum de præconibus ac prophetis quæritur, vetus illud verbum revocandum est in memoriam. 1.

Sam. 10. 12. *Quis est eorum pater ?* is nempe qui Saulum inter Prophetas, & Saulum inter Apostolos, sic instituere novit, ut munere suo, cum summâ curâ fungantur. 3. Quis denique vim facit Evangelio, vel januam suis aperit, nisi Dei Spiritus ? Deo autem præparanti sibi viam, celsissimi cedunt colles. Isai 40. 3. *Deum cum placet, alio modo uti posse dicunt.* Potest in dubiè, sed si alijs utatur ad salutem sefficientibus, in ijs omnibus, qui Evangelio destruantur, tum Evangelij prædicatione, non est medium salutis ordinari-

um : eorum enim numerus longè maximus cum sit, illa ratio salutem assequendi dicenda est ordinaria, quæ inter illos ob-

tinet, & Evangelicos omnes, extraordinariâ viâ salvari. 4. *Causam querendam esse mo-
nent in proprijs hominis præcedentibus pecca-
tis.* Neque id nos omnino negamus, sed ho-
minum opera præcedentia, legem & men-
surâ esse vocationis divinæ hoc negare nos,
& Scriptura jubet. *Dent. 9. 4, 5, 6.* & experir-
entia cogit. 5. *Deum non pati se dicunt exper-
tum esse testimonijs, inter eos, qui nec Evan-
gelium, nec Legem scriptam habent, & quidem
tanti, ut illius omnis excusatio tollatur.* Hoc va-
rijs testimonijs confirmant. Sed mirandum
est hujusmodi assertiones ab istis accumulari,
cûm nec ad argumentum propositum quid-
quam faciunt, nec à Nostreis unquam in du-
bium vocatæ fuerint. Nobis non licet esse
tam otiosus, ut divinando quæramus, quor-
um hæc talia fundunt.

CAP. VII.

Argumentum sextum.

Pag. 193.

Christus
summe nō
dilexit om-
nes & sin-
gulos: ac
proinde
pro ijs etiā
proprie nō
est mortu-
s.

Pro quibus Christus propria est mortuus, eos
& summe dilexit, *Joh. 15. 13. 1. Joh. 2. 16.*
Atqui non amat singulos summe, quia quoscun-
que summe amat, ijs, non meretur tantum, sed
& applicat salutem re ipsa. Ergo non est pro sin-
gulis proprie mortuus.

Remonstrantes, hoc in loco tam varijs
ambagibus circūvestiunt responsum suum,

ut

ut vix inielligi possit, quid illud sit, in quo
præ cæteris acquiescere volunt.

*Si supremus amor consistat non tantum in
promerendâ, sed & applicandâ salute, sicut con-
firmatio Minoris præ se fert, tum propositionem
negamus.*

Sed 1. amor propriè nec in promerendi,
nec in applicandi opere consistit, est enim
amor voluntatis actus immediatus, quo vult
quis alicui ea, quæ bona sunt, vel videntur
saltem esse, bona ipsa sunt effecta quæ ex a-
more existunt; amor in ijs non propriè
consistit. Redemptionis opus commendat,
non constituit, charitatem Dei, Rom. 5.8. In-
tentionem hanc applicandi salutem omni-
bus ijs, quibus impetrata fuit, adfuisse Chri-
sto, probavimus ante: & Apostolus videtur
expressè alterum ex altero confirmare, Rom.
5.8,9.

Dilectionem Dei, & Christi, erga nos, dupli-
cem esse dicunt, unam quæ nostram fidem ac di-
lectionem præcedat, Iob. 3.16. 1. Iob. 4.9. 1. Iob.
4.16. Ephes. 3.2. alteram quæ fidem nostram &
dilectionem erga Deum subsequitur: Ioban. 14.
22,23. Actor. 10.34. Heb. 11.6. priore Chri-
stum omnes & singulos amare: posteriore non
summè amare omnes illos, pro quibus mortuus
est. Hanc autem distinctionem extinguunt
statim ipsi: fatentur etenim secundum hanc
dilectionem nihil aliud esse, quàm prioris con-
tinuationem, & ampliationem per nova benefi-
cia. Hoc si verum sit, tum amplior nulla dif-
ferentia datur inter dilectionem præceden-
tem & subsequentem, quàm quæ in externis

beneficijs, vel effectis consistit. Hæc verò dilectionis ipsius naturam & speciem non potest variare, imò ne gradum quidem ipsius propriè. Christum in cruce pendentem amavit æquè Pater, ac in cœlos ascendentem. Abrahamum non minus amavit Deus, cui nullam hæreditatem dedit in terrâ Canaan, ne vestigium quidem pedis, *Act. 7. 5.* quàm posteros ejus, quos in illam regionem suo tempore deduxit. Manifestationem & sensum amoris, nec non complacentiam etiam, vel approbationem status Deo grati fidem sequitator, quæ mens est Spiritus Sancti, *Iob. 14. 22. Act. 10. 34. Heb. 11. 6.* sed amorem, vel novum accedere, vel ipsum propriè augeri, quoad intentionem internam, hoc nec fides, nec ratio admittit. Præterea impetratio illa, quæ ab applicationis intentione & proposito separatur, amoris nomen vix potest quidem sustinere. Non amat enim, nisi qui bonum vult alicui applicatum: amare enim (inquit Aristotelis Rhetor. libr. 2.) est optare bona alicui, & pro viribus conferre, *ἀγαπᾷ τὸν ἀγαθόν, καὶ τὸ εὖ δυνάμει πρὸς αὐτὸν ἐκτελεῖται.*

3.
Iohan. 15.
13.

De *Iob. 15. 13.* implicatum aliquid adferunt, Christum scilicet non dicere hanc esse maximam charitatem ejus, ut vitam suam ponat pro amicis suis: sed tantum vulgarem aliquam sententiam proferre, quam tamen sibi non applicat, quæ quidem ostendit, maximam illam charitatem esse, quæ inter homines invenitur, & tacite subindicat, charitatem suam, quam hominibus exhibet, esse adprimè & ultra modum

dum magnam. Sed mirum est dicere non applicari sententiam illam, quum comparationem ibi fieri palam sit, inter dilectionem hominum & Christi, eodem planè sensu, quo eadem instituitur collatio, *Rom. 9. 7, 8.* & comparatio nulla sit, ubi nulla sit arguentis, ad id quod arguit, applicatio. Si verò iusta sit applicatio, tum proportionalis observatur, ut sicut inter omnia dilectionis effecta nullum superius est inter homines, quàm vitam pro alio ponere, sic nullum cogitari potest efficacius argumentum dilectionis Christi, quàm quòd vitam ponat pro ipsis, quod etiam in illà parte humanum amorem superat, quòd pro inimicis hoc fecit, quod homines vix amicis optimis præstabunt. Observandum etiam (quod fatentur isti) Christi propositum hoc in loco esse, charitatem suam, quam hominibus exhibet, commendare, ut ultra modum magnam. Si enim hoc voluit, proculdubio maximum huius amoris proferebat specimen, neque illud omnibus & singulis mortalibus commune, orationem ad suos habuit, sed proprium illorum, quos summo complexus est amore.

Collationis vim in illis verbis collocari dicunt (vitam ponit) cum enim vitam nullam pretiosius pignus quis pro alio constituere potest, merito dicitur summam esse charitatem, vitam deponere, hoc cum scopo Christi convenit, sicut & cum alijs locis. Ephes. 1. 2. 1. Ioh. 3. 16. non loquitur tamen Apostolus de summa Dei dilectione, neque de aliquà illius ampliati-

madvertere facile potuissent: quid enim pugnans magis est, quàm fateri summum amoris pignus constitui, ita ut meritò summā charitatem ostendisse dicatur, & verbis expressis hoc significari, & simul tamen affirmare, nihil dici de summā Dei dilectione, neque de aliquā illius ampliatiōe? Non opus est verbis alijs; assertionis hujus pars consequens à priori satis est refutata.

Addunt autē, Si velimus eam pro summā dilectione accipere, agnoscendum est illud (nos) non respicere præsentem eorum conditionem, qui ibi loquuntur (Joh. 3. 16.) sed illud quod prius fuerunt, nempe inimici: Observet istic lector, quā benè sibi cōstet Remonstr. oratio. In articulo priore, ad singula ferè Scripturæ loca, quæ fidem ab electione pendere probabant non electionē à fide, tegerebāt illi sēper; Nos, haberi in contextu, vel in capite, vel in aliquā parte ejusdem scripti; atque hoc satis esse putabant ad probandum, electionem respicere fideles, quā tales. Nunc verò e contra, cū similem rationem adversari vident sibi, agnoscendum esse dicunt illud, Nos, ad conditionem præteritam respectum habere. Agnoscant igitur simul non serium argumentum fuisse, quod ab ista particulā in priore causa petebant: & nos in hac rogatione non difficiliōres habebunt. Quid inde lucri facient? Hoc scilicet, illam esse maximam charitatem, quem exhibere potuit inimicis: sed charitatem majorem exhibitam esse fidelibus. Sed 1. conditio hæc inimica (scilicet cum inimici essemus) memoratur ab Apostolo,

stolo, *Rom. 5. 10.* non ad istam charitatem à majore aliquâ distinguendam, (ut isti faciunt:) sed ad amplificandam eam quantum fieri potest, & illustrandam per collationem indignitatis nostræ. 2. Si non charitas hæc summa esset, & eadem etiam cum illâ, quæ circa fideles versatur, non toties à Spiritu Sancto fidelibus proponeretur, quasi esset unicum fidei pabulum & firmamentum. 3. Apostolus, *Rom. 5. 8, 9, 10.* Vbi comparisonem instituit inter opus reconciliationis, & salutis completæ, non duas charitates inter se committit, sed ejusdem charitatis effecta duo: manifestò nos docens ab eadem charitate, tam redemptionem, quàm salutem venire. 4. In ista comparatione maximum beneficium esse docet, quòd Christus mortuus est pro nobis inimicis ejus, minus autem, quod reconciliatos jam & amicos servet: qui fecit quod majus est (inquit Apostolus) ille multò magis faciet illud, quod minus est. Sed Christus fecit quod majus est in reconciliandis nobis Deo. Multò igitur magis, quod minus est, faciet, servando jam reconciliatos. Multò igitur magis, bis inculcatur, *vers. 9, 10.* Ne quemquam lateat posterius hoc minus esse, atque aded magis promptè faciendum. 5. Tam insignitis notis charitatem summam in morte Christi observandam, designatam habemus à Spiritu Sancto, ut negari non debeat ab ullo Christiano. *Commendat Deus charitatem suam erga nos, eo quòd cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est. Rom.*

3. 8. In hoc est charitas. 1. Johan. 4. 10. Sic Deus dilexit mundum. Johan. 3. 16. Si Deus nos ita dilexit. 1. Job. 4. 11. Neque id solum, verum etiam gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Roman. 3. 11. Flecto genua mea ut valeatis assequi cum omnibus Sanctis, quæ sit illa latitudo & longitudo, & profunditas, & sublimitas, & cognoscere charitatem illam Christi omni cognitione superiorem. Ephes. 3. 18, 19 Ratio denique ipsa veritatem istam confirmat: non potest enim ullo modo exhiberi major charitatis affectus, nisi effectus ejus exeri possit aliquis, qui vel magis esset in se excellens, vel minus nobis deberetur. Præstantius autem nihil denare Christus potuit, quàm semet ipsum, suamque vitam: nec minus nobis deberi quidquam potest, quam ut ille peccatum fieret propter nostra peccata, ut nos iusti reddamur propter iustitiam ejus.

Observant in assumptione argumenti poni, quod Christus illis, quibus summam suam charitatem exhibet, non tantum salutem meretur, sed & applicat. Indè 1. colligunt, non consistere summam exhibitionem charitatis illius in eo, quod pro aliquo vitam suam ponit. Id quod ego etiam non diffiterer sequi, si impetrationem talem monstrare nobis possint, qualem sibi fingunt, ab applicatione scilicet & ejus intentione, vel destinatione certâ disiunctam. Sed cum certum sit redemptionem istam ijs omnibus & singulis applicari, quibus fuit impetrata, & applica-

applicationem ab impetratione pendere, ut effectum à causa, perinde faciunt sic argumentando, ac si dicerent, summam charitatem in electione ad vitam non elucere, quoniam quos summè diligit Deus, non eligit tantum ad vitam, sed & in possessionem ejus mittit. 2. Exhibere Christum summam charitatem credentibus solis in applicatione concedunt, sed inde non sequi dicunt, quin summam etiam exhibuerit omnibus, cum adhuc essent inimici, quantum poterat, secundum Dei voluntatem & justitiam. Hoc autem sequi, satis ante probatum fuit. Illud tamen in auctarium hic adfici potest, quidquid sit quod in applicatione fit, post conditionem postulatam, ab homine præstitam, id, ex *Nicholao Remonstrantium* sententiâ, sub ratione *Oreventch. pag. 136* præmij, ac mercedis, non finis, confertur; atque adeò ad justitiam potius referri debet, quàm ad gratiam & charitatem. Charitas propriè in optando ac parando bono consistit, non in conferendo præmio ex conditione præscripta. Neque verò aut voluntas Dei ullo fuit impedimento, quin Christus inimicos illos, quos redimendos accepit, æquè diligeret ac amicos ullos. Hæc enim voluntas fuit Patris, ut oves perditas, non minore affectu, quæreret, quàm partas rueretur. *Luc. 15. 4.* Justitia verò non potuit ob stare, quoniam eò imprimis charitas ista spectabat, ut læsæ justitiæ cumulatè satis fieri possit.

CAP. VIII.

Argumentum septimum.

Pag. 196.

Christus
non rege-
nerat om-
nes & sin-
gulos: ac
pro ijs non
est efficac-
ter mortu-
us.

Pro quibuscunque Christus est mortuus, at-
que remissionem peccatorum & reconcilia-
tionem cum Deo impetravit, ijs & morte
impetravit liberationem à servitute peccati,
& Spiritum regenerationis in novam vitam,
Rom. 6. 5, 6. 2 Cor. 5. 15. Heb. 2. 14, 15. Jer. 31.
31, 34. Act. 5. 31. Sed hæc liberatio à servi-
tute peccatorum, & regeneratio per Spiritum,
non est singulis hominibus impetrata, ut verum
usus docet. Ergo nequè reconciliatio cum Deo
& remissio peccatorum.

1. Respondent hic Remonstr. breviter,
negando Minorem, quia liberatio à servitute
peccati, vel ius & medium illius, omnibus &
singulis est impetratum: quamvis non appli-
cetur omnibus ad actualem liberationem. Sed
2. non bene explicant impetrationem libe-
rationis, per impetrationem juris & medij
ejus. Aliud enim est efficere ut liberatio
certo concedatur omnibus, quod nostri per
hanc impetrationem intelligunt; aliud ut
indefinita ac indeterminata potestas ejus
paretur, id quod isti per jus & medium vo-
lunt. 2. Cum per jus liberationis potesta-
tem illam intelligant, quam Christus acqui-
sit sibi, ut scilicet servare possit credentes,
hæc

hæc impetratio Christo potius, quam nobis fieri videtur. 3. Christus etiam, ex Remon-
strantium sententiâ, morte suâ sibi acquisi-
vit jus perdendi infideles. Non posse hoc negari Nicolaus affirmat, p.22. si igitur hu-
jusmodi juris acquisitio dicenda sit impetra-
tio, respectu illorum ad quos extêditur, tum
perditionem ac damnationem non minùs
hominibus impetrasse dicendus est Christus,
quam reconciliationem ac liberationem à
peccato & morte.

2. Percurrunt leviter loca citata. Rom. 6. Rom 6.5,6
5,6. *assimilationem mortis coaluimus ipsi, &c.*
de mortificatione fidelium loqui, qua non per-
tinet ad impetrationem, sed ad applicationem;
Disjungentes illa quæ à Spiritu sancto con-
jungi semper solent. Per imputationem
enim Dei, communionem habuimus cum
Christo in ipsius morte, aded ut una cum ip-
so crucifixus dicitur vetus noster homo: &
hujus communionis vi, actualis etiam, suo
tempore, sequitur ejusdem corruptionis a-
bolitio, quæ mortificatio nominari. Ad Heb. Heb.2.14
2.14,15. *observant fines mortis Christi exten-* 15.
di ad omnes, non animadvertentes interim
per omnes ibi intelligi filios in gloriam addu-
cendos, vers. 10. sanctificandos & fratres
Christi, vers. 11. Ecclesiam, vers. 12 & queros
quos Christi Deus dedit, vers. 13. neque ullo
modo ad omnes & singulos mortales exten-
di posse illud, quod vers. 14. dicitur diabo-
lum & potestatem ejus mortiferam respectu
eorum abolitam esse, vel quod vers. 15. liberos
eos reddi. De Jer.31.33. & Act.5.31. ignorare Jer.31.33.
se Act.5.31

180 *Articulus secundus*

se simulant cui fini evitantur. Sed planè satis hoc dictum habent in argumento ipso : pag. 134. ut probetur scilicet liberationem cum reconciliatione conjungi in fœdere gratiæ, atque aded in ejusdem fœderis auctore ac sponsore Christo, non debere disjungi. Neque hoc quidem in controversiam venire dicunt. Hæc tamen controversiæ non minima pars est, utrum Christus omnium nomine placavit iram divinam, non tamen obtinuit ut omnium cordibus inscriberetur lex divina, quæ duo simul conjunguntur in fœdere novo. Jer. 31. 33, 34.

C A P. IX.

Argumentum octavum.

Pag. 198.

Christus
non inter-
cedit pro
omnibus
& singulari,
ergo neq;
pro ijs est
mortuus.

Quibus Christus Reconciliator est factus, eorum & Intercessor factus est : hæc enim dua officij Christi partes non debent disjungi : Rom. 8. 3, 4. 1. Iob. 2. 2. Atqui Christus non est factus intercessor omnium & singulorum hominum, Job. 17. 9. 19. 20.

Distinctionem cudunt Remonstrantes de intercessione, quam duplicem faciunt, universalem unam, quæ est totius mundi. Isai. 53. 12. Luc. 23. 34. alteram verò particularem, quæ est fidelium. Ioban. 17. Rom. 8. 34. Propositionem igitur non esse veram, respectu omnium intercessionis specierum. 1. Distinctionem banc
ab

ab illis dicebam cudi, quia nullibi eam reperiri credo, apud idoneum aliquem auctorem, sed ex cogitatam ab ijs in presenti. 2. Inanem etiam dico, quia rem distinguendo obscurat verbis inanibus non explicat divisione reali. Intercessionem dicunt esse universalem pro omnibus, & particularem pro fidelibus: quid autem sit universaliter intercedere, quid particulariter hoc non dicunt. Sic quivis posset per distinctionis notas & phrasas vacuas simpliciter, & secundum quid, late & stricte, generaliter & particulariter nullos non solvere nodos. 3. Nullum testimonium ex sacris literis adferre possunt, ad universalem illam intercessionem probandam. *Isai. 53. 12. pro defectoribus intercedere dicitur*, non autem pro omnibus & singulis, sed pro multis illis, quorum ibi mentio fit, & quos etiam iustificare dicitur, *vers. 11. Iustificabit iustus servus meus multos*, id est, fideles, *Rom. 3. 26.* Neque magis ad propositum est alter ille locus, *Luc. 23. 34. Remitte ipsis.* Nam pro omnibus hæc oratio non habetur, sed pro ipsis crucifigentibus: nec simpliciter pro ijs omnibus & singulis; sed pro ijs tantum, qui peccabant ex ignorantia. Quod in oratione Christi disertè exprimitur, & confirmatur, *Act. 3. 17.* Quoniam autem Christus semper exauditur à Patre, *Johan. 11. 42.* non est dubium, quin impleta sit hæc oratio, *Act. 2. 37.* Item *Act. 3. & 5.* quoad reliquos, qui in infidelitate & impietate perstituerunt ad vitæ finem, pro ijs noluic orare Christus, *Joan. 17. 9.* nec potuit salvâ illâ regula Apostoli.

An sit duplex Christi intercessio?

stoli. 1. *Iohan. 5. 16.* Ipse enim sciebat quid esset in homine. *Iohan. 2. 25. Iohan. 6. 64.* 4. Si universaliter pro omnibus & singulis intercedat Christus, tum universaliter etiam pro iisdem resurgebat, ascendebar, & sedebat ad dextram Patris: ut conjungantur enim hæc necesse est. Sed hæc universaliter, una cum intercessione, pro omnibus fieri negabant supra Remonstrantes, pag. 188, 189.

Pro omnibus Christum intercedere ac rogare affirmant, ut summi Pontifices ejus typi solebant, sed non idem, nec eodem tempore rogare: pro omnibus orat, ut Pater ipsis condonet peccata, & ut credant, Iohan. 17. 21. pro fidelibus, non pro omnibus, ut servantur in nomine ejus, sint unum ut Pater & ipse, & ut servantur à malo. Vbi tot ferè sunt lapsus, quot verba. Nam 1. cum Christum pro omnibus intercedere concedunt, ut Pontifices ejus typi solebant, qui pro duodecim tribubus & electo populo, sacrificium offerre solebant, & pro ijs omnibus, pro quibus offerebant, pariter etiam orabant, sicut manifestum est ex veteris Testamenti historiâ totâ; hoc universalem oblationem & intercessionem disparilem non patitur attribui Christo. 2. Quod idem omnibus Christum impetrare docent, & non idem tamen pro omnibus rogare; hæc tale paradoxum est, ut ne quidem similitudinem ullam habeat veri, qui fecit quod majus est semetipsum pro omnibus donando, omnia illis bonis tantis meritis impetrando, nonne precibus is eadem pro omnibus etiam rogabit? nonne

ne perpetuam voluntatem & studium constans habet, eadem omnibus præstandi, quæ per mortem omnibus impetravit? Nonne ostendit sese coram Patre, tanquam iram ejus perpeßum pro ijs omnibus, pro quibus perpeßus est, & eodem tam animo, quam scopo, vel fine? Superant hæc & rationem & fidem omnem. 3. Idem pro omnibus rogari, quod pro fidelibus, palam est, si verum sit, quod isti narrant, pro omnibus enim rogasse cum dicunt *ut credant, vers. 21. pro fidelibus ut servantur, unum sint, & servantur à malo*. Per fidem enim servantur homines, *Ephes. 2. 8. per fidem sunt unum, Ephes. 4. 13. & per fidem stant, 2 Corinth. 1. 24. & liberantur à malo, 1 Pet. 5. 9.* Qui verò pro fide verè ac sincere orat, pro fidei fructibus & effectis etiam orat. 4. Sibi met apertè contradicunt, cum eodem tempore Christum pro mundo, & pro fidelibus, rogasse negant, & tamen eodem versu, nempe 21. pro fidelibus rogasse dicunt, *ut unum sint, & pro mundo, ut credat.* 5. Tam sibi met quàm Arminio contrarij sunt, in eo, quod Christum in his ipsis precibus *Iob. 17. pro toto mundo intercessisse contendunt, quoniam ipsi met in distinctione priore dicebant, particularem intercessionem describi, Johan. 17. Quæ ad nullos quàm ad discipulos pertinet, & eos, qui per verbum eorum essent credituri; & Arminius orat. de sacerdotio Christi, capite illo, Ioban. 17. Perpetuum canonem contineri testatur, precum & intercessionis, qua Christus Patri offert in cælis, de eaque precatione certo certius,*

certius, concludere nobis licere, nunquam eam
rejectionem iri

Musculum, Aretium, & Gualterum suffragari sibi dicunt, judicantes quod *Christus* ex
provisione infidelitatis mundi, pro mundo non
rogasset. Quo nihil minus verum. *Musculi*
enim sententia est: *Christum* orando, inter
electos, & reprobos discriminare, & non solum
pro electis orare, pro mundo non orare, sed &
expressè pronunciare, pro illis orare se, pro
mundo non orare, suos etiam vocare, à *Patre*
sibi datos: mundum appellare reprobos, incre-
dulos à *Patre* sibi non datos. *Gualterus* eti-
am, eos pro quibus orat *Christus*, electos ex-
pressè vocat, & ab aeterno in *Dei* albo ascrip-
tos. Ceteros quamvis per contumaciam de-
scribit, electis tamen illis ut reprobos oppo-
nit manifesto. Neque *Aretius* quidquam
in contrarium habet. Si mihi verò liberet
Doctores eos appellare, qui in hujus loci
mente tradendi Remonstrantium sententi-
am impugnant, non desunt quos tribus istis
opponamus, in quocunque foro. Antiquissi-
mum unum, rogationem Remonstrantium
planè antiquantem, operæ pretium erit pro-
ferre. *Cyrillum* scilicet, lib. 11. cap. 19. ubi
judicat *Dominum* in hoc loco, suos separare
voluisse à non suis, & ijs qui à *Patre* tracti
non sunt: quibus mediationis suæ bonum non
tribuit. Si etiam vers. 9. idè pro mundo
recusabat orare, quia prævidebat eum non
crediturum in se, tum certè in posteriore
parte orationis ejusdem, nunquam rogaret,
ut mundus idem crederet, quod tamen isti
secum

secum pugnantes affirmant. In reliqua responsione nihil adfertur novi, nihil non ante satis refutatum.

Hæc igitur dixisse sufficiat pro argumentis illis, quibus thesin Remonstrantium secundam impugnabant Nostri. Consectaria quædam restant, et quas præscriptiones appellant, breviter etiam perstringendæ, unâ cum Confessionis et Catechismi consensu.

Consectaria
theseos secundæ
Remonstrantium.

Consectarium primum hujusmodi fuit. Si
Christus ex Dei consilio, pro singulis hominibus, nemine excepto, reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum, reipsâ ita impetravit, ut in statum reconciliationis & gratiæ sint restituti, tum neminem nasci filium iræ naturæ, aut obnoxium ob peccatum originale mortis & condemnationi, sed omnes homines nasci in statu gratiæ.

2.
Primum :
Omnes homines nasci in statu gratiæ.

Varia respondent Remonstrantes. 1. Non negant hanc deductionem iustam esse, si modò dicerent ipsi, omnes & singulos in statum reconciliationis & salutiferæ gratiæ restitutos esse: hoc autem se sentire pernegant. Hoc autem idem est, ac si dicerent, verbis negamus, re ipsa probamus, quod hic obijcitur. Hanc enim genuinam sententiam esse, nonnullorum saltem ex Remonstrantibus, quum statum hujus quæstionis indagabam, clarè satis probavi. Neque jam obscurum est quod multi eorum, de originali peccato sibi met, et alijs persuadere student. 2. Argumentum hoc aiunt à gratia ad naturam non bene deduci. Sed per naturam intelligitur istic status

tus ille, in quo quisque natus est. Cum hæc verò naturâ, si omnes recipiantur in statum gratiæ, gratia non tantum benè convenit, sed & intimè conjungatur necesse est. Hæc etiam ratione omnes & singulos à naturâ, et à peccati servitute liberos, et gratiæ participes nasci docent Remonstrantes, quoniam omnes à nativitate, liberam voluntatem habere dicunt, ad spiritualia bona, et neminem tamen, in quem peccatum dominium exercet, sic liberum constitui fatentur. 3. Si hæc consequentia habet locum in omnes homines ex generali redemptione, quam illi statuunt, tum eam æquè valere dicunt in electos, quos nos per Christum in statum reconciliationis restitutos tenemus. Sed impar est ratio. Illi enim, vel eorum saltem aliqui, sic omnes, et singulos, in gratiam restitutos esse docent, ut nullus maneat reatus, nulla propria culpa, usque dum novâ prævaricatione contracta fuerit. Nos verò in electis infantibus corruptionem, et culpam, unâ cum reatu hærrere dicimus, quamvis Deus apud se statuerit, hæc omnia suo tempore, et modo, ab ipsis remove. Nos vario respectu tales et iræ, et gratiæ, filios esse credimus: Remonstrantes ex adverso, fieri non posse dicunt, ut quocunque tandem respectu diverso, simul quis sit filius gratiæ & iræ. Propositio hæc est Nicolai, pag. 60. cui subungere licet assumptionem Borrei, *Infantes omnes in reconciliationis gratiam assumpsit Deus*, id est, sunt filij gratiæ: et emerget statim conclusio, *ergo nulli infantes sunt filij iræ.*

Resp. Arm.
ad artic. 31.
artic. 13. 14.

Secundum

Secundum confectarium est, non esse electionem singularium quorundam hominum ad salutem. Respond. Remonstrantes, Absurdum est. Universalitatem passionis Christi electioni singularium quorundam hominum opponere, quoniam passio Christi præcedit; electio verò sequitur. Sed ordinem istum præposterum esse, probatum fuit supra. Consequentia firma videtur hac ratione. Voluntas Patris fuit in mittendo Christo, ut per eum salventur illi omnes & soli, quos dedisset ipsi, Iohan. 6. 39. Propositum hoc constans manet & immutabile: omnes enim quos Pater dedit Filio, veniunt ad ipsum, & salvi fiunt, Iohan. 6. 37. Si igitur omnes dati sunt Christo, & non singulares quidam præ alijs, tum propositum salvandi, vel electio, ad omnes pertinet, non ad singulares quosdam.

Tertium est, potissimum ex hominis arbitrio, non autem ex verâ gratiâ pendere, ut reconciliationis impetrata alicui applicetur. Consequentiam negant Remonstr. quæ tamen hinc evidentiam habet, quoniam vel ex Dei, vel ex hominum voluntate, applicationem hanc, ad hos potius, quàm illos pendere necesse est. Ex Dei voluntate pendere negant, qui eum in Redemptione & gratiâ universali, omnium salutem æquè velle dicunt, usque dum aliquem voluntatis humanæ eò spectantem præviderit actum. Ex hominis igitur voluntate potissimum pendebit.

Ex Confessione & Catechismo decerpta quædam et opposita fuerunt Remonstrantium

2.
Secundum:
Non esse
electionē
singulariū
quorundā
hominū ad
salutem.

3.
Tertium:
Applicati-
onē recon-
ciliationis
pendere ab
arbitrio
hominis.

Doctrina
Confess. &
Catec. Belgicæ contra
secundam
hanc the-
sin Re-
monstr.

um thesi 1. Ex Conf. Art. 16. quod dicitur,
*Deum sese iustum demonstrasse, relinquendo
quosdam in eo exitio, in quod primi hominis
lapsu, precipitati fuerunt.* Cui Remonstr. re-
spondent, *cum hoc non pugnare, Christum esse
mortuum pro omnibus.* Cum sufficientiâ mor-
tis Christi non pugnat ievera, quod articu-
lus ille dicit, sed pugnat cum intentione,
omnes liberandi, & cum reconciliatione, &
proposito misericordiam salutarem demon-
strandi erga omnes, ut relinquuntur omnes
in exitio primo, & iustitiæ demonstratio per
hanc relictionem quærat. 2. Ex Art. 11.
*Qua oblatione consecrati sunt & perfecti fide-
les, atque ideo dictus est Iesus, quia servaturus
esset populum suum à peccatis suis.* Cui rege-
runt Remonstrantes, *fateri se fideles, & eos
solos sanctificari, sed hoc per applicationem
Christi fieri, & inde dictum esse Jesum Serva-
torem.* Sed videre nolunt in articulo dictum,
consecrari fideles per oblationem, ita ut in ob-
latione peculiaris habita sit ratio eorum qui
fideles erant futuri, & oblatione peractâ,
non posse aliter fieri, quin sanctificarentur
ijdem. Remonstrantes ex adverso defen-
dunt, oblationem integram, completam ac
perfectam fuisse, sine ullâ intentione propriâ
huius consecrationis, & sit oblatum fuisse
Christum, ut nullis tamen potuisset appli-
cari: atque nomen illud *Jesu*, inanem ap-
pellationem potuisse reddi, si nemo per il-
lum servari veller.

Nicolaus
Grevin.

Pag 12, 13.
14.

Ex Catechismi Quæst. 84. adferebatur
*iram Dei & æternam condemnationem incum-
bere*

bere infidelibus, dum ita perseverant. Ex Quæst. 86. renovari nos à Christo, postquam redempti sumus eius sanguine. Ex quæst. 1. & 34. Christi proprios vel peculium eos esse, qui pretioso eius sanguine redempti sunt. Hæc omnia Remonstr: nihil ipsis adversari dicunt, quia pertinent ad applicationem, & explicari debent ex quæst. 20. & 37. Explicatio hæc qualis foret, nec narrât illi, nec mihi divinare libet. Si verò iram Dei quibusdam sic incumbere, ut nunquam ab illâ liberati fuerunt, omnes eos renovari per Spiritum Christi, qui per sanguinem ejus redempti fuerûr, & Christi peculium proprium redemptos omnes esse; si (inquam) hæc non adversentur, redemptioni, reconciliationi, & gratiæ universali, inefficaci in multis, quoad eventum, nullâ denique peculiarem, aut propriam differentiam facienti quorundam ab alijs, rum adverſa vel contradicentia non sunt, quorum unum air, & alterum negat idem.

Confessionis & Catechismi consensui testimonium etiam adjungebatur, Theologiæ Professorum quorundam Leydensium, scilicet, qui ann. 1595. in causa Cornelij Wiggeri judicabant *Doctrinam de universali, totius humani generis in Christo restitutione & beneficio ejus in omnes prioris Adami posteros extensione, recedere à Scriptura sensu, & à concordia sententiâ veteris & novæ Ecclesiæ.* Respondent Remonstrantes, *allegationem banc, extra scopum esse, & inconvenientem. Cur extra scopum? Quia non statnimus ejusmodi universalem restorationem, neque effundimus benefi-*

Sententia
Academiæ
Leydensis
de secunda
hac Re-
monstr.
thesi.

beneficia posterioris Adami, in omnes prioris Adami posteros. Non ejusmodi? Cur igitur non cujusmodi differentia sit exponunt? de verbis & vocibus non litigabat gravissimus Iunius, cum collegis ejus, qui Cornelij dogmata censurâ justâ notabant. In Thesibus ipsis non majus indicare discrimen possunt, quam est inter ovum, & ovum. Cur inconveniens? Quia si iudicium totius Catholice Ecclesie Christiane, quo olim adversariorum sententia, tanquam Pelagiana, est condemnata (Faus. Rheg. lib. 1. cap. 16. de grat. & lib. arb.) ipsis non obest, multò minus oberit nobis iudicium trium Professorum Leydensium, etsi sententia nostra ab illis esset damnata. Quod tunc istos Theologix Professores tam parvi faciunt, non adeò mirandum esset, nisi quartus etiam adfuisset illis tribus, & ijdem subscripsisset censuræ, non quidem Professor Academicus, sed Theologus tamen, & Remonstrantium ipsorum choragus, Ioannes nempe Vtenbørgardus, quem iudicij, & professionis propriæ memoria nonnihil retardare debuit ab eodem errore fovendo, quem exstingueret nuper studebat, ne *αὐτοκαταχρίσις* habeatur à multis. Illud verò, quod sententiæ nostræ infamiam aspergunt, quasi Pelagium haberet auctorem, & ab Ecclesiâ Christianâ totâ tanquam Pelagiana, jam olim condemnata fuit, non potuit nisi ab impudentiâ Pelagianâ in os Ecclesie expui. Sic enim hæreticus ille cum ejus asseclis, Orthodoxis objicere solebat, orientalis Ecclesie unanimem consensum, Ambrosij etiam &

Ioannes
Vtenbø-
gardus.

An sententia, qua docetur Christum non esse efficacem ..

& similium Scriptorum auctoritatem, quasi mortuum
 ab illis accepissent, quos defendebant erro- pro omni-
 res. Aug. de grat. contr. Pelag. lib. 1. bus & sin-
 cap. 43. contr. 2. Epist. Pelag. lib. 4. gulis, sic
 cap. 8. contr. Julian. lib. 1. & ab illis omni- Pelagianam.
 bus damnaretur, quæ illis adversa fuit, con-
 spiratio perditorum paucorum Manichæo-
 rum, sic enim illi maledico stylo, ut Augu-
 stinus testatur, suos adversarios appellare
 solebant Eiusdem planè frontis est sententi-
 am nostram Pelagianam dicere, & eo nomi-
 ne damnatam fuisse. Augustinus contra lu-
 lian. Palag. lib. 3. cap. 3. *Deus totumne mun-*
dum redemit? Ecce videmus homines in pec-
catis suis vivere: quomodo putabimus redemp-
tos, quos permanere videmus captivos? Re-
dimuntur, sed non liberantur. Hæc sunt senten-
tiarum portenta vestrarū, hæc inopinata myste-
ria dogmatum novorum, hæc paradoxa Pela-
gianorum hæreticorum. Prosper in Epistolâ,
 quam scripsit ad Augustinum, de reliquijs
 Pelagianæ hæreseos, expressis verbis, nō se-
 mel inculcat, hanc eorum (Pelagianorum)
 definitionem & professionem esse universis ho-
 minibus propitiationem, quæ est in sacramento
 sanguinis Christi, sine exceptione esse proposi-
 tam: pro universo humano genere, mortuum
 esse Dominum nostrum Jesum Christum, & ne-
 minem prorsus à redemptione sanguinis ejus
 exceptum, etiamsi omnem hanc vitam, alicuissi-
 mam ab eo mente pertranseat. In Concilio iti-
 dem Valentiniano, Dotharij tempore, etiam
 adversus Pelagianos congregato, eandem
 definitionem, quæ est Remonstrantium sen-
 tentia,

tentia, de universali redemptione, ut Pelagianam condemnatam legimus, Concil. Tom. 3. his verbis: *Item de Redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem, qui de hac causâ exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impijs, qui à mundi exordio usque ad passionem Domini in suâ impietate mortui, & eternâ damnatione puniti sunt, effusum definiant, contra illud propheticum, Ero mors tua, ô mors, ero morsus tuus, inferne: illud nobis simpliciter, & fideliter tenendum; ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apostolicam veritatem, quid pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipse Dominus noster dicit, Sicut Moses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sit enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Et Apostolus; Christus (inquit) semel oblatus est, ad multorum exhaurienda peccata. Quum legerrint hæc Remonstrantes, & negare nequeant, in conscientiam & existimationem suam prævaricari videntur, dum contrariam planè sententiâ Pelagianis affingunt, ut adversarijs, hoc pacto, calumniâ iniquam aspergere quoquo modo possint. Legem certè Remniam, non immeritò metuere possunt, nisi accusationem ejusmodi testimonio aliquo fide digno probent. Testem autem vnicum producunt, *Fauslum Rhegiensem*, lib. de Grat. & Rhegiensir, lib. arbitr. cap. 16. *Qualem hominem? Semi-pelagianorum**

Fauslus

pelagianorum antesignanum, hærescos palliato-
rem, anathematizatum & refutatum ab ortho-
doxis multis. Vidè Margarium de la Rigne, in
Bibliothecâ Patrum edit.oli Tomi 4 Ba. oni-
um. Tom. 6. ad ann. 490. Sed mittamus testē
intamē, & in propriâ causâ testimonio iuri fe-
rentem, omni iure intelligibilem Testimoni-
um audiamus ipsum. Num dicit ille cap. 16.
sententiam nostram damnatam fuisse ut pelagi-
aniam & demonitantes quidem hoc dicunt;
sed Faustus non dicit. In toto illo capite
nulla fit mentio Pelagij, aut erroris alicu-
jus Pelagiani: imò disputat eo loco, sicut &
à capite tertio, adversus Pelagianorum hostes,
Augustinum Prosperum, Fulgentium, & simi-
les, quorum hâc de re sententiam ab Eccle-
siâ tota damnari, non minus impudenter,
quàm falso conelamat. Nunc Pelagianis
insoluitum fuit, hanc ipsam sententiam, o-
diosis verbis, orthodoxis objicere, ut vide-
re est in articulis, Augustino, ab illis, falso
impositis, quorum primus est, de morte
Christi. Disperijt igitur hæc intausa crimi-
natio tota, nisi apud iniquissimos illos judi-
ces, qui nec testis, nec testimonij rationem
ullam habent.

CAP. X.

De Scriptura testimonijs suffulcien-
da sua thesi, à Remonstran-
tibus productis.

Ioh. 3. 16.

Primum desumitur ex *Ioh. 3. 16.* Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam. Respondent Nostri *Mundi* nomine in Scripturis nō semper omnes & singulos mortales notari, sed illos nonnunquam, quorum caput est Christus. *2. Cor. 5. 16.* nonnunquam etiam eos, quorum princeps est Satan, *Ioh. 12. 31.* pro quibus Christus negat se orare, *Ioh. 17. 9.* Hanc autem præscriptionem multifariam impugnant Remonstrantes. 1. Negant mundum ullibi solos electos significare per totas Scripturas. Quod si verum esset de reliquis omnibus locis, ubi *Mundi* vox usurpatur, non tamen rem ipsam hoc infringerer, quam volunt Nostri: quia multæ phrasæ in Scripturis occurrunt, ejusdem planè, cum istâ, valoris quæ ad alios non possunt, quàm ad electos fideles referri, omnes familiae, & omnes nationes, *Gen. 12. 2. & 18. 18. & 22. 18. Act. 3. 25. Gal. 3. 8. termini vel fines terra, Psal. 2. 8. omnes fines mundi, et omnes familiae nationum, Psal. 2. 27. habitabilis pars orbis & filij hominum. Pro. 8. 31. omnes gentes, Jsa. 2. 2. Hag. 2. 7.*

omnia

An vox
Mundus in
Scriptura
significet
electos fi-
deles.

omnis caro, *Ioel* 2. 28. *Act* 2. 16. *Jfai* 44. 3. & omnes etiam homines, *Iob* 12. 22. Sed & non æquipollentes tantum phrascs, sed & *Mundi* nomen ipsum ad fideles, vel electos notandos in Scripturis usurpatur, tam aperte, ut à lectore veritati liberè candidèque student, non possit ulterius extendi. Sic enim legitur, *Job* 6. 31. *Pater ille Dei, is est, qui de cælo descendit, & dat vitam Mundo.* Siquis autem dubitet an soli fideles, vel electi ij sint, quibus vitam dat, consulat ille, *Job* 10. 17, 18. ubi *ovium* proprium hoc privilegium esse docetur, quas fideles electos esse jam sæpius falsi sunt Remonstrantes ipsi. Eandem etiam sententiam habent (Toleto ipso, quamvis Iesuita, & Cardinali interprete) Christi illa verba, *Iob* 17. 21, 23. *Ut Mundus credat, ut Mundus cognoscat Christum: nisi Christi preces irritas quis diceret, aut mundum alium verè credentem, & Christum per fidem cognoscentem, ostendere possit, præter mundum fidelium. Cui loco parallelus planè est alter ille, Rom* 11. 12. *Casus eorum est opulentia Mundi, & 1. Timoth.* 3. 16. *Christus creditus in Mundo, necnon, Rom.* 4. 11, 13. ubi *Pater fidelium & heres Mundi*, idem planè sonant, in promissione Abrahamo facta. Quarum locutionum propria causa videtur explicari in illis verbis Apostoli, *Heb.* 1. 5. *non Angelis, sed Christo, subiecit Mundum illum futurum: in hunc mundum enim, qui regnum est Christi, gratiam & dona Spiritus, pro suâ voluntate distribuentis, vers.* 4. *translati sunt omnes & soli fideles, 1. Ioban.* 3. 14.

Similes occurrunt non pauci loci : sed à Colloquentium vestigijs hac in re non est cur discedam. Instant Nostri in verbis illis Apostoli, quæ habentur, 1. Corinth. 5. 19. *Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians, non imputans eis peccata eorum* : ubi *Mundus* dicuntur illi, quibus Deus non imputat peccata sua, id est, electi, fideles, & verè beati. Roman. 4. 8. Quam confirmationem, ut labefactate possint Remonstrant. obijciunt multa, sed ex levi contractu evanitura. 1. Observant ex vers. 14. & 15. Mundum hanc omnes illos continere, qui in peccato mortui fuerunt : & benè certè narrant eos omnes & solos, per Mundum intelligi, vers. 19. qui mortui dicuntur, vers. 14. Illud autem non benè, meo quidem iudicio, quod mortem illam ad statum illum referunt, qui omnium communis est extra Christum & in peccatis manent. Idem enim Apostolus argumentum idem tractans, Rom. 6. mortem hanc aliam esse docet, illam scilicet : quæ est peccato, non in peccato, vers. 11. quæ sit per coalitionem in similitudinem mortis Christi, vers. 5. quæ denique iustificationem infert peccato. vers. 7. Neque aliter accipi hoc in loco potest, nisi illationem illam à Christi morte, ad mortem nostram, vers. 14. cum Apostoli scopo non convenire dicamus. Non enim propositum ibi habet Paulus, probare omnes, qui sunt extra Christum, mortuos fuisse in peccatis : sed omnes eos, qui sunt in Christo, (ut ipse loquitur, vers. 17) mortuos

ruos esse peccato, & sibi, ut vivant Christo, non sibi, *vers. 15. 2.* Monent hæc verba (illis non imputans peccata sua) non respicere ad realem remissionem, sed ad ministerium reconciliationis, cuius forma est, Deum nolle mundo, id est, hominibus, in genere peccata imputare, si creant. Sed animadvertere debuissent reconciliationem & remissionem jam ante factam ab Apostolo narrari, non prædici futuram, ex conditione præstandâ, Deus erat in Christo Mundum reconcilians sibi, non imputans *ys* offensas eorum: non erit, sed erat. Neque oculos avertere debent ab ordine, quem instituit Apostolus, inter opus reconciliationis, & ministerium ejus: non scilicet prius ministerium hoc positum, ex quo reconciliatio fortè sequeretur: sed reconciliatione prius coram Deo peractâ, ministerium dein, vel sermonem ejus Apostolis fuisse commissum, ut rectè Hugo Grotius in Defens. suâ contra Socinum observat. 2. Arguunt, si per mundum reconciliatum electi significentur, tum *ys* certissimè applicanda fuit eadem reconciliatio, adque aded nec Paulus, nec Deus per Paulum tam seridè & servidè rogasset eos, ut reconciliari velint Deo. Cujus contrarium argumentum solidissimum erit, quia reconciliationem certissimam præparavit Deus electis suis, idcirco cum omni instantiâ, tam externè, quàm internè, movet, ut par est, eorum animos, ut percipere possint benignitatem illam suam. Neque certitudo eventus, orationis, & obtestationis, vel sinceritatem tol-

198   *Articulus secundus*

lit, vel extinguit fervorem: sicut manifestum est ex Christi precibus, *Ioh. 11. 42.* *Hebr. 5. 7.* & obtestationibus Pauli, *Act. 27. 21.* In rebus illis, quas pro certissimis habebant. 4. Ut non dictis tantum respondere videantur, sed & ijs quæ dici possunt de gentibus simul & Iudeis commodissime nobis hunc Mundum accipi posse dicunt: atqui non omnes gentes & Iudeos electos esse: itaque ne sic quidem hunc locum de solis electis intelligi. Quasi universalitas quædam electorum ex Gentibus & Iudæis constitui non possit, nisi omnes Gentes & Iudæi statuantur electi: aut Deus omnes & singulos eligeret stultos, quia stultos mundi eligit. *1. Corinth. 1. 16* Vel inepti tanè formarunt sibi objectionem, vel ineptissimum ipsi responsum dederunt. 5. Distinctionem etiam adhibent, quâ non imputari peccata, vel universaliter considerari potest, quatenus Deus propter Christum, se à suâ parte exhibet facilem & paratum, ad condonanda peccata omnia: vel particulariter, quatenus huic vel illi applicetur illa reconciliatio impetrata. Quâ quidem ratione non reconciliationem solam, sed & justificationem, adoptionem, sanctificationem, & glorificationem ipsam distribuere possunt, in universalem & particularem, quippè qui ad hæc omnia omnibus donanda, Deum à suâ parte facilem ac paratum esse docent: & hujus distinctionis ope non tantum omnes reconciliari, sed & justificari, sanctificari, ac glorificari defendere

fendere facillè possunt. Nec quidquam vereantur tueri hac distinctione muniti, qui ejus beneficio demonstrare norunt, universaliter peccata non imputari, & particulariter tamen imputari, reconciliari omnes universaliter, & multos tamen particulariter inter exosus hostes haberi. Sed reverà tam verba, quibus utuntur, quàm sententia, quæ subjicitur ipsis, non veritati soli, sed & sibi met etiam adversantur. Universale namque nihil est propriè, quod non in particularibus omnibus ejusdem generis existit, aut aliter alibi ve existit, quàm in ipsis: Si igitur universalis omnium sit reconciliatio, particulariter, huic & illi, non potest non applicari. Applicari etiam tandem omnibus necesse est, si Deus, ex parte suâ paratus sit ac velit hoc facere: nisi aliquid insuper ex parte hominis, dicatur postulari, ac præstari, idque ante omnem Christi gratiæve ejus applicationem, ex quo & hæc applicatio, & ejus effecta, tanquam ex propriâ causâ, penderent. Si verò nullo modo applicetur, tum non est reconciliatio dicenda: quia non est redintegratio amicitie, nec ulla sit mutatio ex parte hominis, sed imputantur ipsi peccata ejus; & ira divina omninò manet super ipsum.

Post velitationem istam de Apostoli mente accedunt Remonstr. ad Christi illa verba, *Job. 3. 16.* ubi *Mundum dilectum*, non solis electis constare, varijs argumentis contendunt, quæ omnia breviter examinari debent.

Qui Job. 3. 16. per vocem *Mundi* intelligentur.

decent. 1. *Mundum*, dicunt, suo iudicio
 nusquam sic accipi, præsertim cum agitur de
 reconciliatione, extra respectum applicatio-
 nis. Quod verò sit eorum iudicio hoc non
 multum refert: rem ipsam aliter se habe-
 re, manifestis documentis probavi. Neque
 tam confidenter hoc ipsi negare potuerunt,
 quam libenter volebant, sicut ex mitigati-
 one subiuncta liquet (præsertim cum agitur
 de reconciliatione extra respectum applicatio-
 nis) ficta licet ac vana. Fictam illam &
 imaginariam appello, quia nullus datur
 Scripturæ locus, ubi agitur de reconcili-
 atione extra respectum ad applicationem.
 Vanum, quia cum ratione pugnat, ut a-
 gatur de medio, quâ tali, sine ullo respec-
 tu ad finem. præsumet farentur paginâ prox-
 imè sequenti (106.) Christum in ipsâ re-
 conciliationis impetratione, intentionem
 habuisse homines re ipsa & actu servandi:
 quod si verum sit, nullo modo patitur, ut om-
 nis applicationis respectus à reconciliatio-
 ne separetur usquam. 2. Et si alibi *Mundus*
 pro solis electis acciperetur, hic tamen sic ac-
 cipi posse negant: quia distinguitur in duas
 partes, fidelium & infidelium, vers. 17, 18,
 19. absurdè aliàs diceretur, Deum dilexisse
 electos, ut omnes electi qui in eum credunt,
 salventur: ac lucem venisse in electos, & e-
 lectos dilexisse potius tenebras, quàm lucem.
 Respond. 1. Eundem Mundum, in fideles
 & in infideles, ut in patres propriè distri-
 bui, non potest ex contextu probari. Di-
 stinctionem vocis aliquam, aut varium ejus
 usum

usum agnosco. Hæc autem non in partes fieri dicenda est, sed in significationes varias. 2. Modus loquendi à multis auctoribus observatur, quo idem quidem verbum repetitur, sed planè diversa, vel etiam contrariâ, significatione (*ἀντιθέτως ἐκφραζόμενον* dicitur) qui frequens est etiam in Scripturis, & nunquam usurpatur à Iohanne. Vt *Epist. 1. cap. 2. vers. 7, 8. Non scribo vobis novum præceptum, & , è contrario, præceptum novum scribo vobis.* Hoc modo potest *Mundus*, & fideles, & infideles, in eadem serie dictionis notare, ita ut in *vers. 16.* tamen solos designet fideles vel selectos quosdam ex mundo. 3. *Mundum* communiter hic accipi dico, non generaliter, vel universaliter, ita ut variarum partium respectu, & amari, & odio haberi, & servari, & condemnari verè dicatur: eodem planè modo, quo *Israëlitarum* communiter, & inimici, & dilecti dicuntur, *Rom. 11. 28. Inimici secundum Evangelium, dilecti autem secundum electionem.* Atque hac ratione absurditas illa satis removeretur, quâ Nostorum interpretationem gravare student isti. Sic enim Deus afficiebatur erga mundi conditionem perditam, ut non sineret omnes mortales perire, sed eos qui crederent, servare voluit. Hæc etiam est condemnatio mundi, quæ ad magnam ejus partem, quòd lux ad eos venit, & non receperunt eam. 3. Percontationes quasdam proponunt, quæ expediendæ paucis, *Quomodo dixerit Dominus verè hanc esse condemnationem, quòd ho-*

mines dilexerint tenebras, quum non potuerint tenebras non diligere? Eo tamen ipso hoc verè dixit, quòd lethali morbo correpti, medicinam non assumpserint, quamvis accipere non potuerint, quoniam impotentiam illam, & propriâ culpâ contraxerant, & non agnoscerent contractam, aut restitui verè desiderarent. *Quomodo cedit illi odium lucis in condemnationem, si lux non venit ad illos illuminandos? Eo scilicet modo, quo & medicinæ defectus, & aversationis culpa, cedit in exitium ejus, qui medicamentum sufficiens oblatum habet, quidquid fuerit de offerentis consilio interno. Annon peccassent potius, si voluissent amplecti lucem in ipsorum gratiam non accensam? Nihil minus, non enim ex intentione Dei internâ, sed ex præceptis ejus, de officiis & peccatis, pronunciare semper debemus.* 4. *Hac ratione, Deum prius ordine amasse dicunt ad salutem & ex amore elegisse, quàm destinavit Filium suum Christum dare, quum tamen Christus fundamentum sit electionis. Ephes. 1. Confessio vetus, Art. 16. De ordine harum rerum satisfactum est in articulo primo, sicut & de Apostoli verbis, & confessionis etiam. Hic tamen insuper adijci possunt hæc: 1. charitatem aliquam salutiferam donatione Christi priorem, et ejus causam, ab ipsis Remonstrantibus agnosci, in proximâ pagellâ ubi charitate salutiferâ, Deum universum mundum, eosque amasse dicunt, ut ei voluerit Filium suum donare. 2. Fundamenti mentionem nullam factam vel in Apostoli, vel etiam*

am in Catecheseos verbis. 3. *Vocem Fundamenti imprudenter usurpari (iudicio Remonstrantium) quando agitur de actionibus.* Hæc ipsorum verba sunt, pag. 406. atque adedò ineptè hic ab illis applicari ad electionem, quam actionem esse Dei, Nicolaus Grevinch. expressè definit pag. 103. 4. Testamentum Christi factum fuisse antequam deposuit animam suam, atque per mortem ejus confirmatam fuisse. *Heb. 9.17.* in testamento vero, *hæredum institutio totius actus fundamentum est*, ut ajunt Jurisconsulti: hæredes igitur institutos à Christo fuisse necesse est, antequam ijs per mortem obsignare potuit quidquam. 5. Ultimo in loco occurrunt Remonstr. objectioni nostrorum ex *vers. 17.* ubi *Christus venisse dicitur ut servet Mundum.* Respondent hoc non aliter posse intelligi, quam de Christi intentione, qua fuit omnes homines reipsà & actu servare. Hoc etiam pluribus urgent ac torquent, sed eorum vestigia in istoc loco premere necessarium non est: satis enim liquet ex Nicolai Grevinch. magis ingenuâ confessione, verba nobis dari in istoc responso toto. Negat enim ille & pernegat, salutem cujuspiam actualem, in redemptionis negotio, vel intentam fuisse, vel potuisse propriè intendi, pag. 89. &c. imò pag. 170. 188. contradictorias Deo voluntates tribui contendit ab ijs, qui Deum velle, et intendere dicunt, salutem hominum, antequam videat eos credere (quod necessatio statuendum est, si intendat eos actu & reipsà servare, antequam Chri-

stus

stum ipsis dedit,) et non velle tamen salutem ipsis conferre, antequam credant. Quæ eadem etiam est demonstrationum omnium solennis cautela. Si de electionis voluntate intelligi dicant ista, tum causam dicere debent (quod nunquam facient) cur decretum salvandi fideles, non æquè consistere possit, cum voluntate quadam eligendi, ac cum intentione actu omnes colligendi ante fidem prævisam, et discrimen aliquod ostendere, quod nullum est, inter electionis voluntatem, ac intentionem illam, homines re ipsâ vel actu servandi.

Hæc igitur satis fuerint de præscriptione primâ dixisse: secunda est *non haberi in textu*. Deum Filium dedisse proutroque illo modo, sed contra, quod datus est in salutem, solis omnibus vel singulis, qui credunt. Cui nihil Remonstr. opponunt: erè, nisi repetitiones eorum, quæ prius examinata fuerunt. 1. *Illud (soli) non haberi*, dicunt quod verè dicunt, de literis et syllabis hujus voculæ: sed cum nihil aliud nover, quàm segregationem, et salvandâ cæteris per fidem segregantur in textu, verè dicitur (soli) quoad sensum ibi reperiri. 2. *Expressi fatentur, quod quisquis credit, servabitur, minimè verò quod Filius illis solus est datus*. Neque hoc præbatur in præscriptione, quod totis illis datus fuerit, sed quod illis ad salutem est datus: hoc verò in illis ipsis verbis exprimitur, quæ referunt ipsi. 3. *De salute impetrata assentiri se posse dicunt bene assertioni, sed hæc non facere ad rem: quia controversitur de*

de impetranda salute. Controvertitur in presenti de sensu hujus loci : si verò in hoc loco Christus donari dicatur in salutem solis fidelibus (quæ assertio est, cui assentiri se posse dicunt, ut veræ) tum proprius finis mortis ejus fuit salus fidelium, tum dilectio mundi consistit in Christo fidelibus ad salutem donando. Nam donatio hæc est *ad exaltandum*, *vers. 14.* id est, ad mortem crucis, et *vers. 6.* charitas illa Dei adversus mundum in hac donatione elucere monstratur.

4. *Mundum dicunt universalem intelligi.* De quo dictum est in præscriptione priorè. 3. *Negant illa verba (ut quisquis credat in eum, &c.)* propriè esse restrictionem, sed indicium scopi, ac intentionis Patris in dando Filio, nempe quòd eum mundo dederit hac lege, *ne mundus servetur per illum nisi per fidem.* Vbi 1. in eo contradicere sibi videntur, quòd restrictionem nullam ijs verbis propriè contineri dicunt, quibus finem et legem actionis hujus denotari fatentur. Nam actio omnis ordinata limites et fines à fine et proposito agentis et ordinantis habet, et ex naturâ legis est, ut restrictionem et regulam ijs rebus ponat, de quibus fertur. 2. Totum hoc testimoniū nobis tradere videntur; vel etenim restrictio his verbis continetur, *quisquis credit, &c.* vel credentium cœtus æquè latè patet ac mundus ille à Deo dilectus, cujus mentio fit prius : quidquid horum eligunt, adversus ipsos facit. Et certè quidem, si rectè et seriè perpendantur omnia, vix ullum Scripturæ locum Remonstrantibus

Locum
Ioh. 3 16.
maximè
adversari
Remonstr.

bus hac in causâ inimiciorem esse liquebit, quàm hunc de cuius favore tantoperè gloriari solent coram imperitis. Nam 1. inter eorum placita hoc unum est, Deum non voluisse aut potuisse velle salutem hominum, antequam Christus ipse iustitiæ satisfecisset. Nicolaus Grevinchovius, pag. 9. Sed hic expressè dicitur, Deum prius amasse homines, id est, benè ijs voluisse ad salutem, quàm Filium suum ipsis, vel pro ipsis dedit. 2. Amorem hunc voluntatis actum denotare negant. Idem, pag. 20. Hic tamen immediata statuitur causa donationis Christi, quam à voluntate divinâ pendere, insanum esset negare. 3. Amorem hunc absolutè summum esse negant Remonstrantes omnes, pag. 193. supremus licet gradus apertè designatur, per illam notam præfixam, *scilicet, ut*, et ex locis parallelis luculenter confirmetur, quod supra probatum fuit ad argumentum lectum. 4. Deum prius Christum donasse dicunt, quàm de fide, salute, fidelibus, aut salvandis, quidquam apud se decreverat. Arminius Declar. sent. pag. 47. Sed hic manifestò docetur (concedentibus imprudenter ipsis Remonstrantibus, pag. 206. 208.) scopum ac intentionem Dei fuisse, quum filium suum destinabat morti, ut homines reipsâ et actu servaret, idque per fidem: adeò ut necesse fuerit decretum aliquod antegressum concipere, de salute et fide, quæ intentionem huius operis, id est, primum ejus momentum ingredi alias non

non potuissent. Hæc omnia suppeditantur nobis tela, ex hujus testimonij pharetra, quibus Remonstrantium causam impugnare possumus. Illis verò nihil ejus, ne in speciem quidem favet, præter nudum sonum *Mundi*. Adjiciunt in ultimo loco, sententiam hanc suam confirmari explicatione præcipuorum doctorum, reformatarum ecclesiarum, Lutheri, sermone de Festo Philippi, Calvini, in hunc locum; Zanchij, Miscel. pag. 182. Bullingeri & Musculi in hunc locum, Rodolphi Gualteri in 1. Epist. Joh. Hom. 5. Sed à cordibus suis proprijs percussiti debent, quum holce viros *præcipuos Doctores* agnoscunt Reformatarum Ecclesiarum, quibus illi non aliam tantum pallij absciderunt antehæc dentatis calamis, ut David Sauli. 1. Sam. 24. sed ut Hammonitz Legatis Davidis. 2. Sam. 10. quasi abarserunt dimidium barbæ eorum, & præciderunt vestes eorum per medium, & sic remiserunt eos, non Ierichuntem solam & Hierosolyman, sed & Gathum & Ashkelonem. Hoc illud est quod fœtidus eos facit Ecclesijs ijs reformatis, quibus horum Doctorum nomina manent adhuc in benedictione. Tamen ab ijs confirmari sententiam suam non verè narrat. Lutheri Homiliam Philippicam in ejus operibus nondum inveni. Calvinus in hunc locum, quamvis universales notas appositas esse observat, respectu promiscuæ beneficij hujus propositionis, dilectionem tamen hanc eandem esse judicat cum illâ quæ memoratur, *Ephes. 1. 5.*

& est electorum propria. Zachij propositum unicum est in eo tractatu, quem citant, probare, Christum electorum tantum advocatum & *daquis*, vel propitiationem esse, & *Iob. 3.* non alio sensu, per *Mundum* omnes & singulos denotari posse judicat, quam respectu propositionis, quæ est omnium aliquo modo communis: Sic *Deus dilexit Mundum: omnibus enim obtulit*, ait. Musculus in *Iob. 3.* *Mundum* opponi dicit populo Israelitico, & apertius mentem suam explicat in *1. Tim. 2.* ubi per cunctos homines non omnia individua, sed omnia genera intelligi docet: Quam eandem sententiam habet ad *Rom. 9.* & in locis de Electione & de Voluntate Dei. Gualtherus in *1. Iohan. Homil. 5.* nihil habet, quod huc spectat. *Hom. 7.* Dicit Christum esse universalem omnium Salvatorem, sed explicat se, illis verbis. *Libet promissiones olim Judæis data sint, & ex his Christus nasci debuerit, meritum tamen eius ad omnes pertinet, qui ipsum recipiunt.*

1. Ioh. 2. 2.
Per totum
Mundum
non intelli-
gi ibi om-
nes & sin-
gulos mor-
tales.

Secundum testimonium, quo thesis Remonstrantium sustentabatur, desumptum fuit ex *1. Iohan. 2. 2.* *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non modò pro nostris, sed & pro peccatis totius mundi.* Vbi 1. probationem eandem desiderant Nostri, quam in priore: illud scil. *Mundi*, significare omnes & singulos mortales. Respondent Remonstrantes. 1. Referent Lectorem ad priorem defensionem. 2. Non *Mundum* solum, sed & totum *Mundum* in textu haberi, quæ

quâ phrasi solos fideles, nusquam definari putant. Ego verò ad priorem disputationem libenter cum illis appello: ubi non solum per *Mundi* vocem nudam, sed & per omnes gentes, omnes familias nationum, omnem carnem, omnes homines, & omnes fines mundi, id est, mundum totum, fideles in Scripturis ostendi notari. Et tanè, cum *Mundus totus*, per eam hominum partem solam denotat. 1. *Joh. 1. 19. Apoc 12. 9.* cur non ad potiorè etiâ applicari possit, ego quidem nullus video. Neque video certè quo alio sensu benè possit intelligi, quod dicit Apostolus, *Coloss. 1. 6. Pervenisse Evangelium ad totum mundum, & fructum protulisse* Non enim ita pervenit verbum ad ullos, ut fructum in ijs proferat, nisi ad fideles. 2. Annotant Nostri, placamentum sanguinis Christi est placamentum per fidem, *Rom. 3. 25.* Atque adeo ad fideles solos pertinere, non ad omnes & singulos homines. Respondent Remonstrantes: Per fidem hoc placamentum esse, quoad applicationem. Vel indè igitur evinci dico ad solos fideles Iohannis verba spectare: de propitiatione enim sub eâ ratione loquitur quâ cum intercessionem pro fidelibus conjungitur, & iisdem terminis continetur. Intercessionem autem illam, cujus mentio fit *vers. 1.* ad solos fideles pertinere, Remonstrantes ipsi non negant. 3. Cum Apostoli scopo non quadrare putant Nostri, ut de omnibus & singulis mortalibus hic verba faciat Apostolus, cujus propositum fuit consolari fideles, & hortari, ne desperarent si quando in peccatum lapsi essent: *universalem*

210 *Articulus secundus*

universalem idcirco, consolationem adfert, sed universalem omnibus fidelibus, omnium statuum, & locorum, non ultra. Respondent Remonstr. 1. Hortationem precedentem esse omnium communem, ne peccetis: ergo & consolationem sequentem. Voi ludunt ambiguo: nam hortatio illa quoad doctrinæ genus quod in ipsâ continetur, est omnium communis, sed quoad immediatum Apostoli scopum, pertinebat & illa ad finitum hominum cœtum. 2. Consolationem nullam ex fidelium redemptione oriri dicunt homini infirmo, qui dubitat de fide sua, & peccatorum onere sic premitur, ut vim spiritus non sentiat in sese. Ex universalis autem redemptionis doctrinâ, fundamentum factum esse consolationis, quamvis conscientia non omnino tranquilla reddatur: id enim qui audit, pergit cum fiduciâ, quod Deus potest ac vult unicuique peccatori respicienti peccata remittere sine discrimine. 1. Quod ad nostram doctrinam attinet de redemptione & annexis ejus, dico fidelibus omnibus eam consolationem summam adferre, quippe quæ individuum nexum constituit inter fidem veram & beneficium æternum redemptionis æternæ. Si igitur de homine loquantur, qui olim genuinum habuit fidei sensum, quamvis in præsentî lipothymiam quandam patiatur, in experientia tamen priore fundamentum spei non contemnendum reponi dicemus, cujus recordatione ad renovationem penitentia & fide adimari debet, & exsuscitari. Imò, si vel desiderium fidei vetum ac synce-

rum

rum infirmitatum illam comitetur, (sine quo infirmitas non esse appellanda) hoc ipsum nos argumento esse credimus semen aliquod fidei & electionis fructum subesse. Si verò nulla fides unquam in ullo gradu præsens observari potuit, tali homini nullam adhuc negotium esse cum electione ac prædestinatione docemus, quoniã electio non habet usum, nec spectari debet ab hominibus nisi ubi elucet: elucet autè imprimis per efficientiam & applicationem in fidelibus per fidem. Cum cæteris omnibus, legem aliam agendi præscribit nobis Apostolus. 2. Tim. 2. 25. erudiendi sunt cum omni lenitate, miseria eorum ob oculos per legem ponenda sufficientia redemptionis quæ in Christo est, ex evangelio ipsa est proponenda, quid ab ipsis requiritur docendi sunt, ut scilicet poenitentiam agant, & in Christum incumbant: hæc omnia sedulò facienda sunt nobis, experturi, an fortè daturus sit ipsi Deus respicientiam per cognitionem veritatis. 2. Quod conscientiam hominum per doctrinam suam non omnino tranquillam reddi fatentur, negari hoc non potest, neque de redemptionis doctrinã, quam tradunt, intelligi tantum debet, sed & de serie, quam ponunt, causarum salutis, quæ nemini fidelium ulteriorem concedit pacem certam, quàm in præsens temporis momentum, futura namque omnia, quæ salutem hominum spectant, & quæ contingentia stant, ac est voluntatis inclinatio, nullo modo prædeterminata, quæ paulo momento huc atq; illuc fer-

212 *Articulus secundus*

fertur. 3. Patetur consolationem fidelium hic à
 Johanne institui, sed argumento id fieri dicunt
 à minore ad maius, non tantum pro fidelibus
 hanc propitiationem fieri notant, quod minus
 est, sed & pro omnibus hominibus, quod maius
 est. Atqui verò non maius est illud benefici-
 um semper, quod est commune. Sæpius ob-
 tinet illud Senecæ, *Quod quibuslibet datur,*
nulli gratum est: quod voles gratum esse, va-
rum efficit. Neque reverà quidquam ad con-
 solationem fidelium ex eo accederet, si da-
 tus Christus ex æquò fuisset pro cunctis, imò
 non parum detractum foret: tum enim
 singularem nullam agnoscere possent dile-
 ctionem vel curam sui in Christi morte, ma-
 gis quàm eorum, qui in gehennâ jam ante
 locum occupassent. Sed esto, sit gradatio à
 paucioribus redemptis, ad plures, modo sic
 intelligatur, ut non sit pro fidelibus illis tan-
 tum, quos alloquitur Iohannes, sed & pro
 ijs omnibus qui vixerunt, aut victuri sunt fi-
 delibus nempe, vel electis. Excipiunt hic
 Remonstrantes. 1. *Per totum mundum so-*
los fideles non intelligi: quod aliter se habere
 satis ostendi. 2. *Quadrare dicunt anteceden-*
tem partem huius comparationis, in fideles om-
nium temporum, sicut cap. 1. vers. 8, 9 ergo in
consequente parte, alij à fidelibus per mundum
totum indicantur, aliqui comparatio esset
nulla. Quadrat indubiè in fideles omnes,
 quoad veritatem rei, comparatio aliàs in eo-
 dem genere non potuit institui inter quos-
 dam & omnes fideles: quia tamen non ex
 proposito de omnibus locutus fuisset Apo-
 stolus,

Solus in priore parte, per cæterorum aggregationem sic rem esse monet in accessione illâ. Idem responsum esse sufficiat ad cæteras instantias illas, quibus communis beneficii, in scriptis privatis memorari docet, Beneficia namque communia sunt: sed privata sæpè applicationem habent, ex intentione scribentis, atque adeo extenduntur nonnunquam per accessionem aliquam, ad alios nominatum ante non compellatos. Sic *Ephes. 2. 17.* Pax evangelizata per Christum omnium fidei communitatis: distinguit nihilominus Apostolus, *Vobis qui procul eratis, & ijs qui propè erant.* Sic *Coloss. 1. 6.* Evangelium pertinebat ad omnes fideles: sed Apostolus distinguit inter eos, ad quos scribit, & mundum reliquum, in quo similem fructum proferebat: *pervenit ad vos sicut & in totum mundum, & fructum profert*, quæ sola verba satis esse possunt explicandæ sententiæ illi, de quâ jam agitur. Non enim ad singulos, ne tum quidem viventium, pervenerat Evangelium quoad sonum, multò minùs, quoad fructum. Non igitur necessarium est, ut quia propitiatio pervenisse dicitur ad totum mundum, ut Iohannes habet, vel ad totum genus humanum, ut Catechismus explicat, *Quæst. 37.* idcirco omnes & singuli omnium generum intelligantur: satis enim est ad veritatem dictionum talium, si nullum genus hominum præ cæteris exclusum sit, quamvis multi sint inter homines, qui huic albo nunquam inscripti fuerunt.

fertur. 3. Patentur consolationem fidelium hic à
 Johanne institui, sed argumentis id fieri dicunt
 à minore ad maius, non tantum pro fidelibus
 hanc propitiationem fieri notant, quod minus
 est, sed & pro omnibus hominibus, quod majus
 est. Atqui verò non majus est illud benefici-
 um semper, quod est communis. Sæpius ob-
 tinet illud Senecæ, *Quod quibuslibet datur,*
nulli gratum est: quod voles gratum esse, va-
rum efficit. Neque reverà quidquam ad con-
 solationem fidelium ex eo accederet, si da-
 tus Christus ex æquò fuisset pro cunctis, imò
 non parum detractum foret: tum enim
 singularem nullam agnoscere possent dile-
 ctionem vel curam sui in Christi morte, ma-
 gis quàm eorum, qui in gehennâ jam ante
 locum occupassent. Sed esto, sit gradatio à
 paucioribus redemptis, ad plures, modo sic
 intelligatur, ut non sit pro fidelibus illis tan-
 rum, quos alloquitur Iohannes, sed & pro
 ijs omnibus qui vixerunt, aut victuri sunt fi-
 delibus nempe, vel electis. Excipiunt hic
 Remonstrantes. 1. *Per totum mundum so-*
los fideles non intelligi: quod aliter se habere
 satis ostendi. 2. *Quadrare dicunt anteceden-*
tem partem huius comparationis, in fideles om-
nium temporum, sicut cap. 1. vers. 8, 9 ergo in
consequente parte, alij à fidelibus per mundum
totum indicantur, aliqui comparatio esset
nulla. Quadrat indubie in fideles omnes,
quoad veritatem rei, comparatio alijs in eo-
dem genere non potuit institui inter quos-
dam & omnes fideles: quia tamen non ex
proposito de omnibus locutus fuisset Apo-
stolus,

Solus in priore parte, per cæterorum aggregationem sic rem esse monet in accessione illa. Idem responsum esse sufficiat ad cæteras instantias illas, quibus communis beneficii, in scriptis privatis memorari docet, Beneficia namque communia sunt: sed privatam sæpe applicationem habent, ex intentione scribentis, atque adeo extenduntur nonnunquam per accessionem aliquam, ad alios nominatum ante non compellatos. Sic *Ephes. 2.17.* Pax evangelizata per Christum omnium fideiomm communis: distinguit nihilominus Apostolus, *Vobis qui procul eratis, & ijs qui propè erant.* Sic *Coloss. 1.6.* Evangelium pertinebat ad omnes fideles: sed Apostolus distinguit inter eos, ad quos scribit, & mundum reliquum, in quo similem fructum proferebat: *pervenit ad vos sicut & in totum mundum, & fructum profert,* quæ sola verba satis esse possunt explicandæ sententiæ illi, de quâ jam agitur. Non enim ad singulos, ne tum quidem viventium, pervenerat Evangelium quoad sonum, multò minùs, quoad fructum. Non igitur necessarium est, ut quia propitiatio pervenisse dicitur ad totum mundum, ut Iohannes habet, vel ad totum genus humanum, ut Catechismus explicat, *Quæst. 37.* idcirco omnes & singuli omnium generum intelligantur: satis enim est ad veritatem dictionum talium, si nullum genus hominum præ cæteris exclusum sit, quamvis multi sint inter homines, qui huic albo nunquam inscripti fuerunt.

Quarta & ultima Nostrorum ad hunc locum præscriptio est, in eum sensum accipi posse, ut non solum pro Judæis hæc propitiatio dicatur esse, sed & pro Gentibus. Iohannes enim Iudæus fuit, atque, hanc epistolam potissimum ad Judæos scripsit ut apparet, v. 7. subsequente et gentes Iudæis oppositi Mundus dicuntur, Ro. 11. 12. De quâ eò minùs laborandû est, quia non tam sententiam suam hic dicunt Nostri, quàm quid verisimiliter dici possit, narrant. Expendenda tamen breviter, quæ ex adverso dicuntur. Quid ille maximè ad Iudæos hanc Epistolam scripserit, incertum esse dicunt; Augustinum ad Parthos putare missam, alios Catholicam, scriptam ad omnes fideles, Iohannem ipsum dicere cap. ult. vers. 23. ad eos in genere se scripsisse, qui credunt in nomen filij Dei. Hæc tamen nihil obstant, quin verum sit quod Nostri dicebant. Nam 1. Iudæi quidam nominantur Parthi Act. 2. 5, 9. 2. Non magis Catholica est hæc Epistola Iohannis, quàm Iacobi, ac Petri sunt. Illas verò duodecim tribubus & advenis dispersis fuisse scriptas, inscriptionem earum expressè testantur, Iac. 1. 1. 1 Pet. 1. 2. Verisimile etiam est quum tres isti, Iacobus, Cephas, & Iohannes, in mandatis haberent ut apud Iudæos maximèungeretur apostolatu, Gal. 2. 9. & priores duo, ex officij ratione, ad eos potissimum scripserint, Iohannem etiam iisdem incedentem vestigijs, eos præcipuè in istâ scriptione spectasse: quod nihil tamen impedit, quin ad eos scripserint (adde etiam omnes aliquo modo) qui credebant in nomen Fi-

lij Dei. Neque ex uno Beza desumpta est hæc interpretatio, quod Remonstrantes obijciunt, nam inter antiquissimos hæc opinio aperte videtur Cyrilli fuisse: sic enim ille lib. 11. cap. 19. Iohannes dicit, quia natio Iudæus erat, ne exillimaretur docuisse, pro Iudæis tantum Christum propitiationem esse, quando dixit, est propitiatio pro peccatis nostris adjecit, pro totius etiam mundi peccatis, ut etiam gentes significaret.

De sensu verborum, quæ huc adferuntur ex cap. 2. vers. 7. ego quidem non contendam. Argumentum quod formant (Si fideles tam Iudæi, quam Gentes, ad quos Iohannes scripsit, comprehendantur prioribus verbis (pro peccatis nostris) tum infideles intelliguntur in posterioribus illis (pro peccatis totius mundi) hoc inquam argumentum nullius omnino momenti est. Nam 1. comprehendebat fortè omnes in priore parte: ne tamen solos Iudæos intellexisse videatur, ut Cyrillus habet explicationem addidit in posteriore. 2. Omnes comprehendere potuit, ad quos directè scripsit, non tamen omnes qui in orbe fuerunt. 3. Si omnes cõprehendebat, qui in orbe tunc fuerunt, non sequitur tamen omnes ante oculos ipsi fuisse, quum illa verba ponebat, qui & ante vixissent & postea victuri essent. Posterius igitur alios à prioribus comprehendere potuit, qui non essent infideles. De verbis Apostoli, Rom. 11. 2. unicuique tantum adfertur, quod ante non fuit excussum: Apostolum scilicet eum dicit, offensam Iudæorum esse opulentiam Gentium, & eorum diminutionem.

diminutionem opulentiam Gentium, non solum omnesque fideles inter gentes intelligere per mundum sed omnes populos & nationes, sine discrimine fidelium aut infidelium. Quamquam enim nemo opulentia illius fiat particeps, nisi fide, Dei opulentia tamen omnibus præstata est, omnium est thesaurus gratia patefactus, quum Apostoli post Iudæorum offensam, iecerunt prædicatum evangelium omnibus, quod etiam præstabant, nullo discrimine fidelium aut electorum à cæteris factis. Quo in responso vehementer hallucinati videntur non uno modo. Nam 1. agitur in textu de opulentia Dei, quum tamen opulentia Dei non sit cuiuspiam hominis, nisi concedatur ipsi in possessionem. 2. Dilatio & patefactio thesauri gratiæ per externam promulgationem, non statim facit eos opulentos in gratia, quibus hunc in modum exhibetur. Tunc enim omnes essent opulenti, ex Remonstr. sententia, qui omnibus hoc fieri contendunt: sed Iudæos nunc diminutos, non opulentos esse hic ipse locus testatur, & quosdam thesauros colligere sibi, qui non sunt divites in Deo, Salvator confirmat, Luc. 11. 21. 3. Illi soli dicati sunt in Deo, quibus gratia data est in Christo, 1. Corin. 1. 5. & opulentiam Gentium in eo consistere palam est, de quo Apostoli & fratres glorificasse Deum dicuntur, Act. 17. 18. nempe quod etiam Gentibus Deus respicientiam dedit ad vitam. 4. Apostolus ipse in eodem capite vers. 17. disertè explicat opulentiam istam, & quorum sit, eorum nempe, qui insiti sunt olea, parti-

participes radicis & pinguedinis eius facti, id est, fideles. 5. Quamvis Apostoli (humano more agentes) quoslibet ex gentibus dicare studebant Evangelij thesauro, ministerium tamē eorum ex consilio divino propriē spectabat, ad sanctos, qui ad corpus Christi pertinebant. Ephes. 4. 12. & promissio eorum propriē fuit, quos Deus ad corpus illud aggregaturus erat. Act. 2. 39. vel aggregasset olim, Heb. 9. 15.

Atqui hæc de celebri isto loco dicta sunt: quem Sociniani & inter illos antesignanus eorum Ostorodius, ut lethalem prædestinationi nostræ, confidenter prædicant & iisdem conatibus quibus Remonstrantes urgent, sicut in Iacobo ad portum Fidei ortho- do. defens. cap. 29. manifesto videre est.

Articulus Tertius,
D E
CAVSA FIDEI.
Thesis tertia hoc mo-
do sonat.

*H*ominem fidem salutarem à seipso non habere, nec vi liberi sui arbitrij: quando- quidem in statu defectio- nis & peccati, nihil boni quod quidem verè sit bo- num, (quale quid est fides salutaris) ex se possit cogitare, velle, aut face- re: sed necessarium esse, eum à Deo, in Christo, per Spiritum ejus Sanctum regni, renovari mente, affectibus, seu voluntate, & omnibus facultatibus, ut aliquid boni possit intelligere, cogitare, velle, & perficere, secundum illud. Job. 15 5. Sine me potestis nihil.

De assertionis hujus veritate, nulla in Collatione movebatur controuersia, neque nunc in questionem vocatur: imò ad mag- nam horum litiarum partem sedandam, hæc una sufficeret thesis, modo sinceram eam Remon-

Remonstrantium confessionem continere constaret, & ex labijs dolosis non prodire. Sed magna subest suspicio, eos non tam ex animo, quàm ex arte dixisse multa, quæ continentur in istoc effato. Diruunt enim alibi, quæ hic edificant : ut ex paucis his inter sese collatis, mihi saltem videtur manifestum.

Istic docent Remonstr.

1. Homines ante regenerationem, esse in statu peccati, & ab omni gratia, & vero bono relictos.

2. Necessarium esse ut homo prius in mente regnatur, & renovetur, quàm boni quidquam intelligere possit.

Alibi.

1. Vitam spiritulem in hominibus animalibus non penitus à mente separari: nec verè ac propriè à voluntate. Collat. pag 298, 299.

2. Quemlibet, modo usu rationis & iudicii polleat, sine ullâ peculiari immediatâ, vel internâ lucis collustratione, intelligere & percipere facillè posse, omnes Scripturæ sensus, qui ad salutem necessarij sunt, sciri, creditu, speratu, vel factu, Episcopius in disp. de perspic. Scripturæ. thes.

1.3.

L 2

3. Regigni

Istic docent Remonstr.

3. Regigni prius hominem in affectibus, quàm boni quidquam desiderare possit.

4. Regigni prius ac renouari voluntate, quàm boni quidquam velle possit.

Alibi.

3. Hominem nondum fidelem & regnitum, pœnitentiam agere, liberationem desiderare, propositum ac tentamen vitæ in melius commutandæ cōcipere, atque elaborare, ita ut quosdam actus notoriè malos vitet, idque magis ex offensionis divinæ, quàm pœnæ metu, quo metu adductus, ut à peccando abstineat, rectè & divinæ voluntati convenienter facit. Idem disp. de Pœnit. th. 1.9. 13.

4. Irreginitos quosdam intellectum & affectus habere vivificatos, ac voluntatem etiam potentem factam, ut innatam volendi ac nolendi facultatem in actum producat : aded ut salutiferam veritatem norint, &

5. Ne-

Hic docent Remonst.

5. Necessarium
esse regni hominē
omnibus facultati-
bus, priusquam boni
aliquid possit facere.

Alibi.

amore ejus inflam-
mati, ad eam ample-
ctendam instigen-
tur. in Collatione,
pag. 300. Auxilium
Dei efficax non pri-
us agere in volunta-
tem, quā voluntas
concurrat ad conver-
sionē sui. Nic. Grev.
pag. 214.

5. Regeneratio-
nem ipsam inchoari
ab opere, quod De-
us ipsum hominem
jubet facere, & quod
cū homo facit,
paulatim reviviscit.
Hominis regenera-
tionem præcedere
opus aliquod bo-
num, nempe mor-
tem suam agnosce-
re, ac deplorare, vel-
le etiam & rogare,
ut ex ea liberetur,
vitam esurire, sitire,
quærere: quod om-
ne & plus etiam à
Christo exigitur in
ijs, quos vivificabit
& regenerabit. Col-
lat. p. 302.

L 3

6. Nihil

Istic docent Remonstr.

6. Nihil boni prærequiri ab homine, ut Deus velit eum regenerare.

7. Hominem in statu defectionis & peccati, penitus mortuum esse, quoad spirituales statum, quia nihil boni cogitare, velle, aut facere potest, ex se, id est, ex principio aliquo innato; aut vi liberi arbitrij.

Alibi,

6. Parvitatem & humilitatem ut conditionem prærequiri à Deo, ad hoc, ut Paulo, potius quàm Caiphæ fidem velit ingenerare. Nichol. Grev. pag. 117. imò resipiscentiā, fidem, & mandatorum etiam præstationem, prærequiri ad hoc, ut particeps quis fiat promissiorum fœderis novi, inter quæ est regeneratio. Episcop. in thes. priv. disp. 3. & 40.

7. In spirituali morte non separari propriè, spiritualia dona ab hominis voluntate, sed eam sic liberam in sese manere, ut excitari possit ad bonum, antè propriè vivificetur, aut ullas novas vires accipiat & loco motivam facultatem eò usque saltem liberam esse, ut multa agat, quæ à Deo ad conversio-

Filii docent Remonst.

Alibi.

conversionem effla-
gantur. Collat. p.

198, 299, 302, 303.

Hæc inter se pugnancia idcirco composui
& comparavi, non ut thesin ipsam veritate
suâ, sed Remonstrantes ejus possessione de-
stitutos esse monstrarem, & sibi met eam ar-
rogasse fide non bonâ.

L. 4. Articulus

Articulus Quartus,
DE
CONVERSIONIS
MODO.

C A P. I.

Status questionis eruitur.

Quarta thesis sic se habet :

Ans Dei gratiam esse initium, progressum, & perfectionem omnis boni, atque adeò quidem, ut ipse homo regeneratus, absque hac praesedancâ, seu adventitiâ, excitante, consequente, & cooperante gratiâ, neque boni quid cogitare, velle, aut facere possit, neque etiam ulli malâ tentationi resistere : adeò quidem, ut omnia bona opera, quae excogitare possumus, Dei gratia in Christo tribuenda sint. Quoad vero modum cooperationis illius gratia illa, non est irresistibilis: de multis enim dicitur, eos Spiritui Sancto resistisse, Act. 7. & alibi

alibi multis locis.

De priore hujus thescoos parte quamvis nonnulla contineat, quæ cum Remonstrantium placitis non possunt reconciliari; quod ex disputatione sequenti liquebit; in præsentia tamen litem nullam intendam. De posteriore controversiam habemus ab illis formatam, his verbis, *An gratia quâ in homine initium, progressus, & perfectio omnium bonarum actionum, uti fidei, conversionis, &c. producit, operetur in eo irresistibiliter, an secus, id est, resistibiliter.*

Hanc autem causam liquidò non possumus intelligere, nisi resistantiæ naturâ prius explicatâ. In istac enim voce, quam ut alienam ab istoc mysterio rejicere solent nostri, Remonstrantes caput ipsum totius controversiæ collocari volunt.

Resistentia verò est pugna seu actio contraria patientis cum agente, quâ agentis actionem pro facultate impedit aut repellit. A philosophis, *reactio, redactio vel actionis reciprocatio* solet appellari. In omni autem reactione, agentium vires exortæ, vel sunt æquales, vel inæquales: si æquales, tum præter pugnam inanem, nihil efficitur: si inæquales, tum vel superat agens & vincit, resistantiam aliquam inveniens, sed imperfectam & incompletam, succumbente tandem, quod repugnabat; vel superat in redagendo patiens, & non tardat solum, sed planè impedit, ac irritum facit conatum agentis: quæ resistantia prævalens est & completa.

Hæc sic in genere dicta, non nihil fortè

obscuritatis habent: sed ad causam præsentem applicata lucem accipient, & scenerantur etiam non poenitendam. Gratia Dei agit in hominem ad conversionem ejus: homo sibi in præsentem statu placens, repugnat, & in contrarium tendit ex propensione carnis: si jam repugnantia hæc æqualium prorsus virium sit, cum exerta gratiæ virtute, tum nec efficitur conversio, nec ut efficiatur exspectari potest: effectio enim semper est ab inæquali superante. Si verò gratiæ virtus excedat, tum quamvis incompleta resistantia fiat à carne, vincitur tamen à gratiâ, quia fortius agit. Sed si repugnantia major sit, & gratiæ operatio minor, aut minus validè agens, tum caro eam superat, vel irritam facit, quæ resistantia prævalens est & completa: & hæc illa resistantia est, cui gratiam Dei obnoxiam esse Remonstrantes defendunt, quum operationem gratiæ resistibilem esse contendunt. Priorem enim, quam incompletam dixi repugnantiam, agnoscunt libenter Nostri. pag. 217. 238. Sed illum sensum alienum esse à thesi profitentur illi disertè, pag. 274. Hanc autem intelligere necesse habent, quoniam hominem dicunt sic *obniti* posse gratiæ, ut illam *impediat & avertat* (pag. 274.) sic verò impedire est planè superare: quod, *nisi res agatur solis rationibus persuasoris, aliud nibil esse* Remonstrantes fatentur (pag. 276.) *quàm aliis vim maiori vi debellare:* & Deum ex opinione suâ fidem producere suasionem solâ, non volunt hic fateri, sed injuriam

injuriā inferri dicunt, ab ijs qui tam iniquē sententiam eorum proponunt (pag. 309.) Si tamen solis rationibus persuaderet homini Deus, ut convertere se vellet, impedimentum oppositum in resistantia, quod averteret & superaret persuasionem illam, illud inquam, impedimentum in eodem saltem genere, majus ac superius esse, non opus est ut ratione probetur, Remonstrantes ipsi id adseverant (pag. 310.) *Fieri (inquiunt) non potest, quin ubi duo de homine ad se alliciendo certant, ut alter altero fortius agat, alioqui enim neuter eum ad se petraheret.* Vt cunque verò se res habet quoad effectiōem aut suasionem gratiæ, si gratia sit propria & directa causa conversionis, quoad initium, progressum, & perfectionem ejus prout thesis hæc præ se ferre videtur, tum vim propriam adfert ad conversionem producendam, & ad effectum cum vi vel virtute causali tendit: neque ipsi resisti propriè potest, nisi per vim aliquam oppositam, quæ fortius agit in contrarium, quàm ad convertendum agit illa. Axioma igitur Remonstrantium thesi è diametro contradicens est, *Gratia operationem tam potentis esse efficaciam in conversione hominis: ut eius actio ab homine non possit superari aut prorsus impediri.* Agnoscunt hoc Remonstrantes ipsi in resp. ad arg. 5. pag. 312.

Vt clarius adhuc fiat, quam resistantiam vel resistibilitatem Remonstrantes defendunt, dicendum est aliquid de actionibus illis, quas Deo in hoc negotio tribuit sicut &
de.

de resistendi potestate, quam homini relinquunt in conversione. Efficientis causæ nomen, illud in genere designat, à quo motus aliquis principiū suum habet: quoniam verò actiones, vel motus quidam Initium suum aliquatenus habent ex occasione oblatâ, & objecto proposito, unâ cum ejus commoditate, quamvis nullum effectum existat, quin causam habeat magis realem ac immediatam. Hinc ortum suum hebet distinctio quædam non vana, causam unam appellans *moralem*, quæ non nisi improprie & metaphoricè causæ nomen sustinet, quia directe ac immediate nullam vim aut virtutem adfert ad producendum illud, quod effici vult, ac intendit, sed ea proponit argumenta, quibus alter uti potest ad promovendam actionem suam propriam, cujus etiam voluntatem ac determinationem expectat, ut ejus virtute optatum effectum sequatur. Hujus moralis causæ actio non aliter exercetur, quàm proponendo, suadendo, consulendo, & præcipiendo. Altera causa, quæ sola proprie sic dici meretur, illud est principium, quod per suam veram ac realem efficiendi vim effectum suum producit. Hæc vel *Physica*, vel quasi *Physica*, vel ex sese efficax, vocari solet in scholis. Ad eandem etiam rationem gratia ipsa distingui potest, ac solet in *moralem*, quæ suadet, ut nos boni aliquid faciamus, & *Physicam*, vel efficacem ex se, quæ ipsa in nobis illud bonum opus efficit. Iam verò certissimum est Remonstrantes (quicquid in contrarium aliquando præ-

præ se ferunt) realem istam gratiæ efficaciam, vel efficientiam, quâ nos eam in voluntatem ad conversionis opus realiter agere credimus, nequaquam admittere, sed in moralisuatione, totum illud collocare, quod facere gratiam dicunt in modum principij, ad eliciendum liberum voluntatis consensum. Sic enim Nicol. Grevinch. (pag. 214.) *auxilium efficax non antecedit efficientiam voluntatis, non ordine quidem causalitatis, nec prius in voluntatem agit aut influit, quàm ipsa voluntas in determinationem sui influit nihil in voluntatem agit: Deus, in viâ ad consensum illum, vel tanquam causa illius.* & pag. 297. *Nihil obstat, quo minus vel sola gratia moralis, homines animales, spirituales reddat. Profert ille ac profitetur palam, id quod Remonstrantes in Collatione prudentius ac tutius putabant aliquatenus obvelare: & ipsis tamen subindicare visum est, quid apud se statuerent, his nempe dicendi schematis, pag. 311. Posset etiam (ut à quibusdam sit) disputari, sic ne hic nobilissimus agendi in homine modus, qui sit suadendo, & essetne conveniens servatis humanæ naturæ proprietatibus, idè quæ essetne omnino eadem actio satis sufficiens, si esset qualis Satana. Nulla esset absurditas si Dei operatio idè diceretur efficax, quia illa pro Dei infinita scientia, circiter illud tempus, ejusmodi hominibus, tali statu, administratur.* & p. 322. *Qui nihil aliud dicunt, quàm trahere esse operationem, quâ à Deo repugnans nostræ voluntas reipsa ita mutatur, ut ex invitæ voluntarios efficiat: putantne se quid plus.*

plus statuisse, quàm gratiam allicientem? non existimamus: nam possunt & inviti voluntarij reddi solo illicio. Nisi fortè inviti & pervicaces manent, qui convertuntur. Quæ verba non obscurè indicant, gratiæ nihil à Remonstrantibus tribui, respectu conversionis, præter moralem suasionem: atque aded efficientem conversionis causam propriam, non esse gratiam Dei: efficientem enim causam distinguunt ipsimet à causa morali, p. 314. *Efficacitas* (inquiunt) *roboris Dei potest statui, aut uti causa fidei nostræ efficiens, quod hic adjicimus: aut ut fundamentum, quo fides nititur, id est, ut paulò post interpretantur, fidem excitans per modum obiecti.* Causam hic efficientem, & moralem suasionem per modum obiecti, distinguendas esse rectè monent. Sed neque summum gradum efficacæ moralis, vocationis gratiæ concedūt Remonstrantes: non illum, quem Suarez ipse Iesuita, summus hostis irresistibilis gratiæ concedendum esse fatetur, De auxil. l. 3. c. 20. s. 11. ubi omnes illos, qui vocantur secundum propositum Dei, maiorem gratiam accipere docet, quàm cæteros, in ratione moralis beneficij & gratuiti boni divini, respectu singularis benevolentiae, ex quâ procedit & infallibilis efficacæ, quam habet, saltem ex administrationis congruitate. Remonstrantes autem infallibilem hanc vocationem non minus rejiciunt, quàm irresistibilem ipsam, in Collat. pag. 277. Imò causam justam dubitandi nobis dederunt, an ullam aliam agnoscant gratiam ad conversionem hominis necessa-

necessariam, præter nudam externam verbi propositionem, quod etiam de quibusdam saltem eorum asseverare tuto licet. Episcopus enim, ut supra monebam, acriter contendit (Disput. de perspic. script. thes. I. 1.) *Posse quemlibet, modo usu rationis polleat, sine ullâ peculiari immediatâ vel internâ lucis collustratione, facillimè intelligere ac percipere omnes Scripturæ sensus, qui ad salutem necessarij sunt, scitu, creditu, speratu, vel factu.* Sensus autem isti, cum in mente percipiuntur, facillimè voluntati monstrantur, voluntas autem à naturâ liberam & inseparabilem facultatem habet (ex eorum sententiâ, Nicol. Grev. p. 199. Collat. p. 198. eligendi quodlibet objectum ab intellectu monstratum. Nihil aliud igitur necessarium esse putant ad conversionem hominis, præter externam verbi propositionem. Hanc esse genuinam Episcopij mentem, liquidissimè apparet ex thesibus ejus privatis, ubi disputationi quadragesimæ sextæ corollarium istud adjungit, *An ulla actio Spiritus immediata in voluntatem aut mentem necessaria sit, aut in Scripturis promittatur, ad hoc, ut quis credere possit verbo extrinsecus proposito? Negativam tuebimur.* Cujus corollarij tamen laus (si quam habeat) non tam Episcopio, quam Fausto Socino debetur: in cujus Catechesi (cap. 6. p. 112.) eadem sententia ipsdem ferè verbis dictatur: *Nonne ad credendum evangelio, Spiritus Sancti interiori dono opus est? Nullo modo: neque enim in Scripturis sacris legimus, cuiquam id conferri donum, nisi credenti.*
Si

Si hoc verò totum illud sit, quod per gratiam conversionis intelligunt, non est cur quis miretur, quòd irresistibilem eam dicendam esse negant: operæ tamen pretium erit audire, quomodo & quatenus operationem gratiæ resistibilem esse tradunt. Præmarium si non unicum prævenientis gratiæ actum in illustratione mentis vel intellectus ponunt: hic autem resistibilitatem nullum volunt habere locum: nam virtute planè irresistibili, scientiam hominibus ingenerari docent, Collat. pag. 275. Secundum vocationis gradum in affectibus apparere tradunt, quos & sensu quodam affici dicunt pulsationis divinæ, & sanari etiam ac renovari, imò novos inspirari, & ad supernaturalium bonorum desiderium accendi. Hoc autem quidquid sit, irresistibiliter etiam effici concedunt (ibid. & Nicol. pag. 292. 300. Iohan. Arnoldi adv. Bogerm. pag. 255. 277.) Quidquid sit, dixi, quoniam vix intelligere possum, quid sibi velint per affectus istos sanatos, reformatos: accensos affectus nullos putabam esse, qui sic restaurari possunt, vel ante, vel sine voluntate; si voluntatem ipsam includant, tum hominis conversionem totam irresistibilem esse fatentur. Nodum istum ut solvere possit Iohannes Arnoldi adversus Bogerm. (pag. 229 255. & 277.) affectus istos in ipsâ voluntate collocari vult, distinctionem adhibens inter eandem voluntatem, secundum modum affectus, & secundum modum libertatis: quâ quid sibi velit; ego quidem non intelligo. Voluntas enim ex natura

naturâ suâ nihil aliud est, quàm affectus seu appetitus rationalis vel intellectualis, & quâ talis est affectus, est etiam libera: qui distinguit igitur inter modum affectus, & modum libertatis in voluntate, perinde mihi facere videtur, ac si ex affectu & ejus modo, duos officeret modos. Subiti sunt quidam voluntatis motus (non nescio) qui à philosophis vocantur *primo-primi*, omnem rationis usum prævertentes: & *secundo-primi*, qui justam antevertunt considerationem: sed isti non sunt affectus illi, quos Remonstrantes intelligunt: & mentis enim illuminationem justam, affectus istos antecedere docent, eosque ordinatâ ratione creare. Neque motus illi transcentes, renovationis & sanationis illius capacia subiecta sunt, quam affectibus istis tribuunt. Explicationem aliquam hujus difficultatis proponere videtur idem Iohannes Arnoldi. pag. 258. 271. & 277. ubi *irresistibilem actionem gratiæ, passivam tantum potentiam animi respicere docet, non etiam activam*: Sed antepositis non satis consentaneè. Si enim intellectionem in mente, affectus in voluntate, irresistibiliter producat, tum actus etiam sic elici facit. Nam intellectionem, desiderium, & excitatos motus qui meras passiones dixerit, is ab omnium hominum communi sensu, abundè satis refutari potest. Quid velint igitur per affectus istos excitatos, renovatos, sanatos, & ad spirituale bonum accensos, absque ullo voluntatis consensu, nec me capere posse fateor, nec ipsos novisse credo. Sed quidquid fuerit,

fuerit, totum illud irresistibili potestate perfectum esse dicunt.

Restat igitur voluntatis consensus merus ac solus, in quo resistibilitas gratiæ locum habere potest. Sed 1. consensus iste actualis non prærequiritur ad hominis regenerationem, si vera sint, ac non verba mera, quæ dant, cum per actus priores, quos irresistibiles esse fatentur, *intellectum & affectus vivificari, voluntatem etiam novis affectionibus imbuï, & novis viribus donari* narrant. Col. lar. pag. 300. Iohan. Arnoldi adv. Bogerm. pag. 257. Sicut enim generatur soboles humana, quum primò vitæ sit particeps, quamvis actus ejus exercere nondum possit, sic regenerari dicendus est ille, ac filius Dei factus, qui spiritualiter vivificatus est in mente & affectibus, ac novas vires, unâ cum affectionibus novis, accepit in voluntate, quamvis actum hunc debitum nondum exercuit, imò regeneriti nomen multo magis meretur, quàm alter ille geniti, quoniam ille ne potest quidem humanas operationes præstare, hic verò Christianas præstandi potentiam habet præsentem. Quid? quod ipsa regenerationis essentia in malorum affectuum: reformatione & bonorum inspiratione consistit, quâ fit ut amore, desiderio, ac reverentiâ feratur animus illius in Deum, cui prius totum figmentum cordis tantummodò ad malum fuit. *Deut. 30. 6. Ier. 32. 39, 40.* aded ut si hæc reformatio & inspiratio fiat ante voluntatis actualem istum consensum, idque irresistible vi, regenerationem ipsam,

ipsam, quoad intimam ejus essentiam ante illum etiam irresistibiliter fieri necesse est. 2. Si voluntatis consensus ad effectum hoc desideretur, quum ille tamen infallibiliter & certò, si non irresistibiliter, sequitur intellectus illuminationem illam, quâ judicium singularis approbationis elicitur circa bonum propositum, indifferens ejus libertas, per antegredientes actus, videtur jam sublata. 3. Consensum istum voluntatis, quamvis ad eum proritandum vel maximè faciunt illa, quæ perigit jam gratiæ in mente & affectibus, ipsum inquam consensum non propriè efficit gratia (secundum Remonstrantium placita) sed expectat ab hominis arbitrio, quod allicit quidem ac invitat ad consentiendum, sed consensum ipsum in ejus liberâ & indifferente potestate relinquet. Sic Ioh. Arnoldi, adv. Bogerm. pag. 263. *Positis omnibus operationibus, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, manet tamen ipsa conversio ita in nostra potestate, ut possimus non converti.* Vbi illud attentè debet observari, cõcomitantem actum gratiæ, quo cum voluntate in opere concurrit, non inter illas operationes numerari, vel ab ipso Arnoldo, quibus ad conversionem efficiendam Deus utitur: hoc enim concussu jam actu posito, non est in hominis potestate, ut possit non converti: nam conversionem ipsam ut præsentem actum supponi. Fallit igitur & ludit idem Arnoldus pag. 274. quum Deum per concursum istum, consensum efficere in voluntate fingit. Fallunt etiam cæteri,

cæteri, cum idem affirmant : concursus enim ad effectum voluntatis, non habet rationem efficiētis causæ vel principij, respectu voluntatis vel ejus influxus in idem effectum. Quum igitur consensus iste, vel conatus ipse voluntatis in consentiendo, non sit proprium effectum gratiæ quandò adest, sic etiam quandò impeditur idem consensus gratiæ, non propriè dici potest resistantiam fieri, aut ejus operatio in istoc defectu resistibilis : resistantia enim propriè est patientis, dum renititur agenti, undè etiam reactio, vel redactio, & reciprocatio actionis vocatur à doctis. Occurrit istis Iohannes Arnoldi adver. Bogerman. pag. 274. & monet resistantiam fieri non agenti soli, sed & intendenti: nec eum solum impediri, qui ne agat, impeditur, sed & cui ita occurritur, ut actionem non sequatur effectus: & gratiam hoc nomine resistibilem dici, quia cum homo vires accepit à gratia ut sese convertat, viribus istis abuti potest, semet non convertendo. Sed 1. non intendenti propriè, sed agenti soli resisti jam ante monstratum est : quod indè etiam liquet, quia diu intenduntur effecta, priusquam ad effectiōnem eorum quidquam agitur, quo toto spatio, non dicuntur impediri, sed tunc demum, cum aliquid agitur, cui aliud obstat. 2. Non intendit Deus absolutè conversionem hominis (ex Remonstran. sententiâ) nisi posito concursu voluntatis ejus, qui prærequiritur, ad hoc ut Deus absolutè velit conversionis effectum. Nicol. Grevinch. p. 177. Conditionalis autem intentio

rentio suspensum quid est ex eventu expectato, ut interim non agat, atque ad id resistentiam propriè non possit pati. 3. Consensus non est proprius & directus effectus actionis gratiæ præcedentis, si verum sit, quod isti dicunt: ejus enim affectione propriâ completâ, consensum in alterius esse potestate docent, ut sequatur, vel sistatur pro arbitrio ejus.

Sedes igitur hujus resistantiæ propriè nullibi comparet in conversionis ullâ parte, quamvis concedatur illa convertendi ratio, quam Remonstrantes defendunt. Quid tamen per phrasin hanc impropriam sibi velint, satis tandem explicatum habemus *Positis* (nempe) *omnibus operationibus gratiæ, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, manet tamen ipsa conversio ita in nostra potestate libera, ut possimus non converti, id est, nosinet ipsos convertere, vel non convertere.* Sunt verba Iohannis Arnoldi adv. Bogerm. pag. 263. 274. ex quibus accuratè, maximè, consideratèque formatis ad explicandam gratiæ resistibilitatem, irresistibiliter sequitur, quod innuebam priùs gratiam non esse propriam & immediatam causam hujus conversionis, nisi quoad potentiam ejus tantum. *Positis* enim omnibus operationibus propriæ ac immediatæ causæ, quæcunque demum fuerit, affectum semper sequi, vel simul potius existere, logica dictat, & lex naturæ.

Quæstiones igitur emergentes ex disquisitione priorè hæ sunt. 1. Verùm vocationis

Quæsti-
ones circa
hunc arti-
culum
quantum
cōtroverſæ

nis gratia, vel operatio Dei tota, quā utitur ad hominem cōvertendum, sit moralis tantum suadendo, proponendo, invitando, &c. an realis etiam, & propriæ efficientiæ? 2. Vtrum nulla sit actio Spiritus immediatè in mentem & voluntatem agens, quā credere nos facit; sed credendorum propositio sola sufficiat ad fidem ingenerandam aut eliciendam? 3. An non idem sit modus operandi, quoad efficaciam gratiæ, in vivificatione intellectus, affectuum & voluntatis; sed intellectus & affectus irresistibiliter, voluntas autem resistibili modo vivicetur? 4. An voluntas renovetur aliquandò secundum modum affectus, ita ut irrogenita prorsus maneat secundum modum libertatis. 5. An vires nullæ voluntati dentur ad conversionem ejus præter mētis illustrationem & affectuum excitationem? 6. An præter mentis illustrationem, & affectuum excitationem, et voluntatis invirationem, nihil faciat gratia per modum principij vel antecederet ad conversionem; sed comitetur tantum voluntatem jam consentientem? 7. An positis omnibus operationibus quibus ad conversionem in hominibus efficiendam Deus utitur, conversio sæpè vel unquam non sequatur? 8. Vbi sequitur conversio, an nec ullā necessitate causæ, nec eventus infallibilitate sequatur ex intentione et actione Dei, sed contingenter tantum et incertò, prout indifferenti hominis voluntati inclinare se libet. De istis quid statuant Remonstrantes, satis ante declaratum est.

CAP. II.

Argumentum primum.

Pag. 279.

SI operatio gratiæ Dei quæ fidem & conversionem in nobis efficit, tanta sit, ut per illam homini detur, & in eo efficiatur, non tantum potentia credendi, sed etiam Fides ipsa in actu, tum omnem repugnantiam superat, & sola conversionem efficit. Sed talem esse gratiæ operationem Scriptura testatur apertè. Phil. 1. 29. & 2. 13. Vobis gratis datum est in Christi negotio in eum crederet. Deus est is qui efficit in vobis velle & perficere pro suo benoplacito. Ergo.

Respondent Remonstr. 1. Et si ipsum resistere aufertur, manere tamen resistibilitatem. Quod perinde est ac si dixissent, omni repugnantia superata, manere tamen illam superabilem, vel resisti actu posse tali efficaciar, quali omnis actualis resistentia tollitur: sed animadvertere debent non dici in argumento, resistentiar actum ad tempus impediri vel cohiberi, quod cum resistendi potentia convenire possit, sed ipsam resistentiam superari, quod non fit, nisi vi et efficaciar resistendi potentiam excedente, sicut ipsi concedunt, pag. 276. major autem vis ubi exercetur, non est resistibilis respectu minoris. Neque propriè dicitur vel superari, vel

vel tolli, resistentia, nisi quoad potentiam penitus renitendi.

2. Obijciunt Remonstr. *argumentum non esse universale* : quoniam non concludit gratiam conversionis esse irresistibilem in ijs, in quibus efficaciter vult agere, sed tantum in ijs, in quibus efficaciter agit, id est, in credentibus. Vbi 1. satis erit illos ad Principia dialecticæ revocasse, undè possunt edoceri, generali axiomati non ita contradici per alterum generale, ut verum à falso dividatur, sed per speciale tantum. Quum igitur thesis eorum generalis fuit, de resistibilitate omnis operationis gratiæ in quibuslibet hominibus respectu conversionis (hunc enim sensum esse enunciationis illius, quàm indefinitè ponunt, non possunt ipsi negare) accommodatissimum certè fuit argumentum opponere, quod specialis contradictionis esset non generalis. 2. Meminisse debent resistibilem in thesi constitui gratiam, quàm in homine initium, progressus, & perfectio omnium bonarum actionum producitur : huiusmodi autem operandi ratio, non convenit propriè nisi fidelibus : rectè igitur & ad mentum illam thesicos, quæ verbis exprimitur, disputabant Nostri, cum in fidelibus instabant contrarium haberi. 3. Ab ipsismet expressè dicitur, pag. 268. considerari hominem in quartâ thesi quàm renatum, id est, fidelem.

3. Notant aliquid ad voculam illam sola, quam in argumento poni non satis probant. Si (inquiunt) significet gratiam esse unicam,

cam, præcipuam, ac supremam fidei causam, verum est, at si velint omnem voluntatis, per gratiam excitata, cooperationem concludere, error est, quia nemo reipsa credit, nisi præcedat credendi voluntas. Ambiguitatem verò dum tollere videntur unam, pluribus eam non debent cumulare. Id autem fecerunt, an de industriâ nec ne, non dicam. 1. In eo quòd gratiam unicam dicunt esse fidei causam, vel ambiguè valdè loquuntur, vel sibi met ipsis apertè contradicunt. Nam & Nicolaus Grevinch. pag. 208. disertis verbis affirmat, *liberum arbitrium esse causam partialem fidei, & gratiam non nisi partialem esse, partialitate scilicet causandi*. Et hoc ipso in loco, ubi gratiam causam unicam dicunt, addunt statim præcipuam, ac supremam, satis clarè subindicantes, aliam esse fidei causam præter Dei gratiam, quamvis minis fortè principalem. 2. Causa dicitur præcipua, vel secundùm gradum ipsius (ut loquuntur) causalitatis, vel aliâ aliquâ ratione: si priori modo, qui maximè proprius est, intelligi velint, quum dicunt gratiam esse fidei præcipuam causam, sibi met etiam in eo contradicere videntur, quòd gratiam ab arbitrio determinari (dicunt) ad actum, agere voluntatem, quum in ipsam nihil agit gratia. Nec aliud, quicquam agere per modum principij ad voluntatis actum, quàm quòd removet impedimenta, & allicit agendum. Nic. Grev. p 206. 204. 300 nam causa determinans aliâ nullam ab ipsâ virtutem communicatam habens, & agens propriè, ad instigationem

M

alterius

alterius moralem principalior dici debet causa, quàm alliciens illa, quæcunque demum fuerit. 3. Voluntatis excitatio, de quâ loquuntur, vel est externa sola pulsatio, vel est interna quædam vivificatio: si priorem intelligant, tum cooperatio voluntatis ad proximè sequentem actum, id est, ad ingenerationem spiritualis vitæ, excludi potest, sine ullo errore: si etiam posteriorem, tum actionis illius terminum proximum & immediatum (vitam) ante voluntatis cooperationem qui existere dicit, quid errat ille, ego non video. Imo in ipsâ cooperatione voluntatis ad actum conversionis, si quis gratiam solam & adæquatam causam esse dicat, cur homo convertatur, quia tota ratio hujus efficacix vel actus, qua talis, quamvis non quæ actus, à gratiâ solâ dependet ac fluit, is non errabit, nisi Christo duce, *Iohan. 15. 5. Sine me nihil, ergo à me totum, facitis.* 4. Illud ultimum autem est omnium tortuosissimum, *Nemo re ipsa credit, nisi præcedat credendi voluntas* Voluntas enim credendi est ipsum credere: atque adeò quomodo alterum præcedat non liquet: nisi fortè per voluntatem credendi, influxum intelligant arbitrij distinctum ab ejus termino, quo sensu discere possunt, non minore cum ratione, voluntatem credendi, & concui sum divinum, & intentionem ejus absolutâ præcedere, influxum enim illam conditionem prærequisitam esse tradunt, ut Deus concurrat, vel absolute concurrere velit, ad actum fidei inesse determinato. Nicol. Grevinc. p. 117. 214.

4. Loca producta nihil ad rem facere dicunt, quia de operatione agunt sola, non de operandi modo, qui solus in questionem vocatur. Sed 1. operatio & operandi modus, in quibusdam tam arctè connectuntur, ut qui de alterutro agit, necesse habet utrumque notare. 2. Tertiam & quartam thesin in isto rescripto conjungi norunt, operationem idcirco cum operandi modo conjungi, non est cur mirentur. 3. Modus etiam hujus operationis sub titulo *doni gratuiti, secundum beneplacitum Dei* communicati, manifestò satis declaratur.

5. Ad Philipp 1. 29. Mentionem fieri con- Phil. 1. 29.
tendunt actualis fidei, quam tamen negant produci, nisi humanà voluntate ad credendum præventa. Quod ego responsum valere sinam, quantum valere potest: vel enim nullam vim habet, vel eam, quam ego non possum capere. Quid enim prohibet hæc efficax voluntatis præventio, quo minùs ipsa actualis fides, quæ tam certò sequitur, sit proprium & purum Dei donum?

6. Donum illud alterum, pro Christo patienti irresistibile non esse pro confesso assumunt, quoniam Christo abnegando poterant Philippenses afflictiones evadere. Eandem autem rationem utriusque donationis esse, locutionis convenientiam indicare. Eandem quidem esse rationem utrinque non invitus concedo: donum enim quoad rem ipsam non varium est, sed unum idemque, neque magis differt, donum quo credimus, & donum quo patimur, quàm fides vera, & fides constans, vel

fortis. Dignationis quidem nonnulla sit accessio per tolerantiam crucis: sed nihilo major, quàm ad gratiam accedit per ejus fructum & testimonium. Neq; verum tamen est illud, quod pro certo habent, *Philippenses potuisse has afflictiones evadere Christum abnegando*. Fieri enim non potuit, ut Christum penitus abnegarent illi, quorum perpeffionibus Evangelium Deus illustrari voluit; nec si aliquatenus abnegarent afflictiones, idcirco declinarent: fateatur enim ipsimet, pag. 99. fideles ad crucem prædestinatos esse. Ut non declinarent autem propter terrorem, eodem argumento persuadet hic Apostolus, quo utitur ad Rom. 8. 28. *Quoniam omnia in bonum cooperantur ijs qui Deum diligunt, vel in Deum credunt: idque ex Dei gratuita & constanti donatione*. Quum igitur donatio hæc propriè non aliò refertur, quàm ad præcedentem gratiam, & consequentem eventum, optimè monet Apostolus, ut gratiam illam excitare vellent in se, & intrepidi expectent optatum eventum.

Phil. 2. 13.

7. Ad Philipp. 2. 13. duo respondent. 1. *Velle efficere, & irresistibiliter efficere pugnancia esse*. 2. *Nec perficere effici absque nostra voluntate*. Quorum prius manifestò falsum est. Deus enim efficit, ut voluntas appetat bonum in genere, seu verum, seu apparens, quod tamen tam necessario vult, ut non possit non velle. Efficit ut Christus jam velit Dei gloriam, & Ecclesie salutem, ita ut non possit eam non velle. Alterum igitur ut ex priore pendens, nullo nititur fundamento:

nec

nec ut verba sonant, quidquam cōtinet cum nostra sententia vel argumento pugnans.

8. Si ipsum perficere, irresistibiliter detur, tum non majorem fore (dicunt) cooperationem hominis in progressu, quàm initio conversionis. Cujus consequentiæ nullam vim esse, vel inde liquere potest, quòd mentem irresistibiliter semper illuminari docent ipsi plus tamen hominem ad scientiam sibi comparandam in progressu cooperari palam est, quam in initio illuminationis primæ.

9. Si Philipenses irresistibili gratiâ sustentabantur, tum nullum usum timoris & tremoris fuisse ipsis affirmant. Sed 1. timor ac tremor non magis cum irresistibilitate causæ pugnat, quàm cum eventus infallibilitate notæ: cum hac autem optimè consistere posse, per exemplum Christi videmus, qui victoriæ certissimus, metu tamen vehementer affectus fuit, Heb. 1. 7. 2. Per timorem ac tremorem incerta dubitatio non debet intelligi (ad eam enim non solet Apostolus fideles exhortari) sed humilitas, reverentia, & sollicita cura, quæ optimè consistere potest ac solet cum Dei certissimâ prædefinitione & efficacissimâ etiam procuratione salutis, vel eo ipso nomine, quòd signum, testimonium, ac medium est efficacis illius procurationis actu jam operantis. 3. Timore potest quis affici, dum vires proprias perpendit, & fiduciâ tamen summâ, dum omnipotentiam contemplatur & promissionem divinam. 4. Efficientiæ divinæ modus non est adæquata regula nostrarum, vel actionum, vel

affectionum, secundum quam dirigi debent à nobis, sed voluntas Dei revelata. Perperam igitur & imperitè faciunt, qui præcepta Dei negligentes, ad operationes ejus, nobis maximam partem incognitas exigere volunt affectus & officia hominum.

CAP. III.

Argumentum secundum.

Pag. 281.

Gratiam Dei ita efficit ut operari in hominis conversione, ut homo per eam certò convertatur.

SI per operationem gratia Dei, re ipsâ, & efficaciter, cor circumcidatur, homo convertatur, novum cor, oculi, & aures donentur, efficiatur ut in præceptis Dei ambulemus, leges Dei hominum cordibus indantur, ac inscribantur, cor ipsum aperiatur ad fidem attentionem: tum in iis qui illam accipiunt omnem repugnantiam tandem aufert, & non solam potentiam credendi, sed & fidem ipsam efficit. Sed prius verum, Deut. 30. 6. Jer. 31. 18. Deut. 29. 4. Ezech. 36. 16, 27. Jerem. 24. 7. Jerem. 31. 33. Act. 16. 14. Ergo & ostentius.

Hujus argumenti conclusionem ineptam, & præmissas invalidas esse Remonstr. contendunt. De conclusione unicum tantum adferunt, præter ea quæ in argumento prioribus sunt examinata: idque nullius omnino momenti. Fatentur (scilicet) gratiam omnem repugnantiam tollere & fidem re ipsâ efficere,

efficere, in ijs omnibus, qui illam accipiunt, sed metuent ne aliud quid his verbis intelligatur, gratiam scil. hoc efficere in omnibus quibus offertur, sive accipiat, sive non: aut saltem hanc gratiam ab omnibus quibus offertur accipi, & sic fidem efficaciter officere. 1. Ad concessionem quod attinet sincera non est, sed ficta quædam elusio, nonnullam forsan æquivocationem continens, sed quæ vix mereatur examen. Res ipsa patet eos nempe docere, gratiam sæpè recipi in intellectu, in affectibus, in ipsa voluntate, secundum modum affectus, (sicut supra monstravi) adeo ut hæcenus vivificentur facultates istæ: imò quidquid illud est gratiæ, quod tantum recipitur, id multis adesse (irresistibiliter enim hoc totum imprimi dicit Ioh. Arnoldi advers. Bogerm. pag. 58.) in quibus fidem non elicit, aut efficaciter operatur. Nam post receptionem illam, in manu vel potestate hominis relinqui dicunt, utrum converti velit, nec ne. 2. Meticulosum illud insomnium est, quod verentur ne Nostri velint conversionem & fidem, per gratiam effici, sive accipiat illa, sive non accipiat. Quod non accipitur ab homine, non potest in homine manere & operari. 3. Quum aliter interpretantur sententiam. Nostorum, Gratiam scilicet ab omnibus quibus offertur accipi, faciunt id etiam sine ullo fundamento: nisi tunc solum hanc gratiam offerri putent, quum sufficienter illustravit, mentem, affectiones bonas inspiravit & voluntati novas contulit vires. In ijs enim omnibus, quibus

hunc in modum offertur gratia, efficaciam etiam habere eam credimus; quâ fidem veram producit: sed non in omnibus ijs, quibus à longè quasi droponi solet.

De testimonijs quibus nitebantur argumenti nervi, fusiùs & particulariùs agunt Remonstr. quàm respondentium partes requirunt. Quorum vestigia sequi necessarium est: non ut singulis exceptionibus immorer, sed ut eas ex viâ depellam quasi levi brachio, & ad sequentia festinem.

1.
Deut. 30. 6.

Deut. 30. 6. *Circumcidet Iehovah Deus tuus, animam tuam & animam seminis tui, ad diligendum Iehovam Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, ut vivas.* Respondent Remonstr. Promitti quidem hoc in loco efficacem circumcisionem, sed non quæ produceretur vi irresistibili: Quo sensu irresistibilis hæc vis dicenda sit, id suprà monebam: quatenus nempe certam & insuperabilem efficaciam hæc vox designat, non quatenus connotat vim aliquam cum libertate pugnantem. Rationes hinc perpendendæ sunt, quibus talem oppugnant. 1. Adijcitur conditio conversionis, vers. 2. exigitur ab homine, vers. 8. 10. additis promissionibus & minis. vers. 17. 19. quæ omnia pugnant cum irresistibili vi. Quæ ipsa defensio olim Pelagianorum fuit, quæ conferuntur sunt in Dei potestate, quæ exiguntur in nostra. Respondeo. 1. hæc duo nihil omnino inter se pugnant, ut conditio postuletur ab eo, cui fides est ingeneranda, & fides tamen irresistibili modo ingeneretur. Robustissimâ manu & brachio

brachio extenso, id est, irresistibili vi deduxit Deus eundem hunc populum Israël ex Ægypto, & ex terrâ Aquilonis: exigebantur tamen ab ijs cum aliæ conditiones multæ, qualis erat aspersio sanguinis in superliminari, ac postibus ædium, *Exod. 12. 23.* profectio cum firmâ spe, vel expectatione salutis, *Exod. 14. 13, 15.* tum ipsa etiam conversio per preces expressa, *Jerem. 29. 12, 13, 14. 2.* Notitia credendorum, unâ cum affectione sequente, irresistibili vi communicatur hominibus, ex ipsorum Remonstr. sententiâ. Collat. pag. 273. hujus tamen conditionem præviam, ex quâ lege ordinariâ penderet, dicunt esse, *auditum verbi, qui pendet etiam à libero arbitrio, in cuius potestate est audiendo acquirere, vel non acquirere, eam notitiam.* Sunt verba Nicolai Grevinchovij, pag. 198. Irresistibilitas igitur efficienciæ, cum conditionis præscriptione, Remonstrantium ipsorum iudicio nullo modo pugnat. 2. *Scriptura* (dicunt) *alibi jubet hominem facere, quod ipse Deus hic se facturum promittit.* Resp. 1. Iussio hæc aliquando legalis est, ostendens quid facere nobis incumbit, ut ad auxilium Christi humiliter confugamus: aliquando evangelica ostendens quid, & quo medio, Deus nobis daturus est id, quod jubet. 2. Iubet etiam Scriptura ut habeamus intellectum: ubi dicitur, *nolite esse sicut equus & mulus, ubi non est intellectus:* ut Augustinus rectè observat *Epistol. 95.* intellectum tamen irresistibiliter illuminari, Remonstrant. non negant. Collat.

pag. 373. 3. Huiusmodi promissiones & iussiones inter se collatz, satis ostendunt Deum potenter efficere in nobis conditiones illas, quas à nobis exigit, illà solà cooperati-
one nostrà intercedente, quà acti agimus, & facultatem à gratia nobis ingeneratam, per gratiam etià exercemus. 3. *Medium* (affirmant) *huius circumcisionis est verbum Dei*: Heb. 4. 12. Act. 2. 34, 37. Cui potest homo resistere. Resp. Verbum esse huius operis instrumentum, quamvis loca producta non ostendunt, ego quidem non nego: sed. 1. verbum non est instrumentum ex sese sufficiens sine Spiritu comitante: litera namque, vel ipseus evangelij si spiritu destitueretur, non prodesset: Paulus & Apollo nihil sunt, sed verbum cum Spiritu. 2. Verbum etià est medium illuminationis, quam tamen effici concedunt irresistibili virtute, ut scipulis memoravi. 3. Verbo quò instrumentum est divinæ voluntatis, coordinatum ad hoc vel illud efficiendum, non magis resistere potest homo, quàm efficacissimæ Dei voluntati: sic enim id effectum semper dat ad quod missum est, *Isai. 55. 11.* 4. Probandum esse dicunt per (cor) hanc voluntatem intelligi, quod Calvinus affectus carnis designare putat, & circumcisionem hanc primam hominis conversionem notare. Resp. 1. Per affectus carnis, nihil aliud intelligit Calvinus, quàm voluntatis corruptam dispositionem, quàm Deus se amoturum esse promittit. 2. Si affectus intelligantur à liberà voluntate distincti, tum tota summa legis observari potest, sine libero

libero voluntatis actu : hæc enim circumcisio cordis est ad dilectionem Dei *ex toto corde & tota animâ*, quæ legis divinæ pars est principalis. 3. Imò vitam nobis adipisci licet sine libero voluntatis actu : hic enim finis & fructus est hujus circumcisionis & dilectionis, *ut vivas*. 4. De conversionis momento, utrum primum aut secundum hæc propriè spectetur, non opus est ut contendamus : si enim ad progressum irresistibilis vis requiratur, tum ad initium multò magis. 5. Conjectant Remonst. *circumcisionis modum in istoc argumento spectari*, de quo post aliena quædam respondent. *Collationem circumcisionis spiritua lis non esse in modo, sed in re ipsâ, quæ est præputij amotio*. Benè est, amotio præputi est amotio impedimentorum omnium, hæc autem irresistibili vi removeri concedunt Remonst. ipsi, Collat. pag. 273. Nicol pag. 292. 300. Circumcisionem igitur hanc, eadem peragi vi, non possunt ullâ cum specie negare.

Secundum testimonium ex *Ier. 31. 18.* peti tum fuit, *Converte me, ut convertar*. Hoc autem nihil ad rem facere contendunt. Et quare nihil? 1. *Quia illic nihil est mentionis de irresistibili*. Quasi de voce jam quæreretur, & non de re. Si positis omnibus actionibus, quibus Deus utitur in nobis ad conversionem in nobis efficiendam, non maneat in hominis potestate, utrum velit converti nec ne, tum irresistibilis est conversio, teste Iohanne Arnoldi advers. Bogerman, pag. 265. 274. Sed posito hoc, quod Deus hominem propriè

proprie convertat, non manet postea in hominibus potestate, utrum velit converti nec ne: ergo si verum sit, quod Deo tribuitur à Prophetâ, cum scilicet hominem proprie convertere, tum ista conversio est irresistibilis. 9. Quia (*converte me*) potest idem esse, quod *castiga me, vel corripe me*, quasi diceret, sicut Ephraimum *castigasti Domine, castiga item & me, & quantumvis sum aliquatenus castigatus, perge me castigare, &c.* Ego verò nec idem esse, nec posse esse, probabo. 1. Quia nullum exemplum datur in totâ Scriptura, quamvis huius vocabuli perfrequens habetur usus, ubi non *convertere* notat castigationem. 2. Quia contrarium proprius non raro designat, vel saltem includit. *Psal. 80. 4. 8. 10. & 85. 5.* liberationem scilicet à gravibus pressuris. 3. Nullum locum ostendere possunt, ubi vel præceptum vel exemplum datur, afflictiones à Deo tam directe petendi. 4. Si aliàs locus esset huiusmodi petitioni, non opus tamen fuit, ut fornacem ardentiorē optarent, aut oleum addi camino, tum cum adeò magnus fuit angustie dies, ut nullus ei par esset. *cap. 30. 7.* cum exclamare cogebantur propter mortiferam *confractiōem & ægetrimam percussione doloris*, *vers. 12. 19.* quum denique in Ramâ audita fuit vox lamenti, & fletus multi amarissimi. *cap. 31. 15.* 5. Ineptissime palliant suam glossam per distinctionem fictam inter Ecclesiam convertendam, & Ephraimum: promissiones enim quæ in illâ prophetiâ continentur, ad illum cœtum pertinent, qui

Ephraimi

Ephraimi nomine significatur : sic vers. 6. Dies est futurus, quo clamabunt custodes in monte Ephraimi : Filium charus est Ephraim, vers. 20. Neque sine manifestâ vi, castigatio & conversio, vers. 18. divelli possunt inter se, aut ad varia subjecta referri. 3. Nihil etiam ad rem hunc locum facere dicunt, quia non sit sermo, de prima conversione, nam conversus erat. Quo nomine tamen vel maxime facit ad rem. Nam, 1. Quæstio instituitur non de initio tantum conversionis, sed & de ejus progressu ac perfectione. 2. Ex iisdem principiis & causis pendet omnis vera conversio. 3. Si quid sit discriminis, tum absolute magis à Deo pendet conversio illa tota, quæ primò efficitur, quàm ejus insequens renovatio : si hæc igitur tam efficaciter à Deo fiat, tum multò magis illa. 4. Quavis nomine populi conversus erat. Prophetæ, in populo tamen multos fuisse verisimile est, qui primam conversionem nondum adepti fuerunt. 5. Si verum sit quod Remonstran. docent pag. 302. mortuum hominem rogare ut ex morte liberetur, tum ratio illa nulla est, quam hîc insinuant, orabat, ergo conversus fuit.

Tertium testimonium est Deut. 29. Non dedit vobis Jehovah mentem ad cognoscendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum, usque in diem hunc. Multa hîc regerunt Remonstran. sed quæ parum juvant. 1. Non agit hic locus de dando, sed de non dando. Quasi dicerent non affirmative, sed negative, donatio gratiæ hîc explicatur à Mose.

Mose. Hoc tamen satis est, si rem ipsam quoquo modo descriptam habemus : imò non nihil hoc pacto munitum magis videtur argumentum, ex hoc loco petitum, quod aliquibus docet hoc donum non esse communicatum. Si enim fuisset in textu *dedit vobis Jehova mentem, &c.* reposuissent statim Remonst. *dedit revera huic populo, sed non huic soli : eadem enim gratia est omnium communis.* 2. Conjectant rationis vim in eo poni non dedit, ergo si dedisset, irresistibiliter id fecisset. Ponitur autem in eo, si Deus non dederat ijs mentem adhuc, quum omnibus medijs resistibilibus usus fuerat adversus eos, quibus talis mens ingenerari debet, & nihil restabat, nisi ut ipsa resistantia tolleretur divinâ potentia, tum donatio efficax omnem resistantiam superat. Sed prius verum. Ergo. Valet etiam adversus Remonstrantium sententiam, hoc modo : adfuit huic populo verbum, unâ cum signis multis & magnis, nec mentem tamen, nec oculos, nec aures donatas habebant : ergo per ista media non illustratur mens irresistibiliter, quod illi docent. p. 273. Ergo etiam sufficiens gratia non semper ad est, ne ijs quidem omnibus, qui verbum habent sibi prædicatum. Sed audiamus quid conjectura sua respondent. Non sequitur (inquiunt) quoniam antecedens agit de pœnâ, consequens autem de gratiâ : neq; sequitur gratiam esse irresistibilem, quia pœna est irresistibilis. Quicquid verò sit de pœnæ gratiæque collatione generali, in ista certè specie, de quâ jam agitur, consequentiam istius-

istiusmodi firmam esse necesse est, nisi Deum potentius ad infidelitatem egisse dicent in hoc populo, quàm ad fidem, aut ipsi antea non æquè liberum fuisse gratiam accipere, cum respuebant, ac liberum fuit eandem respicere postea, quum eam ad salutem recipiebant. 3. Nihil solidè ex hoc loco inferri posset (contendunt) nisi dictum fuisset, non tantum Deum non dedisse ipsis hanc mentem, sed & noluisse dare: sed Deus voluit, & stetit per eorum contumaciam, quò minus illis eam dederit. Stetit fateor per eorum contumaciam, quò minus eam illis non dederit: sed non dicent ipsi spero, Deum eodem modo & gradu, contumacibus illis tunc temporis voluisse donum illud, quo voluit ipsi postea quibus contumaciàm illam per circumcisionem cordis tollebat. Vtunque se habuit voluntas divinà, firmum tamen est argumentum, quòd non ab internà Dei voluntate desumitur, sed ab externà ejus operatione, sicut antè monstravi. 4. Rationem, cur Deus hanc mentem illis non dederat, pueritiam eorum fuisse dicunt, iudicio D. Juny. De ratione vel causa facti non queritur nunc, sed de ipso facto, ejusque modo. Quoniam tamen Iunium appellant, ad Iunium ibimus. & ab eo petemus, hujus tam loci, quàm argumenti, doctissimam explicationem, Sic veid D. Iunius; Communicatio beneficiorum Dei duobus modis fit hominibus: foris in sensu, & intus in conscientia, qui sensus est internum animi. In sensu beneficia Dei Israelitis perciperunt: in conscientia, quam internum ani-

ui sensum appellant alij, minimè perceperunt
 salutariter. Ratio est duplex, una interna, quia
 homines, per se, non habent cor ad intelli-
 gendum, oculos ad videndum, & aures ad
 audiendum: sed excordes, cæci, & surdi
 sunt vitiositate naturati suâ: altera causa
 non efficiens propriè, sed potius (ut ita dicam)
 deficiens, & form adueniens, est, quodd Deus
 non dat cor, oculos, & aures, nisi quibus, &
 quando vult, ad ampliorem demonstrationem
 suâ beneficentia. Hæc D. Iunius. 5. Reddunt
 ultimò, Concessis omnibus antecedentibus, ni-
 hil tamen inferri posse de fide actuali, quia sunt
 qui habent oculos ad videndum, & aures ad
 audiendum, qui nec vident tamen, nec audi-
 unt, id est, non credunt, Ezech. 12. 1. Si
 verò par pari componere vellent, exem-
 plum vel testimonium aliquod adferre do-
 buissent, ubi quidam non solum oculos
 & aures ad videndum & audiendum, sed
 & mentem etiam, vel cor, ad cognoscen-
 dum habuisse dicuntur, & hæc omnia spe-
 ciali Dei dono & gratiâ communicata, qui
 minimè tamen crederent. Hoc si fecissent,
 tum paritatem & vim aliquam esse in
 hac ratione, ego quidem inficias non
 irem. Sed quàm umbratilis & manca sit
 hæc obiectio, quæ paritate vel potius
 identitate rerum quum nititur solâ, nec
 mentis vel cordis mentionem ullam faciat,
 nec ullius doni per gratiam communica-
 ti? Dicam quod res est, non defuit ijs vo-
 luntas aut etiam industria, quâ magis ido-
 neum testimonium adducere studebant,
 sed

sed locus defuit, & adhuc frustra quæretur
ubi Deus ex gratia donasse cuiquam legitur
cor ad cognoscendum, oculos ad videndū,
& aures ad audiendum, & qui ipso facto non
factus est fidelis. Quibus dedit mentem ut cog-
noscant verum illum, & sunt in vero illo. 1. Iob. 5.
20. Qui gratie collyrio inunctos habent oculos,
illi vident. Apoc. 3. 18. Qui aures habent per
gratiam perfores, & respondet illico, ecce veni-
mus. Psal. 40. 7, 8.

Quartū testimoniū est, Eze. 36. 26, 27. Dabo
vobis cor novū, & spiritum novum ponā in me-
dio vestri, & amovēs cor lapideū ē carne vestrā
indā vobis cor carneum: & spiritum meum ponā
in medio vestrum, quo faciā ut in statutis meis
ambuletis, & iura mea observetis, facientes ea.
Resp. Remon. Locutiones esse figuratas, ex
quibus nihil potest argui, nisi sensu genuino
monstrata. Quasi ex locutionibus proprijs
nihil argui posset, sensu genuino non mon-
strato: Hæ tamen locutiones non sunt om-
nes inusitatæ figuræ: miscentur etiam vel
adstruuntur tam propriæ phrasæ quam us-
quam habet Script. ad idem spectantes ar-
gumentū. 1. Dicit hic fatentur Deum tā effi-
caciter velle operari, ut ipsa obediētia sequatur:
sed, an irresistibiliter hoc fiat, non dicit. De vo-
ce non disputatur, si tamen tam efficaciter
Deus operetur, ut vi illius efficaciz conver-
sio & obediētia certō & infallibiliter sequa-
tur, (quod hic Remonstr. concedere viden-
tur quamvis alijs pernegent) hic litis huius
operatus finis erit. 3. Non sequi (dicunt) amo-
tionem lapidei & donationem carni cordis
irresist.

4.
Eze. 36.
26.

irresistibiliter fieri, quamvis illam amotionem
 & donationem ambulatio in Dei præceptis ir-
 resistibiliter sequeretur. Imò verò sequitur
 hoc vel maximè: annon major erit hominis
 cooperatio in progressu, quàm initio conversio-
 nis erit? proculdubio, sunt ipsissima Remon-
 str. verba, in responsione ad argumentum
 præcedens. pag. 180. Si igitur in ambula-
 tione vel externâ sanctificatione, conver-
 sionis progressus est, operatio gratiæ sit irre-
 sistibilis, tum internam Spiritus communi-
 cationem, quæ initium operis cõstituit irre-
 sistibiliter etiam fieri, si benè sibi consent,
 non possunt certè negare. 4. Observant
 Deum alibi nobis idem jubere facere, quod hic
 promittit se facturum, atq; aded irresistibilita-
 tem his phrasibus non denotari. De iussionibus
 istiusmodi divinis jam ante responsum est.
 Illud unum hic repetam, jubere nobis etiam
 Deum ut intellectum habeamus spirituales
 & affectus accensos ad spiritualia bona: hæc
 tamen à Deo irresistibili modo nobis inspi-
 rari docent ipsi Remonstr. 5. Promissiones hæc
 non absolute, sed cum cõditione factas affirmât,
 ex Ezech. 11. 18, 19, 20, 21. ac proinde non irre-
 sistibiliter hæc effici: nec primum gratiæ præ-
 venientis initium hic promitti, sed abundanti-
 vè gratiæ ampliatiõem, & efficacem in illâ pro-
 gressum. 1. Conditionem promissionibus istis
 annecti, non negant Nostri, sed ex condi-
 tiõne propriè dictâ (quâ aliquid confertur
 in casum dubium & incertum eventum a-
 lienæ voluntatis, & quæ præstata movet
 voluntatem iudicis ad præmium, secundum de-

descriptionem Nicola. Grevinchovij, pag. 34.) ex tali inquam conditione, si penderent promissiones Dei, actum esset de nostra salute, ilicet periremus. Non hoc, sed contrarium prorsus docetur verbis illius prophetiz, cap. 11. vers. 18, 19, &c. *Quumque venerint illuc, amovebunt omnes res detestabiles ejus, & omnes res abominandas ejus ab ea: Nam indam ipsis cor novum, & spiritum novum dabo in medio vestri: amovens inquam cor lapideum à carne eorum, indam eis cor carneum, &c.* Spiritus promittitur ijs, qui amoveant amovenda, sed non quia hoc fecerunt ante, sed ut vi spiritus inditi faciant: addè ut amotio illa sit conditio consequens, non antecedens, quæ ipsa quoque in hoc loco promittitur potius, quàm postulatur. Tres enim ibi sunt promissiones, vel tria potius membra promissionis ejusdem, ut rectè observat D. Iunius. Primum est *resipiscenzia*, vers. 18. secundum *fidei*, vers. 19. & tertium *sanctificationis* per fidem ex fœdere, vers. 20. 2. Vnde etiam liquidissimè patet initium ipsum efficacitatis gratiæ promitti, non ampliacionem solam & progressum ejus. Nam 1. hæc promissio rationem, causam, & fundamentum continet, eorum omnium, quæ ab homine postulantur. 2. Continet remotionem impedimentorum illorum, quæ, dum adsunt, initium ipsum actionum bonarum excludunt. 3. Continet etiam primum principium omnis boni, id est, Spiritum illum vitæ qui non perficit solum, sed & incipit in nobis opus omne bonum.

num 6. Notandum (addunt) hanc promissionem non fieri singularibus quibuscumque hominibus, sed toti populo: aliud autem esse ita rem moderari, ut semper sint aliqui fideles, quod ille efficit irresistibiliter, aliud hunc vel illum irresistibiliter convertere. 1. Toti populo has promissiones fieri concedimus, non tamen simpliciter toti genti Iudaicæ: non enim omnes qui sunt ex patre Israel sunt Israel, Ro. 9. 6. Nec totus Israel hæc bona promissa assequutus est, Rom. 11. 7. Sed illi populo sunt factæ, Quem Deus præcognovit, Rom. 11. 2. id est, electis, qui eas etiam assequuti sunt, vers. 7. 2. Huic toti promittitur fides, &c. non tanquam universali & abstractæ ideæ, nec ut integrali vel aggregativo toti, respectu totalis partium coagmentationis, sed respectu essentiae illius, quæ prius inest membris, quam toti communicari possit: atque ad eod prius ad membra singularia spectat, quam ad totum populi cœtum. 3. Negant alibi Remonstr. promissionem ullam absolutam existare: cuius vi efficitur, ut ecclesia vel irresistibiliter vel infallibiliter per conversionem colligatur, aut etiam collecta persistat ad finem. 4. Sibi met videntur aperte contradicere, quum Deum sic rebus irresistibiliter moderari dicunt, ut semper sint aliqui fideles. Si hoc enim ita sit, tum aliqui saltem fideles irresistibiliter convertuntur. Sed ne nesciat hoc Lector, longè aliud est, quod his verbis intelligunt, Dei scilicet providentiam, nullam istis rebus inferre necessitatem: sed per vim irresistibilem, sic hominibus omnibus eum prospicere,

spicere, ut credere possint si velint, volentibus igitur aliquibus, irresistibiliter propterea Deū efficere dicūt, ut aliqui sint fideles. Quā Deo dignæ & scripturis cōsentaneæ, sint argutæ istæ tam versutiloquæ, hoc pios & doctos non potest latere. 7. *Conjiciunt argumentum hoc eo fundamento niti, quod cum cor hominis ante regenerationem sit lapideum, non potest cooperari, nisi prius à Deo emollitum, quasi hoc esset, quod Deus hic per promissionem de corde lapideo amovendo, & de corde carneo dando, sibi vult. Eas autem qui sic existimant, errare pronunciant. Ego verò miror, quā in parte hic tantus error lateret, utrum in ipso dogmate, quod verbis illis continetur, an in ejus deductione ex his verbis Prophetæ: Si in ipso dogmate vel sententiā collocent, tunc magis miror, quo modo semetipsos eodem errore defendent Rem. qui in art. 3. necessarium esse docent, hominem à Deo regigni, ut aliquid boni possit intelligere, cogitare, velle. Hæc namque cooperatio vel boni aliquid est, vel ego certe nescio, quid homo faciat boni. Si in hujus loci ad sententiam illam applicatione, tam gravem errorem admitti velint, tum non sex illos, quos adversarios habebant in collatione, sed omnes & singulos confessionis nostræ Theologos ejusdem erroris accusant: omnes inquam ad unum, ne Arminium quidem excipio, qui in Disp. publ. de libero arbitrio th. 9. & 12. in eandem sententiam hunc locum allegat. Causa tamen est perpendenda, quam accusationis hujus dicunt.*

I. Ob

1. Observant Christum etiam conferri lapidi angulari, & quærent an quadrent omnia lapidis angularis in Christum? Resp. autem ipsimet, an non omnia & singula quæ ad perfectionem virtutis pertinent in lapide angulari (hæc enim qualitas est in illa comparisonem) etiam eniñter quadrant in Christum: si hoc negare non possint, tunc imperfectionem, & ineptitudinem ullam, quam durus lapis habet ad actus ductilis & flexibilis rei, ab homine irrogenito alienam esse, quoad spiritualement & veram obedientiam, illud saltem exemplum neutiquam ostendit. 2. Hanc verò conclusionem (ut lapis nihil sui ad emolitionem potest conferre, sic homo irrogenitus nihil conferre potest ad regenerationem) hanc, inquam conclusionem non posse consistere dicunt. Si verò hæc sententia non consistat, ubi miror consistet Remonstran. synceritas & fides, qui (in art. 3.) sic usi sunt foro, quasi crederent ipsi, hominem irrogenitum nihil omnino boni, ne cogitare quidem posse nedum conferre symbolum ad regenerationem sui, qui (art. 4.) omnem actionem bonam quæ vel cogitari quidem potest, gratiæ in solidum tribuendam esse fatentur. Si enim homo irrogenitus aliquid sui conferat ad regenerationem, tum gratia non confert totum. Sol hæc ratione dicendum esse contendunt, hominem neq; vitam neque motum habere, & essentiam suam exuere debere ad assequendâ regenerationem: talis enim est conditio lapidis. Vbi vel imperitè vel invidè nimis, totam sententiam

tentiam pervertunt : similitudo namque prophetica, non est *continua*, sicut se lapis habet ad regenerationem, sic homo etiam in peccatis mortuus ad regenerationem (qualem illi fingunt) sed quatuor terminis *disiuncta* : sicut se habet lapis ad flexionem, sementem, vel culturam, sic homo in peccatis mortuus ad regenerationem, neque etiam rupes ad huiusmodi transformationem necesse habet essentiam suam totam exuere, sed formam tantum & modum existendi, materiâ manente salvâ : sic verò & homo non vitales facultates deponere, quæ subiecti materialis rationem habent, respectu gratiæ, sed formam illam deformem, quam ex peccato contraxit, exuere planè debet, ut capax planè reddatur naturæ divinæ.

3. Terminos constituunt quibus similitudinem istam continendam esse definiunt : scilicet, *ut lapis durus se ipsum non potest emollire, sed vi extrinseca emollitur : ita & homo animalis non potest renasci, nisi extrinsecus vi divinæ gratiæ interveniat.* Quâ in circumscriptione non satis æquos dimensores se gerunt, tam dextrorsum enim quàm sinistrorsum justos limites tam gratiæ, quàm lapidei cordis imminuendo curtarunt. Durities illa, quam lapidi tribuunt, variarum rerum communis est, quæ facili negotio possunt emolliiri : cera ipsa cùm semel induruit, ex frigore accedente, semet ipsam non potest emollire, sed extrinsecam postulat caloris vim, ut ductilis denuò reddatur : rudis etiam ac tardus puer non potest ad libera-

liorem

liorem artem aliquam aspirare, nisi periti alicujus interveniat opera. Nihilne major est hominis in peccatis mortui (ut cum Tertulliano loquar) duricordia, vel ineptitudo illa quæ per adamantinam rupem à Prophetis denotatur? Nullane vis gratiæ ad cor emolliendum requiritur major aut efficacior, quàm est illa Solis in ceram, aut magistri in discipulos? Næ ille cor ad errorẽ nimis habet flexibile, qui in animum inducere potest, ut credat vel sic se rẽ habere, vel si sic esset, Prophetas voluisse rem adedò vulgarem tam gravibus verbis notare. Si *insistatur* (inquiunt) *in voce facere, (faciam ut ambuletis in statutis meis)* vim irresistibilem illa non significat. Ex voce quidem *faciam*, simpliciter & seorsim consideratã talis efficacia non potest necessariò probari: id probant instantiæ quas adferunt huc ex D. Beza. sed quum hujus effectiõnis modum tam luculentis verbis exponat hic Propheta, omnium impedimentorum amotionem, & omnis boni, etiam capacitatis ipsius communicationem, soli Deo tribuens, totumque conversionis hujus opus ex promissione divinã pendere docens, ejus vi perfici, eamque tam certò & infallibiliter sequi, quàm certam est promittentem ipsum fidelem esse: quis nisi mentis inops vel sponte cæcus, ejusmodi effectum, ex hominis arbitrio suspendi credet, quo nihil incertius est aut magis contingens? Veritas & pietas non credere vetant (ut rectè observat Augustinus) in hominẽ esse potestatem, utrum Dei promissa compleantur nec no-

Quinam

Quintum testimonium habetur *Ier. 24. 7.* ^{5.} *Ier. 24. 7.*

Inditurus sum illis cor ad cognoscendum me, me esse Iehovam, eruntque mihi in populum, & ergo ero ipsis in Deum, quia (vel quum reversi fuerint ad me ex toto corde suo.

Resp. Remon. 1. Donationem cordis ad cognoscendum Deum, intentionē Dei significare, sive evētus, id est, cognitio ipsa sequatur, sive secus. Neque conversionem istuc poni ut fructum ex novo corde prodeuntem, sed ut conditionem præcedaneam: nec de primā conversione hic agi, sed de progressu & incremento ejus, ut promissio comitans innuit (erunt mihi populus, &c.) hanc etiam conversionem priorem esse cognitione illā, quæ hoc in loco intelligitur, veræ scilicet & efficacis experientia. Quam hæc tam cum alijs Remonstran. dogmatis, quam cum veritate & inter sese etiam pugnent, studiosi Lectoris non fugiet attentionem. 1. Mentem, affectus, & voluntatem ipsam, quatenus affectus rationem habet vel sensus, irresistibiliter à gratiā moveri docent. Hoc verbis ipsorum ante monstravi, quum statum quæstionis ponebam. Hic tamen cor ipsum donari volunt per gratiam ad cognitionis & sensus communicationem, ex intentione divinā, eventu ipso (an cognosceret nempe ac sentiet, qui cor huiusmodi donatum haber, vel secus) incerto prorsus manente. 2. Ad huius argumēti testimonium tertium respondebant inter cætera, multos habere cor ad intelligendum, oculos ad videndum, & aures ad audiendum, qui nondum credunt. Hic tamen conversionem ex-

toto corde, id est, ex fide, donationem ipsam cordis ad cognoscendum antecedere volunt, ut conditionem prærequisitam. 3. Non conversionem tantum ex toto corde, sed & progressum ac incrementum ejus, conditionem præcedaneam faciunt ad ipsam donationem cordis, quam intendit Deus, ut cognitionem sui communicet suis. 4. Deum negant ullo modo esse populi alicujus Deum, antequam illi non solum convertantur, sed progressum etiam in conversione fecerunt. 5. Illam solam cognitionem, promitti docent in fœdere novo (id enim esse, quod verbis istis continetur, liquet ex cap. 31. 33.) quam experimentalem illam, quæ oritur ex conversionis progressu. Corruunt hæc assertiones suâ vi non opus est ut ulterius à me premantur.

2. *Quamvis donetur hoc à Deo, irresistibiliter tamen id fieri negant, quoniam elemosyna mendico datur, sed non irresistibiliter: ne propriè donum appellandum esse (dicunt) quod rejici non potest.* 1. Scientiam igitur, affectus bonos, & vires ipsas credendi ex Remonstr. placitis non licebit nobis ulterius habere pro Dei donis, nisi impropriè loquendo: hæc enim irresistibiliter communicari nobis sententur, sicut in statu quæstionis monstravi. 2. Absurdum esse dico, resistibilitatem illi dono tribuere, cujus proprium opus est, resistentiam remove. Sic autem res se habet in conversionis, non in elemosynæ dono. 3. Elemosynæ quædam non irresistibiliter solum donantur, sed & invitis. Sic dæmoni-

demoniacis quibusdam sanitatem restituit Christus, quamvis renitentibus: sic etiam inanis, ægrotis, infantibus, benefacere sæpè necesse habemus, quum ipsi non vel-
lent. 4. In mendico eleemosynam rogan-
te, vel avidè cupiente, impar est ratio: tales enim non sumus nos mendici, quum Dei gratia nos visitat ab alio. Actum tamen non datur quidquam egenotati sic ut postea ma-
neat in ejus potestate, utrum accipiet necne: accipiendi voluntas præsupponitur, actus comitatur actualem ipsam donationem.
5. Imò inter conditiones propriæ Donatio-
nis, istæ duæ numerantur: *Lege 1. ff. de donat. 1. Ut res donata statim fiat accipien-
tis. Aliàs erit pactum solum de donatione, vel promissio. 2. Ut non revocetur amplius ad donantem.*

3. *Negant sequi, Deus dabit illis animum ut se totâ mente convertant, ergo efficietur irresistibiliter. Quoniam certò potest fieri, & tamen non irresistibiliter.* Sed ludunt inani-
bus verbis, non aliam enim irresistibi-
litate propugnant Nostri, quàm realem & efficacem donationem, cujus vi effectum certò vel infallibiliter existit. Nec dicitur in textu *ut convertant sese*, sed *quia rever-
tentur*. Voluntatis quidem interventus est, sed non talis ut pugnet cum irresi-
stibilitate illâ, de quâ jam agitur: di-
cimus enim repugnante voluntatis dis-
positione sublatâ, moveri eam effica-
citer ad cooperationem certò sequutu-
ram.

4. Per cor hic intelligi dicunt non conversionis & fidei donum infusum, ex quo ipsum Recognoscere & Converti tanquam fructus prodit, sed potius animam, quæ dicitur nova, tam propter novæ lucis cognitionis illuminationem, quàm propter nova conversionis opera, quæ profert. Sed 1. assensum infusum fidei formam esse Arminius ipse fatetur Disp. priv. 44. thes. 4. Deus autem sub cordis novi nomine, totum illud promittit, quod infundit ipse: ergo fidei donum infusum intelligi debet in istoc promisso, quo cor promittitur novum. 2. Vel illud per gratiam donatur, & à Deo promittitur, ex quo ipsum recognoscere & converti tanquam fructus prodit, vel illud recognoscere & converteri est fructus naturæ, non gratiæ. 3. Nova non dicitur anima primario & propriè, propter nova conversionis opera, nova enim non facit opera, nisi prius ipsa fiat nova, nec propter mentis illuminationem, illam enim cum veteri homine & corde carneo consistere posse Remonstr. affirmant: etsi eo nomine diceretur nova, tum nova fieret irresistibili vi: sic namque mentem illuminari hæc ipsa paginæ, docent. *Aliter accipi phrasin, Psal. 51. monent. cum David petit à Deo cor novum, & Spiritum novum.* ubi tamen non aliud est differentia, quàm est inter irradiationem primam, & ejusdem continuationem, unà cum vigore sensuque divino renovato.

5. Probant infusionem talem non precedere cooperationem hominis ad sui conversionem, quia dicitur in textu, conversionem precedere hanc

hanc donationem instar conditionis. Resp. 1. de ordine jam non queritur, potest fieri ut conversio qualis qualis antecedit, & perficiatur tamen hæc cordis novi donatio irresistibili quadam vi. 2. Nego conversionem præcedere ut conditionem, nam conjunctio causalis, quia revertentur ad me, eandem prorsus vim hic videtur habere, quam habet Luc. 7 47. *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.*

Sextum testimonium est, *Ier. 31. 33. Indam legem meam menti eorum & cordi eorum inscribam eam, & ero eis Deus, &c.* 6.
Ier 31. 33.

Resp. Remonstrantes. 1. *Inimè hic quidem virtutem efficacem, sed non irresistibilem.* Sed efficaciam hujus rationem debuissent nobis explicare, utrum virtus hæc efficax dicenda sit, respectu naturæ suæ internæ, vel etiam individuæ connexionis, quam habet cum effectu suo, id est, conversione hominis, vel denique respectu eventus contingenter inde sequentis. Si primo modo spectetur nihil aliud efficax gratia, nisi virtus illa sufficiens, quam etiam non credituris donari contendunt ubique Remonstrantes: hoc igitur non totum illud est, quod isto continetur promisso. Si tertio intelligant sensu, tum efficaciam hæc ex cooperatione libera voluntatis humanæ dependet, judicio Remonstr. tanquam ex partiali ejus causa, non potest igitur à Deo promitti, quia non dependet ab eo solo, sed positis omnibus operationibus, quibus ille utitur ad effectum hoc producendum manet adhuc in hominis

potestate, utrum fiet, nec ne. Si verò secundam interpretationem recipiant, amplius aliquid non postulamus, ad expugnationem sententiæ, quam Remonstr. defendunt.

2. *Discrimen hisce verbis indicari notant inter vetus & novum fœdus: quod hoc non vult inscribere tabulis lapideis, destitutum virtute seu gratiâ, sed cordibus conferendo vires internas & gratiam etiam abundanter ad illud præstandum, eas tamen irresistibiles non esse.* 1. Primò dicant mihi velim, quænam illa gratia seu virtus fuit, quâ destitutum fuisse dicunt vetus illud fœdus? non defuit illis, qui sub eo vivebant, sufficiens illuminatio ad ejus intelligenda præcepta, tunc enim Episcopo iudice (Disp. de Script. perspic. thes. 16.) *Obscura fuisset vite norma atque adeo frustra tradita, utpotè qua transgressori justam semper exceptionem, & iudici iniquam sententiæ dilationem reliquam faceret.* Mente verò illuminatâ, affectus exinde movebantur, & alliciebatur voluntas ad consentiendum. Nihil aliud fit sub fœdere novo ex Remonstran. sententiâ per modum principij vel antecedentis causæ ad voluntatis liberum adsensum, quid igitur discriminis hac in parte statuere possint inter novum & vetus fœdus, ego quidem non video.

2. Nullam differentiam tabularum vel cordium, quoad vires internas & insitas voluntatis agnoscere possunt Remonstran. quoniam voluntati nulla spiritualia dona insita fuisse putant ante lapsum, nec per lapsum abrepta. Collat. pag. 298. 3. Non tantum
inscriptio

inscriptio in cordibus hic promittitur, sed & cordium etiam lapideorum in carnea mutatio: conveniunt enim hæc verba (satis Remonstr. p. præced.) cum Ezech. 36. 26. ubi illa pars promissionis apertius explicatur. 4. Quidquid illud sit, quod hoc in loco promittitur, id irresistibili effici vi, non debent Remonstr. negare, quippè qui mentem hoc modo illuminari docent. Mentem enim hic partem intelligi confirmat Apostolus, Heb. 8. 10. & inscriptio quæ tribuitur cordi, efficaciorē habet significationem, quàm donatio illa, quæ ad mentem ibidem applicatur.

3. Sequitur dicunt ex interpretatione nostrâ, populum veteris Testamenti conversum fuisse resistibiliter, & novi fœderis populum, irresistibiliter, atque aded variam fuisse eorum & horum prædestinationem. Quod non majore cum ratione dicunt, quàm si nos dicemus ex eorum interpretatione sequi, populum veteris Testamenti irresistibiliter fuisse conversum, & novi fœderis populum non nisi resistibili vi. Nos autem credimus per fœdus illud vetus, quatenus merè legale fuit, neminem omnino conversum fuisse, neque resistibiliter, neque irresistibiliter. Nihil habuit illud per se, respectu peccatorum, nisi literam occidentem: novum autem spiritum habet vivificantem, qui istis verbis promittitur, indam leges meas menti ipsorum, &c.

4. Collationem instituunt inter vers. 33. & vers. 34. undè evidenter monstrari dicunt

inscriptionem hanc humane voluntati non opponi, sed doctrine mutue, qua alij alios docetur: quumque id non simpliciter sed comparative sit intelligendum, irrefutabiliter sequi, conversionis gratiam esse resistibilem, quia fieri non potest, ut quis alium verbo irrefutabiliter doceat, aut convertat. Vbi non facile quis dixerit, utrum ipsa collatio, vel collectio exinde formata, magis aliena sit ab omni ratione. Nam, 1. quis nunquam fuit, qui vel per febrem somniavit, inscriptionem illam, quæ in corde vel voluntate sit, ipsi voluntati opponendam esse? 2. Idem argumentum in vers. 34. tractatur, quod vers. 23. proponitur: verbi enim 33. modus & substantia utriusque fœderis indicatur, versu verò 34. eorundem effecta cōparantur quoad cognitionem Dei. si talis esset collatio, qualem illi volunt, collectione tamen nihil est vanius, quia fieri non potest ut quis alium verbo irrefutabiliter doceat aut convertat, idcirco conversionis gratia est irresistibilis. Quasi conversionis gratiam efficacem collocasset propheta in hominum institutione, contrarium prorsus his verbis innuitur, non docebunt singuli proximum suum, &c. & alibi clarissime docetur, 1 Cor. 13. 7. 1 Thes 4. 9. 1 Job. 2. 10. 27. ubi efficacia hujus gratiæ, ad internam & peculiarem institutionem refertur, quam Deus per Spiritum suis largitur, cujus etiam certissimus eventus est fides vera: sic enim & propheta & Christus ipse testatur Johan. 6. 45. est scriptum in Prophetis, & erunt omnes docti à Deo, quisquis ergo

audivit

audivit à patre & didicit, venit ad me.

5. Observant nobis ipsis imperari, ut hoc idem faciamus, Pro. 3. 3. & 7. 3. Inscribe eas tabula cordis tui; ergo irresistibiliter non efficitur à Deo. Cui objectioni, quoad ejus vim generalem, sæpius ante satis factum est. Ad Salomonis monita quod attinet, dico primam in illis conversionem non propriè describi, sed ejusdem confirmationem ac renovationem; alloquitur ille directè filium suum in Domino, quem adhortatur ut benignitatem ac fidem unà cum earum doctrinâ, quas Deus jam ipsi communicavit, continentur exercere & recolere pergat. Hæc igitur inscriptio cujus Salomon facit mentionem, est actio secundaria & quasi reciproca, quâ prior inscriptio promovetur, quæ liberrimè etiam perficitur, libertatis illius ratione, quam gratia voluntati contulit per inscriptionem priorem. Phrasis tamen ipsa etiam his in locis summam designat vim ac virium intentionem ad virtutem intimè ac firmiter imprimendam cordi, adeo ut nullis machinis tentationum dimoveri denuò possit. Non video igitur quin his etiam in locis, irresistibilitatem quandam denotari dicamus, eam scilicet firmitatem, quæ ab inferorum portis non potest expugnari. Similis etiam irresistibilitas peccati notari videtur, Ier. 17. 1. Quum exarari dicitur in tabulâ cordis Iehudæ stylo ferreo, &c. non, quòd Iuda ad peccatum ab externo movente, necessitate tali impellebatur, sed quod per consuetudinem peccandi, tam obfirma-

ram pertinaciam sibi met contraxisset, ut omnia remedia, vel conversionis media externa superaret obnitendo.

7.
Act. 16. 14.

Septimum testimonium assumitur ex *Act. 16. 14.* *Lydia cor aperuit Dominus, ut attenderet ijs, quæ dicebantur à Paulo.*

Resp. Remonstrantes. 1. *Consequutionem illam probandam imprimis esse, Deus aperuit Lydiae cor, ergo aperuit illud irresistibiliter.* Ex ex adverso varijs documentis probant operationem Dei in istoc negotio resistibilem planè fuisse. Consequutio verò, cujus probationem desiderant, hanc secum in tergo rationem adfert; actio resistentiam superans ac tollens, irresistibiliter producit suum effectum, sed apertio cordis ad attentionem, est actio talis, clausio enim quæ est obstaculum prohibens ingressum & egressum, per apertionem istam superatur ac tollitur. Apertio igitur cordis irresistibili modo perficitur, unde est quod aperiente Christo qui clavem habet Davidis, neminem claudere discessit verbis testatur Scriptura, *Apoc. 3. 7.* Confirmatur etiam hæc ratio magis ex infirmitate probationum illarum, quæ in contrarium hic adferuntur. 1. *Lydia jam tum erat pia: ergo & apta ad agendum.* Religiosa quidem vocatur, vel Deum colens; sed non magis inde sequitur eam verè piam fuisse, quàm ex eodem titulo probari potest mulieres eas Antiochenas, quæ à ludæis exstimulatæ, Paulum & Barnabam persequiebantur, fuisse etiam verè pias, quia religiosæ dicuntur, *Act. 13. 15.* Sed esto, fuerit pia, & aptitudine nonnulla prius

prius donatâ, ejusdem tamen doni tam continuatio quàm ulterior accessio similem efficaciam postulat cum ingeneratione primâ.

2. *Præcipi dicunt homini hanc apertionem cordis, Apoc. 3. 20. Atq; ideo non fieri sine hominis cooperatione.* Cui cantilenæ jam sæpius insulurratæ sæpius etiam occursum est.

Ad-do tamen 1. si rigidè hæc verba, prout sonant, essent accipienda, tum conversionis opus totum, non homini tantum, sed & hominis viribustribuendum esse: nihil enim istic ascribitur Deo, quod apertionem vel conversionem præcedit, præter externam pulsationem, & invitationem blandam, homini res ipsa tota defertur. 2. Verisimilimum esse ex ipso textu, de fidelibus hic agi: quamvis tepidioribus: Ecclesiæ enim hæc epistola scribitur, quæ non ad conversionem primam, sed ad zelum ardentem hortationibus hujusmodi vocatur. 3. Duplicem agendi rationem adhibere Deum ad conversionem & salutem suorum perficiendam moralem suasionem, & realem efficaciam. Respectu prioris in sese consideratæ, rectè dicitur ad ostium stare, pulsare & apertionem ipsam expectare: sed altera illâ accedente vi, aperire dicitur ipsa corda hominum, *Luc. 24. 45. & ostium ipsum fidei, Act. 14. 27. Apertionem hanc per verbum factam esse dicunt, atq; aded resistibilem.* Sed 1. illuminatio etiam mentis, & affectuum excitatio, per verbum etiam fiunt, in illis tamen irresistibilem actionem agnoscunt Remonstrantes ipsi. Hæc igitur objectio nihil omninò valet.

2. Per

2. Per verbum eatenus efficitur, quatenus per moralem causam effici potest: sed ad verbum accedat oportet realis quædam virtus vel efficacia Spiritus, quâ propriè perficitur opus. Hoc manifestissimè docetur ab Apostolo 2 Tim. 2. 25. ubi post omnem eruditionem externam, quæ in verbi ministerio adhiberi potest, expectandum esse monet, *an forte Deus daturus sit resipiscentiam.* Ad ministros quidem verbi hic Dei honos nonnunquam transfertur, ut *Actor. 16. 18.* Sed id fit propter comitantem illam vim Spiritus, eorum enim optimi, per sese considerati, sunt planè nihil, 1 Cor. 3. 7.

2. Explicari sibi volunt, quid hæc cordis aperi-
 ptio significet, mentis aiunt illuminationem,
 & affectuum efficacem commotionem nihil ad
 hanc rem facere: novi autem Spiritus vel domi-
 regenerationis infusionem non posse intelligi:
 quia nusquam aliàs id significatur hac voce:
 quia non facta fuit sine hominis cooperatione:
 quia Lydia prius pia fuit. Sic objectionese-
 asdem læpius repetere amant, ut multa sal-
 tem dixisse videantur, quamvis non mul-
 tum. De Lydiæ pietate, hominis cooperati-
 one, & voci. vi, satis ante disputatum. Il-
 lud unum istic addam, sejungere ea Remon-
 strantes, quæ conjungi potius debent in
 hoc argumento, mentis nempe illuminati-
 onem & affectuum spiritualem commotio-
 nem à sancti Spiritus & regenerationis do-
 no. Hæc membra sunt ejusdem operis ab e-
 adem causâ eodem modo pendentia: non
 debent igitur separari. Nec verè quidem
 possunt

possunt in istâ causâ. Nam apertio hæc, obstaculorum omnium significans amotionem, quæ verbi ingressum & fructum impediabant, & mentis & affectuum, & voluntatis etiam commutationem designat.

3. *Negant sequi ad apertionem cordis in Lydiâ: attentio est subsequuta, ergo irresistibiliter sequuta est.* Nec poni sciunt argumenti vim in consequutione tali, sed in eo, quòd apertio illa cordis fuit causa continens attentionis illius, quâ fuit in corde, sicut ipsa phrasis apertè satis declarat *διωκὼν τὸν καρδίαν* *ἀνοίχθαι*, aperuit cor attendere: non aperuit & attentio postea per intervallum temporis sequebatur.

4. *Fieri posse moment, ut apertio illa & attentio irresistibilis in Lydia peculiare aliquid habuerit, quod alijs qui convertuntur, omnibus non contingit. Quam tamen attentio non necessario sequeretur: & certum esse omnium corda non aperiri, quæ Spiritus sanctus aperire vellet.* Sed 1. nullum indicium in historiâ totâ datur extraordinariæ alicujus operationis, quæ omnibus converfis non est communis, omnibus credituris necessarium est, ut cor apertum habeant: vel ab ipsis hoc fit, vel à Deo: si ab ipsis, tû non est opus gratiæ, gratia namque in corde clauso nullam sedem habet: si à Deo fiat in omnibus, tum nulla reddi potest ratio, quare talis apertio privilegium unius dicatur. 2. Si peculiare quid fuerit: hoc tamen inde sequitur adversus Remonstr. assiduo clamores; irresistibilem conversionis gratiam, cum præceptis

tis diuinis, & voluntatis humanæ naturâ
 nullo modopugnare. Non dicent enim (spe-
 ro) vel Deum à Lydia non postulasse fidem,
 vel ipsam ex violento motu, utrùm volue-
 rit, an non voluerit, in modum lapidis vel
 bruti credidisse. 3. Ex nimio studio adver-
 sarijs suis contradicendi, sibi met ipsis non
 parcunt. Quæ enim apertior potest esse
 contradicatio, quàm, quod istic faciunt Re-
 monstr. dicere, *quamvis omnibus contingeret,*
quod Lydia contigit, si cor habuit irresistibiliter
apertum, quam apertionem etiam attentio se-
quebatur irresistibiliter; attentionem tamen
in omnibus non sequi cor apertum. Irresistibi-
 lis enim apertio cordis, irresistibiliter etiam
 confert illud, quod apertionem talem irresi-
 stibiliter sequitur. 4. Deum velle cor alicu-
 jus aperire, æquivocè dicitur à Remonstran-
 tibus, vel enim votum, desiderium, & vellei-
 tatem intelligunt, aut efficacem & poten-
 tem voluntatem: in ijs quibus cordis apertio
 actu contingit, efficax Dei voluntas necessa-
 riò præcedit, si ab ipso efficiatur. In ijs autem
 quibus non aperitur efficaciter id velle Deû
 non dicent ipsi: imò ne in convertendis qui-
 dem potentiorẽ ullam voluntatem Dei
 præcedere concedunt quoad actum ullum
 liberum, quàm quæ est per modum voti ac
 desiderij. Dico igitur Deum non velle ut e-
 jus cor aperiat, qui clausum ad finem reti-
 net, eodem modo, quo vult in ijs, in quibus
 actu facit: *quos enim (hoc modo) vult, vi-*
vificat, Joh. 5. 21. & cuius vult, misereatur.
 Sed hoc in articulo primo disputatum fuit
 abundè

abundè satis.

Addunt ultimò, non liquere ex contextu Lydia soli cordis apertionem concessam fuisse. Maneat igitur (per me licet) incertum, quipè quod nihil quidquam ad argumentum spectat: si enim & alijs hæc cordis apertio concessa fuit, tum etiam aliæ cum Lydia crediderunt, quamvis earum non expressa fiat mentio: ex textu tamen plusquam verisimile est, solam Lydiam eo tempore conversam fuisse.

C A P. IV.

Argumentum tertium.

Pag. 295.

SI conversio hominis sit ejus regeneratio, & resurrectio à mortuis; tum homo nihil conficit ad sui conversionem, ex quo pendet ipsa, sed est opus mere gratiæ Dei in Christo, quod homo non potest prorsus impedire. Sed verum prius, Job. 3. 3. & 5. 25. Eph. 2. 5. Ergo & posterius.

Conversio hominis fit per modam regenerationis & suscitatio- nis ex mor- tuis.

Arripiunt hic ansam Remonstr. tam falsas qualdam effundendi gratias, quàm de statu quæstionis faciendi verba benè multa. Quo toto sermone permittam ipsos frui. Statim enim quæstionis, quo debui, loco tractavi: de argumentis jam & solutionibus eorum seragere solis, & instituti ratio, & leges etiam disputandi jubent.

In

In responsione autem illud imprimis huic argumento vertitur in vitium, quòd ab *impropria & figuratâ phrasi desumptum sit*, & in illâ parte non firmum sit, quam similitudo propriè spectat. Loquutio figurata in argumentum versa, non potest in ullam reprehensionem incurrere apud Remonst. qui in hâc ipsâ thesi pag. 219. ex vinea labruscas edente, conversionis modum demonstrare student. Si verò qualitas comparisonis, quam intendit Scriptura, non retineatur, in hoc argumento, causam nullam dico, quin extra limites extendi, & ad causam istam nihil facere, summo cum jure dicatur. Hoc ut appareat, discrimina multa Re. notant, inter spirituale & corporalem mortem: sed ea quæ vel nulla sunt, vel falsa, & nullo justo fundamento nitentia, vel vana, nihil prorsus ad causam istam vel argumentum spectantia.

1. Dissimilitudinem primam in eo ponunt quòd in corporali morte discedit verè anima à corporis omnibus partibus, ita ut omnia membra emoriantur. At in spiritali morte, non separantur propriè dona spiritalia ab hominis voluntate, quia illa nunquam ei fuerunt insita. Hæc autem disparitas 1. Nulla est: nam in morte corporali anima non discedit propriè ab illis partibus, in quibus nunquam fuit; sed à solis illis quibus insidebat. Si igitur gratiæ dona idcirco non discedant à voluntate, quoniam in ipsâ nunquam fuerunt, hanc similitudinis vim non potest labefactare. 2. Falsum est & contra sententiam omnium Theologorum, dona spiritalia nunquam

quam iuxta fuisse voluntati, nec per peccatum ab illâ separari. Quod idem est ac si dicerent in hominis integri voluntate, nullam propriè virtutem hære vel habitare, nec vitium ullum in voluntate corrupti. Hoc enim si ita sit, tum 1. Voluntas nec spiritualiter vivebat in inrege statu, nec mortua fuit per peccatum, nihil enim vivit nisi quod vitam habet in se, nihil est mortuum, nisi quod eam à se separatâ habet. Homo igitur dum destituitur Christi gratia, ex parte tantum est mortuus, & per Christum ex parte tantum est vivificatus, nec totus est nova creatura in Christo, sed ex parte tantum. *Abfit autem* (sunt verba Zanchij in *Eph. 2.1.*) *hec blasphemia à nostris Scholis & Ecclesijs. 2.* Tum vitale principium actionum humanarum non fuit per dispositionem internam spirituale ante peccatum, nec per peccatum factum est carnale. 3. Tum facultas illa, quæ per consensum & imperium suum, bonitatem & malitiam spirituales actionibus omnibus humanis impertitur, illud facere potest absque ullâ qualitate vel inclinatione. 4. Tum voluntas hominis in peccatis mortui quoad intrinsicam suam naturam, non minus potens est, ac liberè beneque ad spirituale bonum disposita, quàm fuit olim ante lapsum. 5. Tum denique nulla portio supernaturalis imaginis Dei, cujus mentio fit, *Eph. 4. 24.* vel sedem suam habuit ante lapsum, vel post priuationem, in voluntate. Hæc tam ablona, non digna quidem sunt quæ fusiùs refellantur. Arminij cōfessionem
solam,

solam, ut sacris literis consentaneam, istis commentis adversam, opponam. Sic enim ille Disp. publ. 11. thes. 5. 6. In statu primæ væ integritatis habuit homo cor, iustitiâ & sanctitate salutarique boni amore imbutum, id est, ut semet interpretatur ipse, Disp. priv. thes. 6. Habuit in *voluntate suâ* habitus iustitiæ & sanctimonie originalis: ex quâ conditione præcipitavit se per peccatum, id est, (Disp. priv. 31. thes. 7.) spiritus gratiæ qui intus habitaverat, discessit.

2. Secundam differentiam faciunt, quod in morte corporali anima penitus à corpore separatur: sed in spiritali morte residua facta est adhuc in mente aliqua Dei notitia. Quasi hæc pusilla notitia, pars esset propria illius animæ vel vitæ supernaturalis, de quâ jam agitur Dei etiam notitiam similem ipsi Demones habent, & ad sensum etiam qualis qualis fidei. *Jacob. 2. 19.* spiritalis tamen vitæ, quæ est gratiæ supernaturalis, nullam habent partem. Ut verò quod res est uno verbo exponam, Vita est actus vivificantis in vivificatum per unionem utriusque. Mortis est hujus vitæ privatio, per disjunctionem unius ab altero. Sicut autem vita naturæ est per animam, sic vita gratiæ est per Deum. Primum igitur vinculum, quo Deo coniungimur ac unimur, est ipsum principium hujus vitæ. Deus autem vel Christus non habitare dicitur in nobis per notitias illas naturales, sed per fidem veram ac vivam: ante fidem itaque supernaturalis hujus vitæ *expers* prorsus manemus. Hoc illud est, quod

Quid sit
Vita &
Mors spiri-
tualis.

quod toties in Scripturis contestatum habemus, *Iustus ex fide vivet.*

3. Tertium disparitatem exindè formant, *Quod in morte spiritali remanet anima rationalis, & sensus naturales, qui omnes intereunt in morte corporali.* Et hoc ut dicunt verum quidem est, sed similitudinis rationem nullo modo laedit. Non ponitur enim in argumento, eandem vitam auferri in morte utrâque, sed proportionem justum esse unius ad alteram, æque scilicet animam supernaturalem in spiritali morte tolli: ac naturalem illam in morte corporali. Neque magis impedit animæ naturalis vitæ, quàm elementaris ille calor, qui residuus esse solet post animæ discessum, corporis mortem impedire potest. Sic autem ludunt Remonstr. in hac parte responsi, quasi perfecta non esset proportio inter mortem unam & alteram, nisi non arithmeticâ tantum pavitare, sed & numericâ planè identitate, quæ tollantur & maneat, varietatem nullam admittant. Istud quàm iniquum sit, & tam ab hujus argumenti scopo, quàm à similium regulis alienum, non opus est ut ego dicam.

4. Quartam adjiciunt dissimilitudinis rationem, à præcedentibus illis non dissimilem, *quod quamvis qui secundum corpus mortuus est, non potest agere quidquam, homo peccator tamen illa agat, quibus Deus utitur ad transferendum illum in vitam spiritualem.* Homo enim in peccatis mortuus nihil quidquam agit, priusquam vires novas accepit à gratia, quod est in eodem genere cum actionibus

nibus vitæ supernaturalis, vel quòd causæ vim habet (quatenus ab ipso procedit) ad vitam illam comparandam. Vtitur quidē Deus facultatibus & operationibus naturæ in homine regenerando: sed utebatur etiam qualitatibus & operationibus corporis mortui in excitatione à mortuis filij Shunamitidis. 2. Reg. 4. 34. calore scilicet naturali, & humore radicali, qui latebant adhuc in corpore puerili. Neq; ampliùs nobis concedi postulamus in toto hoc argumento, quàm sequentibus verbis (quamvis ambiguis) Remonstr. ipsi cōcedunt. *Hominem scilicet idē dici in peccatis mortuum, quia ex se ad vitam supernaturalem nihil potest, sed cessat ab omni opere & actione, illuc pertinente: quamvis in sui conversionem nequaquam est tanquam cadaver, lapis aut truncus.* Ad vitam supernaturalem nihil potest ex se, vel ad conversionem nihil agit suā vi, sed in atque à conversione per gratia vim non nihil agit. Sic enim est in morte corporali: ad excitationem sui nihil egit ex se Shunamitidis ille puer, sed in excitatione non nihil egit per vim excitantis.

2.
Duplices
irregenerati
secundum
Remonstr.

Haecenus igitur nullam differentiae rationem cernimus in discriminationum harum tam fecunda progenie, quā similitudinis & argumenti vis vel enervari potest, vel etiam eludi. Sequitur distinctio nova non mortis unius ab alterā, neque hominum mortuorum, sed irregeneratorum tamen. Notandum (inquiunt) quòd irregeneratorum alij sunt tanquam omnis vocationis expertes, non cognoscetes viam veritatis; alij verò mentem habent

bent salutiferâ veritate illuminatam, & affectus inflammatos amore eius. Priores proprie dicuntur mortui, posteriores non sunt mortui, nam intellectum & affectus iam vivificatos habent, eâque ratione voluntas est potens facta, ut innatam volendi ac nolendi facultatem in actum producat, in quo voluntatis vivificatio proprie sita est. Notatu quidem digna paucis his verbis non pauca proponunt. 1. Quosdam agnosci à Remonstr. non vocatos, vel tanquam non vocatos esse, cum tamen alias sufficientem gratiam omnibus concedi, & reconciliationis gratiam omnibus annunciari contendunt. p. 190 2. Notitiam veritatis quibusdam hic à Remonstr. auferri, quamvis aliquam vitalem notitiam Dei, omnium hominum communem, in hujus responsi priore parte faciebant, & mentis illuminationem irresistibili vi communicatam esse docent. 3. Illos solos pro spiritualiter mortuis à Remonstr. haberi, qui sunt omnis vocacionis & cognitionis expertes: Sed Apostolus Paulus eos omnes mortuos esse docet, Eph. 2. qui ambulabant in peccatis, qui vitam huius mundi sequuntur, qui aguntur à spiritu maligno, qui conuersantur in cupiditatibus carnis, & omnes denique, qui manent in illa naturâ, quâ filij sunt iræ. Quæ ab omnibus illis, qui veritatem qualicumque modo sciunt non possunt removeri, nisi tam Scripturis quam experientie ad insaniam usque contradicendo. 4. Multos esse vivificatos ex Remonstr. sententiâ, intellectu saltem & affectibus, qui non sunt regenerati. Disiunctionem

nem ejusdem nec Scriptura novit, nec ratio recta. 5. Vivificare hominem in mente & affectibus, voluntate adhuc sine vita manente. 6. Voluntate nondum vivificatâ (quæ sola est inclinatio totius hominis) hominem à mortuis excitatum esse, secundum Remonstran. nec diutiùs mortuum appellandum esse. 7. Voluntatem ad sui conversionem potentem fieri per solam intellectus illuminationem, & excitationem affectuum in voluntariorum. 8. Opus illud totum, quod ex numero & statu mortuorum eximitur peccator, per gratiam irresistibilem perfici: sic enim & mentem illuminari & affectus excitari docent. 9. Voluntatis vivificationem in eo propriè sitam esse, ut innatam volendi ac nolendi facultatem in actum producat: novas nullas vires propriè & internè per gratiam acquirit: neque vitam novam accipit, sed veterem exercet, quum se convertit. Quæ ego certè satis habeo, prout ipsi volunt, notasse, censuræ notam lectori relinquens.

Istis fundamentis (ut illis quidem videtur) benè positis, quasi totum negotium pro voto jam confectum esset, animosè concludunt, facile esse videre absurditatem argumenti sumpti à similitudine mortis corporalis & spiritualis, propter dissimilitudinem utriusque mortis inter se multiplicem ac palpabilem. Ego autem ex adverso concludo, facile esse videre absurditatem quarundam earum dissimilitudinum, & vanitatem resolutionum. Neque opus ut conclusionis mea

rationes

rationes repetam, prout illi suis repetendis unam aut alteram paginam rhetoricantes impediunt: in quibus paucissima dicunt, quæ non prius tum dicta sunt, tum etiam refutata. Illa tamen à cæteris excerpam, & breviter examinabo, quæ vel nova sunt, vel refutationem novam desiderare videntur.

Quorum primum est: *A Nostriis agnosci, facultatem aliquam in homine spiritualiter mortuo relictam esse, quâ certare potest, & resistere Deo: quia dicunt Nostri hominem naturâ suâ depravatâ, Spiritui Dei posse repugnare, imò nihil aliud posse, quàm gratiæ Dei repugnare. talem autem facultatem in ijs, qui secundum corpus sunt mortui, non reperiri, nec tale certamen. Vbi varijs modis hallucinantur. Nam, 1. potentia illa repugnandi, quæ peccatoribus inest, non nisi per abusum facultas appellari potest. Abusus potestas, facultas, ut Aristoteles monet, non est ad malum, quâ tale: posse repugnare gratiæ, est posse peccare: quod non propriè potentis facultatis est, sed impotentis. 2. Major verò abusus in eo est, quodd facultatem istam reliquam seu relictam esse dicunt in peccatore mortuo, quasi reliquæ prioris vitæ in peccandi facultate consisterent. 3. Repugnandi potentia, quam Nostri concedunt, nihil aliud est, quàm illa dispositio depravatæ naturæ nostræ, quâ eo fertur, ut quantum in se est, impedimento sit gratiæ in ejus operationibus: non est facultas propriam intentionem Dei frustrandi, & efficaciam ejus gratiæ penitus impediendi. 4. Hoc autem sensu corpus mortuum*

tuum potest resistere vivificationi sui: imo actu resistit. Cadaveris vivificatio non fit sine alteratione, sine actione & passione, nec sine impedimentorum amotione: in hisce verò omnibus resistantia quædam occurrit. Alteratio tota non fit in momento, sed in tempore: ergo non sine resistantiâ. Omnis propria passio resistantiam habet conjunctam: impedimentum non amovetur, nisi dum patiens impediendo resistit.

An regeneratio fiat in instanti.

Secundum est: *Generationem vel vivificationem corporis mortui fieri & perfici in instanti: sed regenerationem non fieri & consummari in instanti.* Quâ in re dissimilitudo nulla manebit, si tollantur omnes ambiguitates loquendi. Generationis & vivificationis vocabulum sumitur aliquando pro ipsa introductione formæ præcisè: quo sensu non est motus propriè dictus, sed motuum finis, atque adeò non est cum successione, sed in momento, quia forma res est indivisibilis. Aliquando verò accipitur ad significandum tractum illum, qui inter primum ingressum præparationis, quæ fit ab accidentibus, atque momentaneam formæ introductionem interest: quo sensu motus est, & successivè fit. Accipitur etiam nonnunquam pro continuatione ejusdem formæ, unâ cum intentione vel extentione ejus, quoad participationem ejus à subjecto vel materiâ: quo etiam sensu successionem & gradus admittit. Sic se res habet in regeneratione peccatoris. Sumitur aliquando præcisè, pro introductione illius formæ, quæ facit hominem

nem verè fidelem & filium Dei : & eo sensu in momento sit. Id enim undè species cuiusque rei sumitur, consistit semper in indivisibili, quia species rerum sunt veluti numeri, quibus nihil adimi vel addi potest, sine variatione quoti. Fides unius potest esse major quàm fides alterius, vel major nunc quàm alias fuit : sed non est magis fides, nec ipse magis filius Dei. Si verò sumatur pro apparatu illo, quo uritur Deus ad formā istā introducendam, seu fidem ingenerandum, vel pro intentione ejus quoad participationem subiecti in operationibus & fructibus ejus, monēto tunc non solet quidem perfici : sed nec eo sensu generatio perficitur in instanti, nec ipsa sēper vivificatio mortui, ut videre est in Shunamitidis filio, 2. Reg. 4. 34, 35.

Tertium est: *Regenerationem seu vivificationem hominis peccatoris, inchoari ab opere, quod Deus ipsum hominem jubet facere, & quod cum homo facit, paulatim reviviscit Legie & Evangelij ministerio.* Exigere namq; Christum, ut homo mortuus suam mortem agnoscat ac deploret, liberationē velit, roget, vitam esuriat, sitiat, querat, & plus etiam faciat, prius quàm vivificetur, quum in eis, qui secundum corpus mortui sunt, nihil precedat, quod ad eorum excitationem requiritur. Resp. 1. Si prout hæc verba sonant, sic illa velint intelligi, regenerationem incipere ab opere, quod homo facit, tum vix, aut ne vix quidem ; descendere se possunt à societate eorum, qui dicere solebant (ut Augustinus memorat de Prædest. cap. 2.) *Ex nobis est fidei captum, ex*

Deo fidei supplementum : sibi met arrogantes primitias boni, Deo vix decimas relinquentes. Non possunt enim hic regerere, quod solent alijs, hominem hoc facere per Dei gratiam. Si enim gratiæ operatio aliqua precedat hoc opus ab homine faciendum, tum ab illâ, non ab hominis opere vivificationis negotium inchoari dixissent. 2. Inchoatio hæc vivificationis, de quâ loquuntur, est accidentalis præparatio sola, vel gradus ad rem, non est initium formale, vel gradus in re. Illam enim inchoationem designat, quæ fit per ministerium Legis, id est, mortis, non vitæ. Hæc verò non propriè spectat ad quæstionem. 3. Nego posse hominem vel miseriam suam agnoscere, nedum vitam velle, rogare, quærere, eo modo quo debet, antequam vitæ semen accepit à Deo. Sic enim velle credere, est reipsâ credere, & rogare vitam est viventis fidei fructus. Si hæc igitur & plura fiant à mortuis, vix restat majus aliquid, quod peragant vivi. 4. Quod impetrationem gratiæ fieri constituunt, per hujusmodi opera hominis quoad gratiam mortui, atque adeo viribus nataræ elicienda, in eo excludunt rationem gratiæ, vel ipso Iesuita Suarezio iudice, De Præd. l. 2. c. 6. l. 41. 5. Exiguntur illa ab homine dum mortuus est, quæ non facit ille nisi vivificatus. 6. Deus jubendo talia, quæ ipse daturus est, ostendit obedientiam debitam, & partim etiam jubendo dat. 7. Nihil fit ab homine mortuo, quod quatenus ab ipso procedit, vim aliquam confert ad
cju

ejus vivificationem. 8. Quamvis igitur discrimen sit inter modum agendi, circa spiritualiter & corporaliter mortuos, in viâ ad vivificationem, nihil tamen in eo reperiri potest quod in illis, quàm in istis effectum à Deo minùs absolute pendere facit.

Addunt ultimò, *Se non minùs quàm Nostros fateri, hominem animale in peccatis esse mortuum, modò sibi concedatur tantum discriminis inter corporalem & spiritualem mortem, ut homo in morte spirituali retinuerit liberam voluntatis facultatem.* Vbi illi per facultatem liberam eam intelligunt voluntatis conditionem, quâ libera foret. 1. Ab omni inhzrenri & prædominante peccato. 2. Ob omni defectu spiritualium donorum vel olim ipsi infortiorum, vel denuò per gratiam ad fidem eliciendam inferendorum. 3. Ab omni tam prædeterminatione, quàm prædefinitione divinâ. 4. Ab actuali etiam dominio & potestate Dei, quoad operationem suam, habens in potestate suâ voluntatem, gratiam, promissionem, & prædictionem divinam vel irritam facere vel ratam. Talem eos velle ex ijs quæ dicta supra fuerunt, manifestè satis liquet. Hanc verò quamvis non concedant ijs Nostri, nec id possint quidem, nisi ut fugiant servitutem, sacrilegium incurrere velint: liberam tamen facultatem, in medio peccati manentem agnoscunt: sed non ad omnia & omni modo liberam: adque adeò concessio ista non obstat, quin sententiarum disparitas magna sit de spirituali morte hominis animalis.

Mirari se dicunt Remonstr. hoc tam infirmum & nihili argumentum tantopere urgeri, cum palam sit, mortis vocem, etiam spiritualiter sumptam, non semper in Scripturâ plenam abolitionem & successionem vitæ notare. Rom. 6. 2. Gal. 5. 24. Sed 1. Multò magis videtur vel mihi mirum, inveniri tandem, qui inter Evangelicos vel Reformatos nomen suum profitentur, & argumentum tamen istud non infirmum tantum, sed & nihili esse contendunt, quod ab ijs omnibus, qui Pontificios errores impugnarunt, tanti fieri norunt, ut primarium ipsi semper concedant locum, inter demonstrationes illas, quibus naturæ vires ad conversionem hominis nullas esse probant. Mirum non est, quod non est novum: hoc adeò non novum est, ut vix ullum Scriptorem nominari posse credã, qui liberum illud, quod Papistæ defendunt, arbitrium impugnat, & isto non pugnat argumento. 2. Illud etiam permirum est, satis istis videri ad argumentum quodlibet infirmandum & redigendū in nihilum, si voces illæ, quibus nixitur, alio aliquo sensu, nonnunquam usurpentur. Hac lege semel posita vix quidquam erit in totâ Scripturâ, quod firmum argumentum suppeditabit. Statuitur exemplum in primo illo effato, *In principio creavit Deus cælum & terram*: nulla vox in istâ sententiâ ponitur, quæ significationem aliam non habet aliâs: non tamen infirmum & nihili argumentum erit, si quis hinc probaverit, Deum verum ac æternum eorum orbem ex nihilo fecisse, & initium ipsi

ipsi dedisse. Non igitur sufficit ad testimonium aliquod invalidum reddendum, si obijci possit varius usus earundem vocum.

3. Non dicent ipsi partem esse ratione mortis illius, quæ est in peccato, cum illa quæ est peccato, quatenus nobis adhuc in viâ conceditur. Variam esse rationem loquutionum harum usus ostendit: homo enim regeneritus non dicitur *mortuus in peccato*, quamvis magnam ejus vim circumfert semper secum; sed ille solus, qui nihil accepit vitæ novæ per fidem in Christum. Sed *mortuus peccato* dicitur, qui à dominio peccati liberatur, quamvis ejus onere adhuc urgetur.

4. Mors etiam in illis phrasibus, quum fideles mortui dicuntur peccato, plenam abolitionem peccati denotat.

1. Quoad causam vel principium hujus operis, meriti scilicet Christi, qui non imperfectè sed plenè sustulit peccata nostra.

2. Quoad signaculum & sigillum ejus: in Baptismo enim perfecta renovatio representatur.

3. Quoad promissionem divinam, &c.

4. Quoad officium omnium vocatorum, qui eò studere debent sedulo, ut corpus hoc mortis penitus aboleatur. Significant mortem plenam, non plenè tamen applicatam.

Observant Remonstrantes: *Hominem in peccatis demersum, non tantum dici mortuum, sed & dormientem, & agrum, morbidum, sanctiatum ac vulneratum: atque aded conversionem ejus à peccatis expergesactionem & sanationem vocari.* Eph. 5. 14. 1. Pet. 2. 24. Esa 53. 5.

Quasi mortui etiam non dicerentur dormire,

dormire, & resurrectio eorum excitatio à somno ! quævis mors ipsa Christi ijs ipsis in locis, quos hîc allegant, non plaga, vibex, vel vulnus diceretur : & restitutio salutis nomine notata, non proportionem haberet accommodatam ad malum illud curatum ! Nihil sanè magis temerè potuit opponi, quàm hæc varietas vocum, non varias res designantium, sed unam eandemque. De eo quod obiter monent, postulari hæc ab homine, sæpiùs ante respondi. Illud autem inconsideratè nimis urgent, *Resurrectionem à mortuis ab hominibus ad hoc requiri, ut Christus eis illucescat.* Exinque enim probare velle videntur, hominem se ipsum prout convertere, quàm illuminationem ullam accipiat à Christo: quod tam alienum est à veritate Christiana, ut inter Christianos non debeat nominari.

In illustratione hujus causæ ab exemplo Lazari petita, qui à mortuis excitatus fuit, *Ioh. 11.* non tam externâ Christi voce, quàm internâ quadam & divinâ vi, tres turpes errores invenire putant Remonstrantes. 1. *Quod verbum Christi ad Lazarum, & sermo conversionis, qui irrogenitis prædicatur, eodem loco statuantur, quasi sint ejusdem operationis & generis.* 2. *Quod robur ad nostram conversionem, non per verbum, sed per spiritum Christi vivificum dari docetur.* 3. *Quod verbum desitui dicitur spiritu Christi, vivifico, quando illud annuntiatur eis, qui reipsâ ex spirituali morte non excitantur.* Sed tres isti tam turpes errores toridem nuntur non satis honestis calumnijs.

luminis. Nam. 1. quamvis imaginem quamdam conversionis in istoc exemplo statuerint Nostri, quod plerique omnes interpretes faciunt, quoniam, ut verbis utar D. Hemmingij in *Iob. 11. absq; omni dubio symbolum fuit spiritualis gratie, qua per Evangelium contingit*; nunquam tamen dixerunt, vocem Christi ejusdem omnino generis, quoad operandi modum esse in conversione hominum, cujus tunc fuit in excitatione Lazari. Sentiri solet, & aliquatenus etiam intelligi, non sine affectu quali quali, ab hominibus convertendis absque ullo miraculo: à Lazaro verò non potuit vox Christi ullo modo precipi, nisi miraculosa interveniente virtute. Vnam igitur impugnant suam Remonstran. dum istam sententiam argumentis insectantur, & sarcasticis etiā figuris. 2. Quamvis convenientiam rationis hactenus ponant in istis comparatis, quòd *sicut Lazarus non potuit exire ad Christi vocem, nisi vivus ante per Spiritum Christi factus*; sic homo non potest credere, cum per verbum ad fidem vocatur, nisi Spiritu Christi vivificatus. Nusquam tamen dicunt per verbum nullo modo dari has conversionis vires. Verbum & Spiritus ad opus unum unà solent agere, nec separatim, nec ad separata. Verbum est instrumentum coordinatum ad conversionem, quamvis ipsam conversionem non perficiat nisi virtute spiritus comitatum, & ad operationem illam inenarrabili modo quasi vegetatum. Enthusiasmum igitur huic dogmati quum Remonstr. improberant, non id ex ju-

dicio faciunt (quod profitentur,) sed ex perturbatione mentis. Enthusiastarum enim error est, (ut Arminius rectè docet Disp. publ. 16. thes. 31.) arbitrari Spiritum suâ internâ actione in aliam Dei Christi que agnitionem mentem illuminare, quàm quæ verbo extrinsecus continetur, aut cor & animum alijs sensibus afficere, quàm qui ex ipso eodem verbo proponuntur. Hoc sine atroci calumniâ non potest Nostri impingi. 3. Neque magis æqui sunt in accusatione tertiâ. Non enim dicebant Nostri, *verbum desitui Spiritu Christi vivifico, quando illud annunciat non creditur*, quod impingunt ipsis Remonstr. sed hoc tantum *Spiritum vivificum non dari nisi ijs, qui re ipsâ per illum ex spiritu ali morte suscitantur*. Aliud autem est *verbum desitui spiritu*, aliud *hominibus in spiritum vivificum non dari*, in quibus *verbum non operatur*. Quum igitur facti sint errores isti & planè commentitij, eorum consecrarijs perpendendis immorari non est hujus loci.

CAP. V.

Argumentum quartum.

Pag. 309.

Conversio-
nem fieri
non solâ
suasione
moralis, sed
efficaci eti-

SI operatio gratia ad hominis conversionem talis sit, ut illâ positâ maneat adhuc in humana voluntatis potestate, utrùm illam sequi vel impedire velit: tùm suasio sola moralis est,

est, & illicitum blandum. Sed non est hujusmodi susceptor tantum: nam sic operaretur Deus efficacius ad homines convertendos, quam Satan operatur ad eosdem seducendos, & impœnitentiâ detinendos. Ergo talis non est operatio gratiæ ad hominis conversionem, ut in ejus potestate relinquat, utrum illam sequi velit, an impedire.

Sic huic argumento Remonstrantēs occurrunt, ut sententiam suam nec omninò celent, nec palam tamen præ se ferant, & liberè profiteantur: sed mediam sequuntur viam, quâ satis quidem, quid velint, intelligentibus subindicarunt; tamen ut rimam interim apertam habeant, quâ elabi se posse putant, si acrius fortè in istâ parte preman-
tur.

1. *Negant se uspiam dixisse, Deum in nobis fidem efficere tantum blandâ aliquâ suasionē & allicio. Quid verò hac de re dicunt, id ante dictum est in hujus quæstionis statu. Nec tamen in argumento dicitur eos hoc dixisse, proponitur hoc non tanquam expressè dictum, sed tanquam consequens ex dicto pendens, sicut in syllogisticâ illâ, quam adjeci, formâ apertè satis liquet. Res autem ipsa tam clarè patet, ut quum hoc responsum Remonstrantium lego, non dicemus Deum in nobis fidem efficere solâ suasionē, &c. figura mihi videatur haud abfimilis illius, quâ usus est Paulus olim ad Philemonem: Non dicam tibi, quod te ipsum etiam mihi debeas.*

2. Posito hoc antecedente, Deum scilicet per
suasionem solam, conversionem nostram ope-

vari sequi tamen pernegant, Deum non efficacius in conversione nostrâ operari, quàm Satan in nobis ad peccatum seducendis, & in impunitentiâ detinendis. Cujus denegationis causas tam multas, tam sollicitè satagunt cumulare ut, cœcos lectores procul dubio sibi sponderint, si quenuquam eorum clâm fore putabant doceri ab ipsis cum summo studio, quod modo negabant à se dici. Rationes etiam quas adferunt, istiusmodi sunt, ut nisi rem ipsam persuasam esse quàm maximè vellent, probationes nunquam tanti fecissent, ut illas dicis causa commemorandas esse putarent. 1. Prima ratio est, quoniam usus verum docet, ubi duo aliquid suadent, alterum sapè fortius altero suadere. Quæ primò nihil facit ad rem: non enim agit argumentum de gradu efficaciz in eodem genere vel modo operandi: sed modos ipsos vel genera confert, statuens nempe genus, & modum illum operandi, quo Deus homines ad se convertit, multò efficaciorum esse, quàm quo Diabolus eos pervertit. 2. Quum Deus, ex Remonstrantium sententiâ, non persuadet nisi per media, inter quæ præcipuum est ministerium hominum, suasionis argumenta ex verbo quidem divino, sed modo humano proponentiam, probabilius est veterem illum serpentem mille artificem (qui & argumenta illa benè novit, quæ à Dei servis adversarijs ejus adhiberi solent, & ipsis illudendi mille novit artes, quas ignorant ipsi) probabilius est, inquam, superiorum cum semper futurum in istâ contentione,

De,

ne, si ex tali suasionē res tota pēderet. 2. Discrimen hoc esse notant inter persuasione rationes, vel allicia Dei & Satanæ, quod *Deus æterna & incorruptibilia bona promittit, Satanas temporalia tantum & corruptibilia.* Quod multò lecius esse, miror equidem ipsos non vidisse: Satanæ enim quamvis ne temporalia quidem bona præstare potest pro arbitrio suo, polliceri tamen æterna solet, quum ejusmodi pollicitationes fortiores futuras putat. Promissionis ejus primæ (*Eritis sicut Dei*) alia non potest esse mens, quàm virtutem aliquam divinam & similitudinem Dei parentes illos nostros adepturos ex usu veriti fructus. Vltimis etiam hisce diebus, eo auctore cælum ip'sum promitti novimus proditoribus ipsis, & pessimis parricidis. Hæc pars est transfigurationis illius, quâ se transferre solet in speciem angeli cœlestis lucis.

3. Disparitatem, quam volunt, hac ratione demonstrant. *Ubi duo de homine ad se alliciendo certant, fieri non potest, quin alter altero fortius agat, alioqui enim neutrum ad se pertraheret.* Quum igitur respicientia re ipsa sequitur, ibi Spiritus Sanctus Satanâ fortius egit: qui autem Spiritui sancto resistunt, eos certè superat Satan quoad effectum aut eventum. Vbi temeritatem produnt in consideratam. Nam. 1. fieri potest, ut certent inter se duo (non loquor nunc de Deo & Satanâ, sed in genere) de homine ad se alliciendo, & alter altero non fortius agat, sed in æquilibrio consistat res, & ad neutram par-

tem inclinet ille, de quo certant, vel si ad alterutram accedat, ut id faciat ex infirmitate propensione. 2. Quam jejunum est & indignum Deo, fortiorem nullam actionem tribuere Spiritui sancto, quam Satanæ in efficaci hominis conversione, nisi quoad eventum qui nec auget nec minuit actionis precedentis vim, & (eorum iudicio) actione illa posita in hominis potestate est, ut vel sequatur, vel impediatur. 3. Posteriora illa verba, *qui autem Spiritui sancto resistunt, eos superat Satan*, vel pudorem vel perturbationem aliquam indicant. Consequenter enim ex comparationis & regulæ prioris videndum ipsis fuit, certantibus Deo & Satanâ de hominibus ad se alliciendis, in ijs qui convertuntur Deus superat Satanam, in ijs verò qui non convertuntur, Satanâ (absit blasphemia) Deum superat. Hoc autem quia dictu horrendum fuit, etiam si hanc victoriam ad potentiam illam solam referant, quam Deus exercet in hominis conversione, idcirco vel pudoris effusi vel confusi perturbatione, *eum vel Deum* vertunt in eos, & comparationem institutam in scopas dissolutas. Si pudebat eos inceptæ comparationis, pedem potius decuisset eos revocare, quam ita pergere, ut vitium se vidisse ostendant, & non emendasse.

4. *Posse, dicunt, ut à quibusdam sit, dispensari, sitne hic nobilissimus agendi in homine modus, qui sit suadendo, & essetne conveniens alio modo uti, servatis humane naturæ proprietatibus, ideoque omnino eadem alio satius sufficient,*

sufficiens, si talis esset, qualem Satanæ exercet.
 Vbi 1. id in primis observandum est, probabilem saltem Remonstrantibus videri sententiam istam, quam referunt: quum enim disputari posse dicunt, non hoc intelligunt de quacunque disputatione: sic enim nihil est in religione totâ, de quo non possint idem affirmare, sed probabilitatem innuere hujus defensionis. 2. Plusquam probabilem eam ab ipsis haberi, exindè patet, quòd nullam actionem sic soli Deo tribuunt nominatim (ubi maximè opus fuit) & Satanæ denegant, præter mentis illuminationem immediatam & hanc etiam alibi Deo ipsi denegant: sic enim paulò supra (pag. 306.) credimus Dei Spiritum nullum in nobis robur ad conversionem ordinariè efficere, nisi per verbum, hoc est, nihil immediatè. Id quod Episcopus clariùs multò docet in Thes. priv. Disp. 46. cui corollarium istiusmodi apponit; *Annulla actio Spiritus immediata in voluntatem aut mentem necessaria sit, aut in Scripturis promittatur, ad hoc, ut quis credere possit verbo extrinsecùs proposito? Negativam tuebimur.* Hoc etiam in loco frigidè satis hunc modum agendi Deo concedunt. *Existimamus, inquit, alias esse actiones, &c.* & eundem Satanæ confusè nimis negant. Potest enim & ille interiùs ad peccatum instigare, tam phantasie imaginarias quasdam formas offerendo, quam affectus vel perturbationes excitando. Si tamen syncerè & constanter hoc faterentur, (Deum scilicet immediatè mentem illuminare, Satanam

tanam verò non posse) parum hoc, aut nihil esset. Si enim sufficiens ad sit objecti representatione, sive mediatè sive immediatè fiat, id efficaciam suasionis nihil mutat.

3. Necessè habent Remonstran. hanc totam sententiam agnoscere pro suâ. Nam sicuti ponitur in hujus argumenti propositione, si operatio gratiæ ad hominis conversionem talis sit, ut maneat adhuc in humanæ voluntatis potestate, utrum illam sequi, vel impedire velit, tum nihil aliud est, quàm suasio moralis: operatio enim, quæ aliquid propriæ efficientiæ addit supra suasionem, cuius vi conversionis effectum vel quoad initium existit, non relinquit rem incertam, vel in humanæ voluntatis indifferenti potestate.

4. Quid autem existimandum sit de opinione tali, hoc unum ejus immediatum consecutivum ostendit. Qui tantum suadet ad agendum non est directæ & propriæ, nedum primariæ, illius actionis causa. Hoc Remonstr. ipsi expressè docent (pag. 314.) ubi latum discrimen faciunt inter *causam fidei efficientem* & *illam quæ excitat per modum objecti*. Suasio namque non aliter agit, quam per modum objecti. Atque hæc unica est ratio cur Satanas nec est primariæ, nec propriæ seu directæ causæ peccati humani, neq; potest homo peccans, vel culpam vel reatum facti à se in tentatorem transferre. Si Deus igitur sit suator tantum conversionis, tum non est ejus præcipua, propriæ & directæ causæ, nec tam ipsi debetur hujus operis gloria, quàm homini, consilium ejus tam prudenter sequenti.

5. Rector.

5. Retorquere conantur argumentum hoc, invitis regulis omnis rationis. Si Deus (ajunt) suos irresistibiliter convertit, qui sunt longè pars inferior, & Satan irresistibiliter potissimam partem avertit, in eo Satan plus Deo valet, qui minoribus & inferioribus auxilijs suum consilium in multò pluribus hominibus, quàm Deus ipse potest exequi. Quà in conclusione nihil est, quod intelligentem aliquem potest movere. Nam. 1. pro confesso híc habent, quod norunt à Nostreis negari, proprium consilium esse ac intentionem Dei, omnes & singulos homines servare. 2. Satanam in suis conatibus solum fingunt ab imperio & gubernatione Dei. 3. Quum resistibilem actionem in multos potentiorum faciunt, quàm resistibilem in paucos, perinde arguunt, ac si Medicum vulgarem varios ægros resistibiliter curantem, potentius eo nomine dicerent agere, quàm egit Christus, quum paucos tantùm irresistibili modo sanavit. 4. Quum aversionem multorum majus quid esse putant, quàm conversionem paucorum, coargui possunt à quolibet idiotà; norunt enim omnes, longè majus esse ædificium vel opus quodlibet unum construere, quàm destruere multa.

6. Declinare student argumenti vim Difficultas (inquiunt) non est propriè in conversione vel conversionis modo, sed in scopo et intentione Dei, qui talia auxilia subministrat, quibus hos solos (& non alios) servat sive eorum liberum arbitrium ei assentiatur, sive non assentiatur: ac proinde tamen in eo nulla esset absurditas

absurditas, etsi eadem operatio ejusdem in se efficacia institueretur, sed Diaboli & aliorum operatio resistibilis, Dei verò efficax, quia illa pro Dei infinita scientiâ, circiter illud tempus, ejusmodi hominibus, tali statu, administratur.

Cujus assertionis tam multa sunt vitia, ut illis demptis, vix quidquam postea remaneat.

1. Parum sui memores videntur in eo, quod negant difficultatem hujus controversiæ in conversionis modo versari. Nam in thesiorâ nihil est, quod speciem habet controversiæ cum Nostreis habendæ præter clausulam illam ultimam, in quâ etiam collocare solent, totius quæstionis caput: *Quod verò modum operationis illius gratiæ, ille non est irresistibilis.* Nihil etiam aliud probare satagunt, ex verbis illis Stephani, *Act. 7. 5.* quibus thesin quartam confirmant. Repetunt etiam disertis verbis in responsionis hujus initio (pag. 268, 269.) in thesi tertiâ agitur de fidei causâ, in quarta verò de modo ejus efficiendæ. 2. Controversio illa de scopo & intentione Dei ad primum articulum spectat, ubi de electione divinâ tractatur. 3. Riculum est illud scemma, quo Nostros tenere dicunt, Deum quasdam velle servare, si assentiatur ipsorum liberum arbitrium, si non assentiatur. Idem enim est ac si dixissent, Deum velle efficere, ut quorundam liberum arbitrium assentiatur, si ve assentiatur si ve non assentiatur. 4. Nullam absurditatem in eo esse dicunt, quod est absurdissimum, ut scilicet propria ratio, cur gratia Dei sit efficax, in circumstantiis quibusdam

dam externis ponatur, quæ nonnunquam levissimæ sunt nugæ, & nunquam non communes casus. 5. Illud unum tamen hic excidit ipsis quod attentè debet observari, operationem *resistibilem* & *efficacem* gravem oppositionem inter se habere. *Diaboli* (inquiunt) & *aliorum operatio resistibilis*, Dei vero *efficax*. Quum igitur conversionis gratiam resistibilem esse contendunt (quod unicuique agunt in istâ quæstione torâ) eandem operâ efficaciam ejus impugnare se fatentur.

C A P. VI.

Argumentum quantum.

Pag. 311.

SImodus operationis gratiæ, quâ fides in nobis efficitur, sit potentis & eminentis efficacis, ac ejusdem virtutis cum illâ, qua Deus utitur in excitatione hominum ex corporali morte, tum à depravatâ voluntate humanâ, neque superari neque prorsus impediri potest. Sed prius verum, Ephes. 1. 18, 19. Coloss. 2. 12, 13. 2 Thess. 1. 11. 2 Pet. 1. 3. Ergo & posterius.

Conversio fit per eandem virtutem, eandemque efficaciam quâ homines à corporali morte suscitantur.

1. Agnoscunt hic Remonstr. conclusionem hanc è diametro opponi suæ thesi, agnoscunt igitur simul (spero) resistibilitatem illam ab ipsis in hac thesi poni, quâ gratiæ operatio ab hominum arbitrio superari potest

test, ac prorsus impediri: id enim est, quod in ista conclusione negatur. Non satis igitur simpliciter agebant (pag. 276.) quum hanc ipsam sententiam cautiùs quàm verius rejicere studebant, quasi non suam. *Hoc superare (ajunt) non habes, in hoc argumento locum*: sed monent & considerari volunt, *non tantum actum, sed & potentiam resistendi, hoc argumenti tolli*. Quatenus hoc potest admitti, in statu quæstionis monstravi. Ut verbo hic expediam, nec omnis potentia, nec actus omnis resistendi tollitur: sed 1. actus illius resistentiæ, quæ superans est & prorsus impediens, sicut ipsa verba præseferunt. 2. Non omnis potentia dissentienti, sed possibilitas hujus eventus, ut actu non convertatur, qui sic movetur ad conversionem.

2. Propositionem argumenti negant, quia potest esse suasio, cujus ratio & argumentum ab ejusmodi rebus sumerentur, quas nemo potest ex cogitare, neque in manu suâ habet præter solum Deum, à bono puta supernaturali vita æternæ, &c. illa superaret omnem humanam & creatam virtutem, neque esset tam irresistibilis. Sed 1. suasionem non sufficere ex ijs, quæ dicta fuerunt ad argumentum proximè precedens, satis est manifestum. 2. Responsum hoc non aptatur ad argumentum: contendunt enim Nostri modum operationis, quo Deus utitur in homine convertendo, efficaciorē esse, quàm ut ab homine superetur: de modo autem non respondetur, sed de rebus objectis, quas tales esse

esse narrant, ut omnem humanam virtutem superent. 3. Illiusmodi vim non posse ab homine superari, quod in argumento ponitur, longè aliud est, quàm argumentum usurpatum in illo, suo modo superare vim humanam, quod regerunt isti. 4. Superare in operationis efficacia vim omnem repugnantem, qui sensus est argumenti, & superare dignitate vel eminentia naturæ apprehensionem & assequuntionem quærentis, quod Remonstrantes intelligunt per boni supernaturalis exuperationem, duo sunt diversa. 5. Bonum illud propositum in suasionem, vita scilicet æterna, non est in anima realiter, sed notionaliter tantum, ex conceptu rationis: fieri igitur non potest, ut moveat voluntatem tanquam causa realis verè ac propriè agens, ne resistibiliter quidem, sed metaphoricè tantum per modum finis.

3. De proportionem, quam conversionis opus habet ad excitationem à morte corporali, observant iterum, *similitudines non esse ulterius extendendas, quàm ipsa verum natura fert.* Quod frustra monent, nisi possint ostendere, huiusmodi peccatum in hoc argumento committi. Id verò ne conantur quidem facere. Nec certè nimis extenditur hæc similitudo, quum finalem vim requiri dicitur ad conversionem hominis, ac ad excitationem à morte corporali. Nam hætenus extenditur ab ipsâ Scriptura: nec solum hætenus, sed & ulterius etiam quorundam doctorum iudicio. Sic enim inter cæteros Hemmingius in Ioh. I I. *Tametsi non videtur pro-*

Prophanis hominibus miraculum, homines in peccatis suis mortuos voce Evangelij revocari ad vitam, revera tamen maximè miraculum est, & sanè non minus quàm corporaliter mortuum revocare ad vitam hanc caducam.

4. Citatorum locorum nullum (dicunt) agere de Dei gratiâ, quâ fides in nobis efficitur. 1. Si verò efficaciam invictam in ullâ parte operationis illius, quæ gratiæ est, ostendant, concidit thesis Remonstr. quæ non in initio solo, sed & in progressu etiâ resistibilem eam statuit. 2. Si tam potens efficacia in progressu requiratur, quum vivit quis Deo, tum ad initium quando mortuus in peccatis jaceret, minor potentia sufficiens non potest estimari. Iisdem nutrimur, ex quibus constamus: eâdem gratiâ vivificamur, & in vitâ servamur. 4. De illâ etiam gratiâ, quâ fides efficitur, non nullum saltem ex istis locis agere sequens hæc indagatio monstrabit.

Eph. 1. 19.

Primus locus est Eph. 1. 19. *Et quæ sit excellens illa magnitudo potentie ipsius in nobis, qui credimus, pro efficacia roboris ipsius quum exeruit in Christo, quum excitavit eum à mortuis, &c.*

Excipiunt 1. Remonstr. Fidem hic statui non ut eminentis illius potentie fructum, sed ut qualitatem vel actionem præcedentem in ijs, quibus Apostolus precatur, ut supremam illius potentie magnitudinem sciunt. Quasi hæc duo sic inter se pugnarent, ut simul consistere nullo modo possint. Errant multum si ita credant: eadem fides fuit & qualitas

qualitas vel actio præcedanea respectu præcationis Apostolicæ ac scientiæ Ephesiorum, & fructus etiam eminentis illius potestatis : non evertunt hæc sese mutuo, sed stabiliunt potiùs : ut intelligens quisque percipere faciliè potest.

D. Calvinus, scilicet, iudicium sequentes, efficacitatem illam roboris Dei, cum fide connectendam esse negant, tanquam ejus esset causa: Sed 1. quamvis posteriora illa verba, pro efficacitate fortis roboris ipsius, referenda non essent ad verbum credendi, vel ad credentes, antecedentia tamen quæ sunt ejusdem planè valoris, non possunt alio referri, excellens illa magnitudo potentia ipsius in nobis qui credimus. 2. Calvinus beato nomine abutuntur miserè, dum auctoritatem ejus prætexunt interpretationi suæ. Putat ille quidem efficaciam illam potentia non esse referendam ad verbum credendi, tantum, non tamen rejicit penitus illam constructionem : rem ipsam verò, potentiam nempe, & efficax robur Dei, causam ibi statui vocationis & fidei nostræ, pro confesso habet & indubitato : quod ut liquidò appareat, & argumentum hoc simul etiam non parum illustretur, gravissimis ejus verbis hunc locum ornare juvabit. Videmus ut sibi nunquam satisfaciatur Paulus in prædicandâ nostrâ vocatione, & sanè mirifica Dei virtus hic se profert, quum à morte traducimur ad vitam : atq; ex filijs gehennæ filij Dei & vite æternæ heredes efficiamur. Stulti homines frigidam esse hyperbolem hoc loco putant : sed qui varijs conscientia

certaminibus, quibuscumque per quotidie configunt, sunt excitati, facile agnoscent, nihil hic amplius fuisse dictum quam oportuerat. Revocet eos ad considerandam Dei potentiam, ac si doceret eorum regenerationem opus esse Dei: neque id vulgare, sed in quo immensam suam virtutem mirabilem declaraverit.

Sed præter D. Calvini nomen habentetiam unde probare se posse putant quod volunt. Alioquin (ajunt) Paulus precaretur, ut scirent quomodo convertantur, quod est absurdum, & non necessarium scitu, quod & nemini in hac vitâ plenè potest notum reddi. At verò temeritas hæc est nimis inconsulta absurdum id appellare, quod Christianos omnes maxime decet, non necessarium, quod summum habet ædificationis usum, & non querendum, quod plenè non potest in ista vitâ acquiri. Quid autem vocatos magis decet, quam scire & profiteri vocationem suam gratiose & efficaci modo à Deo fuisse administratam? Quid magis est usus, quam hujus modi sapientius meminisse? Quamvis etiam non possunt hunc modum penitus & plenè scire, dum istic vivunt (quid enim est quod plenè scimus?) hoc nihil tamen impedit quin aliquam ejus perceptionem Ephesius optet Apostolus: ipsi enim optat illius charitatis cognitionem, quam fatetur ibidem ipse cognitionem omnem sperare, Ephes. 3. 19.

Fundamenti istis arenosis conclusionē adstruunt ejusdem notæ. Hic itaque (dicunt) tribuitur Deo efficax actio in fidelibus, ut intelligant, quanta sit Dei potentia in iis quos non minus ut-

que aliter die novissimo è mortuis excitaturus, quā proprium filium: quā potentiam Deus, & in nobis qui credimus exeruit in eo, quod uti Christum propter nos è mortuis excitavit, & ad dextram suam collocavit, &c. sic & nos cum eo vivificavit, excitavit, & collocavit in cælis. Nam 1. si efficacia hujus potentie referenda fuisset ad resurrectionem futuram in die novissimo, tum eam in presenti in fidelibus tam excellenti modo exerceri nequaquam dixisset Apostolus, sed exserendam in futuro, sicut in præterito, eam exsertam fuisse in Christo narrat. 2. Apud Apostolū ipsum c. 2. 6. expressam applicationem habemus hujus efficacie ad resurrectionem illam primam, quæ est in conversione. 3. Potentiam illam quā mortui excitantur, in nobis qui credimus, exsertam esse cum dicunt, totum argumentum concedere videntur. Major enim nonnunquam exseritur in nobis potentia, dum istic in vivis manemus, quā in opere conversionis. 4. Miror quo sensu velint id intelligi, quod addunt, omnipotentiam illam divinam, exsertam fuisse in eo, quod nos cum Christo vivificavit, excitavit, & collocavit in cælis. Ego certè ne conjecturā quidem possum assequi, ut cum eorum dogmatis hoc possit conciliari.

2. Respondent ultimo in loco, quamvis efficacia hæc roboris Dei, referenda esset ad fidem, tanquam ejus causam, non tamen firmum foret argumentum, quia non est causa fidei efficiens: talem enim causam particula *narrat* non necessario notat: sed fundamentum, quo

quo fides nititur, ut Petrus docet, 1. Pe. 1. 3. Reg-
nuit nos per resurrectionē Jesu Christi ex mor-
tuis: quod resurrectio Christi in nobis efficit,
& fidem in nobis excitare per modum objecti
ita consideratur. v. 17, 18. Vbi dum securē ni-
mis cogitationibus quibusdam crudis indul-
gent, in errorum acervum incurrunt. Nam,
1. quā inconsiderata ponitur illa discretio,
quamvis efficacia hujus roboris, statuatur fi-
dei causa, tamen non est ejus causa efficiens,
sed fundamentum excitans fidem per modum
objecti, id est, quamvis causa sit, tamen non
est causa. 2. Si sit causa, debet ad efficien-
tem referri, quoniam nec materię, nec for-
mę, nec finis rationem habet hæc efficaci-
tas ad fidem. 3. Præpositio illa *κατὰ*, secun-
dum, quamvis non ubique denotet ejusmodi
vim causalem, semper tamen videtur eam
significare, ubi nominibus ijs præponitur,
quę actionem, operationem, & potestatem
inducant. Sic Marc. 1. 17. *κατὰ ἐξουσίαν*, per po-
testatem etiam imperat spiritibus impuris. Ep.
3. 7. *κατὰ δύναμιν καὶ δυνάμεις*, secundum o-
perationem potentie, & 4. 16. *κατὰ δύναμιν* et
vi intus agente. Sic Philip. 3. 21. Coloss. 1. 19.
non exempla tantum sunt usum hujus vocis
indicantia, sed & firmamenta vel testimo-
nia totidem argumentum ipsum non pa-
rum confirmantia: illa præsertim quę ex
hujus Epistolę ad Eph. 3. 7. & 4. 16. petuntur,
quę si cum isto cap. 1. 19. attentè conferan-
tur, tres nobis indicant ejusdem efficacis
gradus (ut rectè observat acutissimus The-
ologus, Antonius Sadeel, de Spirit. manduc.
objec.

object. 9.) Primum Spiritus Sanctus generat in nobis fidem secundum efficaciam ejus potentie. Ephes. 1. deinde idem Spiritus nos cum Christo arctissime conjungit, secundum potentiam efficaciter in nobis agentem. Eph. 3. denique nos reddit beneficiorum Christi participes, ex vi intus agente. 4. Verba Petri 1.1.3. nihil faciunt ad rem: in ijs enim nulla mentio fit efficacitatis hujus potentie, quam Paulus tantoperè commendat: non docent igitur (quod hic affirmatur) efficacitatem illam statui ut fundamentum, quo fides nostra nititur. 5. Consideratio sola resurrectionis Christi, non potest hominem regenerare: quidquid enim fit ex consideratione merâ, id præcipuè ac propriè fit à considerante: sed hominem non dicent, spero, causam esse præcipuam suæ regenerationis. 6. Apertè hic Remonstr. profiteri videntur nullam gratiam ad conversionem hominis necessariam esse, præter gratiam doctrinæ ac revelationis externæ: præsertim si his adjungatur Episcopij opinio, De perspicuitate Scripturæ, cujus semel aut iterum ante feci mentionem. Socini vestigia quis hic non videt expressa? 7. Perperam dicunt ex vers. 17. & 18. palam fieri Apostolum hanc potentiam Dei considerasse tantum sub ratione objecti: æquè possunt colligere ex vers. 18. opes ipsas gloriæ non alias nobis conferri quàm proponendo. 8. Illud interim unum attentè debet observari, modum objecti, & modum efficientis causæ distinctas res esse, & multum differentes, fatentibus id Remonstr. ip-

sis: atque adeò suasionem solam, per objecti & ejus convenientiæ propositionem (in quâ gratiæ totam vim ab ipsis collocari palam supra feci) non habendam esse pro efficiente causâ conversionis nostræ.

Coloss. 2.
12, 13.

Secundus locus est Coloss. 2. 12, 13. *Cum eo resurrexistis per fidem efficaciæ Dei, qui excitavit eum ex mortuis.*

Tria hic observant Remonstr. 1. *Possit hoc sic intelligi, cum D. Calvino, ut significet fidem in Dei virtute esse fundatam.* Quod sal- vâ quidem orthodoxiâ fieri posse non negat sed interpretatio tamen illa minùs videtur accommodata. Nam 1. propositum fuit Apostoli, ostendere quo pacto circumcisi vel reginiti erant, quum sine manibus eorum circumcisionem factam esse dixisset, vers. 11. aptissimum igitur fuit ut per efficacitatem Dei, vel manu Dei, non hominum, hoc effici dicat. 2. Fundamentum fidem sustentans non est propriè *αἰσθησις Θεοῦ*, efficacia Dei, sed robur & potestas, cujus efficacia hæc est fructus. *Robur* enim, ut D. Calvinus in Epist. 1. observat, *est quasi radix, potentia arbor, efficacia autem fructus, qui in actum emergit.*

2. Observant, intelligi posse per fidem, *operationis fidem, quâ Deus operatur in nobis suscitationem ex morte peccatorum in vitam novitatem.* Vbi incertum relinquunt, utrum fidelitatem intelligunt Dei, an fidem hominis in Deum. Si illam, aberrant ab Apostoli scopo, qui nullam justam causam habebat, cur faceret mentionem illius. Si hanc, tum suscitationis totius non exponit causam.

causam: nam ejus pars magna ponitur in ipsius fidei ingeneratione.

3. Observant, *Verba illa sequentia, qui cum suscitavit ex mortuis, non facere proprie ad describendam Dei potentiam, sed ad describendum Deum.* Quasi hæc duo inter se opponenda essent ac sejungenda! descriptio potentiae Dei est descriptio ipsius Dei. Non potest enim Deus nobis describi, nisi per sapientiam, justitiam, bonitatem, potentiam, vel similem aliquam proprietatem. Quum etiam Deus describitur per potentiam, in factis vel effectis potentibus elucentem, potentiae simul & Dei descriptio datur. Sic in istoc exemplo rem habere cæcus est qui non videt. Imò eadem descriptio Dei, potentiae Dei, & fidei in Deum ac ejus potentiae explicationem quandam habet: sicut & *Roman. 4. 17. Crededit Deo vivificanti mortuos, & vocanti quæ non sunt tanquam sunt.* 2. Thess. 1. 11.

Tertius locus est, 2. Thess. 1. 11. *Precaur semper pro vobis: ut Deus voster compleat omne suæ bonitatis placitum, & opus fidei potenter.*

Resp. Remonstrantes. 1. posse hoc fieri potenter, & tamen resistibiliter, quia Evangelium est potentia Dei, homines tamen ei resistunt. Quod subterfugium potiùs est quàm serium responsum. Nam 1. quod potenter à Deo effici dicitur in Scripturâ, id sic perficitur ut impediri non possit. Potentia enim Dei est omnipotentia. 2. Evangelium est instrumentum arbitrarium potentiae Dei, respectu Spiritus comitantis: ejus autem virtus ubi agit

potenter, superat omnem resistantiam. Valida est enim ad subversionem munitionum, ratiocinationes evertendo, omnemque sublimitatem, quæ sese extollit adversus cognitionem Dei, & in captivitatem redigendo omnem cogitationem ad obediendum Christo. 2. Cor. 10. 4.

Resp. 2. *Agi hic non de initio fidei, sed de ejus incremento & constantia.* Quasi (hoc enim sæpius mihi est repetendum) majori opus esset potentiâ ad incrementum & constantiam fidei, quàm ad ejus primam ingenerationem, & non ab eadem virtute augmentum & initium haberet. Neque video quomodo possint Remonstr. potentiam ullam precibus impetrandam, necessariam credere ad fidei incrementum, quum nihil fidelibus ad summam gratiæ perfectionem deesse docent præter voluntatis assensum (Nicol. Grev. pag. 235, 236.) quem etiam liberum in hominis arbitrio semper manere defendunt.

Resp. 3. *Per opus fidei, hic propriè intelligi non fidem ipsam, sed patientiam.* Sed 1. opus fidei nihil aliud significat apud Paulum, quàm operosam vel efficacem, sicut videre est ex collatione, Gal. 5. 6. cum 1. Thes. 1. 3. ubi etiam apertis verbis distinguitur à patientiâ opus fidei, labor charitatis, patientia spei. 2. Patientia fidelium adeò pendet ex eorum fide, quâ cum individuum habet connexionem, ut una sine alterâ compleri non possit.

Resp. 4. *Possè complementum hoc intelligi de præmio fidei conferendo.* Sed 1. præmium illud

illud finis potius est fidei, quàm opus 1. *Pet.*
 1.9. 2. Completionem hanc totum illud in-
 terstitium complecti, quod est inter initium
 fidei, & ejus finem, Apostolus ipse, quasi
 terminos ejus constituens, docet *Philip.* 1.6.
Qui capit, perficiet usque ad diem Jesu
Christi.

Quartum & ultimum testimonium est,
 2. *Pet.* 1.3. *Divina Dei potentia omnia nobis* 2. *Pet.* 1.3.
donavit, quæ ad vitam & pietatem pertinent
per agnitionem illius, qui vocavit nos ad glori-
am ac virtutem.

Respondent Remonstrantes ut prius, di-
 vinam hinc potentiam, non extendi ad fidei do-
 nationem, sed ad fidem sequentia. Quod si
 verum esset, nihil tamen officeret argumen-
 to, ut sæpius ante monstravi. Sed rationes
 illæ, quibus hoc probare conantur, parum
 aut nihil valent. 1. *Qui hinc non fit votum*
de fide, sed de multiplicatione gratiæ in fide,
aut per fidem. Quamvis autem votum quod
vers. 2. habetur, multiplicationem intendat
 talis gratiæ, confirmatio tamen ejus, quæ
vers. 3. continetur, peti potest ab ipsius gra-
 tiæ donatione primâ, ratiocinando scilicet
 à pari, in hanc sententiam, Deus vobis ini-
 tium hujus gratiæ potenter donavit, optan-
 dum igitur & sperandum est, ut multiplica-
 tionem ejus eadem virtute concedat. Sic
 argumentatur Apostolus Paulus, *Phil.* 1.6 4.
 2. *Quia potens hæc donatio non fuit agni-*
tionis, sed eorum quæ ad vitam & pietatem
pertinebant per agnitionem. Fuit autem & ag-
 nitionis & cæterorum ex illâ pendentium.

Hæc enim agnitio est principale donum, & reliquorum omnium fundamentum: ita ut de agnitione Christi non minus, quàm de Christo dicere nobis liceat cum Apostolo, qui hanc nobis dedit, qui non etiam cum hæc, & per hanc omnia nobis donabit? Et hanc vim habet quod istuc dicitur, per agnitionem omnia nobis donari. 3. *Per donationem hoc in loco nihil aliud intelligi* (volunt) *quàm propositionem magnarum promissorum in Evangelio.* Quod si verum esset, tum propositio & propositi donatio unum essent ac idem; tum omnibus mortalibus donari diceretur hæc omnia Evangelium omnibus ex æquo proponi & demonstrari. affirmant, tum etiam propositio Verbi eterna, satis potens esset per se ad hominem salvum faciendum

CAP. VII.

Argumentum sextum.

Pag. 317.

Gratiam
conversio-
nis cum in
modum o-
perari, ut
omnes per
eam con-
vertantur,
qui ejus si-
nunt parti-
cipet.

Sed hæc operatio gratiæ Dei in Christo non est efficacior, quàm ut à prave humane voluntatis rebellionem superetur sæpè et impediatur, sequitur multos hanc gratiam, id est, Spiritum Jesu Christi vivificum, vel regenerationis spiritum accepisse, qui tamen non fuerunt conversi, neque renati, & in quibus ipsa illa fides non effecit. Sed hoc verum non esse Scriptura docet quum hanc gratiam Dei

Dei in Christo non esse communem ostendit is, qui nunquam regenerantur, sed esse gratiam peculiarem, quæ semper fidem & regenerationem efficit in is omnibus, qui eius sunt participes. Rom. 8. 14. 1. Corinth. 1. 33, 34. Iohan. 14. 17. Joh. 6. 37. 45. 1. Iohan. 4. 13. Iohan. 12. 39, 40. Ergo neque prius illud.

Tam perplexè hic agunt Remonstrantes, ut nihil potius habuisse videantur, quàm Lectorem fatigare contentione ingratiss.

I. Conclusionem huius argumenti suæ thesisi non adversari (contendunt) quia gratia potest esse tam efficax, ut nunquam prorsus impediretur, & tamen resistibilis esse. Vbi faciunt intelligendo ut nihil intelligant. Nam si tam efficax est ut nunquam impediatur, id est, si efficacia intrinseca ipsius gratiæ tanta sit, ut semper in actione suâ repugnantiam omnem vincat, tum necesse est ut sit irresistibilis. Intelligunt (sæpe scio) quidam per efficaciam gratiæ eventum solum, vel actuale ejus efficientiam: sed talis sensus non potest hic locum habere, ubi dicitur gratiam tam efficacem esse, ut nunquam impediatur, non idèò efficacem esse, quia nunquam impeditur. Efficacia hic ponitur ut constans ac perpetua causa remotionis obstantis impedimenti, non ut ejus consequens eventus.

2. Præposterè igitur fundari argumentum (ajunt) super ipsum actum impedire & resistere, quum thesis agat de eo cui potest resisti. Sed 1. thesis esset frivola, si moveret litem de re-

stendi potentiā tali, quæ nonquam venires in actum. 2. Argumentum non fundatur simpliciter super ipsum actum impedire & resistere, sed super efficaciam illam, quæ facit ut nonquam actu impediatur.

3. Hoc tamen concessa, consequentiam in argumento nullam esse, dicunt, quoniam propositio est identica, tantundem valens ac si dictum fuisset, si gratiæ Dei sæpè fuit repugnatum, ergo fuit illi sæpè repugnatum. Quod nihil aliud est, quàm nodum quætere in scirpo, Propositionis hæc vis est: si efficacis huius gratiæ non sit major, quam ut sæpè impediatur, tum multi gratiam ipsam habent, in quibus effectum gratiæ non sequitur. Vbi idem per idem non probatur, sed hominis gratiam habentis conditio ostenditur, ex natura gratiæ quam habet.

4. Proprius accedentes ad rem, propositionis consequentem partem interpretantur, de infusione potentiæ & habitus fidei, undè postea ipsa fides re ipsa sequitur. Sed huic explicationi opponuntur ab ipsis tria. 1. Pro confesso accipi, quod illi negant, nimirum ante ipsam fidem infusionem talem habitus fidei præcedere. Pro confesso scilicet haberi debet inter omnes hæredes gratiæ, vires novas nobis inseri per gratiam divinam, antequam supernaturaleni actum fide possimus elicere, vel exercere: ne principium illud internum, cuius vi hoc agimus, virtus quædam naturæ putetur. 2. Spiritus acceptionem statui, desitutam hominis assensu, aut voluntate accipiendi. Quod verum sit, non
secur,

secus, hic nec statuitur, nec destruitur, sed in medio relinquitur. Arguitur tantum in presenti, gratiam allam ab ijs non accipi in quibus non sequitur conversionis effectum. De re ipsa in loco suo disputatum est, acceptionem scilicet spiritus, destituti assensu antecedente, non tamen consequente & concomitante: hoc est, prius ordine naturæ, quamvis non temporis, vires credendi nobis communicari, quam nos credamus. 3. *Causam cur multi manent irrogeniti, in eo poni, quod Deus illis spiritum illum voluerit infundere.* Cujus collectionis nullam video iustam rationem. Fieri enim potest ut omnes credant, qui spiritum illum infusum habent, & tamen illi qui non credunt, sint sibi met ipsis infidelitatis suæ causa.

§. *Ambiguitatem latere dicunt in illâ sententiâ: gratiam Dei in Christo non esse communem ijs, qui nunquam regenerantur: communem enim ijs esse quoad oblationem, sed quoad participationem, promissionem, & destinationem, gratiam Dei in Christo, qualis nobis propriè in Evangelio est manifestata, propriam esse fidelium.* Sic unam dum tollere videtur ambiguitatem addunt ipsi plures. Nam 1. qualis illa gratia sit, quum illi putant propriè in Evangelio manifestari, non liquet hic Nos credimus illam gratiam, quâ facultas ipsa credendi communicatur hominibus, in Evangelio propriè manifestari: hanc autem destinari vel promitti solis ijs, qui jam credunt, ineptum esset affirmare. 2. Facultatem bene utendi dono illo, quod quis habet

vel infitum vel oblatum, omnium communem faciunt Remonstrantes, quoad possessionem ipsam: talem etiam facultatem gratiæ Dei in Christo tribuendam esse docent. (Artic. 3.) Ergo gratiam Dei in Christo communem faciunt ijs, qui non regerantur, quoad ipsam possessionem: nisi fortè ambiguitas aliqua subsuerit, quam adhuc reliquerunt inexplicatam. 3. Gratiam in mente recipi docent per irresistibilem illuminationem, & in voluntate etiam eandem gratiam recipi per modum affectus, imò quidquid gratiæ recipitur irresistibiliter recipi, etiam ab ijs qui resistunt ipsi ac non convertuntur. Sic enim explicatur eorum sententia per Iohannem Arnoldi, Respond. ad Bogerm. pag. 2. pag. 258. *Irresistibilem gratiam appellamus quatenus aliquid imprimit, quod tantum recipitur.* & pag. 262. *Actio gratiæ irresistibiliter recipitur, non potest non recipi.* Hic tamen gratiam, quoad receptionem peculiarem esse fidelium fatentur. Vel aperta contradictio, vel ambiguitas magna in assertionibus istis contineri debet.

6. De Scripturæ locis agentes, illos omnes pronunciant à scopo aberrare: quod miris etiam rationibus confirmare laborant. 1. *Consequentiam potius probandam fuisse, quam assumptionem.* Si quidem cum Sophistis qui agat qui voculas & syllabas captant, ut quocunque specie possunt, in rem suam verentur, tum singulis particulis cautissimè prospicere debet. Sed inter viros graves consequentiam talem suam luce satis manifestam fore,

fore, non mirum est si viri boni putabant.
 2. *Thesis suam de hac assumptione nullam
 controversiam facere dicunt. Quasi in thesicos
 alicujus refutatione, assumptio Syllogismi
 debeat ipsi contradicere, & non satis sit in
 conclusione argumenti negari illud, quod
 in questione affirmabatur. Assumptio ta-
 men, quâ nititur illa conclusio, probari
 debet imprimis ut eadem opera conclusio
 simul probetur.* 3. *Nullum horum locorum
 loqui de irresistibui spiritus infusione in homi-
 nem, ut in inanem truncum, ex quâ postea reip-
 sâ prodivet fides. Neque verò talis infusionis
 ullo mentio fuit in argumento: nec ex ar-
 gumenti sententiâ tale quid elici magis po-
 test, quâm ex irresistibili mentis illuminati-
 one, & affectuum inspiratione, quam Re-
 monstrantes defendunt, sequitur illuminari
 hominem & affectibus moveri tanquam in-
 anem truncum.*

7. De singulis testimonijs nonnihil bre-
 viter monent. *Rom. 8. 14. Agi de fidelibus qui Rom. 8. 14.*
credant. Quod verum quidem est: sed ni-
hil impedit, quin indè probetur, spiritum
Dei non communicari nisi filijs Dei, vers.
30. Non agere de vocatione ad fidem, sed fide-
lium ad crucem, &c. Quod nec verum esse,
nec simile veri, in primâ questione mon-
stravi, 1. Cor. 1. 23, 24. Agi de Evangelio, quo
Christus proponebatur, qui in virtute ac sapien-
tiâ agnoscebatur à vocatis, id est, fidelibus, 1 Cor. 1:
23, 24.
quia constat illis Deum se per Christum sapien-
tissimum ac potentissimum demonstrare ad
servandos fideles. Vbi nec fallum dicunt,
nec

nec notum id quod verū est, & ad hoc propo-
 sitū spectat. Christus enim & sapientissimus
 & potentissimus etiam fuit in omnibus effi-
 caciter vocandis & convertendis ad fidē. Ex
 ejus enim sapienti electione & potētī volun-
 tate vit, quōd vocabantur illi, quos descrip-
 tos illic habemus, ut Apostolus testatur, v. 28,
 29. *Iohan. 14. 17. Sermone esse de infidelibus,*
qui non possunt verē ac ritē assentiri spiri-
tui. Et de ijs quidem sermo fit, sed non de
ijs tantū: fit etiam sermo de ijs, apud quos
manet & in quibus est spiritus, quos omnes &
solos recipere & nosse cum posse Salvator
affirmat; reliquos enim non posse cum ac-
cipere: inter quos reliquos, non illi tantū
numerari debent, qui sunt profligata vitæ,
sed omnes non renati. Hæc quam benē con-
veniunt cum Remonstrantium opinione,
non potest illos latere, qui norunt ab ipso
descendi, posse quemvis mentis sua compotem,
omnem Scripturæ sensum ad salutem necessi-
rium facili percipere, sine speciali spiritus gra-
tia: mentem sufficienter illuminari & affectum
per gratiam excitari, voluntatem etiam poten-
tem fieri ad verē ac ritē assentiendum Deo vo-
canti, in multis non credentibus nec unquam
credituris. De Iob. 6. 37. sat dictum esse nar-
rant in responsione ad primam thesin. Secundo
nunc aut tertio hujus loci vim, qua non pos-
sunt non gravissimē premi, cauto silentio
dissimularunt, & ad primam thesin studio-
sū Lectorem astutē relegarunt. Ibi autem
nilhil statuunt de vero verborum horum sen-
su, sed æquē incertum cum relinquunt, ac
 illud

Iohan. 14.
 17.

Iohan. 6.
 37.

isto in loco, ubi nihil dicunt: ut videre est, p. 92. & in ijs, quæ dixi ego ad primæ partis argumentum primum. Hoc pluris igitur nos facere debemus testimonium hoc tam luculentum, & magis urgere. Deniq; 1. Ioh. 4. 13. *agere volunt de donatione Spiritus, non quo creditur, sed quo fideles confirmantur et obligantur in diem redemptionis, sicut & spiritum miraculorum.* Cujus distinctionis nullum fundamentum aut etiam vestigium habetur in textu. Imò contrarium planè probari potest ex eo, quod sequitur, vers. 15. ubi omnium fidelium communem facit habitationem illam in Deo, quam in hac spirituali donatione cognosci docet, vers. 13. quamvis igitur obsignabantur fideles hoc spiritu, aliam tamen rationem habuit obsignationis, quæm spiritus ille miraculorum, qui paucis quibusdam concessus fuit.

1. Ioh. 4.
13.

Considerant in fine consequentiam quandam argumento annexam, & probatam ex Ioh. 12. 39, 40. consequentia est, *eos qui se ipsa non credunt, gratiam Dei in Christo nunquam accepisse.* Concedunt hoc Remonstr. modò illud accipere, sic accipiatur, ut ab illis explicatum est: quomodo autem hoc ita possunt explicare, ut semet interim non implicent contradictione, ego quidem non video. Vel enim aliquam gratiam Dei in Christo acceperunt illi qui non credunt, vel non sunt potentes facti ad aliquid boni intelligendum, cogitandum, volendum, & perficiendum (testibus ipsis Remonstr. in thesi tertiâ) sed multis eorum, qui non credunt, potuisse credere.

Ioh. 12. 39,

40.

credere docent, & omnes aliquo modo sufficientem gratiam habere, ad fidem & salutem assequendam. Explicationem hujus nodi mittunt: amant potius in causam inquirere, quare scilicet tales spiritum non acceperint, ac proinde potuerint credere: & concedunt hoc esse, quia Deus illum eis noluerit dare. Quid autem istis verbis concesserint, non bene videntur perpendisse: Deum scilicet quosdam hortari, monere, vocare, & omni modo & fidem invitare, quibus constituerit non dare spiritum, sine quo non possunt credere. Concedent igitur, spero (negari namque non potest ab ijs, qui prius illud agnoscunt) impias & profanas esse calumnias eorum, qui dispensationem hanc divinam, hypocrisicos, insipientiae, injustitiae & similia foedissimis titulis debonestare solent. Sed quaerunt insuper, *Fueritne illa Dei voluntas absoluta & praecedanea, nullâ occasione sumpta ex eorum peccatis & impietatibus praecedentibus?* Quaestiones istae de causis remotis, & in sinu Dei latentibus, nihil spectant ad hanc thesin. Respondeo tamen, omnis interna propriaque Dei voluntas est absoluta & praecedanea, sed respectu eventus, quatenus voluntas illa facebatur in hoc objecto, hoc tempore, & hoc modo, habuit occasionem ex hominum peccatis.

CAP. VIII.

Argumentum septimum.

Pag. 322.

S Joperatio gratie Dei sit efficax tractio, Gratia cō-
 stum non est nudum illicium, quasi pater versionis
 alliceret infantem pomo, sed voluntatem operatur
 nostram rebellem potenter & efficaciter ita mu- per modū
 tat, ut ex invitis seu involuntarijs omnes ita efficacis
 tractos faciat reipsam voluntarios, ut ipsi resi- tractionis.
 stere nolint: alioqui posset Dei consilium & vo-
 luntas ab hominibus impediri, contra quam di-
 citur. *Isai. 14. 27. & 46. 10. 11.* Sed verum pri-
 us: *Joh. 6. 44.* Ergo & posterius.

1. Respondent iterum, ut ante, per illusi-
 onem, Totum hoc argumentum nihil sua thesi
 adversari, neque sententia sua de gratiā resi-
 stibili, qua semper est resistibilis, etiam cum
 non resistitur ipsi. Hoc si de thescos ipsius
 verbis affirmassent solis, nugatorium quam-
 vis fuisset respondendi genus, à veritatis ta-
 men specie non aded derelictum. Quum au-
 tem sententiam suam de gratiā resistibili,
 eam esse paulo ante professi sunt (pag. 317.)
 ut multos reipsā gratiæ conversionis resistere,
 eamque impedire putent, mirum est eos nunc
 affirmare, cōclusionem illam quæ huic dog-
 mati planissimè contradicit, sententiæ suæ
 nihil adversari. Sed & thescos etiam ipsius
 menti non minus adversatur, quàm senten-
 tiæ

tiz prædictæ. Si enim efficaciter & potenter omnes illos voluntarios facit Deus per gratiam, quos ita trahit, tum ejus operatio non potest prorsus irrita fieri, vel ipsi non potest penitus resisti.

2.
Iohan. 6.
44.

Socini verbis (quæ in Prælect. Theol. cap. sect. 11. extant) argutum quid obtrudunt, Ex contextu, scilicet, probari posse negant, trahenti huic gratiæ nunquam resisti: quamvis enim nemo veniat nisi qui trahitur, fieri tamen potest, ut quidam trahantur & non veniant. *Nulli melius sequitur, eos posse venire qui sic trahuntur, quod possunt etiam multi, qui id actu non faciunt.* Ex verbis quidem ipsis, vers. 44. scorsim à cæteris cōsideratis tam evidenter non potest illud colligi, ut contradictioni nullus locus relinquatur. Si verò jungantur illa verba cum ijs, quæ in textu partim antecedunt, & partim sequuntur, tunc ad evidentiam deductionis nihil potest desiderari. Dixisse antea dominus, *Quidquid dat mihi Pater ad me veniet, vers. 37.* dicit etiam postea in eandem ferè sententiam, *Quisquis audit à Patre, & didicit venit ad me vers. 45.* Inter hæc duo tertium hoc intercedit cōfatum, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, vers. 44.* & postea repetitur, vers. 65. *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Eandem rem hisce quatuor axiomatis explicari, adventum scilicet peccatoris ad Christum, vel fidem in Christum ex verbis ipsis manifestum est. Sibi met igitur mutuo sænerari debent lucem, quâ nos adjuvari possumus in mente

mendi Christi percipiendâ: quæ sic est elicienda. *Quidquid dat mihi Pater ad me veniet.* Hoc in verborum cortice non tollit quin alij etiam veniant, qui non sunt à Patre dati. Eos enim omnes qui dati sunt venire significat, sed non solos eos: at verò quia soli tales veniunt, & non alij, propterea Dominus paulò post addit, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum:* ut non solum omnes illos venire doceat qui à Patre dantur & attrahuntur, sed & solus illos. Hæ igitur duæ veritates mutuò se juvant & sententiam complent. Si enim priorem tantum possuisset Christus non tam planum fuisset, *solus* à Patre datos venire; si alteram solam dubitari potuisset, an *omnes* illi venirent? Quum utraque confirmatur, utrumque debet esse ratum inter omnes discipulos Christi: hoc præsertim, quod à Remonstrantibus in dubium vocatur, *omnes* tales venire, quia repetitur idem denuò *vers. 45. Quisquis audit* à Patre & *didicit, venit.* Neque ferendum est certè, sic enervari hæc dicta Christi divina, ut potentiam solam veniendi inculcent, & rem ipsam incertam relinquant: quæ est Remonstr. glossa. Non enim philosophatur Dominus de abstracta fidei naturâ, nec directè docet, quid possit quis, aut non possit, sed terrore & minis movere studet quosdam suorum auditorum, ostendendo eos omnes venturos ad se, quos Pater ei dedit, atque ad eò eos non esse à Patre ad salutem ordinatos, qui non venirent: alios verò consolari & confirmare quia

quia non deessent, qui in ipsi credent, quamvis multi Iudæorum in infidelitate sua manerent. Omnia indicant actum veniendi, non potentiam solam in Christi verbis inculcari. Neque ullus est locus in Evangelio toto, nedum in isto capite, ubi *venire* nihil amplius denotat quàm potentiam veniendi.

De nudo illicio hanc phrasin intelligi dicunt ab Augustino, Occolampadio, Buce-ro, & Melanphone: quod verum non est. Quamvis enim per illicium ac invitationem aliquatenus illustratur hic locus ab auctoribus istis, quemadmodum à nostris etiam fieri solet, Augustinus tamen, quem cæteris sequuti sunt præeuntem, alius aliquid subesse, quàm illicium nudum clarè satis indicat. Contr. duas Epist. Pelagij lib. 1. cap. 19. *Non ait, duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem: quis trahitur si jam volebat? & tamen nemo venit nisi velit. Trahitur ergò miris modis ut velit, ab illo qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant.* Sed mirum non est Augustinum aliter ab ipso intelligi, nam ne in argumento quidem isto, cui jam occurrunt, plus aliquid statui concedent, quam gratiam allicientem, quum operatio ejus talis esse dicitur, quâ repugnant nostrâ voluntas re ipsa ita mutatur, ut ex invitis voluntarios efficiat, quia possunt & invitati voluntarij reddi solo illicio. Miri homines, qui ubi maximè videri vellent oculati &

cernentes acutum, ibi vel cæcitatem summam, vel dolum non bonum apertè produnt. Prætereunt enim quasi non dictum, quod cum emphasi positum fuit in operationis hujus descriptione; illâ scilicet voluntatem nostram rebellem *potenter & efficaciter ita mutari, &c.* His verbis distinguitur operatio descripta ab allicio nudo. Nemo enim qui suasor merus est, quamvis omnium summus, dici potest (nisi per hyperbolem summam) *potenter & efficaciter* mutare voluntatem alterius ipsi repugnantem: imò ne mutare quidem propriè loquendo, quia proponit solum argumenta, quibus alter sic uti potest, ut voluntatem suam ipse mutet. Has igitur voces non debuissent ex descriptione delere.

Æquum esse (dicunt) *ut à Nostreis explicetur, quid sit hæc tractio, quando quid non sit exponunt.* Qui verò æquum esse pronunciant, ut non minus quid res sit, quam quid non sit, exponatur, ij semet iniquè nimis agnoscere debent egisse, in eo quod unicum illud hujus cōtroversie caput *resistibilitatem*, nusquam planè per totam hanc disputationem explicatum dederunt, ita ut auctoribus ipsis dicere possit Lector, hoc est. *Vocem resistibilis non accipimus* (inquiunt) *simpliciter pro repugnare, non pro superare.* pag. 274, 276. Quid non sit sapius narrant, quid sit non dicunt, sapius licet rogati. De tractione sententia nostrorum satis est clara. *Deum scilicet hominem trahere, quum virtutem veniendi communicat, & quâ externè, quâ internè*
sic

sic movet, ut indeclinabiliter veniat ad Christum.

*Irresistibilitatem gratia non posse probant, ex voce trahendi, quia eadem vox in multis locis resistibilem actionem notat. Respondet, quamvis vox eadem aliam habet sibi subjectam sententiam, tamen 1. Nulli per totam Scripturam usurpatur, quin illum habeat usum, & summum efficaciz gradum designet, qui tali causæ circa tales res attribui potest. Quum igitur Deo hic tribuitur circa voluntatem humanam, quam habet in manu sua, sicut rivum aquarum dirigendam, & in eo negotio quod summam virtutem requirit, scilicet in conversione peccatoris, patet ut hinc potentem & realem efficaciam notare putetur. 2. Vbi alio sensu hæc vox usurpatur, ibi res illa, quæ hoc modo facta fuisse dicitur, alio etiam medio fieri potuisse patet, Sic Act. 10. 30. Discipuli potuissent perverti quamvis à falsis illis doctoribus non fuissent abstracti. Act. 12. 4. Stellæ cœli cadere potuissent, quamvis Draco non traxisset eam caudâ. Hic verò longè aliter se res habet, peccatores enim non trahuntur à Patre, non possunt venire ad Christum, sicut Dominus ipse testatur. 3. Ex indè etiam apparet actionem planè divinâ hac voce hinc designari (ut Cyrillus observat lib. 3. cap. 39.) quod Deo Patri attribuitur: quod ideo factum videtur, ne si Christo *Θεοῦ πατρὸς* tributum fuisset, opus ipsum videretur humanum. 4. Quum suscitationem mortuorū sibi met hic tribuit Christus, & tractionem hominum ad se Patrem,*

tri, (nemo potest venire ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum : & Ego resuscitabo in novissimo die) verisimile videtur non minoris potestatis esse, tractionem hominum ad Christum, quam eorum à mortuis resuscitationem : sic enim quod minus est tribueret Christus Patri, & sibi met ipsi quod majus est. 5. Illud certissimum est tractionem hanc interioris & efficacioris, adeoque superioris esse virtutis, quam verba & opera Christi externa. Iudæi *vers. 30.* quærebant à Christo signum, quo moveri possint ut credant in ipsum. Christus post alia respondet *vers. 36. Vidistis me* (id est signa mea, tam in verbis, quam in operibus, *Matt. 12. 39, 40, 41.*) & *non creditis* : & hanc occasionem attingit *vers. 37. 44, 45.* fidei causam in altius revocandi principium supra signa, & supra verba exteriora, quæ per se non posse dicit homines ad fidem inducere, sed *donationem, tractionem, & instructionem* divinam, & præter & supra hæc ad fidem veram ingenerandam requiri. Hoc igitur fuit proprium Christi propositum in hoc loco probare media hæc externa, aut allicium in ijs latens, non satis esse in sese ad homines efficaciter convertendos.

Addunt Remonstr. 2. (cum Socino) *Irresistibilitatem* eò minus ex voce trahendi deducti posse, quia statim sequitur, si quis audierit & didicerit à Patre, ad me veniet, hæc igitur tractio fit audiendo & discendo, quorum neutrum potest fieri modo irresistibili. Et 3. trahere idem esse quod dare, *vers. 65. quæ au-*
tem

tem creatura rationali dantur, propriè scilicet talia, quæ possunt reijci vel recipi. Quare allegationum vanitatem percipiet statim reijcet Lector, si in memoriam revocet quod ipsimet Remonstrantes concedunt pag. 37. Virtutem, scilicet, Spiritus sancti in mentem nostram irresistibilem esse, quando Deus nostram voluntatem suam patefacit, quoniam mentem nostram ipsum scire non potest effugere, & in animam nostram, quando illum pulsat: quia velimus cogimur illud sentire. Hic enim aperte fatentur audire, dicere, & scientiæ ac effectum bonorum donum accipere hominem irresistibili quâdam virtute. Illud etiam non debet præteriri, quod in ipso textu, peculiaris quædam audiendi ac dicendi ratio notatur: *Si quis audierit ac didicerit à Patre, non ab homine, ad me veniet.* 4. Obstant quarto in loco, post veniendi facultatem datum, hominis esse venire voluntariè, quod cum gratia irresistibili consistere non potest. Quod obtrudunt quidem sæpius, sed non probant. Talem verò irresistibilitatem, qualem nos in istâ causâ defendimus, cum inclinatione non voluntariâ tantum, sed spontaneâ optimè convenire, elogium illud quod Apostolus tribuit Tito. 2. Corinth. 8. v. 17. perspicuum facit intelligenti Lectori. Gratia habetur Deo, qui cordi Titi indidit idem studium pro vobis, quod tum exhortationem illam gratam habuit, tum verò quod meritis studio ultrò, vel ex propriâ voluntate (aut dictum) ad vos iter suscepit. Deus hoc contulit cordi vel voluntati Titi, & in solidum

didit per suggestionem verè efficacem ac infallibilem, aliter operis hujus gloria non deberetur ipsi in solidum : Titus tamen, ultrò, spontè, & ex propriâ voluntate perficit id, ad quod hoc modo movebatur à Deo. 5. Adnotant ultimò, *Alias voces, in Scripturis usurpari, quæ violentiorem habent notationem, Luc. 14. 23. & 24. 29. quibus tamen non notatur violenta tractio, sed amica invitatio.* Sed 1. nec violentâ tractionem in istâ voce notari dicimus, sed efficacem solam. 2. Nec solâ nudâque voce nititur hæc collectio, sed alijs etiam firmamentis. 3. In unum horum locorum eadem vis notatur, quæ est in hac tractione, quæ humanam superat invitationem : nempe *Luc. 14. 23.* in altero hyperbole talis est, ut à corrente quovis notari possit. Plus autem aliquid per tractionem hanc à Christo significari, quàm ab Evangelistâ per *coactionem, Luc. 24. 29.* vel ipsimet Remonstr. concedunt, vel verba nobis dant in paragraphi conclusionem, ubi fatentur gratiam prævenientem, excitantem, moventem, efficaciter & reipsâ operantem à Christo significari vocibus illis *audiendi ac trabendi.* Imò si sincera hæc esset confessio, totam hanc litem statim finiret. Nam gratia illa, quæ præveniendò voluntatis nostræ actum, efficaciter & reipsâ conversionem hominis operatur, non sic agit, ut in hominis arbitrio relinquat utrùm velit converti, nec ne: sed tallacia sunt & phalerata verba. Per gratiam enim prævenientem efficaciter in homine & reipsâ operantem, operationem homi-

hominis ipsius intelligunt, gratia Domini sequentem. Quem in hunc etiam considerandam nobis proponit sententia quandam Augustini, ex lib. de Spiritu, & cap. 34. Visorum suasionibus agit Deus, ut velimus & ut credamus, sive extrinsecus per evangelicas exhortationes, ubi & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonent hominum infirmitatis sue; ut ad gratiam justificationis credendo confugiat, fruaturque, ubi non habet in potestate quod ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propria voluntas est: Sed frustra neque enim hic assensum Augustinus: solis visorum suasionibus Deum agere ut credamus: hoc illud est quod in Pelagio damnat Lib. de Grat. Christi contra Pelag. & Celest. cap. 7. 10. 13. 14. sic humanæ tribuit voluntati consentire vel dissentire, ut consensus vel non pendeat in rem gratiæ præveniente, vel incerti sit effectus in ijs, qui vocantur secundum propositionem Longè aliam fuisse mentem ejus, alia indicant loca, ut de Correp. & Grat. cap. 14. De volenti scilicet facere, nullum hominum est arbitrium: sic enim velle aut nolle involentis aut nolentis est potestate, ut divina voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Non est dubitandum voluntati Dei quod in celo & in terrâ omnia, quaecunque voluit, facit, & qui etiam illa quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quo minus faciat ipse quod vult, quandoquidem de hominum voluntatibus, quod vult, facit Deus: magis habet in potestate voluntatem hominum

bonum, quàm ipsi suat. Sed opus non est ut aliunde petamus confirmationem huius rei, testimonium luculentum habemus in eo ipso capite, quod item allegant. Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos, coartaret, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita duo sola occurrunt interim quæ respondere mihi placeat, O altitudo divitiarum: & Numquid iniquitas apud Deum levis responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat ne inveniat presumptiores. Satis hic innuit Augustinus ex prædefiniente & inscrutabili voluntate divinâ procedere, quod unus credit potius quàm alius.

Ad argumenti propositionem confirmandam, incommodum grave, quod illâ negatâ secuturum erat, proponebatur: nempe alioquin posse Dei consilium & decretum ab hominibus impediri.

Regerunt hic Rem. 1. Non esse hoc absurdum, quia Luc. 7.30. Pharisei & Scribæ consilium Dei adversus se rejecerunt ac inefficax reddiderunt. Et Num. 14. 30. Israelitæ impediverunt & aboleverunt consilium Dei de ipsis etiam iurejurando confirmatum. Quid igitur ipsis absurdum videbitur (miror) quod vel suam causam juvare potest, vel adversam infirmare? Consilium Dei ab hominibus posse rescindi, tam absonum hoc, & indignum Deo, ut ne nominari quidem inter pios debeat. Scripturis vim faciunt maximam, dum huius criminis participes eas fieri invitas quasi cogunt. Luc. 7.30. superciliosi quidam Pharisei prævisse dicuntur vel contempsisse sapien-

Consilium Dei ab hominibus posse rescindi ex sententiâ Remonstr.

Luc. 7.30.

348 *Articulus quartus*

tem illam institutionem Dei, quæ à sapientia filijs agnoscebatur, Baptismum scilicet, & predicationem illam regni, quam Iohannes & Christus urgebant. De rescindendis Dei decretis non legitur ibi quidquam.

Num. 14. 30

Ex Num. 14. 30. Consilium Dei etiam perjurando firmatum, ab hominibus abrogari, eadem audacia colligere student Remonstrantes, quia Socinus (Prælect. theol. cap. 11.) abutitur eadem historia, ad præscientiam Dei, cum sacrilegio maximo, labefactandam. Iusjurandum enim, ut Apostolus dicitur docet, Hebr. 6. 17. abundè semper ostendit

Heb. 6. 17.

res est prorsus immutabilis, quam Deus non potest non præstare. Iuravit quidem Deus daturum se terram illam bonam populo Israelitico, nec irritum factum est iusjurandum illud, quamvis multi ex illo populo ceciderint in deserto, sed in liberis eorum conservabatur firmum et ratum.

2. Respondent Remonstrant. Dei decretum non esse absolute hunc aut illum convertere, sed aut convertere, aut si id fiat, inexcusabilem reddere: & alterutrum semper manere, atque eadem ratione consilium Dei semper manere firmum, vel in promissionibus ejus, vel in minis. Decretum scilicet Dei vel conditionale fingunt, vel disjunctum: conditionale sic: Volo hunc aut illum convertere, si velit, si non velit, inexcusabilem reddere. Disjunctum sic: Volo hunc hominem, aut

contro

convertere, aut inexcusabilem reddere. Priore sensu Deus nihil propriè statueret, sed in hominis voluntatem conjiceret, non o-
 ventus tantum, sed & suæ voluntatis deter-
 minationem. Conditionatum enim vel con-
 nexum axioma, nihil propriè ponit, nisi con-
 ditio ponatur prius, & conditionis illius
 positio determinatam reddit sententiam,
 quæ prius fuit indeterminata. Connexio e-
 tiam primaria, identica videtur esse ac vana:
 Si velit, converteretur, hoc est, si converteretur,
 converteretur, vel si voler, volet: volitio nam-
 que conversionis, est volitionis conversio.
 Posterior sensus 1. Decretum illud affingit
 Deo, quod ab ejus perfectione alienum esse
 Suarez ipse fatetur, qui tamen in istoc arti-
 culo cum Remonstrantibus idem planè sen-
 tit. Sic enim ille (De Prædest. lib. 1. cap. 13.
 sect. 5) *Preparatio mediorum, confuso modo,
 & sub disjunctione, ut si unum non habuerit
 effectum, applicetur aliud, hic (inquam) mo-
 dus non est consentaneus divinæ perfectioni:
 ad quem spectat, ut ex certa scientia distinxit
 & in particulari, omnia disponat, juxta uni-
 uscujusque rei dignitatem & capacitatem.*
 Incertum reddit consilium totum Dei,
 nec voluntatem divinam conversionem cu-
 juspiam magis intendere facit, quàm ejus
 convictionem. Nam in effato disjuncto par
 est ratio, & æqualis vis utriusque partis. Dei
 autem decretum de convertendis aliquibus
 ad fidem, simplex, efficax, & absolutum
 esse, promissio Abrahamæ facta ostendit, Pa-
 trem multitudinis gentium constitui te, fa-

cundabo te quàm plurimùm, efficiens tibi
 res multas. Genes. 17. & fœdus illud cum
 Christo initum, visurum eum semen lau-
 rum, & regnum habiturum in medio bos-
 ad finem usque mundi. Fidelium videtur
 generationem, vel conversionem, absolute
 promitti (non prædici tantùm) & pater-
 num harum vi, infallibiliter debere præ-
 ri, quod sine absoluto decreto præcedente
 non potuit ullo modo fieri. Zanchius & he-
 reus, quos licet ipsorum Causæ inimici-
 mos à se stare fingunt hic Remonstran-
 til habent cum istoc errore communi.
 Quamvis enim quoad sententiam Dei
 Scripturis expressam, & habitudinem etiam
 variarum rerum inter se, quæ in decreto Dei
 continentur, decretum ipsum conditione
 dici posse concedant; internum tamen Dei
 decretum absolutum esse ubique con-
 dunt.

Isai. 14. 37.
 & 46. 10.

De Scripturæ testimonijs, quibus Dei
 consiliū impediri non posse probatur, non
 pè, Isai. 14. 27 & 46. 10. *Jehovah inivit con-*
siliū, & quis irritum faciet? Consiliū non
stabit, &c. vederi vellent satisfecisse Lecto-
 rum distinctionem adhibuerunt, à Socini-
 incude calentem (prælect. Theol. c. 7.) quæ
 vis adeò obscura sit illa & imperfecta, ut
 ipsam non minùs dubiam relinquat, quàm
 invenit.

Non agunt (inquiunt) hæc loca de consilio
 & decreto, quale hîc consideratur, sed de
 decreto aliquid potenter efficiendi, quod etiam
 exequitur omni potenti manu, non sicut in

ma idola, sed ut robustus & potens Deus. Sed
 1. Distributionem constantem ex contradi-
 centibus, qualis hæc est, (*Decretum est vel
 potenter aliquid efficiendi, vel non potenter,*)
 in scrijs disputationibus non admittendam
 esse Dialectici benè monent. Sic enim cui-
 libet veritati faciliè potest illudi. Alteram
 illam decreti speciem, quam exequitur Deus
 absq; potentiâ, describere nobis debuissent,
 si distinctionis ope rem illustrare vellent,
 non obscurare. Quod eo etiam magis de-
 cuisset eos facere, ne docuisse videantur De-
 um quædam suorum consiliorum eo modo
 perficere, quo infirma solent idola: quum
 enim Deum quædam consilia perficere do-
 cent, non sicut infirma idola, sed ut robu-
 rum & potentem Deum, quædam verè non ut
 robustum & potentem Deum, occasionem
 præbent existimandi, sic eos putare Deum
 hæc quædam decreta exequi, sicut infirma
 idola sua solent effecta dare. Verisimilior eri-
 am apparebit ista conjectura, quia (p. 311.)
 nullam absurditatem in eo esse (dicunt) et si
 Dei ac diaboli eadem operatio & ejusdem in-
 te efficacie constituantur. Satanas enim ea fa-
 cit quæ Idolis tribuuntur. 2. Contradictio-
 nem implicat ut Deus decretum suum exe-
 quatur, & non potenter id faciat. Omnis
 enim actus est per potentiam: omnis causæ
 effectio propria est per vim & potestatem:
 omnis efficientia à sufficientia fluit. Si igitur
 Deus ipse decretum suum effectum
 propriè det, potenter facit; si non poten-
 ter, tum non ipse consilium suum propriè
 exequi-

exequitur, sed homo, vel alia aliqua creatura. 3. Decretum divinum de conversione & salute suorum, potenter ab ipso confici Scriptura testatur apertè; Nam quomodo potest aliquis ingredi domum potentis, & vasa ejus dividere, nisi prius vinexeris potentem illum (validior scilicet illo) & tunc domum illum deripiet? Mat. 12. & Luc. 11. non enim Sathan corporalem ejectionem solam, sed & spiritualem etiam explicat ibi Dominus. Potentior est qui est in vobis, quàm qui in mundo est. 1. Ioh. 4. 4. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est, neque quisquam potest eas, eripere è manu Patris mei. Ioh. 10. 19. & 1. Pet. 1. 5. *Ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ* *οὗ* virtute Dei custodimur ad salutem. 4. Non potentiam solam, sed & omnipotentiam Dei in illis exequendo consilio exerceri, Christus ipse expressè docet, Luc. 18. 27. quum eadem potentia converti & ad salutem perducere homines (quosdam saltem) dicit, quàm camelus ducitur per foramen acus. Qui aliter sentiunt, ij necesse habent statuere, Deum quendam agere per omnipotentiam, quendam per magnipotentiam, quendam per parvipotentiam, & nonnulla (in quâ classe Remonstr. conversionem collocant) per nullipotentiam. 5. Omnipotentiam hanc & actionem Dei in actionibus ijs reperiri, quæ perficiuntur per agentia libera hoc Remonstr. ipsi concedunt incauti, cum consilium illud, quod statuerat Deus de Babylone destruenda, & populo suo ad sedes proprias reducendo, *Isai. 46.* omnipotenti manu perfectum

perfectum dicunt, ita ut impediri non poterit: per Cyrum enim & alios homines hæc omnia Deus effecit, quorum etiam voluntates non efficacius ad illa facinora, quam nostras trahit ad fidem. 6. Est ubi verbis concedunt hoc etiam ipsum vocationis decretum, Deum exequi irresistibili quadam vi, dicunt enim, pag. 187. Deum sic rem moderari, ut semper sint aliqui fideles, & hoc efficere irresistibiliter.

CAP. IX.

Argumentum octavum.

Pag. 327.

SI non tantum potentia credendi & respiscendi, sed ipsum credere & respiscere, sit potentiam Dei donum, non exterius tantum oblatum, credendi, sed interius inditum & infusum, tum modus operandi, quo Deus nobis fidem dat, talis est, ipsum credendi actus, ut non ex humana voluntatis arbitrio, sed mere per gratiam ex Dei donatoris peculiari gratiosa voluntate pendeat, qua semper est efficax & insuperabilis. Sed prius verum. Johan. 6. 65. Ephes. 1. 8. Phil. 1. 29. 2. Tim. 2. 25. Rom. 5. 5. Ergo & posterius.

Concedere se, dicunt Remonstrantes, non tantum potentiam credendi & respiscendi, sed ipsum etiam actum, esse donum Dei: sed hac lege ac conditione, modo voluntas hominis gratia Dei excitata, inde non excludatur.

itur. Quod idem est ac si dicerent: *concedimus actum credendi esse donum Dei, modo actus credendi non excludatur.* Sed accipio conditionem illâ non obstante, causam totam affirmo per concessionem istam inopinato tradi. Si enim operatio gratiæ actum ipsum credendi douet, tum positæ operationibus, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, non manet in nostrâ potestate, ut possimus non converti. Posset enim ipsius actus donatione, potestas talis non manet. Hæc tamen illa resistibilitas est, pro quâ pugnatur in istâ quæstionetotâ: sicut prius in status explanatione monstravi.

2.

Quam ægrè verò assentiuntur veritati prædictæ, licet eam se concedere dicunt libenter, hoc palam faciunt, dum probationes ejus omnes omni studio infirmare conantur.

Iohan 6.
65.

Johan. 6.65. Non aliud agere (affirmant) quam de credendi potentiâ, idque ipsa verba aperte notare. Sed aliud omninò est quod agit ibi Christus, quum repetit iterum atque iterum eandem sententiam: *Propterea dico vobis neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Quamvis enim potentia veniendi in parte doni debet collocari: nec tamen totum illud est, quod à Deo datur, ut *vers. 44, 45, & 46.* indicatur, nec id quod præcipuè spectabat Christus, qui per totam illam contionem, non tam potentiâ, quàm actus urget, *edendi, bibendi, discendi, crede idi, ac veniendi.* Sed hæc agitata fuerunt, in argumento priore.

Eph.

Ephes. 2. 8. Non fidem (ajunt) sed salutem ex fide Dei donum deci. Quod minus contentaneum videtur, quia majus aliquid de salute per fidem, antecedentibus verbis affirmatur, *Gratia estis servati per fidem.* Gratia enim complectitur doni vim & aliquid etiam amplius: ita ut repetitionem talem adhiberet hoc pacto Apostolus, quæ minueret potius quàm augeret sententiæ suæ pondus. 2. Quia nulla tum esset ratio, cur per tam abruptam prolepsim occurreret Apostolus præsumptioni illi propriarum virium, *Et hoc non ex vobis, &c.* Quare diceret hoc potius quàm *vers. 9.* ubi non agit de fide, sed redit ad salutis argumentum, aut cur per copulam illam connecteret, &c. Si tamen salutem ex fide Dei donum affirmet, sic debet id intelligi, ut & salus, & fides à donatione divinâ proficisci dicantur.

Quod 2 *Tim. 2. 25.* habetur, *An forte daturus sit eis Deus resipiscentiam per agnitionem veritatis:* hoc dubium esse non dubitant affirmare, quia phrasîs est usitata dicere, *num daturus sit Deus, pro num contingeret.* Præclaram scilicet interpretandi rationem secuti, quâ donationes quaslibet à Deo pendentes, incertas facere docent & omni modo contingentes. Vnicum Socinum, præeuntem habent, (*Prælect. Th cap. 12.*) in hoc tam di'uto interpretamento Sed 1. sit phrasîs hæc vulgaris apud illud vulgus hominum, qui Dei nomen in vanum assumere nihil curant, quod vix vitari potest ab eo, cui *Deus dabit & continget* promiscuè sua. in
etc.

ore. Apostoli tamen ejusmodi consuetudinem non habuerunt, neque Ecclesie Dei Dei scilicet usurpare nomen dicis tantum causâ, nihil amplius aut altius cogitantes, quam calum & contingentiam rerum. 2. Si promiscuè hæ phrasès usurpari soleant, tum quando de peccatis dicendum esset, tum *contingerent*, licet in eodem sensu hæc phrasi, *num daturus sit Deus*: nec atulus alius hujus phrascos fuisset si dixisset Paulus, *expectans an fortè daturus sit eis Deus impunitam finalem*: quod est absurdum. 3. Si bene contingentibus hæc phrasi obviat, *num daturus est Deus*, hæc ipsa vox populari testimonij vim habet ad efficacem & præcedentem Dei providentiam confirmandam, in hujusmodi rebus omnibus, quæ nobis videntur merè contingentes. 4. Quamvis in ijs locis ubi absolute hæc phrasi ponitur expositionem talem ferre forsitan aliquando possit, ubi tamen transitivam habet constructionem, & res ipsa donanda vel nomen doni exprimitur, nulla ratio patet, ut sensum accipiat tam peregrinum. Si in textu igitur fuisset, *num Deus daturus sit ut resipiscant*, colorem habuisset qualem, qualem, hæc interpretatio, *num contingat ut resipiscant*; sed quia expressè dicunt, *An Deus eis daturus sit resipiscantiam*, eadem & sententiâ & phrasi, quâ alibi dicitur, *Deus dedit gentibus resipiscantiam ad vitam*, Act. 5. 31. & 11. 18. n. ille graviter impudens fore oportet, qui resipiscantiam his verbis Dei donum constitui negaret!

Et potentiam & actum credendi à Deo dari. agnoscunt, sed potentiam irresistibiliter, actum autem resistibiliter: quoniam fieri non potest, ut ipsa actio irresistibiliter efficiatur, & tamen assio sit & maneat, neque convertatur in passionem. De exceptionis hujus valore, satis ante dictum est ad argumentum primum. Ratio tamen illa, quam ad sententiam suam confirmandam addunt, non debet hoc loco præteriri. *Non potest* (inquiunt) *nulla actio irresistibiliter effici, ita ut sit assio, & non passio.* A Deo hoc fieri non posse intelligunt, de ejus enim affectione & non aliâ queritur in istâ causâ. Deum autem irresistibiliter aliquid efficere dicitur ex Re- monstran. ipsorum interpretatione, cum ali- quid absolutè fore prædefinit, & sic operatur ad prædeterminationis illius executionem, ut non sit in potestate alterius eam sic impedi- re, ut non consequatur. Hoc verò modo actiones plurimas hominum à Deo admini- strari, omnes illæ promissiones & minitatio- nes testantur, quas Deus absolutè posuit, & non aliter perfici voluit, quàm humanarum actionum interventu. Hujus generis quàm plurima sunt in Scripturis exempla nobilia, generatio filiorum Abraham, Israëlitarum ex Egypto redemptio, captivitas Babylonica, & ejusdem solutio, Christi denique secun- dum carnem genitura, Legis implerio, & mortuis perpassio, quorum nihil absolutè præconstitui potuit à Deo, nisi voluntates & actiones hominum & angelorum in suâ retineret potestate,

Adver.

Adversus posteriorem assumptionis partem, quâ fides dicitur Dei donum non exterius oblatum, sed interius inditum & infusum efficaci modo, opponunt illi varia: ad istam enim partem, non ad conclusionem argumenti, exceptiones istæ debent aptari. Sed eorum pleraque prius allata simul & refutata fuerunt. Duo tantum sunt quæ considerationem novam postulant: quorum unum est de infusione fidei, & alterum de collatione fidei ac resipiscentiæ, cum dono sapientiæ. De priore percunctantur. 1. *Quidnam sit illa fides? Habitusne? hoc negant, & importanè produci putant, ubi agitur de credendo & resipiendo, qui non sunt habitus, sed actus.* De virtute communicatâ, quæ habitus vel dispositio fidei vocatur, admittendam esse esse Arminius ipse expressè fatetur in declaratione sententiæ suæ, pag. 56. quod etiam ego varijs argumentis ostendi, in *Rescriptio- ne ad Resp. Nic. Grevinch. q. 3. cap. 10* quorum unum illud istinc repetere satis erit, contentientibus necessario statuendum esse, quod expressè fatetur Nic. Grev. pa. 327. *Hominem dormientem non esse fidei subiectum, id est, neminem inter dormiendum retinere fidem, quamvis vigilans, credebat maxime.* Virtutis autem hujus infusæ opportuna tunc mentio fit, cum de actibus ejus disputatur, propter arctam illam, quam inter se habent, connexionem, qualis est inter proximam potentiam, & actum certò secuturum, inter actum primum & secundum, inter animam denique hominis & ejus vitam. 2. Disputant

tant de verbis Apostoli, Rom 5.5. *Charitas Rom. 5.5.*
Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum
S. qui datus est nobis, quæ nihil facere ad in-
fusionem irresistibilem fidei ac resipiscentiæ
contendunt. Quia ibi non sit sermo de crea-
dendo aut resipiscendo, sed de charitate Dei in
nos: quam Spiritus fidelibus testatur. Confir-
mat, & quoad sensum infundit irresistibiliter:
sed fidem tamen non sic operatur. Fieri qui-
dem ista quæ dicunt à Spiritu, & hoc loco
etiam significari, negari non potest; sed
animadvertere debent insuper, effusionem
istam charitatis, non aliter effici posse, quàm
infusione Spiritus illius sancti, per quem
sit: atque aded in textu subungi, per Spi-
ritum sanctum, qui datus est nobis: quæ etiam
donatio Spiritus effusio dicitur, Tit. 3.6. &
illud ipsum est quod fidei habitum, virtutem,
dispositionem, ac semen vocamus. Donati-
onem hanc Spiritus & fidei per internam ac
actualem fieri communicationem, exemplo
*monstrabant Nostri, dicentes, *Uti non potest**
dici alicui datam esse sapientiam, priusquam
illa est cordi ejus indita. De quâ comparati-
one duo regerunt Remonstran. 1. Valde
dissimilem esse, quia sapientia est qualitas inha-
rens, credere autem est actus in exercitio situs.
Sed in comparatione formandâ proportio-
nem formandam esse norunt: sapientiam
igitur & fidem, sapere & credere debent inter
se componi, non sapientia & credere, aut fi-
des & sapere. Fides autem virtus non minùs
inhærens est qualitas, quàm sapientia, neq;
ne minùs in exercitio & actu consistit sapere,
quàm

quam credere. Addunt 2. adversari nobis collationem istam, quia si Fides sic in nobis sit donum ut sapientia, tum non incipiet ab habitu infuso, sed potius per multiplex & continuum exercitium, deducetur in habitum: sic enim agitur cum sapientia. Quamvis autem sic sit donum fides, quomodo sapientia est donum quoad actualem communicationem rei donatae (quam solam spectant Nostri in ista collatione) non sequitur idcirco sic se habere ut sapientiam omni ex parte habere.

2. Sapientia illa, quae spiritualis est, incipit etiam ab infusione Spiritus, vel spiritualis cujusdam luminis. *Ephef. 1. 17, 18. Deus dedit vobis spiritum sapientiae, illuminationis oculi mentis vestrae.*

3. Sicut ne sapientiae quidem naturalis habitum sibi met acquirere quis potest per sapientiae exercitium, nisi ipse haberet quaedam sapientiae principia in se, quae inchoati habitus rationem haberent ad adum illos, per quos perfectior acquiritur sapientia: sic neque per actus fidei varios, potest habitus ejus cuiquam acquiri, nisi principium supernaturale communicetur ipsi prius, quod fidem eadem seminali ratione contineat, quae naturalia principia sapientiam naturalem in se latentem habent.

CAP. X.

Argumentum. nonum.

Pag. 331.

Si sensus carnis non tantum est cæcus, sed & tenebra, inimicitia adversus Deum, non percipiens ea que sunt spiritus Dei, sed pro stultitiâ illa habens, sapientiam Dei non cognoscens. tenebris obscuratus per ignorantiam & exaciationem cordis omne pigmentum cordis, malum habens à pueritiâ, omnis boni expertus, propter servitutem peccati & mortem in ipso, adeo ut homo animalis non sit idoneus ex se, tanquam ex se aliquid boni cogitare: tum ex se nihil ad sui conversionem confert, sed solum est gratia Dei in Christo, & non etiam voluntatis aut assensionis humana, ut conversio ad salutem & fides in Jesum Christum reipsâ in eo efficiatur. Sed verum prius. Job. 1. 15. Eph. 3. 8. Act. 26. 18. Rom. 8. 7. 1. Cor. 2. 14. 1. Cor. 1. 31. & 2. 8. Eph. 4. 17. Gen. 6. 5. 8. 21. Rom. 7. 18. Mat. 8. 27. Job 5. 25. Eph. 2. 1. 5. Coloss. 2. 13. Job. 8. 38. 2. Cor. 3. 5. Ergo & posterius.

Corruptio
hominis
naturalis
docet ho-
minis Vo-
luntatem in
sui conver-
sione non
cooperari.

1. Parum est quod hic respondent Re-
monstr. dicunt imprimis, nihil adversus ipsos
concludi. Si nihil dixissent adversus illa ver-
ba que posuerunt in thesi, ego quidem haud
ita repugnarem: sed nihil adversus ipsos,
vel ipsorum opinionem concludi, hoc non

verè

verè affirmatur. Sic enim hujus thesauri mentem explicatam habemus à Nicolao Grevinchovio, ut hominis voluntatem sui conversionis causam partialem esse velit, non aliter quàm puer aliquis una cum suo patre navem trahens motus illius est causa: pag. 208. 20. 10. Determinantem gratia indifferentem operationem, per modum conditionis & cause cooperantis, pag. 33. 117. 206. & causalitatem hanc sic exercentem, ut nihil ab efficaci Dei auxilio in via ad suum influxum vel operationem accipiat, pag. 214. sic denique cum Dei gratia concurrere ad conversionis opus, ut utraque per se id sola efficiat eà virtute qua inest in effectum. Cui sententiæ quasi è regione adversatur hujus argumenti conclusio, quod homo ex se nihil ad sui conversionem conferre dicitur, sed gratia solius esse, non eam voluntatis aut assensionis humanæ, ut conversio ad salutem & fides in Iesum Christum re ipsa in eo efficiatur.

2. Assumptionem ajunt tot Scripturæ loci frustra confirmari, non aliud enim in eâ contineri, quàm quod ipsi confessi sunt in thesi tertiâ & quartâ. Neque multum etiam ab re hoc esset, si mentem nullam illarum theses haberem præter verba, & nihil defenderent Remonstrantes quod illis non consentaneum esset, id verò an ita sit palam jam factum est in disputationis hujus initio, quàm in responsione proximè præcedente.

3. Agnoscere se dicunt consequens argumentum cum appendice subnexâ, voluntatem scilicet hominis ad sui conversionem, nihil

ex se conferre, & fidem pendere ex sola Dei gratia, quia gratia est summa prima & primaria causa, qua nostra voluntas ad sensum movetur. Actum hic agerem si fusiùs monstratum irem concessiones hæcæ ambiguitatis esse plenas & candoris inanes. Paucis igitur syllogismis absolvam. 1. Si voluntas agat ad conversionem suam ex vi, quam habet insitam, nullam tamen vim aut virtutem sibi inditam habuit à gratia antequam sic agere incipiat, tum aliquid à se confert ad conversionem sui. Sed prius verum esse ex Remonstr. sententia, testis est Nicol. Grevinch. vius verbis modo citatis. Ergo posteris hoc non possunt non affirmare. 2. Si conversionis decretum & ejus effectio sit propriè conditionalis voluntatis actum ut conditionem præquirens, tum aliquo modo pendet ex voluntate. Sed conversionis effectio ex Remonstr. sententiâ est conditionalis, voluntatis consensum ut conditionem præquirens. Nicol. Grevinch. pag. 117. collat. pag. 325. Ergo pendet aliquatenus ex hominis voluntate. 3. Si gratia tantùm sit summa, prima ac primaria causa hujus conversionis, tum non est unica ejus causa, sed voluntas etiam est causa conversionis, & illa ex voluntate etiam pendet. Sed prius illud non dissimulant Remonstr. hoc ipso in loco ubi cautissimis verbis utuntur: quum enim in argumento dicebatur, *solum* gratiam esse hujus effecti causam, concedunt illi gratiam esse *summam, primam ac primariam* ejus causam: *solum* autem non possunt profari.

profari. Voluntatem igitur causam esse
tuum, & partim ex ipsâ pendere fidem.

CAP. XI.

Argumentum decimum.

Pag. 333.

Abfurda,
quæ con-
sequuntur
à coopera-
tione vo-
luntatis
humane
in sui con-
versione.

Si operatio gratiæ in homine duntaxat
credendi potentiam efficeret. & reliquum
libero humane voluntatis arbitrio perinde
teret, ut vel hac gratiâ uteretur, vel eam im-
pediret; sequeretur. 1. Præcipuum opus quod
ad servandos nos requiritur, ipsum nempe cre-
dere, humane voluntati, tanquam præcipue
ac proxima causa esse tribuendum. 2. cum qui
benè utitur gratiâ, se ipsum ab alijs discernere
& aliquid habere, quod non acceperit pecunie
vi aliquâ gratiâ de quo propterea gloriari possit
contra alios, adversus Apostoli testimonium 1.
Corinth. 4. 7. ac proinde. 3. non habere tum
quid gratias Deo agat, quod credit, sed tum
tum quod potentiam habuit credendi, contra
morem fidelium. Rom. 1. 8. 1. Cor. 1. 4, 5, 7. Eph.
1. 3. 15. 16. Coloss. 1. 3, 4. 2. Thess. 1. 3. Sed ista
non sunt admittenda. Ergo nec primum il-
lud.

1. Conqueruntur imprimis Remonstra-
tur injuriam sibi in eo fieri, quod talis ipsis impo-
nitur sententia, quasi potentiam solam creden-
di gratiæ tribuerent & reliquum humane vo-
luntati. Cujus ego querelæ nullam justitiam
video

video causam. 1. ne potentiam quidem credendi docent voluntati internè ac propriè per gratiam communicari (ut apertum ante feci sed mentem illuminari, affectus excitari, & voluntatem ipsam allici tantùm ac invitari: atque hæc est illa potentia ac virtutum donatio tota, quam Remonstr. agnoscunt: quæ non magis propriè dicitur potentia vel facultatis, quàm credimus, communicatio, quàm si solis ortus aut irradiatio quotidiana corporeis nostris oculis dicatur potentiam videndi communicare, quemadmodum enim facultatem ipsam visivam non minùs habemus in tenebris, quàm in luce, quamvis eam tunc non possumus exercere: sic ex Remonstran. illà sententià, voluntas extra gratiam, potentiam habet credendi, quamvis sine illuminationis & excitationis auxilio, non possit illam exercere. Nec defunt inter eos, qui eandem planè sententiam cum hac Remonstrantium thesi defendunt, qui tantundem palam profitentur. Sic enim Smalsius adversus theses Frantziij de lib. arb. per divinam revelationem vel Spiritum sanctum non potestas vel facultas volendi in homine excitatur: sed occasio ei datur id volendi quod antea velle, quia revelatum non erat, non poterat. 2. Post potentiam illam communicatam, non sic nostri volunt reliquum (secundùm ipsos) voluntati relinqui, quasi suasionum impulsus ibi cessare putarent, aut concomitantem opperrationem negarent: sed idèd reliquum (ex eorum sententià) voluntati permitti dicunt,

cunt, quoniam nihil statuunt realiter & efficientiâ propriâ, per gratiam agi, post illam potentiam datam, quod voluntatis actum vel conversionem præcedit. Hoc autem tam verum est, quàm quod verissimum.

2. Negant incommoda illa vel sequutura, vel si sequantur alicujus esse momenti, quamvis concederetur potentiam solam credendi per gratiam communicari & relinquere voluntate permitti. Cujus assertionis rationes reddunt sigillatim. 1. Communicationem potentie quâ creditur præstantius opus esse dicunt, quàm ipsum credere: sicut vita donatio præstantius quid est, quàm edere, bibere, currere, &c. Sed fallunt aut falluntur ambiguitate illâ, quàm prius indicabam in potentie voce latere. Non enim talem potentiam ad fidem, voluntati per gratiam dari, concederetur, qualis vita est ad operationes vitales. Sic namque regeneraretur voluntas, & vitam novam acciperet in actu primo, priusquam ad actum secundum, vel operationem fidei semet applicaret. Hoc verò illi rejiciunt ubique, & vivificationem voluntatis in eo propriè suâ esse docent, quod innatam volendi ac nolendi facultatem in actum producat pag. 300. si igitur actus credendi voluntati, non gratiæ, sit tribuendus, tum ex Remonstr. confessione, præcipuum opus, & ipsa fidei vita, voluntati debere necesse est. 2. Ex contrariâ sententiâ sequi autumant, fidem non esse voluntatis, sed Dei opus, & voluntatem instrumentum ejus inane esse, ac motu destitutum, ubi disjungunt illa quæ maxi-

mè debent conjungi *Dei & voluntatis opus*. Fides enim actualis, vel ipsum credere, est opus Dei ut efficientis opus voluntatis ut efficientis & etiam subjecti, opus est gratiæ Dei ut principij à quo & cujus virtute producit, opus voluntatis, ut principij quod eam virtute recepta producit, adeò ut voluntatis opus dicenda sit, quatenus ipsa voluntas est opus Dei, per Dei scilicet gratiam, ita ut gratia, & voluntas unum sint agens, cujus tota vis activa, quâ pertingit ad operationem supernaturalem vivificata & in omni opere bono, cum Apostolo semper debeamus confiteri, *ego feci: non ego tamen, sed gratia Dei que mecum est. 1. Corinth. 15. 10.* Quum igitur voluntas non movetur tantum à Deo, sed collatum etiam habet principium intrinsecum ejusdem operationis, quod etiam radicalem ac naturalem ejus potentiam elevat ac perficit, accommodato illi modo, vel prout apta nata est elevari, merum instrumentum non magis appellari potest in fidei actu, quam corpus animatum est in actionibus vite animalis.

3. Secundum incommodum quo vrgetur opinio hic impugnata, est, *hominem* (secundum illam) *semet ipsum ab alijs discernere*. Quod Remonstr. nihil esse contendunt quia potest homini tribui ut se ab alijs discernat. De discretionem secundariâ & subordinatâ quâ quis aliorum ante dissimilis factus, dissimilem illam qualitatem exercens ostendit, de tali (inquam) discretionem non agitur hoc in loco: sed de primâ differentiâ, quâ fidelis

lis discerni, vel diffingui potest à non fidei
prima autem differentia cuiusque rei esse
us primaria forma, si igitur hæc discretio
hominis voluntate proveniat, tum primam
pars ipsius vitæ supernaturalis vitæ de-
tur naturali, & fidei, ut ita dicam, essentia
fuit à voluntate, secundum formalem ex-
rationem. Si hoc nullius pretij sit apud Ro-
monstr. tum harum certè rerum sunt reli-
matore iniqui.

4. Tertium consequens fuit, *aliquid est in*
homine credente, quod non acceperit peculiari
aliquâ gratiâ, qui propterea contra alios potest
gloriarî, contra dictum Apostoli, 1. Corinthe 4.7.
Fugiant hic Remonstr. ipsam vim & cuspi-
dem argumenti, materiam scilicet gloriæ
eo collocantis, quod aliquid boni sit in homi-
ne quod non acceperit peculiari aliquâ gratiâ.
Hanc illi rationem intactam reliquunt, &
satis esse putant, nonnihil proponere de glo-
riatione, ac de Apostoli verbis, 1. Corinthe
4.7. *Gloriationem omnem negant esse malam.*
Quasi quisquam id affirmasset! aut quid-
quam ad rem faceret, id pernegare! argu-
mentum institutum esse norunt de gloriati-
one, quæ ortum suum habet à bono, quod
homo non accepit peculiari al. qua gratiâ,
si talem gloriationem licitam esse probave-
rint, habent & ipsi de quo gloriari possunt.
Si non sit licita (addunt) non potest hic haberi
locum, quæ ejusmodi gloriatio pugnat cum ve-
ritate fidei. Pugnare eam fateor cum veritate
fidei, sed locum nihilo minus habere potest
ex parte in eis, qui tantum ex parte credunt.

sicut & alia multa vita quæ cum fidelis naturâ pugnât. Hoc ipsum vitium Apostolus videtur in quibusdam fidelibus increpare. Ro. 12. 8. Ne gloriare adversus ramos: quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

De loco citato 1. Corinth. 4. 7. *Quis te disc-* 1. Cor. 4. 7.
cernit, quid habes quod non accepisti? & si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? non illic agi (dicunt) de discretionem fidelium ab infidelibus, sed doctorum eminentium, ab ijs qui minus donorum acceperant: & hanc esse communem interpretationem doctorum nostrorum. De tali doctorum discretionem agit hic Apostolus, non nego: sed tale agit argumento, ut ad fidelium etiam discretionem optimè possit applicari. 1. Quia generalis est assertio: nulla in re te discernis: nihil habes quod non accepisti: nihil de quo gloriari potes. Generalis autem propositio quævis ad unam particularem conclusionem uno tempore applicatur, valet tamen ad alius etiam probandas. 2. Quia minus est, quod Apostolus illic urget: si enim homo fidelis nihil potest facere in charismatis vel comparandis vel augendis, de quo gloriari possit, tum in fidei jaciendo fundamento, multò minus id ipsi tribui debet, nec quemquam esse puto inter omnes nostros interpretes, qui alienus est ab hujusmodi verborum horum accommodatone. Calvinus ita censet: non in scitè Augustinus hoc testimonio saepe contendit adversus Pelagianos, quidquid excellentiæ est in hominibus ex merâ & gratuitâ ejus misericordiâ manare sic etiam P. Martyr. si quis proprius
acce.

accedat, videbit Angustinum velle ad nihil existimasse: nam sicut inter ministros eius non est nisi Deus qui cum deus ceteris alijs preflare faciat, ita in regeneratione, in oratione, ac reparatione, Deus unus auctor est ascendendus. Ab aliorum verbis recedam abstinco: rem ipsam satis manifestam deputo.

5. Quartum incommodum fuit, non habere fidelem (sententia illa posita) quid tu gratias agat de fide, quam ei dederit, & quid fidei factus sit, sed tantum de potentia, quam ei dederit, quid possit credere. Hanc sequitur Remonstran. negant: quia mendicum debere agere gratias tam accipiens libere quod illi liberaliter datur, quam si illi obtruderetur insupportabiliter, discipulus tam debet praestare gratias agere de profectu suo quam quod sua ipsius diligentia ad illud opus est, quam si illi id per infundibulum infunderetur. 1. Verò quum priores duas consequentias admiserint, hominem scilicet hac ratione sum a ceteris discernere, & eo nomine pretiari posse; tertiam hanc non possunt agere, si enim discretio sit ab ipso homine & laus eius homini debeatur, quin gratias habende sunt ipsi, non potest ab ipso bitari, qui gratiarum agendarum causas intelligunt. 2. Mendico non datur manus discipulo capax mens: proportio igitur illa in istis exemplis. 3. Nec mendico, nec discipulo, nec alij cuiquam agende sunt gratiae de eo quod ab alio peti non potuit respectari, at verò homo jam potens factus

ante Remonstr.) ad credendum, non possit à Deo petere vel expectare, ut faciat eum re ipsa credentem; locisse enim Deum dicunt, quod in se est, & hominis consensum solum deesse: Deo igitur de ipso actu credendi, non possunt illi gratias agere, qui illum in sua potestate suum esse putant.

CAP. XII.

Examen Loci Act. 7. 51.

Quoad testimonium à Remonstrantibus in thesi quartâ productum ex Act. 7. 51. *Duri cervice & incircumcisi corde & auribus vos semper Spiritui sancto obnitimini, sicut patres vestri, ita & vos: Responsum fuit à Nostreis eo non posse Remonstran. sententiam probari: quia non dicitur eos spiritum vivificum accepisse, & operationem ejus impedisse vel superasse, sed resistisse spiritui sancto, qui in Prophetis patres eorum erat allocutus, & tunc in Stephano eos alloquebatur.*

Resp. Remonstran. 1. nec opus esse, nec fieri posse ut illi qui resistunt spiritui vivifico, eum recipiant, imò sana mentis non esse compotes qui sic affirmant. Talem tamen Remonstrantium esse mentem, Iohannes Arnoldi testatur adv. Bogerm. par. 2. pag. 158. irresistibilem dicimus quatenus aliquid imprimi, quod tantum recipitur; resistibilem verò qua-

tenus aliquid efficit: ubi aperte indicat resistere homines posse ac lolere gratia vel spiritui recepto. Sic etiam pag. 262. *aliud est alium irresistibiliter recipi, aliud tam non, à quo recipitur, ita operari, eumque ita moveri, ut alius non possit non agere.* Nec possumus hic elabi dicendo, spiritum hunc à resisten-
bus receptum, non esse vivificantem hanc enim gratiam, vel hunc spiritum ab ijs ita recep-
tum, sufficientem esse cõtendunt, id est, ut
ac facultatem habere vivificandi, imò perti-
nem spiritus huius receptionem, irregulam
quosdam actu vivificatos esse docent ho-
monstrantes quoad intellectus & affectus,
vel voluntatem ad modum affectus conside-
ratam. Quam sana sit hæc mens hinc rati-
cunt ipsi.

Collat.
pag. 300.

2. Regant cui fini allocutus est eos Deus
sint inexcusabiles tantum redderet, tum
resisterunt ei: eum enim finem affectum ei
sint converteret, & illud non efficit, tum
versionis gratia est resistibilis. Respondet
in thesi quartâ non agitur de causa con-
versionis, quâ pender ab intentione Dei: sed de
modo convertendi, quàm potens & effi-
cax ille sit: hoc ipsimet profitentur, pag. 262. ubi
hæc igitur interrogatio non pertinet pro-
priè ad istam causam. 2. Enumeratio
finium Deo propositorum, imperfecta est
vitiosa. Ideo Deus allocutus est eos, ut qui-
dam inter ipsos converteret, & id efficeret
nitentibus alijs, & finem igitur suum effi-
cax est Deus, & illi tamen reluctantes
reluctantes etiam fecerunt illa, quæ non

Dei & consilium ejus prius definierat ut fierent, *Act. 13. 3.* Resistere dicebantur spiritui sancto in Prophetis loquenti, quatenus prophetis eorum, & ipsa resistebant: sicut resistisse eos innuitur eidem spiritui, per legis transgressionem, *ut. 31.* quemadmodum igitur non potest inde colligi, intentionem & consilium Dei fuisse per legem eos convertere ac servare, sic nec intentio talis ex alterâ illâ phrasi necessario potest probari. 4. Aliam nullam intentionem aut voluntatem habuisse Deum istos homines convertendi, Remonstrantes ipsi defendunt, quàm quæ volenter appellari solet. Tali autem inefficaci desiderio (modo in Deo locum habet) resistere homines posse, ne nos quidem negamus. 5. Intentionem divinam de homine convertendo negat esse absolutam: conditionatæ verò non potest resisti, nisi post conditionem positam: quum igitur intentio Dei sit hominem convertere, si velit, non potest homo huic intentioni resistere vel actu contradicere, nisi cum velit converteri, impedire possit ne convertantur à Deo. Sed conveniunt affirmant hanc suam hujus loci accommodationem, cum expositionibus Gualteri, & D. Calvini. In eo se modestius paulò quàm solent continentes, quod convenientiam solam præ se ferunt cum ijs quæ à gravissimis illis viris dicuntur, & non eadem planè ab ijs dici contendunt. Hæc tamen convenientia si in aliqua sententiæ parte inveniri fortè possit, quum in altera non inveniri sit dissentio illa, parum eos juvaret, sed

ne convenientiam quidem iactare possum
cum ipso D. Gualtero, qui finis aus propo-
divini (de quo controversiam hanc cum
constitui volunt Remonstr.) nullam omnino
mentionem facit. Cum D. Calvino autem
multo minus: qui sic de hac resistenti-
censet, resistere spiritui dicuntur, quoniam
Prophetis loquentem contumaciter reperiunt:
neque enim de arcanis revelationibus hic agitur
quas Deus cuique intus inspirat sed de eor-
um ministerio, quod diligenter notandum est.
Quae ipsamet responsio est quam Remon-
str. hic impugnant.

Sententia
Confessio-
nis & Ca-
techeseos
de conversi-
onis modo.

De testimonijs excerptis ex confessione
& catechismo, & ad istam causam applica-
tis, nihil sigillatim respondent Remon-
str. remittunt lectorem ad responsa priora: quod
igitur à me ulterius in istoc argumentum
debet retineri. Illud unicum tantum affert
confessionis articulum 35. ubi dicitur
terrenam vitam non esse communem nisi soli
Dei; & catecheseos quae stione octava
ubi homo idoneus esse negatur prosumendum
agendum nisi per spiritum sanctum regatur,
has inquam assertiones (ut ex textu
tam) certum nullam (sub specie cuius
Remonstr. dogmatis conciliari posse.

Articulus Quintus,
DE
PERSEVERANTIA
INCERTA.

C A P. I.

De Statu Quaestionis.

Quinta Remonstr. Thesis hæc est.

Qui Jesu Christo per veram fidem sunt infusi, ac proinde Spiritus ejus vivificantis participes, ij abundè habent facultatum, quibus contra Satanam, peccatum, mundum, & propriam suam carnem pugnent, & victoriam obtineant, veruntamen per gratia Spiritus sancti subsidium. Jesus christus quidem illis Spiritu suo in omnibus temptationibus adest, manum porrigit, & modò sint ad certamen prompti, & ejus auxilium petant, neque officio suo defint, eos confirmat: aded quidem,

ut ulla Satana fraude aut vi seduci, vel
 nibus Christi eripi possint, secundum illud
 ban. 10. Nemo illas à manu mea eripiet. Sed
 an illi ipsi negligentia sua, principium illud
 sustentantur in Christo, deferere non possint, &
 presentem mundum iterum amplecti, à sancta
 doctrina ipsi semel tradita deficere, & scilicet
 naufragium facere, à gratia excidere; penitus
 ex sacra Scriptura esset expendendum, aut
 illud cum plenà animi tranquillitate & pro-
 phetia docere possumus.

Quamvis assensionem cohibere tanto
 & non aperte dissentire hic Remonstrantes
 videri vellent in posteriore Theses huius
 parte: aded tamen indubium est apud om-
 nes hanc ipsam esse dogmaticum contra-
 sententiam, quam dubijs hic verbis pro-
 nunt, ut magis id facere testatum, hoc esse,
 ex supervacua diligentia, & ocio ab omni
 que etiam Lectore. Farentur enim ipsi à
 statu controversiæ, quem Ordinibus tra-
 dere, huc necessarium esse suorum dogma-
 tum antecedentium consecrarium. per
 verbis illis expressis, Si Deus fidem in
 nobis que impediri non potest, non efficit, non
 sustentat: sequatur necesse est eum, qui
 fidem accepit, eum denuò posse amittere. In-
 his igitur exit, defensionem nostram &
 dissentient, assertionibus brevibus ex-
 nare, & quatenus ab illa discedant pauca
 notare.

Id quod à Nostis de Fidelium Perse-
 rantia docetur axiomatis his propono.

1. Deus ided miseros quosdam peccatores

ad se vocat, quoniam ad salutem eos elegit :

Qui ex proposito vocati sunt : Rom. 8. 30.

2. Hos omnes vocat ad sempiternum confortum, vel communionem. Vocavit vos ad eternam suam gloriam, 1. Pet. 5. 10.

3. Efficaciter vocando induit in ipsis principium eternæ durationis, quod in solis electis reperitur, hoc in Scripturis vocatur *Radix insita.* Matth. 13. 21. *Semen manens.* Job. 3. 9. & *immortale.* 1. Pet. 1. 23. *Unctio manens.* 1. Ioh. 1. 21. *Sermo insitus.* Jac. 1. 21. *Spiritus inhabitans,* 1. Cor. 3. 16. & *Fons aque salientis in vitam eternam,* Job. 4. 19.

4. Principium istud non aded absolutam necessitatem adfert perseverandi, quin ex-
cui denuo possit, si eo semel donatus, ceteris auxilijs destitutus, tentationibus validis & infirmitati suæ relinqueretur, Luc. 22. 31.

5. Deus tamen immutabili fœdere spondit se conservaturum in suis fœderatis principium illud vitale, Jerem. 32. 40.

6. Hanc autem promissionem non solet exequi nisi verbi ministerio & similibus auxilijs adhibitis, Job 17. 17.

7. Sed præter externa illa media, necessaria est etiam peculiaris assistentia Spiritus, sicut & custodia opus est protectioneque potente, 1. Pet. 1. 5. & 5. 10.

Hæc illa fundamenta sunt in quibus infirmere solent Nostri, dum causam istam tractant. Quæ & ipsa debent observari & ipsum etiam consecrari: Lucem enim non parvam accipient disceptationis hujus partes illæ, quæ difficiliiores habentur, & sub-

Sequentia
Orthodo-
rum Pa-
storum
Hollandiæ
de Perse-
verantiâ
Sanctorum

Consecratio
hujus sen-
tentia.

obscuræ. Sant autem huiusmodi.

1. Perseverantia Fidelium, vel immutabilis eorum Condicio secundum integritatem ejus rationem non provenit à principio intrinseco solo, nec à solo extrinseco, sed partim ab intrinseco, ex natura vitæ spirituales à Christo fluentis: & partim ab extrinseco, ex custodiâ, protectione, & directione Dei.

2. Verè igitur dicitur fidelem posse à se sua deficere, quum scilicet in se & principio suis intrinsecis consideratur solis: sic enim defectui subijcitur, & mutabilis existit. Infertur quidem actus vel effectus ipse desiderandi, sed potentia ad actum non adestur.

3. Verè etiam dicitur non contingere unquam, imò non posse, ut verè fidelis à se sua penitus deficiat: quatenus nempe est donatus immortalis, particeps etiam sit protectionis, custodiæ, & statuminationis eternæ, quam ipsi perpetuò licet non æquabiliter adesse facit constantia fœderis & vini.

4. Interim tam respectu illius & insiti principij æternæ vitæ, quàm etiâ ratione eternæ hujus custodiæ ac directionis, perseverantia fidelium rectè ac propriè dicitur donum dei, nec aliam habet causam, rationem, aut conditionem antecedentem, quàm formalem ejus efficaciam, quàm gratiam Dei donationem: Quamvis inter illam efficaciam & completum ejus effectum, voluntas hominis intercedit, & perseverantia

ius facta perseveranter agit.

5. Certitudo obiecti huius, vel rei ipsius, verè fidelem in fide ius perseveratum, est absolutæ veritatis, modò sic intelligatur, ut eandem certitudinem includat mediorum eorum, quæ necessaria sunt ad fidem conservandam.

6. Certitudo subiecti, vel huius veritatis apprehensio, & specialis applicatio, in ipso fideli non est omni modo absoluta; sed admixtam habet conditionem: quoniam non talis est assensus, qualem principiis per se nobis præbemus; nec qualis sit conclusionibus ex illis principiis immediate fluentibus: sed qualis sit conclusioni, quæ sequitur ex propositione, quæ est instar principij, & assumptione ex sensu & observatione aliquo modo pendente. Est igitur mediata per fidei ipsius notitiam & exercitium, & eorum etiam quæ fidem fovent ac augent, hæc enim apprehensio non oritur nisi ex signis vel argumentis atque ad eò vel augeri, vel minui, vel etiam aliquo modo tolli solet, prout illa signa vel argumenta fidei variant.

7. Hæc igitur certitudo non potest consistere cum deliberato proposito peccandi, nedum tale quid causari. Pius exercitij procreatur & conservatur: eadem etiam invicem procreat, conservat & auget.

Hæc ejusmodi cum sint: vivendum jam qualia sint quæ Remonstrantes in ista causa negant.

Negant imprimis Electionem divinam,

Remonstrantes
strantium
(essentia
de Perse-
verantia
Sanctorum)

quā decrevit certos quosdam & singulos homines peccatores ad vitam ex morte inferre, esse fundamentum vel causam aut perseverantiae, aut vocationis cuiuspiam salutem pag. 97. & 412.

2. Negant principium ullum vitae permanentis, inditum, vel infusum esse homini per efficacem vocationem. Ibid. pag. 97. 412.

3. Negant quicquam interesse invidiam, sanctimoniam ac iustitiam permanentem salvandorum, & temporalem illam quam damnati quidam Apostatae habuerunt, præter durationem solam, quæ ad substantiam rei nec quicquam facit. Nichol. Grevinch pag. 141.

4. Negant ullum esse promissum, ullam foedus, ullam custodiam, vel ullam Spiritus mansionem nisi conditionatam, si scilicet homo officium suum fecerit: atque aliquid quicquam esse causæ, quare fidelis quilibet à fide sua & proinde ab adoptione & gratia divina discedere non possit. Collat pag. 414. 415. Ita ut putent nullam esse vim alicuius promissionis, quæ Ecclesia Dei semper tenet in terra. pag. 422.

5. Negant ista præmissa præstari, nisi præstemus conditionem; officium nostrum faciendo. pag. 414, 415.

6. Hanc autem conditionem certam neminem aliam habere negant, quàm planè inatabilem & contingentem, sic ut eam præstare, vel non præstare possimus pro arbitrio nostro. Nicol. Grev. pag. 138.

7. Negant denique perseverantiam fidei-
delium rectè ac propriè Deum Dei appel-
lari: sed actionem solam hominis esse: cu-
juslibet Dei gratia aliquo modo sit causa,
causa tamen propria est hominis ipsius vo-
luntas, quæ non perseverans facta perseve-
rant agat, sed perseveranter agendo sit
perseverans. Coll. pag. 406, 407. Quam sen-
tentiam aperte satis proclamant in respon-
sione ad Epistolam Fratrum Walachorum.
pag. 75. *Voluntas proxima & sola est perseve-*
rantiæ causa physica.

Hæc an cum justâ ratione negentur,
id ex responsionum earum examine pe-
tescet, quæ argumentis nostrorum oppo-
suerunt.

CAP. II.

Argumentum primum.

Pag. 414.

QUOD Deus verbo suo promissit, illud cer-
tum est, nec potest aliter fieri. Vnde fi-
deles totaliter & finaliter perseveratu-
ros (id est à totali ac finali apostasià servandos
esse) certò promissit Deus verbo suo. Vnde fide-
les igitur certò, totaliter ac finaliter perseve-
rabit, id est, à totali ac finali apostasià certò ser-
vabuntur.

Deum pro-
missit verbo
fidelibus,
certum
perseve-
rantiam.

De Majore nullus dubitat Christianus. Mi-
nor probatur ex Jerem. 22. 38. 40. & 31. 33, 34.

Isa.

Isa 54.10. & 57.21. Hos 2.14. Psal 115. 2. & 4.14. & 5.25. & 6.35. 37 39. 44. 57. & 10. 2. 31. Matt^h. 16. 18. Iohⁿ. 14. 16.

2.

Respondent Remonstrantes, 1. ad conclusionem. 2. ad propositionem, & 3. ad assumptionem. Nullam enim lapidem non movendum esse putabant, ut hujus argumenti vim retundant.

In conclusione, duo sunt, quae ut vicio id vertenda notant. 1. Non eam proprie ac directe contradicere eorum thesi, quia perseverantiam certam solam concludit, non necessariam: non enim adjicitur ibi, *impossibile aliter fieri*. 2. Phrasin imprudenter usurpari, *totaliter perseverabunt*. Quorum posterius, non tam imprudenter à nostris admissum, quàm impotenter ab istis objectum videtur. A gravitate namque & equalitate discedunt nimis qui de voce aliqua vitiligare amant, quum subjectam sententiam perspectam satis habent: id quod Remonstrantes ultro fatentur. *Intelligunt* (inquunt) *per totaliter perseverabunt, totaliter non desient*. Neque verò plus quidquam valet exceptio illa altera. Nam 1. quum expressè videbant in propositione id quod desiderari, (*& non potest aliter fieri*) ut quædam propositæ partem, in conclusione etiam esse intelligi, non erat cur dubitarent. 2. Tandem exprimitur in conclusione, quod dicitur fideles *certò* perseveraturos. Nam quicquid certò futurum est, in illo momento rationis vel temporis ac illo respectu, quod certò futurum est, est etiam iam futurum, &

nōn possit non esse futurum. Certum quum certum est, non potest non esse certum: futurum, quum futurum est, non potest non esse futurum. Quicquid enim est quum est, necessā est esse. 1. Hoc certum affirmatur esse: de toto genere fidelium: omnis verō certitudo generalis, est ex generali causā, quā posita, res illa non potest aliter se habere. Si certum sit omnes homines ad iudicium venturos, tum aliter fieri non potest, quin hic & ille, quicumque demum fuerit, ad iudicium illud accedet. Contingentia est in singularibus rebus propriē quādo & quatenus nihil certō de genere toto statuitur vel definitur. 3. Certitudinis huius causa, in ipso Syllogismo exprimitur esse Promissio divina: quā suppositā, dictu impium, ac nefas est, aliter fieri posse.

In propositione tractandā, temerē certē, & irreverenter agunt cum Sancto Dei nomine, & intemeratā ejus veritate, sicut olim egerunt cum ejus decretis, pag. 325. Se enim non in dubium tantū vocare, sed & simpliciter negare proclamant, certō futurum illud omne, quod Deus verbo suo promisi. Quod, specit saltem, veracitatem, justitiam & constantiam Dei non parū lēdit. Quicquid enim Deus promittit, id fideliter servare tenetur, idque jure naturæ suæ, seu veritatis & constantiæ, quæ utraque ipsi naturalis est. Fatetur hoc Vorstius ipse, Amicā duplici pag. 381. Scripturas etiam ipsas non finit esse certas, quarum pars non minima ex promissionibus constat, pars etiam ex

2.
Romanos negant certitudinem promissionum divinarum.

rum certissimum & immutabili veritati fides
omnes inniti jubet. Eo vero putidior est
assertio, quod exemplum nullum potest
adferre, ubi Deus quidquam promissus
tur, quod non implevit. Proferunt, 1. Sam. 30.
Diram quidem ad Helin, &c. Sed in
nulla fit mentio solentis alicujus promissi-
onis: diram id tantum dicitur Deus, id est,
talem ordinem instituisse in sacerdotij Aram-
ei principio, ut filius patri in eo munere suc-
cederet: & sic adhuc rebus modernis fi-
isse, ut Eli spem justam haberet illius pri-
vilegium ad posterum suum transmittendi.
tunc tamen aliter multo rem evasuram. Ob-
ficiunt etiam, Num. 14. 28. ubi sententia fit
tur in rebelles quosdam ex Israelitis, illi
nempe non ingressuros in terram promi-
sam. Sed nulla mentio fit promissionis ul-
lus absolutæ singularibus illis hominibus,
quæ talibus factæ, ut ingrederentur. Factum
est igitur quod Deus promissit, quum popu-
lus idem ingressus est illam terram, quum
ijdem illi singulares homines pro suis me-
ritis in deserto cadebant. Virgent etiam,
1. Sam. 13. 14. *Denique stabili verat regnum tuum apud Israël usque in seculum, non enim regnum tuum non stabit.* Sed neque promissi-
o ulla in isto loco comparer, (stabiliri namque
res aliter non potest quam per promissi-
ones) neque alibi tale quid unquam promi-
sum legitur Sauli. Assertio hæc insolens
feliciter certe Remonstrantibus cecidit, &
in præjudicium totius causæ, quam aliter
sacri nequeunt, quam promissiones divinas
incurram

1. Sam. 2.
30.

Num. 14.
28.

1. Sam. 13.
14.

Incertas reddendo: cuius tamen incertitudinis exemplum nullum adferre possunt, ne in mundanis quidem rebus (de istis enim agitur in locis memoratis) quarum natura qualem incertior est & mutabilior, quam est celestium promissionum. A promissionibus ad comminationes confugiunt, quas non semper impleri exemplis nonnullis ostendere satagunt ex 3. Chron. 12. 5. 1. Reg. 19. 16. Isai. 39. & Ier. 3. Sed in presenti satis erit in memoriam ipsis revocare, promissionum & comminationum eandem non esse per omnia rationem. Comminationum ratio est in homine & ex homine ipso, & ideo proponitur maximâ ex parte, ut homo mureretur ad eo quod est ratio minitandi, ex qua mutatione minitatio illa suum finem habet, atque adeo cessat, eodem planè modò, què mandatum illud, quod ceterandi causâ proponitur, mandati vim amittit post horâ ceterationis. Promissionis alia est ratio, & alius finis.

2. Adhuc igitur nullam justam reddiderunt causam propositionis illius negandæ. Nec ulla subest ratio, cur imperfectionis eam accusent, verbis illis obtortis; quamvis hæc propositio esset universalis respectu certitudinis eventus, esset adhuc probandum, non alium posse esse eventum, nec aliter fieri potuisse: certitudo enim non arguit abster non potuisse fieri. Vbi duo postulata sunt involuta, quorum unum jam præstitum habent, & alterum non est præstandum. Probandum (inquiunt) non alium posse esse eventum, quam quem Deus promissit. Hoc verò eo argumento
latis

facis probatur, quia Deus ita forte promissus, nisi possint illi monstrare, vel ausint affirmare, Deo aliquando promittente rem aliquam ita fore, & re illa sic certo futura vi propositionis divinae posse tamen alium esse eventum. *Probendam etiam (addunt) aliter fieri non potuisse.* Hoc autem ut probetur, argumentum vel causae nostrae nihil quidquam interest. Quamvis enim potuit aliter fieri, nempe antequam Deus promissit sic fore, promissum tamen factum non potest aliter fieri: & hoc totum illud est, quod in propositione supponebatur.

3. Haecenus de propositionis & negatione, & accusatione, jam ut proprius tandem accedant, & qui sint ostendant, distinctionem quandam adhibent, quam totam rem explicari posse putant. Est autem hujusmodi: *Deus quaedam promittit absolute, quoniam interveniente hominis voluntate vult efficere: quaedam cum conditione (quae interveniente hominis voluntate vult efficere) quae praestita, efficere non vult quod promissum.* Quae distinctio sic ad argumentum applicari debet ex regulis disputandi, ut si absolute promissa intelligantur, tum vera sit propositio: omnia scilicet illius generis impleri, sed falsa assumptio, perseverantia promissionem istius esse generis: si vero conditionata intelligantur, tum falsa sit propositio, impleri nempe omnia talia, & vera assumptio, perseverantiam scilicet illum in modum promitti.

Vbi 1. debet illud imprimis observari, *augustinus*

augustiores hanc descriptionem esse promissi, vel decreti, cum absolutum conditionati, quàm Remonstrantium genuina sententia fert. Absolutum enim nullum admittunt illi decretum, de futuro quovis contingenti, sed conditionatum tantum Nicol. Grev. pag. 363. at verò multa sunt effecta contingenti, in quibus nulla intervenit humana voluntas: tot scilicet quot piscium, quadrupedum, avium, insectilium, aut muscarum ipsarum sunt motus animales, ut nihil dicam de ijs, quæ in alijs rebus contingunt. Nullum igitur decretum, promissum, aut comminatio absoluta (ex eorum sententiâ) fuit unquam aut esse potest, de istiusmodi rebus, quæ non perficiuntur nisi intercedente vel hominis vel creaturæ alterius actione contingente. Qualem verò in ordinem, hoc pacto, cogunt, divina tam consilia, quàm promissa, Lector intelligens facile perspiciet. Ne plagas quidem illas, quas à ranis, pediculis, locustis, & ferocibus animalibus Ægyptij & alij tulerunt, absolutè à Deo decretas aut denunciatas fuisse dabunt, sed cum conditione tantum si accedat scilicet consensus animalium illorum. Multò minùs agnoscent illud Salomonis. *In gremio conficitur fors: à lebeo autem est tota ratio ejus, Prov. 1. 16. 33.*

3. Verbis ipsis hujus descriptionis, præcipua Dei promissa, quibus hominum salus incumbit, absoluta esse negantur. Primum illud nempe, de semine mulieris & serpentini capitis contritione, sive redemptione nostrâ
per

per Christum, & inde pendens alterum, de mysterij illius revelatione perpetua per Prophetas ac Apostolos; una cum ceteris omnibus quæ non implentur nisi interveniente hominum voluntate. Quam hoc dominio Dei & fidei nostræ sit consentaneum, Christianus quisque apud se perpendat.

3. Vi hujus distinctionis negandam decent propositionem illam verissimam, *Quod Deus verbo suo promissit certum est, & non potest aliter fieri*: quia scilicet, quædam Dei promissiones sunt conditionatæ, & conditione illa non præstita, non efficit Deus id quod promissit. Vbi nimia sua subtilitate promissiones illas irritas faciunt, quæ sunt rarissimæ, illæ ipsæ enim promissiones, quæ efferuntur in formam connexam, nihil affirmant quod non semper impletur, nec aliter fieri potest, si Deus sit verus in pronunciando, uti res est. Non enim affirmat connexa vel conditionata promissio, consequentem partem illius axiomatis fore, sed connexionem tantum consequentis partis cum antecedente, quam semper etiam Deus præstat. Exempli gratia, quum promissit Deus, ex legis forma, *Si feceris hæc, vives, ex illis*, non pollicitus est propriè, victurum hominem ex operibus legis, sed connexionem fore certam, inter obedientiam perfectam, & vitam ex illa: quam connexionem veram præstitit, & præstabit semper Deus, quamvis nemo vivat vi legis. Temerè igitur affirmant, & sine ratione, quasdam Dei promissiones aliquando non impleri, id est, non esse vera.

Quum promissiones de perseverantiâ, absolutas esse negant sed conditionatas tantum, & conditionem istam in eo ponant, si homo ex liberâ & indeterminatâ voluntate officium suum fecerit, promittere Deum faciunt, perseveraturum hominem, si modo perseveret: hoc enim est officium ejus, perseverare in fide, ad quam vocatur.

5. Non magis promitti statuunt (hoc patet) fideles Deum præservaturum à lethali apostasiâ, quàm à minimâ declinatione: nam & ab hac præservabuntur, si modo officium suum fecerint: nec vel minimum peccare possunt, nisi non satis facientes officio suo.

6. Imò, certiore nullam promissionem agnoscunt, de perseverantiâ cujuscumque vel maximè fidelis, quàm de conversione, perseverantiâ, & salute cujuscumque Turcæ, vel hominis à fide maximè alieni. Si talis enim quispiam officium suum fecerit per vires quas habet, promissum & fœdus divinum esse dicunt, conversum eum ad veram fidem & salvum etiam fore.

Perpensis jam ijs, quæ ad conclusionem & propositionem hujus argumenti sunt animadversa, assumptio similiter est vindicanda in quâ affirmator, Deum certò promississe fideles veros certò perseveraturos ad finem. Hoc varijs testimonijs ex vetere & novo Testamento confirmatur, de quorum vi & mente, cum Remonstrantibus nunc breviter agendum.

Primum testimonium petitur ex *Jer. 32.*

Ier. 31. 38,
39, 40.

38, 39, 40. Erunt mihi populus, & ego ero illi
Deus. Indam illis cor unicum, & viam unam
ad reverendum me omnibus diebus, ad benedi-
cendum ipsorum & filiorum ipsorum post ipsos: &
pangam ipsis fœdus perpetuum, scire ut non
vertam me à prosequendis ipsis benefaciendo ip-
sis, & reverentiâ meam indam animo ipsorum,
ut non recedant à me. Vbi fœdere firmissimum
pollicetur Deus, se non salutaria tantum
singula (quæ ad justificationem & sanctifi-
cationem spectant) abundè suis largiturum
sed & perpetua illa præstiturum, constante
favore & perenni Spiritus influxu, quo effi-
ciatur ut nec à Deo deseratur nec ipsi
unquam deserere velint. Eadem reputantur

Ier. 31. 33,
34.

Ier. 31. 33, 34.

Hic autem in varias exceptiones versæ
& effundunt sese Remonstrantes. 1. Scrupu-
lum primum injiciunt de personis illis in
quas hæc promissio spectat. Est (inquiunt)
specialis promissio, quæ fit toti populo abdu-
cto, ac non solis electis, vel fidelibus. Sed bene
conveniunt hæc inter sese, ut toti populo fi-
at, & solis tamen electis, quia totus ille ele-
ctus Dei populus quoad exteriorem eorum
conditionem, tum alias typum ac figuram in
se gerebat omnium electorum, tum in illi
prophetiâ, præsertim, ubi & captivitas &
liberatio à captivitatè spiritualium reum e-
rant figuræ. Facta est revera hæc promissio
toti populo Israëlitis quoad carnem & statum
externum, sed typice. Facta est electis vel
vocandis, secundum veritatem ut Paulus ip-
se in ejusdem fœderis applicatione ostendit

Hebr.

Heb. 8. 8, 9. & 10. 16, 17. &c. ad singulos vō-
catos illud extendens. Facta est etiam toti
populo, quoad communem eorum statum,
non præsentem, sed futurum post gentium
plenitudinem ingressam, cum maxima eo-
rum pars ad veram fidem trahentur, sicut i-
dem Apostolus in applicatione alterâ pro-
missionis ejusdem, non obscurè docet, *Rom.*
11. 26. tum totus Israël servabitur, id est, se-
cundum statum communem, vel multitudo
magna tunc victurorum.

2. De tempore difficultatem eandem fa-
ciunt, quam Socinus Cap. 12. Prælect. The-
olog. Ille scribit: *Certè si de ipso effectu*
qui planè secuturus sit, Hieremiam loqui veli-
mus, necesse erit in eum errorem incidere, in
quem hodie non pauci insiderunt, ut dicamus
novum Testamentum adhuc non esse, nec futu-
rum nisi cum major pars hominum Deum ex a-
nimo coluerit, aut ea saltem pars ferè universa,
cui Deus voluntatem suam seque ipsum pate-
fecerit. Isti sic, in eandem sententiam: quia
nullum tempus est invenire, quo hæc promissiones
ex nostro sensu acceptæ, sint completæ. Electis
idem autè captivitatem accidisset: qualis igitur
hæc promissio?

Quasi verò ex nostra historię ac tempo-
rum notitiâ, divina veritas pendeat, ac non
possint compleri promissiones Dei, licet nos
quandò compleantur non sciamus! Dico
tamen has promissiones eo tempore imple-
tas esse, quod Apostolus apertè designat
Heb. 8. 8, 9. Roman. 11. 26.

3. Apostoli verba objiciunt *Rom. 11. 17.*
ubi

ubi Iudæos ramos esse defraçtos dicit, unde colligunt hanc promissionem in ipsis non impleri, quia non sunt amplius Dei populus, quod tamen est pars hujus promissionis. Resp. Hanc ipsam objectionem partim ab infirmis & partim à perversis, usurpandam prævidit Apostolus, & præoccupavit, Rom. 9. 6. Non tamen (inquit) hac loquor, quasi quod exciderit sermo ille Dei: non enim omnes qui sunt ex parte Israël, sunt Israël & cap. 11. 17. Israël non est assequutus, sed electi assequuti sunt. Et vers. 28. quod ad evangelium attinet, sunt inimici propter vos quod ad electionem autem diliguntur propter patres.

4. Præcipi observant gentilibus, quarum sunt hæ promissiones in novo testamento, ut sibi caveant, ne & ipsi defringantur, quum starent fide ut Iudæi, Rom. 11. quod est vanum, si hæ promissio est absoluta, eos non posse defringi. Resp. 1. Benè illud est quod veritatem diuini non possint detinere, quin expressè confiteantur, hæ promissiones esse gentium in novo testamento. Falsum igitur quod ante pro vero sumebant, & hujus defensionis præcipuum faciebant fundamentum, hanc esse specialem promissionem, quæ facta est populo Iudæorum abducto in captivitatem. 2. Eodem modo, quo Iudæi defraçti sunt, defringi etiam gentem quamlibet posse nunc libenter fatemur: id est, quoad fœdus externum, & statum populi communem. 3. Horatio ad tantam diligentiam, ne deficient, non arguit defectibilitatem absolutam, eorum omnium, erga quos exhortatio talis adhibetur. Horatio

ratio & cautio cum certâ perseverantiâ consentiunt absolute, ut media cum fine, vel causa cum effecto.

3. Hæc eorum levior velitatio fuit de promissionis hujus finibus: nunc de possessione ipsâ decernatur. Patentur *promissionem ipsum videri ita disertè sonare*, ut Nostri volunt: in contrarium tamen varia proponunt & virgent.

1. Observant, in textu Hebræo, non disertè haberi, & non *discedent*, sed posse legi, *ne à me discedant*; & sic non necessariò notare eventum promissionum, sed sapse Dei intentionem, vel hominis officium, quod Deus non semper assequitur. Gen. 3. 11. Joban. 5. 34. Hæc autem observatio nullius planè monenti est. Nam 1. Laureolam (quod ajunt in mustaceo videntur quærere, quum hanc versionem ut suam propriam venditant, & argumentum, ejus vi solutum esse suadere velint: narrant enim hanc ipsam esse interpretationem Nostrorum, nec aliam à Nostreis adhibitam in istoc loco citando, (nisi forsan discriminis aliquid excogitare possint inter *ut* & *ne*) quâ non obstante verba nihilominus disertè ita sonare videri, ut nostri sentiunt, aperte jam jam sunt falsi. 2. Posse verba, fatentur, etiam secundum hanc versionem, sic intelligi, ut eventum ipsum non intentionem nudam designent. Quum igitur alia multa sint in textu, quæ eò faciunt (quod statim apparebit) nihil magis cõsentaneum est, quam ut sic à nobis intelligantur. 3. Causa sufficiens, & continens, quum agit, efficit

certo

ceterò quod intendit: sed talis est Dei gratia, quæ in istoc fœdere continetur: intentio igitur ab eventu in istoc promisso, nec debet nec potest separari. 4. Distinguere semper debent inter efficacem Dei intentionem, eorum quæ ipse facere vult, qualem hæc promissio notat *efficiam ut non recedant*; & mandantem ejus voluntatem eorum quæ à nobis fieri jubet, de quâ verba sunt, *Gen. 3. 11.* aut etiam finem alicujus mediij ex naturâ suâ, quamvis accedat insuper intentio humana, talem finem assequendi, ut *Iohan. 9. 34.* illa nunquam non assequitur suum finem in istis variâ videmus eventum.

2. Incommodum illud oriturum dicitur ex interpretatione nostrâ; *posse nempe inferri, fœderatos hosce nunquam peccaturos, &c.* Si verò illud solum & fieri & inferri posse velint, quod legitimè potest, tum posse hoc inferri negamus. Si rationem aliquam illationis hujus explicassent, vanitatem suam prodidisset statim ipsa. Reverentia ipsa quam Deus indere pollicetur, est imperfecta dum hic sumus: *Ex parte enim cognoscimus. 1. Cor. 13. 9.* accessionem igitur non efficit ad Deum, nisi imperfectam, nec recessionem impedit, nisi perfectam & plenam. *Discedere* non dicitur propriè, qui non planè relinquit Arbor illa fructifera, *Jer. 17.* non discedit à faciend. fructum, quamvis parum aut nihil proferat dum hyems urget, quia vis fructificandi semper in intimis radicibus hæret. Sceptrum non discedere dicitur à Iuda, *Gen. 49. 10.* quamvis miserè prematur alieno

jugo, quia conservatae erant sceptri reliquiae in trunco & radicibus *Isa. 11. 1.* Sic fideles non discedunt à Deo dum unionis principium manet, quamvis peccent in multis.

3. Interrogant satis ineptè, *Ad quid proponetur haec promissio toti populo? quae inde ad illum utilitas poterat redire?* Respondco, 1.

Quaedam proponebantur populo per prophetas, quae ad ventura secula pertinebant, & praesentibus auditoribus non magnam adferebant utilitatem. 2. Toti populo proposita fuit haec promissio, partim ad consolandos qui inter eos tunc erant fideles, partim ac praecipuè, ut infidelium quorundam iniquis interveniatur querelis, expostulantium scilicet cum Deo, quasi foederis jam oblitus fuisset.

4. Rogant etiam, *Quid facerent subsequentes exhortationes & comminationes illis, qui jam ex hac promissione sciebant se deficere non posse?* Resp. 1. Non dicimus populum illum immunem fuisse à defectione. 2. Qui sunt immunes, non semper sciunt se tam faciles esse. 3. Qui ex parte hoc sciunt, sciunt etiam, per haec media Deum suas promissiones implere solere.

5. Tandem aliquando, post varias hujus loci & illationis exinde nostrae elusiones, promissionis hujus propriam suam interpretationem proponunt, illustrent, & probant. 1. Proponunt autem ut suam luce manifestam. *Manifestum est (inquiunt) hanc esse phrasin, quae significat magnam & efficacem*
S
quandam

quandam mentionem, quæ erat futura per insignia ac multa beneficia, quorum gratiâ se debant convertere, aut Deus volebat eos converti, qui & inderet ipsis reverentiam sui, & animos eorum ad ipsum redamandum flectere, quantum in ipso erat, quanquam hoc & aliter evenire possit, quoniam illud non absque eorum cooperatione erat eventurum. Tamen autem proluxa & ambigua verbis involuta est hæc sententiæ propheticæ cavillatio, ut mirari quis meritò possit, cur manifestam eam appellant. Nisi fortè quod Socinus dicitur satis ex loco ipso apparere. Ita enim ille loquitur penè eisdem verbis; in P. ælect. Theolog. cap. 12. Sect. 6. Vbi locum parallelum Ezechielis explicat. Ex loco ipso satis apparet, nullam necessitatem Deum significare voluisse; sed neque ullam vim internam, cum non alia ratione, ea quæ ibi pollicetur, futurum ostendat Deus, quàm beneficiorum multitudine, quibus affecturus erat populum, ejusque cor & animum emolliturus, in eorum voluntatem & alacritatem sibi obediendi ingeneraturus quodammodo, & creaturum. Et paulò post. In pollicitationibus illis divini nulla necessitas significatur, nec effectum certum futurum esse dicitur, sed tantummodò per Deum non staturum quò minus effectus planè consequatur, id est, Deum omnia facturum, quæ fieri poterant; ut populus liberè improbitate relicta, probitatem veramque pietatem sectetur ac colat. Satis hinc quidem apparet, manifestum est, quanta sic Remonstr. cum Socino, hisce de rebus consensio: & quæ

autorem habeant istiusmodi novæ interpretationes, quæ apud Remonstran. ubique occurrunt. Ad rem ipsam tamé & quæstionem illam, de quâ jam agitur, nihil quidquam affirmant, nedum docent manifesto. De perseverantiâ namque & defectione, ne verbum quidem habetur in totâ hâc circuitione. Illa verò, quæ de conversione habentur, non paucis vitijs ac erroribus scatent.

1. Innuunt, phrasibus his omnibus (*Indam illis cor unum, & viam unam, pangam ipsis fœdus perpetuum, reverentiam mei indam animo ipsorum*) non certam harum rerum effectiorem, sed efficiendi tantum conatum quendam notari. Hoc autem consistere non potest, neque cum prophetiæ illius exordio, *vers. 27. Ecce ego sum Dominus Deus omnis carnis, num quidquam mihi erit (occultum vel) difficile?* Voi sibi met Deus arrogat potestatem absolutam, illa omnia efficiendi quæ in sequenti fœdere continentur, & per omnipotentiam suam eadem se effecturum docet; neque cum connexis promissis, (*congregabo, reducam, & faciam habitare secure*) quæ absolutam effectiorem in se continebant, & cum his conjunguntur, certitudinis ac eventus ratione, *vers. 24. quemadmodum adduxero in eos totum malum, ita adducam super eos totum hoc bonum.* Nec denique cum fœderis ipsius explicatione, quam idem adfert Prophetæ, *cap. 31. 34. ubi effecti ipsius existentia promittitur expressè, Cognoscent me condonare iniquitatem ipsorum, &c.*

2. Conatum vel motionem hanc ad con-

versionem futuram dicunt per insignia ac multa beneficia, quorum gratiâ se debebant convertere. Hoc si verum ac totum sit, tum nihil hic promissit populo huic, quod diu antea non præstitisset. Tot enim tantisque beneficijs eos oneraverat, ut amplius nihil in eo genere addendum restaret. Isa 5. 1, 2, 3, 4, 5.

3. Moralem tantùm suasionem ad conversionem contineri faciunt in totâ hac promissione. Quod si ita sit, tum scèdere solenni & signo, multisque verbis promissit festurum, id quod tunc faciebat, & à multis annis cum summâ diligentia fecisset. *Assist enim ad eos, omnes servos suos Prophetas, inde à diluculo, indefinenter, qui dicerent, Revertimini jam quisque à viâ suâ malâ, &c. Jer. 25. 4. 5.*

4. Totum scèdus enervant, quum effacis hujus mōtionis terminum, ac vim, in eo ponunt, quòd propter beneficia Dei debant homines se convertere. Hoc majus nihil præ se fert, quàm quod in Lege ac scèdere vetere valebat: ubi propter beneficia divina debebant homines omnia præcepta Dei perfectè observare. Hoc etiam conversionis causam propriam ac principalem in hominis conatu ponit, vim solam impellentem divinis tribuens beneficijs.

5. Deum dicunt per mentionem illam convertere hominem, quantum in ipso est, tamen hominem posse non converti. Quod perindè est ac si dicerent, cor hominis non esse in manu Iehovæ, ut quocunque vult inclinet eum, contra Scripturæ sententiam

Prou 21.1. aut Deum non posse facere omnia quæ fieri possunt, quia quamvis agat quantum in ipso est, id est, ad extremum potentia suæ, ad hominem convertendum, res ipsa tamen potest aliter evenire.

Hactenus de interpretatione proposita: quam illustrent simili non simili: *Vti præceptor* (ajunt) *dicere solet, ego alium virum te faciam, aliam tibi linguam indam, quod tamen subinde etiam non fit, nimirum, quum præceptoris industria non satis observatur.* Hanc Erasmi explicationem maximopere commendat Socinus, ut commodam huic loco. c. 12. præl. Theolog. 5.6. Nos ut ineptam aversamur. Præceptor enim hæc temere diceret, si perspectum haberet quid esset eventurum, frustra autem non diceret, si penes ipsum esset præstare quod dixit. Deo etiam concedent (spero) majorem in hominem potestatem, quam homini tribuent in sui similem. Neque negabunt, eum ad conversionem suorum, aliam vim exercere, quam adhibet præceptor in discipulis erudiendis. Omnes illi qui à Deo docti sunt, veniunt ad Christum, *Ioban. 6.45.* Præceptores nostri non solent esse tam felices. Quod verò addunt, *usitatam Deo in Scripturis esse hanc loquendi rationem dum promissiones facit;* hoc supra satis retutatum fuit. Argumenta quæ ex textu petunt ad interpretationem suam confirmandam ac evidenter, ut promittunt demonstrandum, leviora sunt, quam ut tale quid præstare possunt.

I. *Quia hic est sermo de sedere, cujus na-*

tura est ac proprium, ut qui inter se paciscuntur, ultro citroque obligentur : in quo ergo & hominis officium requiritur. Respondeo, 1. Minus est multo in hac conclusione, quam est in quaestione: quaeritur, an efficax illa motio hic promittatur sola, quae est per beneficia hominem obstringentia, ad suimet conversionem, quâ positâ, & Deo faciente quod in se est, res ipsa possit aliter evenire : concluditur, homines officium in hoc negotio requiri. 2. Concedimus, hominis officium requiri : illud insuper contendentes, Deum hujus promissionis vi effecturum in suis, ut officium illud faciant, quatenus necessario est faciendum. 3. Vox illa כִּי quam hic usurpat Propheta, non semper *scilicet* denotat in propriâ illâ significatione, quâ pro mutuo contractu per sponsonem ac stipulationem sumitur : promissionem simplicem, vel unius partis dispositionem nonnunquam designat, Genes. 6. 19. & 9. 9. 4. Apostolus ipse hanc objectionem occupasse videtur, quum pro fœdere, testamenti substituit appellationem in hujus ipsius fœderis ex cap. 31. accommodatione, Heb. 8. 10. &c. omninò statuens (ut verbis hic utar maximi viri) Dei gratiam eo luculentiorē hominibus explicatam esse, quod sui non fœdus, sed testamentum dederit quia fœdus conditiones mutuas fuisse habiturum, quum si altera pars non præstat, fœdus est irritum : testamentum verò liberalitatis ac gratiæ, citra ullam conditionem instrumentum est : ex quo heredes vocantur & instituuntur, citra contemplationem ullius officij, quod ab ipsis proficiat.

facisci possit. 5. Tota dispositio testamentariam habet rationem, ut simpliciter consideratur, sive integra, sive secundum partes: sed si beneficia legata inter se comparentur, tum unum ad alterum est quasi conditio: atque hac ratione ad modum fœderis aliquando proponitur: quæ tamen proponendi modus non sic est accipiendus, ut testamenti naturam in ullâ parte mutet. Vtrumq; à nostris optimè conjungi solet, quum iustitiam ac vitam, sub conditione fidei, promitti decent, & fidem ipsam electis donari, vel conditionem fœderis, in ipso fœdere simul promitti.

Agi hic, dicunt, de tali fœdere quod futurum erat: atqui ea quæ nostri volunt electis hic promitti, erant ante ab initio: de ijs igitur non est hic sermo. Respondeo, 1. Si temporis observatio tanti sit momenti, ut secundo nunc aut tertio debeat urgeri, tum eorum interpretatio nimirum omnium consistere potest. Motionem enim illam quæ sit per beneficia, æqualem saltem si non efficaciorē habuit hic populus ante, quam post hanc reductionem à Babylone. 2. Hæc gratia futura dicebatur, quia fundamentum ejus adhuc jaciendum fuit in morte Christi futurâ, quamvis gratiæ ipsius largitio quædam præcesserat, quasi per prolepsin. 3. Eodem planè gradu ac modo, non fuerat hæc gratia donata, quo electis postea fuit, & genti Iudaicæ adhuc est donanda.

3. Sed gratia hæc (ajunt) ex nostrorum sententia, non sit nisi uno modo, id est, irresistibili: aut si alius aliquis modus fuerit, non ta-

men est maior aut efficacior. Quod nihil diligitius potuit responderi. Idem enim potest esse modus in genere, hoc est, efficaciter certè, & varius tamen speciali aliqua ratione. Deû dicunt ipsi irresistibili modo voluntatem suam hominibus patefacere (p. 275.) hoc tamen multis modis fieri, & alio nunc post Christi adventum quam ante, non negabunt ipsi spero, quum Apostolus id expressè testatur, *Heb. 1. 1.* Idem potest esse modus quoad intentionem, & varius tamen quoad extensionem; idem intrinsecè, varius quoad manifestationem adjunctam: idem essentia, & varius interim existendi ratione.

4. Concludentes tandem totam hanc rem expediendam suscipiunt: quam dubiam tamen & incertam relinquunt. Sic enim disjunctè definiunt: *talis gratia promittitur, quæ vel pro Dei æternâ & infinitâ scientiâ certò erat insculptura, cujus leges cordibus eorum ut illis reciperent, aut quæ tam esset efficax, ut credibile non esset eos recessuros: aut saltem tam copiosa, ne illud per Dei gratiam minimè statutum sit.* 1. Hujus conclusionis convenientia judicetur ex conclusione Socini, cap. 12. Præl. Theol. Itaque cum Deus dicit, se daturum legem suam in visceribus eorum, nihil aliud intelligendum est, quam Deum ea facturum, per quæ planè verisimile sit, legem suam in hominum cordibus inscriptum iri, idque ut fiat, quam diligentissimè curaturum. Nunc rem videamus. Caute id quidem faciunt, quod nihil horum absolute definiunt: sed misere interim, quod eorum nihil

nihil statuere possint sine magno errore. Si hæc prophetia ad *prescientiam* illam referatur, quam Remonstran. alibi defendunt, tum non est promissio sed prædictio, respectu ipsius eventus: tum promissio non est causa eventus, sed eventus promissionis: tum etiam Deus prævidit eventum talem in toto populo. (de toto enim interpretantur hunc locum) qui nunquam tamen evenit: aut perseverantiam prævidit in omnibus scederatis: quod non concedent, tum denique fideles, quam perseverant in fide, non essent promissionis filij, sed & potius aliquo modo patres. Si *credibilis* tantum statuatur efficacia, tum hæc prophetia non tantum non promissionem, sed ne prædictionem quidem certam continet, sed ita contingentem, ut pro suâ tantum probabilitate narretur. Si Deo tantum hic caveatur, ne *per ejus gratiam* stetisse videatur, quod populus recedat; tum antea non sic suam gratiam dispensaverat, quin per eam steterit, quod toties ab eo recesserant: id enim istic promitti dicunt, quod erat futurum, & antea non factum. Vtrum horum agnoscere malint, id viderint ipsi.

Talis quum sit primarius locus, quo hoc argumentum fulcitur, de cæteris facilius negotium erit.

Secundus locus habetur, *Isai. 14. 10. Montes recedent & colles dimovebuntur, attamen benignitas mea à te non recedet, & sedus pacis meæ non dimovebitur, ait miserator tuus Jehova.* Respondent Remonstr.

Isai. 14. 10.

Deum hic tantum testari se promissionibus suis fideliter staturum, pro suis filiis, qui ab ipso sunt edocti, pag. 13. 17. sed non promitti, eos semper fore servos Jehovæ. Sed multa sunt quæ contra pugnant. 1. Hæc interpretatione concessâ, nullum esse novi fœderis à veteri discrimen, quoad ejus constantiam & immutabilitatem, quâ id imprimis præcellere docent Scripturæ, Heb. 8. 9. in priore enim fœdere staturus Deus fuerat suis promissis, dum homines in obedientiâ manerent. 2. Hæc promissio ejusmodi fuit, quoad firmissimam ejus constantiam, qualis illa fuit quæ facta est olim de aquis Noachi, vers. 9. *Ut aque Noachi, hæc mihi est, &c.* sed illa fuit absoluta; ergo & hæc. 3. Concedunt ipsi pertinere hanc promissionem ad filios Dei, qui erunt ab ipso edocti: sed omnes filij erunt edocti, vers. 13. qui vero edocti sunt, veniunt ad Christum, Job. 6. 45. & qui veniunt nec eiciuntur foras, nec ullâ ratione perduntur. ibid. vers. 37, 39.

Isa 59. 21. Tertius locus est ex Jsaï. 59. 21. Hoc erit fœdus meum cum ipsis, ait Jehova: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, &c. Excipiunt illi. 1. Hanc promissionem cum conversis fieri, quâ talibus, ut vers. 20. plenum facit, conditionaliter esse intelligendum, si modo sit promissio. 2. Dici posse æternum aliquid & peculiare hic Jsaïæ promitti. 3. De perseverantiâ non posse intelligi, quia hæc non ab eo solum tempore, sed

sed & ante dicitur fuisse. Notum etiam est hanc non minus uni quam alteri electo contingere: atque adeò frustra tam latè exprimeretur, non recedet ab ore tuo, seminis, & seminis seminis tui 1. Hæsitante hæc ab ipsis dici parenthesis illa premit, si sit promissio, & non præceptum, quâ tantum non fatentur, hanc totam sententiam absolutam affirmationem præ se ferre: præcepti enim vel formam vel speciem non haberet, si esset ex conditione suspensa. 2. Nullus apex est vel in hoc versu, vel in præcedente, unde conditionis præscriptio cum ullâ ratione colligatur. Versum vicesimum, quem hanc in partem Remonstrantes trahunt, in alteram accipit Apostolus Paulus, *Roman. 11. 27.* promissionem absolutam & electorum propriam in eo contineri manifestis verbis confirmans. 3. *Externum* nihil sonat, *Spiritus meus qui est in te*: nec in rebus illis fidei quæ ad fœderis novi substantiam spectant, peculiare quidquam Iudæi habent supra gentes, *Galat. 3. 28. Rom. 9. 7, 8, & 16. 12.* 4. Temporis circumstantiam nihil se adjuvare dicent ipsi credo, quum illa benè persculaverint, quæ ad verba Ieremiæ disceptata fuere. Expressam verò mentionem tui, seminis tui, & seminis seminis tui, non mirabuntur illi, qui fidelium norunt hæsitaciones, etiam ubi summa rerum est certitudo. Seminis etiam inculcatio, solos electos & efficaciter vocatos notari docet, Apostolo sic hunc titulum interpretante, *Rom. 9. 8. Gal. 3. 26. & 4. 28.*

Quartus

Hof. 2. 19.

Quartus locus est, Hof. 2. 19. *Desponsabo te mihi in seculum, desponsabo te mihi, &c.* Hic iterum eadem opponunt quæ prius; 1. Promissionem istam prærequirere conditionem resipiscentiæ. 2. Illud solum promitti, quod à Dei parte præstandum erat. 3. De beneficijs non spiritualibus, sed corporalibus, hæc verba fieri, quorum natura erat, efficacissimè homines flectere ad Dei amorem. In eandem igitur sententiam, monendi sunt denuò. 1. Sponsalia illa, quæ constituunt matrimonium, sub conditione non concipi. 2. Fidem & resipiscentiam præquiri concedimus, antequam in illis perseverare possimus. 3. Christum ipsum sibimet parare, formare, & confirmare suam sponsam, Ephes. 5. 26, 27. etiamsi fuerit & planè indigna, Ezech. 16. 60. 4. Spiritualia bona sub corporalibus promitti, apertius est quàm ut possit negari, ex vers. 20. *Desponsabo te mihi fide, ut agnoscas Jehovam.* & ex Roman. 2. 25. Vt etiam apud Hoseam dicit, *Vocabo populum, qui meus non erat, populum meum: & eam quæ delecta non erat, Dilectam: & erit in loco ubi dictum fuerat ei, Non populus meus vos, illic vocabuntur filij Dei viventis.* 5. Desponsatio duplex est: unà per externum pactum, quomodo omnes & singuli Iudæi conjungebantur Deo, *Isai. 1. Jer. 13* & inter Corinthios, omnes & singuli veram fidem profitentes: altera per internam & efficacem dispositionem, quomodo non omnes Iudæi, sed ex Iudæis electi conjuncti dicuntur Deo, Roman. 9. 24. Hanc autem conjunctionem indissolubilem esse

esse dicimus, non illam. Arctissimam autem hanc desponsationem verbis illis Prophetæ designari, & Paulus ibi testatur, & Petrus etiam, *Epist. 1. cap. 2. vers. 9, 10.*

Quintus locus est, *Psalm. 125. 2. Qui Psal. 125. 2. confidunt Jehovæ, non dimovebuntur, in seculum permanebunt ut mons Sion. Respondent Remonstrantes. 1. Non dimovebuntur ad infortunium, quamvis possint à fide. 2. Textum nihil habere, quàm, qui confidunt Jehovæ, erunt ut mons Sion, qui non dimovebitur, sed permanebit in æternum.*

Quorum primum triplici ratione temerarium est & absurdum: nec enim infortunium ullum aut calamitas major est quam à fide dimoveri: nec in cæteris, eventus alius est justo quam improbo, & qui fidei scuto jam destituitur, omnibus infortunijs obicitur nudus. Secundum verò diversa facit illa quæ sunt planè eadem. Esse enim, ut mons Sion, vel montis illius similis in ista qualitate, quod non dimovetur sed permanet in æternū, nihil aliud est quam non dimoveri, sed permanere in æternum, ut mons Sion.

Sextus petitur ex *Ioh. 4. 14. Quisquis biberit ex aquâ illâ, quam ego ei dabo, non sitiet in æternum: sed aqua illa quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Resp. Remonstr. Declari hic tantum à Christo se venisse ut præclariorem vitam donaret quam est animalis suo tempore certò possidendam, vel ut daret animo satisfactionem talem, ut qui verè crediderint, ita explantur,*

ut nihil aliud sitiant: quamdiu enim hic sumus
 sitire beatum est, *Matth. 5.* & possumus etiam à
 bibendo cessare, *Jer. 12. 13.* Sed, 1. non eò
 solum Christi verba spectant, ut ad alte-
 rius vitæ considerationem hanc fœminam
 ducat: sed & discrimen quantum sit ostendit
 quod reperitur inter illam aquam, vel Spiri-
 tus gratiam, quæ facit ad vitam spiritua-
 lem, & elementarem hanc quæ ad anima-
 lem solam conducit. 2. Discrimen unum in
 eo ponit, quod aqua putealis non adeò ex-
 tinguit sitim, quin bibens eam necesse ha-
 beat iterum sitire: aqua verò à Christo
 donanda, omnem sitim aufert, ut qui eam
 biberit non sitiat in æternum. Alterum dis-
 crimen est, quod aqua putei non permanet
 in eo qui bibit, sed transit & evanescit: aqua
 verò Christi sit fons permanens, & peren-
 nis. 3. Aquam istam spiritualem, à fidelibus
 potari in vitâ præsentî, cum ex præsentî lo-
 co manifestum est tum etiam ex cap. 6. sect.
 4. ubi resurrectionis antecedens esse indi-
 catur, *sanguinem Christi bibere*: tum etiam
 ex cap. 7. vers. 38, 39. ubi expressè restatur E-
 vangeliista, dici hæc de Spiritu quem accipiunt
 credentes in eum.

4. Sitis duplex est, una *totalis indigentia*,
Isa. 6. 5, 13. altera *fruitionis & complacentiæ*
partialis, 1. *Pet. 2. 2, 3.* illa tollitur per gratiæ
 participationem, hæc augetur indies, dum
 sumus in viâ, per fidem ambulantes & non
 per aspectum.

5. Desertores illos de quibus Ieremias
 conqueritur, *Cap. 2. 13.* aquam hanc unquam
 vcrè

verè bibisse, nec affirmatur usquam, nec ullo argumento probari potest. Relinquere enim ea dicimur quæ non curamus, vel à quibus animos nostros avertimus, quamvis participes eorum non fuimus. Sic vos hæc sapientius usurpatur, *Exod. 13. 5. Nehem. 3. 8. 2. Par. 14. 8.* Externè tamen appropinquaverant isti ad Deum, à quo etiam externè jam discesserant, & illo etiam respectu, cum dereliquisse dicuntur.

Septimum testimonium ex varijs locis inter se cognatis constat, *Ioh. 5. 24. & 39, 44, 57.* quibus omnibus unicum illud opponitur, *eternam vitam promitti, ijs qui perseverant in fide: sed perseverantiam ipsam non promitti.* At verò quum fidelis dicitur, *vitam eternam habere*, in præsentī, in condemnationem non venturus, in futuro, & in præterito, transisse à morte in vitam; *faras non exciendus; non perdendus; in ultimo die suscitandus; & vitam victurus eternam;* hæc omnia sanè maiorem quandam & arctiorem connexionem fidei ac vitæ præ se ferunt, quam promissionis est in conditionem incertam conjectæ. Nec tamen phrasibus istis nudis hoc argumentum nititur, sed earum potius ratione ac propriâ causâ: fidem scilicet participes nos eorum facere, quæ certò nos ducent ad vitam; intercessionis nempe Christi, assistentiæ Spiritus sancti, protectionis divinæ, naturæ divinæ, & vitæ ipsius æternæ. Quâ etiâ in parte, discrimen venit observandum, inter promissionum harum, & cōminationum illarum rationē, quarum

rum proprius finis est, abducere homines ab
ijs medijs quæ ad exitium tendunt, non ad
exitium ipsum perducere: promissionum e-
nim istarum usus & finis est, non à salutis
medijs avocare, sed ad salutem ipsam fideles
transferre.

Ioh. 10. 28,
29.

Octavum est ex Job. 10. 28, 29. *Oves meæ
non rapiet quisquam è manu meâ, & Patris
mei.* Respondent Remonstrantes. 1. *Qua-
vis rapi non possint dum sunt oves, non sequi
tamen, eos non posse desinere oves esse aut è ma-
nibus Patris transfugere per peccata. Contra-
rium apparere, Ezech. 34. 5, 16.* 2. *Causam vi-
vium conservatarum statui hic in Patris
potentia, opposita infirmitati hostis earum,
& non in immutabilitate voluntatis earum.* Sed 1. argumentatio Christi ob oculos
est ponenda, quæ est huiusmodi: si nemo
meas oves rapiet è manu meâ & Patris,
tum dabo ipsis vitam æternam, & non peri-
bunt in æternum: sed nemo eas rapiet è
manu meâ & Patris: ergo dabo istis vitam
æternam & non peribunt in æternum. Iam
si verum sit quod Remonstr. respondent, posse
eas desinere esse oves, quamvis non rapi-
antur, tum propositionis consequentia non
est necessaria atque adedò neganda: pos-
sunt enim perire vel æterna vita destitui,
quamvis nemo eas rapiat è manibus Chri-
sti.

2. Oves quæ non possunt abripi vel se-
duci à Christo, temptationibus ullorum ho-
stium, illæ non possunt desinere esse oves:
nulla enim cessatio vel transmutatio talis
est,

est, nisi per aliquam hostium tentationem. Sed oves Christi non possunt abripi vel ita seduci ut Christum deserant, tentationibus ullis hostium: hic unicus enim est modus, quo eas rapere niti solent hostes, & frustra id eos conaturos promittit hoc loco Christus. Ergo oves Christi non possunt desinere esse oves.

3. Quosdam homines per externam professionem ovium nomine & pellicibus tectos perire, vel perdi posse, non negamus: quales Israëlitz fuerunt olim. *Matth. 10. 6. & 15. 24.* quales etiam pingues & validæ illæ fuerunt, de quibus Ezechiel loquitur cap. 3. 16. arietes enim & hircos appellat, *vers. 17.* & veras etiam oves multis calamitatibus obnoxias esse, prout *vers. 5.* declarat: sed gregem verum pascui Dei perire posse negant ejusdem capituli verba postrema.

4. Quum causam ovium conservatarum statim negant in immutabilitate voluntatis earum, nugas agunt. Non dicimus enim voluntates fidelium esse immutabiles in se, aut absolutè immobilitati per gratiam inhabitantem, sed per potentiam Dei conservantem à totali mutatione liberas factas esse.

5. Si potentia Patris fideles conservans, superet potentiam hostium impugnantem, tum superat omnes fidelium tentationes, & non finit eos vinci.

6. Si dicant raptum hic violentum solum intelligi, tum nihil majus Dei potentiz tribuunt quam ipsorum hostium: non posse enim

enim homines docent è Satanæ ac peccati manibus per conversionem ullam necessariam ac prædeterminatam eripi, nedum violentam aut coactam. Deum etiam promittere faciunt conservaturum se suos ab illo malo, cui fieri non potest ut vel subjiciantur ipsi, vel hominum quisquam.

7. Pastoris boni officium est custodire suas oves, non solum ne hostium vi abripiantur, sed ne aberrant etiam à pascuis & ovili: quod Deus etiam erga suos facit. *Psalm. 23. 3.* Hucusque aureæ hujus cōsolationis locum à tentationibus defendimus, nunc autem loci Socini explicationem subjungemus, ne vel ipse pater audacium cavillationum quidquam in hunc locum habere putetur quod isti non habent. Sic ille cap. 12. Prælect. Theologic. cum Christus, ait, *Oves suas perire non posse, nec quenquam rapturum eas de manu suâ, nullo pacto est intelligendum, eos qui Christi sunt, Christi esse desinere nullo modo posse: Nam certè possunt, si fidem abicere velint, siue in Christi mandatorum obedientiâ non perseverare. Neque enim in illis Christi verbis, de eo sermo est, quod ipse oves contra seipsas facere possunt, & suâ sponte vel propriâ culpâ, aliquo modo pati, sed de eo quod alij possunt facere adversus ipsas, deque damno quod aliunde illis invitis inferri possit, &c.*

Mat 16. 18. Nonnum testimonium est, *Matth. 16. 18.* Adversus eos qui supra petram fundati sunt, non prævalebunt portæ inferorum. Respondent Remonstrantibus. Promitti hic Ecclesie, dum Ecclesia manet, mortis potestatem ei non ita

ita prevalituram, ut in damnatione maneat : non autem intelligi per inferorum portas diaboli fraudes ac dolos quibus studet hic aliquos seducere. Totum hoc argumentum è domesticis Socini argutijs est. Sic enim ille primus novator. l. in Miscell. pag. 262. Christi verba non ita prorsus sunt accipienda, ut credamus quæ vera Christi Ecclesia est, eam non posse Satana astutijs subverti, sed quamdiu vera Christi Ecclesia fuerit, fieri non posse, ut ab ipsâ morte atque inferno quicquam detrimenti patiatur. ll. In tractatu de loco, Tu es Petrus, & supra hanc Petram &c. longus & prolixus est in eadem interpretatione ornandas : cui sufficet hæc argumenta breviter opposuisse.

1. Quicquid adversatur ædificationi ecclesiarum super petram, vel constanti adhæssioni ad Christum, id intelligitur per portas inferorum prævalentes : his enim verbis removet contrarium illius quod ante posuerat : super hanc petram ædificabo meam ecclesiam. Sed fraudulentæ ac dolosæ Satanae tentationes, ad seductionem fidelium efficaces, huic ædificationi & constanti adhæssioni vel maximè aduersantur, ergò illæ etiam per portas inferiori intelligi debent. 2. Quicquid egreditur ex portis inferorum vel inde principium suum habet, illud per hanc phrasin intelligi debet : sed tentationes diaboli egrediuntur exindè : ergò. 3. Si damnatio sola fidelium per hæc portas intelligatur, tum consistere potest hæc promissio cum totali defectu ecclesiarum militantis :

tis: nihil enim sponderet militanribus, sed solis defunctis. Hoc autem cum intentione Christi in eo loco pugnat, & cum recepta sententiâ omnium interpretum, ne dicam etiam Christianorum. 4. Similem promissionem ecclesiam scilicet in statu suo integrali non esse damnandam, vix potest reperiri inter omnes Christi sermones. 5. Petrus ipse, quem allocutus est hic Servator, aliter videtur hanc ipsam rem interpretari. 1. *Epist.* 2. 7. ubi adversarios, infideles, *edificantes*, dum ædificant & impingunt, ad portas istas pertinere docet, quæ lapidum vivorum ædificationem super caput anguli, vel petram hanc impugnant. 6. Observari debet proportio, quam innuit hoc loco Christus, inter duas civitates, unam cælorum, quæ suas portas & claves habet, *vers.* 19. & inferorum alteram, quæ suis portis consiliorum & machinationum omnium plenis, ruinam illius molitur: has verò molitiones non prævalituras Christus hic nobis fidem facit. Quum igitur civitas opponitur civitati, ac portis portæ, & una (Ecclesiâ scilicet) consideratur in statu præsentis ædificationis, alteram etiam consentaneum est spectari prout illam impugnat in præsentem.

Ultimo testimonium petitur ex *Job.* 14. 16. *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum (vel advocatum) dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.* Resp. Remonstr. 1. *Æternam Spiritus mansionem, non opponi discessioni illius ex cordibus fidelium, sed discessi-*

oni Christi per mortem. 2. *Promissionem hanc potuisse fieri speciatim Apostolis, vel toti Ecclesie, non singulis membris, idque cum conditione subaudiendâ, de mandato Christi servandis, vers. 15.* 3. *Intentionem aut finem hujus donationis posse verbis his notari, & non eventum.* In eandem ferè sententiam locum hunc explicat Socinus Tract. de Ecclesiâ pag. 31. Sed horum cavillorum primus est prorsus vanus. Mansio enim Spiritus, non est in humanâ naturâ per hypostaticam unionem assumptâ, sed in cordibus fidelium: discessio igitur quæ hic negatur, non est mors, sed fidelium desertio totalis: æterna ejus mansio est constans ejus habitatio in cordibus eorum in quos ingressus est. Secundum est merum effugium: ad Apostolos enim non potest restringi, quod promittitur *in æternum* hic futurum, id est, *ad consummationem sæculi, Matth. 28. 20.* Nec potest hic Spiritus in Ecclesiâ totâ manere, nisi etiam in membris quibusdam permaneat, nam extra hæc membra non est Ecclesiâ, quæ nihil aliud est quam collectio fidelium ut membrorum. Si verò quibusdam hoc promittatur, tum omnibus: omnium enim idem jus est in promissionibus evangelicis. Mandatorum verò observatio, non est antecedens conditio ad Spiritus donationem, sed consequens ejus effectum. Tertium autem ab omni probabilitate relinquitur. Levem enim consolationem hoc discipulis attulisset, ad mittigandum dolorem quem Christi mors allatura fuit ijs, audire intentionem esse Dei, consolatorem

416   *Articulus quintus*

latorem ipsis perpetuum dare, sed non tantam esse illam intentionem, quin irrita fieri possit, & eventu suo carere Absolutam etiam certitudinem ejusdem eventus confirmat alibi Christus verbis expressis, *Mat. 28. 20. Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus usque ad consummationem seculi.*

C A P. III.

Argumentum secundum.

Pag. 125.

Deum omnes verè fideles conservare à totali & finalis apostasiâ.

SI Deus omnes verè fideles ita custodiat, ut neque finaliter neque totaliter deficiant, tum fieri non potest ut deficiant. Sed verum prius. 1. *Corinth. 1. 8. & 10. 13. 1. Theff. 5. 23. 2. Theff. 3. 3. Philip. 1. 6. Ergo & secundum.*

Resp. Remonstr. in genere, *Conservationem hanc ejusdem generis esse cum promissione, id est, sub conditione præcedentiâ, quæ à fidelibus exigitur, nempe nisi desint ipsi sibi, quod Deus illos est fideliter & efficaciter conservaturus & sustentaturus. Vbi illud quidem libenter agnosco, & amplector etiam, custodiam hanc ejusdem omnino generis esse cum illâ, quâ nititur, promissione. Hanc autem certam & immutabilem esse, nec ab humano arbitrio suspendi palam jam factum est ad argumentum præcedens. Hæc tamen insuper hic vellem observari. 1. Conditionem*

nem hanc (ut fidelis quisque officium suum faciat) *precedaneam* ab illis fieri tam ad conservationem, quam ad promissionem divinam, hoc autem posito, consequens est illud, officiū illud hominis fidelis, nullo modo præstari vi hujus vel promissionis vel cōservationis, nihil enim *precedanēti*, efficitur illa virtute, quæ est in actu cōsequente. 3. Neminem ex eorum sententiā per Dei gratiam in fide conservari, qui officio suo decit. Hanc enim conditionem *precedaneam* faciunt ad sustentationem illam quam habemus à Deo. 3. Constantiam fidei prærequiri (secundum eorum sententiam) ad conservationem in fide (constantia enim est pars officij nostri) quum tamen id quod conservat, constantiam rei conservatæ, antecedit semper, ut causa. Hæc adeo abhorrent à communi Scripturarum sententia ac fidelium sensu, ut non indigeant sollicitā ullā refutatione. Communi igitur hac exceptione omissa, quid sigillatim adferunt ad singula testimonia, videbo.

Primum habetur, *1. Cor. 1. 8, 9. Qui etiam 1 Cor. 1 8, confirmabit vos usque ad finem inculpato in-* 9. *diem Iesu Christi.* Varia respondent Remonstr. 1. *Nihil hic aliud doceri, quam non statum per Dei fidelitatem, quo minus confirmetur.* Sed 1. Si hoc totum illud sit quod hisce verbis docetur, ubi gratiam Dei laudat, quæ fidelibus datur per Iesum Christum, uti ver. 4. indicat, tum nihil majus habetur in evangelica promissione, quam fuit olim in pacto legali: non stetit enim per Dei fidelitatem quominus homines in illo fuerint ad æternam

non vitam confirmari. 3. Tum etiam idem iudicium faciendum est de vocatione, quæ confirmationis huius statuitur exemplum: *fidelis est Deus per quem vocati estis*, id est, per quem non stetit quin vocati fueritis. Quæ temperatio si admittatur, tum non in istis actibus vocandi & confirmandi tantum, sed & in redemptione, justificatione cæterisque omnibus divinæ gratiæ effectis, obvium & facile sophistis erit, principalem & propriam eorum causam ubivis porius collocare, quam in Dei gratia. Quamvis enim per Deum non stetit quin hæc sic essent, quod unicum significatur quum Deus illa fecisse dicitur, ab alio tamen effici potest ut sint.

Resp. 2. *Idem isdem penè verbis promittit, Coloss. 1. 22. adjectâ disertè conditione: sicut dem permanētis in fide fundati & stabiles.* Vol. 1. non dicunt verum: nec enim in illo versu tam est promissio, quàm descriptio; nec ulla fit mentio confirmationis. 2. Si verum hoc esset quod dicunt, nihil tamen ad rem faceret: eadem enim res & absolute promittitur, qua certò efficietur, & cum conditione, quia non alias efficietur nisi per media: & in illis medijs hominis ipsius exigitur cura.

Resp. 3. *Possè sic legi, confirmabit vos in adventu, hoc est, confirmabit ut stetis coram ipso in adventu suo.* Quod nullo modo fieri potest, nisi contra interpretum omnium auctoritatem ac fidem; contra vocis tam usum, quam significationem receptam: & contra nexum illum immediatum, quem Aposto-

lus ibi facit inter vocationem fidelium & confirmationem in statu ad quem vocantur.

Resp. 4. *Id non sentire Apostolum quod nos volumus, quia exhortationes & admonitiones, quas adhibet postea, inanes prorsus essent. Quam crambem toties recoctam, insulsam esse jam saepius ostendi, quia nempe persuasiones hasce confirmatio illa perficitur, quam Deus nobis promisit.*

Resp. 5. *Deum esse fidelem, quamvis derelinquat eos qui ipsum derelinquunt, & illi infidi fiant, 2. Tim. 2. 12, 13. Quod verum quidem esse nemo sanus negaverit. Sed 1. quaeritur an fidelis sit in promissione de ijs in fide conservandis. 2. Relinquendi verbum non habetur in textu, sed abnegandi: abnegare ante quis potest Christum, qui verus fidelis nunquam fuit?*

Secundus locus est, 1. Cor. 10. 13. *Tentatio vos non cepit, nisi humana. Fidelis autem est Deus, qui non sinet vos tentari supra id quod potestis: sed praestabit unā cum tentatione, etiam evasionem, ut possitis sufferre. Vbi, sufficientes quidem vires ad tentationes omnes vincendas, renatis promitti fatentur Remonstr. sed evasionis promissionem non nisi carentibus proponi: alias non congrueret cum praegressa exhortatione, vers 7, 8, 9, 10, 12. Vigiliantibus quidem ac non dormientibus tam lex quam Evangelium, scribitur, sed is vigilare nos facit, oculos nostros aperiendo qui ipse custos est Israelis, & non dormit neque dormitat. Psal 121. 4. qui etiam dormientes*

nos ac torpētes curat, nec cessat inclamare, usque dum ē somno & lecto nos excitavit. *Cant. 5. 1.* atque huc præcipuē faciunt tam adhortationes quam comminationes illæ, quæ simul junguntur cum promissione.

3.
1. Thess. 5. 1.
23.
Tertius est, 1. *Thess. 2. 23.* Deus pacis sanctificet vos totus ut integer vestier spiritus, & anima, & corpus inculpate in adventum domini nostri Jesu Christi conserventur, Resp. Remonstran. 1. Hoc esse votum, atque idem nihil pro nobis facere in dō hinc probari, hoc potuisse aliter fieri, quoniam Apostolus tam ardentem orat, ut sic fiat. Sed 1. Votum hoc non remerē fuit conceptum: sed à Spiritu sancto suggestum; in promissione fundatum, & in promissionem etiam conversum, tum per solemnem hanc & publicam propositionem, tum per confirmationem illam adjunctam, *vers. 24.* Fidelis est qui vocat vos, qui etiam il efficiet. 2. Collectio illa vanissima est, Apostolus orat ut Deus hoc præstet, potest igitur aliter fieri. Fieri non potuit ut Christus reineretur à morte, *Act. 2. 24* hoc etiam novit ipse, tam illā ratione, quā omnia novit, quā ex eo quod prædictum fuerat, *Psal. 16. 10.* In diebus tamen carnis sue deprecationibus & supplicationibus oblatiis, cum clamore valido & lacrymis apud eum qui poterat servare à morte, & exauditis precibus liberatum fuit à metu. *Heb. 5. 7.*

Secundus atque etiam tertium responsum constituit vetus illa cantilena de exhortationibus & commonestationibus: de quibus toties jam dictum fuit.

Resp.

Resp. 4. Si exactè urgeantur verba, tam perfectam immunitatem à peccatis indè posse probari, quàm finalem perseverantiam in fide. Sed alium esse sensum, cum analogia fidei & aliorum locorum ostendit, tum etiam ipsa verba quibus votum hoc explicatur. A Deo pacis illud petitur quod necessarium est ad pacem cum ipso conservandam. Sanctificatio petitur quæ gradatim fieri solet. Præservatio etiam petitur, quæ radicis persistentiam infert, non fructuum & foliorum omnium.

Quartus locus est, 2. Thess. 3. 3. *Fidelis est Deus, qui stabiliet vos, & custodiet ab illo improbo.* Respons. 1. Idem hoc esse cum promissione præcedente, 1. Thess. 5. 23. Benè igitur est, quod promissionem agnoscunt jam, quod votum tantum esse jam modò contendebant. Idem autem in utroque loco promitti, nos non inficias imus: sed alio tamen modo unum illud quum explicatur, seorsim potest vrgeri. Respons. 2. Promissionem hanc esse conditionalem, ut vers. 4. & 2. indicant. Collectione planè mirâ. Confidit Paulus eos facere & facturos ea, quæ præcipit illis: ergò Deus non absolute promisit custodire ipsos à seductione finali ac totali. Confidit Christus Deum Patrem ipsum glorificaturum; Iohan. 17. num quid indè sequetur, hoc absolute non fuisse decretum & promissum? Opponuntur fideles hominibus protervis ac sceleratis: ergò custodientur in fide conditionaliter: quam malè consuta sunt istæ nugæ?

5.
Phil. 1.6.

Quintus & ultimus locus est, *Phil. 1. 6.* *Persuasum habens hoc ipsum fore ut qui incipit in vobis bonum perficiet usque ad diem Iesu Christi.*

Vnum hic Remonstrantes respondent, quod propriè pertinet ad hunc locum; hanc persuasionem habuisse Apostolum, secundum legem charitatis, & iudicium equitatis, (ut liquet ex versu sequenti) sicut iustum est, ut ego id sentiam de vobis, &c. ex consideratione præteritorum; ac proinde non nisi conditionaliter, nempe persuadentem sibi, illos non desuturos in progressu. Neque prorsus vanum est quod adferunt de iudicio charitatis & equitatis, sic enim Apostolus ipse apertè mentem suam explicat. Sed 1. observandum est, iudicium istud charitatis incertum esse, non respectu electorum & verè fidelium: de iis enim certissimè pronunciat aliàs: sed respectu multitudinis eorum qui inter Philipenses Christi fidem profitebantur. Hinc est quod *vers. 7.* vocem illam interserit (*omnibus*) quam non adhibuit, *vers. 6.* nec memorant hic Remonstr. dum *7. vers.* citant. Ex iudicio charitatis ita sperabat de omnibus illis: & idem tantum iudicio certissimo credidit & enunciavit de verè fidelibus.

2. Eandem persuasionem, quum Paulus habuit de salute verè fidelium, voluit proculdubio in eorum ipsorum animis confirmare. Sed illa persuasio, quæ debet esse in animis fidelium de propria sua salute, non est ex iudicio charitatis, sed fidei certæ. Er-

gò hæc persuasio est etiam certa. 3. Persuasionis illius quam exprimit Paulus *vers. 6.* proprium quasi fundamentum est, constans natura vel gratia Dei: sed iudicium charitatis non alia ratione propriè nititur quam signis externis. 4. Iudicium ipsum charitatis non rectè dicitur conditionale. Quamvis enim nihil ferè præter conjecturam habet; quod tamen habet, est absolutum. Charitatis non est judicare Titium saluum fore si perseveret in fide, hoc ipsius fidei certissimum est pronunciatum: sed Titium perseveraturum, aut tale quid, absolutum.

CAP. IV.

Argumentum tertium.

Pag. 428.

S*I vivifica & vera fides non detur nisi electis, & Deus definivit certò, electos suos ad salutem perducere per fidem; tum verè fideles nunquam finaliter aut etiam totaliter deficient. Sed verum prius: ergo & posterius.*

Fidem esse propriam electorum, quos Deus ad salutem certò perducere decrevit.

Hoc argumentum accusant Remonstrantes infirmitatis & absurditatis apertæ. 1. Quia ex interno Dei decreto nihil tale potest inferri, nisi prius probetur, Deum velle decretum illud exequi vi quâdam irresistibili, cujus contra-

vinum ante probari confidunt. Quo nihil infirmius adferri potuit, ne ab ijs quidem qui infirmitatem alicujus argumenti non indicare, sed imitari ac superare studerent. Nam 1. Ex omni decreto divino de re quacunque præstandâ vel efficiendâ inferri potest per necessarium consequentiam, rem illam fore, nec fieri posse ut non sit; quamvis modus ille quo Deus id efficiet, sit omnibus hominibus prorsus ignotus. Non esset aliâs in officio nostro, fideri tali decreto revelato, sed rogare semper de modo (*quomodo istud fiet?*) nec prius acquiescere quàm illum sciamus: quod inter verè fideles, pro infidelitatis nota solet haberi, secundum sententiam illam veterem, quæ Iustino tribuitur, *ἡ ἀπιστία τοῦ θεοῦ ἀπὸ τοῦ ἀγνοεῖν τὸν τρόπον τοῦ ἐργαζομένου ἐστίν*: manifestum infidelitatis argumentum dicere de Deo, quomodo? 2. Absolutum & peremptorium esse electionis decretum, fatentur ipsi: nam conditionatum esse negant, pag. 118. 3. Non dicent ipsi decretum illud, quod Deus decrevit, singulares & certas quasdam personas servare, tam debili virtute perfici ut illi possit ulla creatura resistere. Rationem secundam ex eo deducunt, quod eâdem ratione sequeretur, reprobationis decretum causam esse, cur multi non perseverent. Cujus comparisonis nullam vim esse ad primum articulum demonstravi, quia scilicet nec reprobationis nec reprobari finis propriè dictus est dâctio, sicut sal, est electionis & hominis electi.

Tertium hujus accusationis argumentum addunt. Quod non posset hinc inferri, fideles totaliter

totaliter non defecturos, quamvis finalis perse-
verantia exinde probaretur. Vtriusque tamen
eandem rationem esse patet. 1. Quia si ele-
ctio ex naturâ suâ tam constans ac certa sit,
ut per se apostasiam excludat, tum postquam
actus circa hominem illum exercetur, non
magis in viâ quàm fine liberum ipsum à de-
fectione præstat. 2. Quum primùm electio-
nis actus circa hominem electum exercetur,
salutis ipsius portionem aliquam communi-
cat ipsi: quam si totaliter amitteret unquam,
hoc electionem ipsam non immutabilem esse
probaret, atque adeò, tam in fine quàm a-
liis, incertum eventum habere.

Hactenus de accusatione: testimonia jam
examinare pergunt. Primarius autem locus
quem in istoc argumento vexant, est *Matth. 24*
24. 24. Ut seducerent. si fieri posset, electos: ubi *24.*
Christus ipse testatur, fieri non posse ut ele-
cti seducantur.

Resp. 1. Illud (si fieri posset) posse, at-
que etiam ut ipsis videtur, debere sic explicari,
ut nihil aliud significet, quàm seductores fa-
cturos quantum poterunt, ad electos seducen-
dos. Quæ tamen explicatio, nec debet nec
potest admitti. Non debet, quoniam nullum
exemplum proferri potest, ex ullâ parte
Scripturæ, ejusdem phrascos, ejusmodi sen-
sum ferentis. Non potest, quia propositum
Christi in illis verbis est indicare, quàm ad-
miranda & efficacia forent pseudopropheta-
rum & pseudochristorum signa, (adeò scili-
cet, ut se ducerent omnes qui seduci possunt
non intentionem talium hominum, aut co-
natus

natus ab ijs destinatos docere. Edent signa & miracula: adeò ut seducerent, (id est, ad magna, ut seducerent) si fieri posset, electi. Eodem etiam facit, quod dicitur in textu: *etiam ipsos electos*, qui modo loquendi comparisonem & gradationem innuit, à magis probabili, ad illud quod minus est verisimile. Quod sic non potest accipi, quasi seductores facerent quicquid possent ad alios seducendos, atque etiam ad electos: hoc namque minus probabile faceret illud quod est certissimū. Certissimum enim est, seductores hosce nervos omnes intenturos potius, ad præstantes viros (quales hic Remonstran. intelligi putant per electos) quàm ad alios ex vulgo seducendos.

Respond. 2. Hunc loquendi modum (si fieri possit) non designare semper aliquid absolute impossibile, ut potest perspicui, Gal. 4. 15. Act. 20. 16. Luc. 17. 1. Jer. 13. 25. sed & difficultati perficiendi, Matth. 19. 23, 26. Quibus omnibus in locis, semel tantum aut iterum hæc eadem phrasis habetur (si fieri posset) Gal. nempè 4. 15. *testimonium reddo vobis, vos (si fieri potuisset) vestros oculos effossos, daturos fuisse.* Vbi etiam absolutam denotat impossibilitatem: fieri enim non potuit, ut suos oculos ad Apostolum transferrent, vel ut ejus oculi sint, ullo modo efficerent. Fieri etiam non potuit, ut justè (id enim fieri potest, in officijs, quod justè potest) & cum Apostoli, vel Ecclesiæ utilitate, suos oculos effoderent: aut oculorum effossione gratitudinem & amorem erga ipsum declarent.

Paulus

Galat 4. 15.

Paulus dicitur festinare ut (si possibile esset) die Pentecostes Hierosolymis esset, Actor. 20. 16. Agor. 20. 16.

respectu ignorantiae suae (nesciebat enim utrum hoc absolute impossibile foret ipsi nec ne.) talis verò conjectandi ratio Christi verbis non potest affingi. Ceteris in locis eadem phrasis non reperitur, si fieri possit. Si etiam in ipsis impossibile significet difficile, tum possibile ex analogiâ in hoc loco, nihil aliud notaret quàm facile: hoc autem quam absonum foret, res ipsa declarat, *Edeunt signa & miracula, adeò ut seducerent (si facile esset) etiam ipsos electos.* Negari tamen non potest, quin Matth. 19. 26. impossibilitas absoluta notetur, eo nempe sensu, quem Christus ipse reddit, *apud homines: & difficultas illa quæ est in transitu cameli per foramen acus, nihil differt ab impossibilitate absoluta, quoad potentiam ullam creatam.* Matth. 19. 26.

Addunt insuper duplex argumentum, ut probent, defectionem electorum non dici impossibilem. 1. Ex eo quod dicitur, vers. 12, 13. *Quoniam multiplicata erit iniquitas refrigescet charitas multorum: sed qui sustinerit ad finem usque, u servabitur.* 2. Ex commonefactionibus adjectis, quibus omnes fideles ad curam & diligentiam vocantur. De commonefactionum hujusmodi cum certitudine eventus convenientiâ, satis antedictatum est. Illud unicursi addo, orationem illam quam Christo, satis perversè ac inverecundè, affingunt, *Videte, electi mei, ne seducamini, quia simpliciter non* potest

potest fieri ut seducamini, non minus alienam esse ab interpretatione nostrâ, quàm est à Christi verbis. In hanc enim sententiam Christi mentem concipimus, Videte ne seducamini, tot enim ac tantis machinationibus vestra fides impugnabitur, ut qui secundum electionem eternam, virtute Dei custodiuntur & Spiritu verboque ejus, ad omnem vigiliam excitantur, vix tamen ex istis periculis evadant salvi.

Verbum 12, & 13, quod attinet, dico, 1. extinctionem totalem ibi prædici, charitatis illius quæ non est vera & radicata charitas. Tales enim, teste Apostolo, 2. Thess. 2. 10. *Amorem veritatis non receperunt, ut salvi fierent.* 2. Diminutionem etiam partialem in verè fidelibus connotari: ita ut sensus sit; tanta regnabunt posthac scelera, ut charitas quorundam, qui cæteris videbantur ardentiores, penitus evanescat, & aliorum fervor multum decrescar, quamvis non prius exuant pristinum suum affectum. Videant igitur omnes, ut caveant sibi ab istis offensis, veram fidem & charitatem ad finem usque retinentes: sic etenim facientes salvi erunt. Nil hic de apostasiâ totali verè sanctorum.

Resp. 3. *Christus studet seductionis efficaciam exaggerare: quæ autem esse isthæ exaggeratio, si quis diceret futurum, quod absolute & simpliciter fieri non potest; illa quidem non esset exaggeratio ulla nisi aperte falsitatis, absolute dicere futurum, quod absolute fieri non potest. Dicere tamen gra-*
vcm

ven rem aliquam ex aliâ re secuturam, nisi prævalens intercederet impedimentum, quo interposito jam sequi non potest, hunc legitimum esse exaggerandi modum quis dubitat? Esse etiam divinum, antecedens oratio docet, vers. 21, 22. Erit tunc afflictio magna, qualis non fuit, nec unquam fiet & nisi decurtati fuissent dies illi, non servaretur ulla caro: sed propter electos decurtabuntur.

Respons. 4. Non est credibile, diabolus caput atque principem pseudoprophetarum, tantum ad seducendum esse adhibiturum opera, si sciret se nihil effecturum apud electos, alios verò reliquos sine ullo labore suo, certò suos esse. Hoc scilicet Christianorum est, de mysterijs divinis iudicium facere ex illis conjecturis, quas de diabolo suppeditat nobis ratio. Dico tamen, credibile nobis esse, diabolus hoc quicquid est operæ, vel ex furore, adhibiturum. Adhibuit enim sæpius circa Christum ipsum, apud quem se nihil effecturum novit. Nec idè tantum intimationem homines inducere studet, ut sui sint, sed etiam ut Dei nomen hoc pacto lædatur: id quod per quemlibet efficere non cessaret, quamvis ipsum singulariter electum esse nosset: quanto magis cum incertus maneat quinam electi sint, & qui non. Huc etiam accedit, quod maleficijs, & conatibus ipsis pravis, adèd delectatur & quasi pascitur malignus iste spiritus, ut animi causâ, hanc suam artem, ubi possit, exercere semper velit.

Respons.

Respons. 5. Non sequitur, electi non possunt seduci per signa & prodigia pseudoprophetarum: ergo illi non possunt ullo modo seduci, vel ex gratiâ excidere, & perire. Adam non fuit seductus, 1. Tim. 2. 14. excidit tamen ex gratiâ, Quam verò misera sunt hæc omnia? 1. Consequentia nulla formatur à Noltris hic, nec ipsis formanda relinquitur, asserunt hoc disertè doceri, disertè Christum hoc t. fieri, electos non posse seduci, id est (ut illi interpretantur, non ergo) non possunt abduci, aut separari à Christo. 2. Consequentia illa quam in textu contineri dicimus, non illa est quam ipsi hic fingunt, Electi non possunt per pseudoprophetas seduci: ergo non possunt ullo modo seduci: sed ordine inverso; Electi non possunt ullo modo seduci: ergo non possunt per pseudoprophetas seduci. 3. Valida tamen est illa consequentia, non possunt per pseudoprophetarum signa tot ac tanta seduci, ergo nullo modo. Ratio est, quia modus hic seductionis est omnium efficacissimus: undè etiam efficacia ipsa Sathanae, & efficacia deceptionis vocatur, 2. Thess. 2. 9, 11. 4. Firma etiam & altera illa consequentia: Si non possit seduci, tum non potest excidere & perire. Quisquis enim à Deo discedit, quamvis pessimè sibi consulat, facit id tamen cum consilio quali quali: si enim consilium omne desit, libertas arbitrij deest. In consilio verò justam causam & legitimam ratio hujus discessus nunquam potest invenire. Falsæ igitur & fallaci assensum præbet semper, sub specie veræ & bonæ: Sic autem

autem ferri in tentationem est etiam seduci. Hoc Apostolus Paulus expresse docet, quum ad communem efficacitatem peccati describendam phrasin elegit, hujus omnino similem, Rom. 7. 15. *Peccatum seduxit me* sicut & Heb. 2. 13. Ephes. 4. 22. Præterea quicquid à seductionis periculo præstat fideles immunes, cui primi parentes obnoxij fuerunt, id etiam à violentijs, vel, si sint aliæ teneationes ullæ, eâdem ratione liberare potest, & liberabit. Si nec rapi possint, quod olim concesserunt, nec etiam seduci, manebunt indubie, & non peribunt. 5. Si Adam non fuit seductus, non sequitur tamen eum non potuisse seduci. Si verò in illo statu fuisset, ut non potuisset seduci, tum nec à gratiâ excidere potuisset. 6. Non sic intelligenda sunt Apostoli verba, 1. Tim. 2. 14. quasi Adamum seductum fuisse negaret omnino: sed ex 14. Tim. 2. 14. priorē versu repetenda est vox illa, prior. *Adam formatus est prior: Adam non fuit seductus prior.*

Respons. 6. *Negamus hic respici ad consilium divinum electionis, sed judicamus hic per electos intelligi, qui reliquos fide præcellunt, secundum phrasin Hebræorum, 1. Sam. 26. 2. Jer. 22. 7. Esai. 12. 7. 78. 10. 15. Cant. 6. 9. Luc. 23. 35. 1. Pet. 2. 4. Act. 9. 15. Quod autem ita accipimus, hæc una ratio est, quia hæc voce ita sumptâ, vis seductionis maxime amplificatur: quæ tanta fore dicitur, ut non tantum infirmos, & mediocres, sed & præclarissimos & excellentissimos in fide seducerent, nisi dies in eorum gratiam abbreviarentur.*
Quare

Quare & Marcus addit, electos quos elegit, id est, quos peculiariter eo tempore vult custodire.

Sed 1. disjungunt illa quæ sunt omnium rerum conjunctissima, electos nempe secundum æternum Dei consilium, & eximios illos viros qui cæteros in gratia præcellunt. Omnis enim hujusmodi præstantia, & omnis benedictio spiritualis, ab electione divina promanat, *Ephes. 1. 2, 3.* & qui electi sunt in consilio divino, *electi sunt ad salutem per sanctificationem Spiritus, & fidem habitam veritati, 2. Thess. 2. 13.*

2. Non datur exemplum in ullâ parte Evangelij, nec per totum Novum Testamentum ubi vox hæc (*electi*) per se, vel absolute posita, sic ullam excellentiam denotat, ut non respectum etiam habeat ad æternum Dei consilium. Non *Luc. 22. 35.* aut *1. Pet. 2. 4.* ubi Christus dicitur electus. Ideo enim electus dicitur, quia *preordinatus fuit ante iacta mundi fundamenta, 1. Pet. 1. 20.* Non *Act. 9. 15.* ubi Paulus dicitur vas electum. Sic enim hoc Ananias accepit, cui dictum fuit, ut significaret, Paulum à Deo destinatum fuisse, qui cognosceret ipsius voluntatem, & iustum illum videret, *Act. 22. 14.* Neq; alius hujus phrasos usus in veteri Testamento, ubi agitur de gratiâ spirituali.

3. Quam *vers. 31. Mitti angelos suos cum tuba voce magnâ, & congregabunt electos ejus à quatuor ventis*, palam sit, eos designari, qui in consilio divino præ cæteris eliguntur, non est probabile, alium hic sensum

epistola

eiusdem vocis latere.

4. Illud quod apud Marcus est, *cap. 13. 10. electi quos elegit*, non modo non labefactat, sed etiam confirmat interpretationem receptam. Pleonasmus enim ille, *quos elegit*, aperte nos deducit ad consilium divinum: sicut *vers. 19. verum conditarum, quas condidit Deus*, ad affectionem divinam, simili phrasi, creaturas omnes refert. Huic autem loco dum suum sensum imponere student, magnam vim inferunt ipsis verbis. In eadem etiam sententiâ, ubi nomen per verbum explicatur, (*electi quos elegit*) nomini aliam & aliam verbo notionem adjungunt. *Electi* (ajunt) id est, *præcellentes in fide*, quos *elegit*, id est, *vult custodire*. Si novum quid comminisci voluerint, consentaneum illud sane debuerunt facere, & partibus ad se invicem magis aptatis: vel, *præcellentes, quos Deus præcellere fecit*, vel, *custoditos, quos Deus custodit*, vel tale quid congruenter ponendo.

5. Peculiaris illa custodia per dierum afflictionis opportunam decurtationem, quam electis his promitti dicunt, ijs magis deberi videtur, qui in fide infirmi sunt, quam fortibus & confirmatis: præsertim, si infirmitas illa ex dierum illarum angustijs oriatur. Fortibus enim non a sed nocere possunt illæ tentationes, quam infirmis. Horum tamen Deus non minorem habet curam, quam eorum qui sunt fortissimi. Arundinem quassatam non sine cōfingit, nec linum fumigans extinguit. Tentationibus omnibus moderari sciet,

solet, prout suis vires adesse videt, 1. Cor. 10. 13.

Resp. 7. Si mordicus urgeantur nuda verba, sequetur fideles non posse in ullos errores adduci, ac proinde neque peccare. Quod verum quidem esset, si nuda verba sumantur, sine illâ dispositione, quam habent in textu, & ex quâ debent judicari. Hæc autem planissimum tacit, non quamvis hic seductionem intelligi, sed exitialem solam.

Rom. 8. 29, 30. Secundum testimonium est, Rom. 8. 29, 30. quod de loco prolixè disceptatum est in articulo primo, ad secundæ partis argumentum primum.

Rom. 11. 1. Tertium est, Rom. 11. 1. *Deus populum suum non abiecit, quem præcognovit.*

Respondent Remonstrantes, *Deus quidem populum suum non abiecit: sed qui fuit populus Dei per fidem, potest non populus esse, vel per infidelitatem defringi, vers. 20, 21, 22, 23.*

Vbi 1. distinguuntur inter abjectionem & defractionem, sine ullo fundamento. Apud Apostolum per totum cap. 11. *abjectio, lapsus: diminutio, & defractio*, unum planè ac idem sonare. Lector attentus statim observabit.

2. Totam vim & impetum hujus loci declinant. Nihil enim de populo præcognitore spondent, quem Apostolus innuit abjici non posse, aut ullo pacto defringi.

3. Apostolus nusquam docet per totum caput, eosdem singulares homines stetit aliquandò per veram fidem in gratiâ, & postea per infidelitatem defractus fuisse, vers.

20, 21, 22, 23. nulla fit mentio fidei, quâ defra-
cti illi unquam steterunt.

Quartum est Rom. II. 7. Omnes electi hereditatem vitæ æternæ assequeuti sunt. Excipiunt Remonstr. Nihil aliud in textu haberi quam electi assequeuti sunt, & subintelligi, justitiam, non hereditatem vitæ. Inter justitiam verò ac vitam talis non est distantia, ut alterutram hic excludi putemus. Coniunguntur ab Apostolo per totam hanc Epistolam, quum docet ubique, gratiam regnare per justitiam in vitam æternam, Excipiunt. 2. Quamvis electi assequeuti sunt justitiam, vel hereditatem vitæ æternæ (seu potius jus ad illam hereditatem) per fidem, non sequi tamen, ergo non possunt cessare à fide, & bonum quod assequeuti sunt amittere.

Cujus consequentiæ ratio firmissima est, primò ex connexionione certâ & infallibili, quam habet inter se, electi, ac salutis affectio. Si enim vera sit illa connexio, tum electus non fuit, qui non assequitur. Secundò, ex connexionione hujus causâ, quæ constans est & immutabilis, electio scilicet ipsa, undè est, quod in textu non dicitur electi assecuti sunt, sed electio assecuta est: quod plus est quàm si dixisset electi assecuti sunt: quia & illud dicit, & causam etiam notat hujus adeptionis: quasi diceret, electi, quâ electi, seu ratione & vi electionis, justitiam & vitam vel jus ad vitam assecuti sunt. Hoc autem ex diametro pugnat cum Remonstrantium sententiâ, qui docent non per electionem acquiri justitiam, & jus ad vitam æternam:

nam: sed per justitiam, & perseverantiam in ea, acquiri jus ad electionem.

Rom. 11.
39

Quintum ac ultimum testimonium est ejusdem cap. vers. 29. *Dona & vocatio Dei ejusmodi sunt ut eorum ipsum pœnitere non possit.* Resp. Remonstr. *Et si Deum doni sui non pœnitent, hominem tamen pœnitere posse doni accepti vel retenti. Sed & Deum etiam donorum suorum pœnitere, si homo illis abutatur, Gen. 6. 1. Sam. 15, &c.* Hoc autem quod dicunt argumentationi Apostolicæ quasi est regione obstitit. Sic enim Apostolus, quamvis Iudæi sint hostes evangelij, & valde abusi sint beneficijs ipsis concessis, firmior tamen est electio ac promissio Dei, de multis eorum vocandis & ad salutem perducendis, quàm ut hac indignitate irrita reddatur: ratio est, quia dona hæc, quæ pertinent ad electionem, & vocatio, quæ homines ad perceptionem eorum ducuntur, ejusmodi sunt, ut eorum Deus pœnitere non possit. Imò verò, respondent Remonstr. quamvis hoc verum sit aliquo sensu, fieri tamen potest, ut ipsos Iudæos pœniteat harum rerum, & vocationem, dona, promissionem, & electionem omnem à se repellant, atque adeò efficiant, ut Deum etiam pœniteat tam donorum suorum, quàm vocationis ad ipsa.

Quomodo
Deo pœnitentia
tribuitur.

Illud verò quod obijciunt, de pœnitentiâ nonnunquam Deo attributâ, nihil est. Neque enim ibi agitur de hujusmodi donis & vocatione: neque propriè intelligi potest, nisi etiam vel scientiam vel essentiam Dei mutabilem facere velint. Neminem enim ali-

alicujus rei pœnitet propriè, qui cognita omnia habuit antè, quæ ad eam spectant, vel eam contingunt, & ejusdem omninò judicij ac dispositionis est cujus ante fuit. Quem verò pœnitet facti, hoc ipso quod pœnitet, declarat se facturum non fuisse, si, eventum talem præscivisset, & eundem habuisset animum quem nunc habet. Præterea comparationem quandam hic instituitur videtur Apostolus, inter hæc & alia dona, quasi diceret, quamvis multa sint leviora Dei beneficia, quæ aufert sæpè Deus ijs quibus ante dederat, quo respectu dicitur aliquando pœnitere; dona tamen & vocatio de quibus nunc agitur, certa sunt, nec ira promissa ut possint non impleri, vel ut Deum eorum pœnitere possit unquam. Pœnitentiam igitur illam, quæ circa res alias tribuitur sic urgere, ut par sit etiam ratio in istis donis, quæ sunt vocationis & electionis, hoc nihil aliud est quàm Apostoli argumentum in ipsum retorquere.

Resp. 2. *Hunc locum non facere ad rem : quia hic non agitur de immutabili decreto æternæ electionis sed de Iudæorum restoratione neque de donis fidei & perseverantiæ, sed de proposito Iudæos vocandi ad Evangelij communionem, secundum suum fœdus quod exequi volebat. Sic illis jam solemne est, partem unam veritatis assumere, eaque abuti, ad alteram vel evertendam, vel dimovendam. Verum hoc est quod dicunt, restorationem Iudæorum, & restaurandi propositum in istoc loco tractari. Non tamen idcirco à causæ*

causæ consideratione disceditur, cuius vi effectum hoc existiturum fuit. Electio autem æterna est causa primaria, ad quā Apostolus bonum omne salutare perpetuo solet referre. Non repulit Deus populum suum quem præcognovit, vel *prælegit*, *vers. 2.* reservata facta est secundum *electionem* gratiæ, *vers. 11.* *electio* assecuta est, *vers. 17.* quod ad *electionem* diliguntur, *v. 28.* cuius ultimi versiculi consideratio Suarezium ipsum Iesuitam ad interpretationem hanc nostram approbandam adduxit. Sic enim ille de Prædest. lib. 1. cap. 6. sect. 36. *Dona Dei sunt a prædestinatione, Rom. 11. 29. id est, dona illa, que proficiuntur ex electione, ut indicant verba proximè præcedentia secundum electionem charissimi.*

Vel etiam supra modum ambigunt, & obscure nimis loquuntur, vel illud ipsum quod expressè concedant, & eorum causam evertit & nostram confirmat. Quum enim Deum hoc propositum habere dicunt, vocandi Iudæos ad evangelij communionem, & idem ipsum exequi velle, plenitudine gentium ingressâ; vel hoc intelligunt de proposito absoluto, vel conditionato; vel etiam de communionem oblatâ per vocationem sufficientem, vel de communionem actu exercendâ per vocationem efficacem. Si de proposito conditionato, & vocatione efficaci, Deum nempe velle ipsos ad communionem perducere, si ipsi non desint sibi, vel de proposito absoluto & vocatione sufficiente, Deum nempe velle ipsis illa media concedere, quibus possint ad fidem adduci; hæc in sæcula

cula ventura non rejiciebantur : in præsencia enim dum Paulus hæc scribebat, & per hanc ipsam scriptionem id agebat Deus, & propositum tale exquebatur, si vera sint quæ Remonstrantes defendunt. Si verò de proposito absoluto, & vocatione efficaci debeant hæc exponi ; tum absolutum decretum admittunt, de fide quibusdam ingenerandâ ; tum etiam prædeterminari quid à Deo fateatur, quod non evenit, nisi interveniente hominis liberâ voluntate.

C A P. V.

Argumentum quartum.

Pag. 414.

Quicquid Dominus noster Christus Patrem orat, hoc certò fiet, Ioh. 11. 41, 42. Christum orare Patrem pro perseverantia fidelium & exaudiri.
Sed Christus orat Patrem perseverantiam vere fidelium. Luc. 22. 32. Job. 17. 15. 20. Rom. 8. 34 fideles igitur certo perseverabunt.

Ad propositionem respondent Remonst. Eam vel absolutè & simpliciter intelligi, vel cum additione & limitatione. Si absolutè, tum periculosè dicitur : quia 1. Christus oravit pro hostibus suis, ut Pater illis ignosceret, & non fuit exauditus. 2. Orat & nos voluit orare pro hostibus suis. 3. Orat pro suis ut servantur ab improbo, & sint concordēs, qui tamen peccant, nec semper concordēs manent.

Sibi

Sibi quidem & suæ causæ, si quid periculi
metuant, ex istâ sententiâ Christi, abiciant
& simpliciter acceptâ, hoc non est adeo
rum. Sed veritati nihil exindè periculi
testi creati. Quum enim in amicitia ipsâ
manâ, sit modo summa, non fas est,
rum unum quidquam rogantem ab altero,
non impetrare; quum etiam nos ipsi talem
fiduciam apud Deum habemus, ipsum, si
petierimus secundum voluntatem ejus, non
dire, 1. Iohan. 5. 14. Quanto magis
semper Christum, in cujus voluntate tam
conformitas est cum divinâ, ut nihil unquam
nisi quod Patris placuit, vel petierit, vel cui
propriè voluerit? Rationes quas adferunt
assertionis tamgravis, & periculi plenæ, sunt
paleis ipsis leviores. *Oravit* (ajunt) *pro hosti-*
buis, ut Pater illi agnosceret, & non sinit exau-
ditus. Pro omnibus & singulis suis hostibus
ipsi (puto) non dicunt eum orasse: inter eos
enim erant qui peccarant ad mortem, Mat.
12. 24, 31, 32. pro quibus nemo debet orare,
1. Joh. 5. 16. pro quibusdâ autem exaudiam
eum fuisse, non possunt ullâ ratione negare:
quum hujus orationis virtute, tot millia
dæorum, ad unam & alteram Petri concen-
nem, conversa fuerint ad Dominum, & pec-
catorum omnium remissionem sint actu con-
sequuta. Act. 2. 41. &c. *Orat & oravit, ut*
& nos voluit orare (dicunt) *pro hostibus suis.*
Quod, repetitione illâ deceptâ (*oravit pro*
hostibus) quâ secundò jam urgetur, quod ne
semel quidem opponendum fuit, speciem
non habet ullius rationis. *Christus voluit nos*
orare

orare pro hostibus suis: ergo ipse non impetrat, quicquid Patrem suum orat. Tertium illud ejusdem est farinae, orat pro suis ut serventur ab improbo, & unum fiat. Non enim orat ut suum liberentur ab omni peccato, & omni modo perfectam habent charitatem: sed ut gradatim hæc fiant, prout eadem res explicatur, *Ephes. 4. 12, 13.* & nihil intercedat, quod talem eventum prorsus impedire possit: Quam verò temerarium hoc est, propositionem illam cum Christi honore adeo conjunctam, (*Quicquid Patrem suum orat, hoc impetrat*) negare, & negandi rationes tam frivolas adferre? Si tamen totum hoc ipsis concederemus, Christum scilicet non semper id à Deo impetrare quod orat, & propositionem hanc ita corrigeremus, *Quicquid Christus pro fidelibus orat, illud impetrat*, argumentum hoc eandem vim haberet. Hoc autem expressè fatentur ipsi pag. 437. quando (ajunt) *pro talibus orat* (id est, pro fidelibus, qui ex mundo non sunt) *auditur semper.* Vel si hoc non obtineremus, & reducenda esset hæc propositio ad intercessionem illam solemnem, quæ oblationem ejus nititur, cujus canon habetur *Johan. 17.* firmum adhuc maneret argumentum. De hac autem certo certius ecludere nobis licet, *Christi preces nunquam rejectum iri.* Sunt verba Arminij in *Orac. de Sacerdotio Christi*, pag. 19.

Sed nec adjuvat quidquam illud quod addendum esse putant: *Quicquid Christus Patrem suum orat, hoc impetrat: eo nempe modo*

modo quo erat : vel quicquid absolute est.
 De modis orationis & impetrationis,
 quin inter se conveniant, nemo sanus dubi-
 tare potest : sed hoc nihil impedit, quin
 absolute ac simpliciter verum sit, quod
 in propositione habetur. Imò refutans
 hoc modo objectiones illæ de oratione
 Christi pro hostibus, ut Pater illis ignosce-
 ret & pro suis, ut ab improbo seruentur. Hæc
 enim impetrabat eo modo, quo orabat. In-
 ceptè igitur interrogant isti, *Quis ausit dispo-
 illum in ijs fuisse exauditus ?* Quis enim au-
 sit negare, eum exauditus esse, qui impe-
 trat quod orat eo modo quo orat ? Neque
 plus valet additio secunda, *quicquid Chri-
 stus absolute erat, hoc fiet.* Nam 1. juxta sen-
 tentiam Arminij, quam aliquando in pub-
 licis disputationibus explicuit (ut testat-
 ur viri fide digni) nulla propria est oratio,
 quæ non sit absoluta : quæ etiam sententiæ
 non est temerè damnanda, cum inniti vide-
 tur rationibus non contemnendis, præfer-
 tim illâ, quæ deducitur ab orationis natu-
 râ. Oratio enim est submissa representatio
 voluntatis nostræ apud Deum, ut ab ipso
 perficiatur. Explicatio velleitatis, quâ quid
 vellemus, si aliud non obstitere, non est o-
 ratio propriè dicta. Iam verò, nihil volumus
 propriè quod non absolute volumus, atque
 adeo nihil petimus quod non absolute peti-
 mus, quamvis in dispositione precantium
 conditionis ratio virtualiter sæpè contineat-
 ur. Petimus quidem nonnunquam, ut o-
 num fiat si alterum contingat: cuius quidem
 con-

contingat: cuius quidem consequentis rei
futuricio ut conditionata sit rogamus: sed
ipsa tamen petitio est absoluta, quoniam ab-
soluè petimus, ut posito uno, ponatur & al-
terum.

2. Nullum exemplum proferre possunt,
orationis alicujus conditionatæ, quâ usus
unquam est Christus, dum præservantiæ
donum fidelibus à Patre contendit.

Hactenus de propositione. Assumptio se-
quitur, quam secundum distinctionem præ-
missam, negant, *Christus* (inquiunt) *nusquam*
oravit absolutam perseverantiam scilicet in
fide: imò non tam sollicitè orasset ut perseve-
rarent, si Deus absolutè statuisset eam fore. De
re quicquid fuerit, ratio hæc est inepta. Orat
enim Christus, *Johan. 17. 5.* ut glorificet eum
Pater apud semetipsum eâ gloriâ quam ha-
buit apud illum priusquam mundus esset.
Hanc tamen glorificationem Christi abso-
lutè constitutam fuisse à Patre, Remon-
strantes puto non negaturos. Quicquid ve-
rò negant vel concedant illi, certum est, sci-
entiam voluntatis divinæ de re aliquâ præ-
standâ, non extinguere, sed accendere poti-
us fervorem eandem rem petendi, in ijs qui
spiritum illum gratiæ & peccationum acce-
perunt, quem effundit Deus super domum
Davidis, *Zach. 12. 10.* Hoc David confirmat
exemplo suo, *3. Sam. 7. 27, 28, 29.* ubi hanc ip-
sam causam esse dicit, cur ædificationem suæ
domus à Deo petendam esse judicabar, &
instanter petebat, quia Deus revelaverat
ipsi decretum suum, quo constituerat do-
mum

mum ejus ædificare. Tu enim leboræ, revelasti in aurem servi tui, dicendo, domum ædificaturus sum tibi: idcirco invenit servus tuus cum corde suo, orandum te esse oratione hac, &c.

Quid? quod hæc ipsa ratio Remonstrantium sententiam prorsus evertit. Si enim tam sollicitè non orasset Christus ut absolute perseverarent fideles, si illud absolute Deus statuisset; tum nec orare voluit ut ex conditione perseverarent: hoc enim saltem tunc temporis fuit statutum, ut perseverarent, si sibi non deessent: hoc igitur non petijt Christus à Patre. Sed probationes jam sunt pendendæ, ex quibus liquebit, utrum oratio Christi absoluta fuerit nec ne.

LUC. 22. 32.

Prima sumitur ex *Luc. 22. 32.* Ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua. Non negant hic orare Christum absolutam perseverantiam, vel conservationem certam à defectione. Sed hanc specialem orationem esse contendunt, & Petri, vel saltem Apostolorum singulare privilegium. Quod si verum esset, hæc tamen inde lucraremur.

1. Fideles aliquando in gravissima incidere peccata, & tamen non penitus excidere à gratia & fide. Petro enim Christum fœdè abnegante, fides ejus non penitus defecit.

2. Absolutam prædefinitionem fidei, vel perseverantiæ in fide, non tollere omnem voluntatis libertatem; nec admonitiones inutiles ac vanas efficere. Non post orationem hanc oblatam, & exauditam, libertatem suam retinuit Petrus, & admonitionem illam

illam audivit etiam, *vers. 46. Surgite & orate ne introeatis in tentationem.*

Sed neque Petri proprium fuit hujus orationis beneficium: Christus enim allocuitur plures, *Satanas appetit vos, &c.* nec Apostolorum tantum, omnes enim fideles super eandem petram sunt ædificati, atque ad eodē iisdem sustentantur fulcris. Et ad omnes fratres hujus consolationis & confirmationis rationem spectare, Christus ipse non obscurè docet, *vers. 33.* Sed nihil planius est, quam quod à nostris adfertur, ex *Ioh. 17. 15, Ioh. 17. 15, 30.* Vbi pro reliquis discipulis orat, ut Pater 20. eos servet ab improbo, & apertè proficitur, se illud non tantum orare pro discipulis suis, sed & pro ijs, qui per sermonem ipsorum erant credituri in ipsum.

Resp. Remonstr. petitionem illam, *vers. 15.* ut eos ab improbo conserves, posse dici specialiter pro discipulis factam esse, idque respectu muneris Apostolici: vel per improbum intelligi persecutiones ministerium ipsorum impediētes, & illud tempus potissimum respici, quo dispergendi erant per Christi apprehensionem & mortem. Vel si per improbum intelligatur peccatum, tum Deum à suā parte custodire, sed eorum esse officium suum curare. Ultimum hoc de partibus hujus conservationis inter Deum & hominem divisum, aliquoties alias examinavi. Observari tamen potest, partes Dei in conservatione Apostolorum saltem tales fuisse, ut absolutam, perseverantiam ipsis præstaret: ac proinde illam officij curam, quam hominibus assignant, certitudinem

perseverantiæ non impedire.

In reliquo sermone, multis verbis nihil dicunt. Tempus enim quod Christus potissimum respicit, ab ipso clarè denotatur, *vers. 12, 13. (quum essem cum ijs in mundo, &c. nunc autem ad te venio)* illud nempe quod discessum ejus ex mundo ad Patrem sequebatur: non excluso tamen intercedente illo spatio, cujus illi mentionem faciunt. 1. Per *improbum* vel *malum illum*, & conservationem ab ipso, defensionem quidem à persecutionibus intelligi non negamus: sed quatenus tentationis rationem habent, ut in precatione dominicâ, phrasin hanc expositam habemus ab ipso Christo, *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*: ubi malum, & tentatio, eodem sensu dicuntur. Si verò illâ ratione, tum non à solis persecutionibus liberari suos vult Christus, sed & ab omnibus tentationibus, ne in eas inducantur, vel per eas penitus abducantur ab ipso. Hoc sic esse, planissimum illud facit quod *vers. 11.* habetur, *Pater sancte serva eos in nomine tuo, ut sint unum sicut & nos*: ubi ab omni tentatione servari eos vult, quæ à nomine Christi, ac unitate fidei & charitatis divellere eos possit, & *vers. 12.* ubi Christus dicit se eos servasse, quum fuit cum ijs in mundo, & ab illo malo servasse, quod perdidit Iudam. Iudas autem non persecutionis vi abreptus fuit, sed avaritiæ: neque multum discipuli perpeffi fuerant Christo cum ijs præsentè. Hoc etiam Remonstrantes ipsi nuper concesserunt, quum

ad hujus argumenti propositionem dicunt, pag. 435. *Pro suis orat ut servantur ab improbo: non igitur fideles peccant?* ubi per conservationem ab improbo, custodiam à peccato intelligi non tam concedunt, quam docent & contendunt. An de Apostolis tantum hæc verba fiant, non est cur sollicitè laboremus: *vers. 20.* parem esse omnium fidelium rationem expressis verbis testatur: *Non tantum pro istis oro, sed & pro ijs qui per sermonem eorum credituri sunt in me.*

Resp. Remonstr. 1. *Velle hic Christum id solum judicare, non orare se pro Apostolis, quasi pro singularibus hominibus, sed ut pro Apostolis, quorum ministerio alij quoque erant credituri, pro quibus quasi ipsa orabat.* Hoc est, non orabat Christus pro omnibus fidelibus reipsa, sed quasi reipsa. Quod si prius ipsis in mentem venisset, potuissent etiam eandem facilitate ad Apostolos ipsos aptare, dicendo, Christum in priorē hujus orationis parte, à *vers. 6.* id solum indicare velle, se non orare pro seipso, quasi pro homine singulari, sed ut pro Ecclesie capite, cujus autoritate Apostoli quidam erant mittendi & conservandi, pro quibus quasi re ipsa orabat. Vbi etiam locus huic effugio, accommodatior fuisset, quum transitio à Christo ad Apostolos, *vers. 6.* obscurior sit & minus distincta, quam hæc est, quæ *vers. 20.* ab Apostolis ad ceteros fideles habetur. Hæc enim tam clara sit ex ipso loquendi modo, ut vel percurrentes necessariò observet. Axioma est copulatum, duas res inter se conjungens, &

disjunctionem earum negans, orationem scilicet pro Apostolis, & orationem pro cæteris fidelibus; axiomatis vinculum est conjunctio illa copulativa & : non solum, sed &. Ex Remonstrantium verò depravatione, non esset hujusmodi copulatio propria, non unum ullum axioma; sed duo, quorum uno, negaret Christus orare se pro Apostolis ut pro singularibus hominibus, & altero, affirmaret, se pro iisdem orare ut pro Apostolis, crassa nimis est hæc evasio.

Resp. 2. Hoc longius non posse extendendum, quam quod sequitur, ut concordēs sint, & per fidem sanctificati, in charitate etiam devincerentur. Neque sanè opus est ut longius extendatur, quam ad id quod insequentibus verbis indicatur. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. Vbi sub notâ illâ generali omnes & cæteros fideles & Apostolos etiam comprehendit: sic enim series illius dictionis ostendit, Non tantum pro Apostolis, sed & pro cæteris fidelibus, ut omnes (tam Apostoli quam cæteri) unum sint. Quum igitur omnes hos simul spectabat Christus ut corpus unum, eadem etiam se beneficia, (quoad substantiam) orasse omnibus docet. Præterea unitas hæc quam istis orat Christus, vers. 21. una eademque res est cum illa unitate, quam Apostolis orat, vers. 11. Serva eos ut sint unum, prout & nos, quæ eadem est conservatio, & eadem planè petitio, cum illâ repetitur, vers. 15. Rogo ut serves eos à malo illo. Nulla hic patet rima, quâ possunt

sunt elabi. De ultimo testimonio ex Rom. Rom. 8. 34.
8. 34. satis disputatum fuit ad thesin pri-
mam.

CAP. VI.

Argumentum quintum.

Pag. 437.

Quicquid fideles necessarium ad salutem Verè fide-
in Christi nomine orant, hoc obtinebunt les orare
certò, Iohan. 16. 13. 1. Iohan. 5. 14. Sed quotidie
illi sic petunt quotidie perseverantiam, in verâ pro perse-
fide, Mat. 8. 13. Ergo perseverantiam in fide verantia, &
certò obtinebunt. exaudiri.

Mirantur hic imprimis Remonstran. hoc
argumentum in medium proferri; quia vel
convenit prorsus eum eorum thesi, quâ dicitur,
Christum fideles conservare, si non desint offi-
cio, sed ejus auxilium implorent, &c. vel idem
per idem probat, errore magno & ingenti ab-
surditate. Desinent autem ulterius mirari, si
ad suos animos attentè referant. 1. Hic ora-
tionem solam supponi; sed officium totum
ab ijs requiri. 2. Perseverantiam ab ipsis in-
certam statui (conseruabuntur si orent:) hic
autem certam: orant, ergo perseverabunt.
3. Certam hic statui, quandocunque ex fide
rogatur: ab illis autem incertam relinqui
ulque ad ultimas illas preces, quas anima
tunc emittit, quum ipsa è corpore jam jam

est emittenda. 4. Eam hic dici *quotidie* rogari, non (ut illi interpretantur) quod perseveranter petitur ad extremum usque spiritum, quamvis illud etiam verum sit; sed quia precibus illis petitur quibus ordinariè fideles utuntur. Atque adeò sensum verum rationis hujus esse, fideles omnes ab eo tempore quo fideles existunt, perseverantiam à Deo ut ad salutem necessariam rogant: omnes igitur fideles ab eo etiam tempore, certi esse possunt ac debent de suâ perseverantiâ.

Respondent portò speciatim, 1. *Propositionem esse falsam, nisi sic restringatur. 1. Quicquid petierint secundum voluntatem Dei; 2. Ut quotidie orent; & 3. Ut semper orent.* Quod idem est ac si dicerent promissionem Christi, *Joh. 16. 13.* esse falsam, nisi restringatur hiis conditionibus. Quasi conditiones istæ, quatenus necessariæ sunt, in Christi ac propositionis verbis non contineantur omnes.

Sed *negat voluntatem Dei esse, ut fideles eum rogent ne possint deficere.* Negent igitur simul, voluntatem Dei esse, ut fideles eum rogent misericordiam & gratiam illam, quâ concessâ, non possunt damnari. Salus namque, & quæ cum salute conjuncta sunt, eadem fide & rogantur & accipiuntur. Unâ etiam negent, voluntatem Dei esse, ut fideles ita Christum apprehendant, ut in ipso redemptionem habeant, quæ non sinet ipsos perire. Negent denique, voluntatem ejus esse, ut ipsum rogent ne sinat eos deficere.

Si

Si enim non sinat vel permittat ille, fieri non potest ut unquam pereant. Neque sanè mirum est, si hæc omnia negent, & quicquid etiam ad salutem spectat à Deo unquam rogandum esse. Illud enim oratione querendum esse non putant, quod absolutè decreti vi donabitur: absolutè autem statutum dicunt, ut quisque sufficientem gratiam habeat ad credendum, & si credat, ad perseverandum & ultra sufficientem illam gratiam, nihil à Deo expectandum esse, antequam ipsi applicent sese ad actum: quid igitur peterent, ego certè non video.

Sed præter orationem ipsam, requiri etiam dicunt, ut *quotidie & semper* orent. Dormiendi tempus excipient spero in gratiam Nicolai Grevinchovij, qui pag. 327. dormire cum putat, vel apud se non esse, qui existimat hominem dormientem, vel fidei, vel operationis divinæ in voluntatem, (sine quâ tamen oratio vera non existit) subjectum capax esse. Neque ita debent rationis omnis oblivisci, ut perseverantiam in oratione, prærequisitum esse putent ad perseverantiam in fide, quum palam sit fidem ipsam ad orationem prærequiri. Preces tamen continuas, fidem constantem comitari, haud il libenter fatemur.

Resp. 2. *Majorem nullam esse in hoc argumento difficultatem, quam in petitione illâ, quâ rogatur, ut voluntas Dei ab omnibus hominibus fiat in terris, sicut in celo.* Sed nodus unus non solvitur altero nodo. Dici tamen potest, *sicut hic non æqualitatem vel paritatem,*

tem, sed similitudinem solam denotare: atque adeò omni generi hominum, seu omnibus hominibus qui regno Dei sese subijciunt, vel qui hoc rogant ex animo (de alijs enim non debet hoc intelligi) impetratur illud quod ista petitio rogat.

Resp. 3. *Quum fideles orant, ne Deus eos inducat in tentationem, tum impetrant à Deo non modo ut in tentationibus conserventur, sed & ne unquam in illas incidant. Quo quid sibi velint, nisi totam causam nobis tradant, ego quidem non intelligo.*

CAP. VII.

Argumentum sextum.

Pag. 439.

Fideles à Christo cōservari certò ne totaliter & finaliter deficiant.

Qui à Domino nostro Iesu Christo, certò & fideliter ad finem usque in fide conservantur, illi eam nunquam vel finaliter vel totaliter amittent. Sed omnes verè fideles conservantur à Domino Christo in fide ad finem usque fideliter ac certò, Ioh. 6. 37, 39. & 10. 27, 28. & 17. 12. & 13. 1. 1 Cor. 1. 8. Ephes. 5. 23. Jud. 1. 2 Tim. 1. 12. 1 Pet. 1. 5. Ergo nulli verè fideles fidem suam vel finaliter vel totaliter amittent.

Respondenti Remonstrantes 1. *Maorem non esse simpliciter veram: quia conservatio fidelium in fide non pendet tantum ex certâ & fideli Iesu Christi conservatione, sed ad hoc etiam*

etiam requiritur debita obedientia ipsorum fidelium, ne officio suo desint.

Obedientiam quidem debitam, & officij præstationem requiri, non dubitatur, sed nos eam ut perseverantiæ partem, & conservantis gratiæ effectum, requiri dicimus. Remonstrantes verò contendunt, perseverantiam ipsam ex hac obedientia pendere tantum ex causâ. Hoc satis liquet ex istoc ipso responso. Nam 1. negant propositionem illam simpliciter veram esse, quâ affirmatur, illos omnes perseverare qui à Christo certò conservantur ad finem. Negant igitur, conservantem Christi gratiam causam esse unicam & sufficientem per se ad effectum istud producendum. Positâ enim causæ per se sufficientis actione ad effectum, effectum ipsûm certò sequitur. 2. Expressè pronunciant, conservationem fidelium in fide non pendere tantum ex certâ & fidei Iesu Christi conservatione. Aliquid aliud igitur indicant esse, ex eo pendet etiam. Quid autem illud alterum sit, sequentia docent, sed ad hoc etiam requiritur debita obedientia, &c. id est, sed pendet etiam ex debitâ fidelium obedientiâ.

Hoc si verum esset, tum 1. majorem nullam efficaciam haberet conservans Christi gratia, quâ membra sua sibi cõfirmat. quam tuit illius gratiæ, cujus particeps Adam fuit in statu innocentiz: nec potentius aut fortius esset auxilium secundi Adam, quam fuit primi. Adamo enim auxilium illud concessum fuit, & promissio etiam facta, ut conservare-

servaretur in vitâ, si debitam obedientiam præstaret & officio suo non deesset. Tolleretur etiam discrimen illud, quod Apostolos ex Propheta ponit inter vetus & novum fœdus, *Heb. 8. 9, 10.* in priore enim fœdere conservati fuissent homines, si obedientiam debitam præstitissent. 3. Hac denique ratione actualis fidelium conservatio, non præveniret eorum obedientiam ut causa, sed eam subsequeretur, ut effectum: quum tamen aperum sit, idèd. fideles obedientiam Deo præstare, quia conservantur ab ipso; & idèd eos à Deo conservari, ut obedientiam illam præstare possint, & actu præstent.

Resp. 2. Minorem acceptam ut sonat, se recipere. Omnes nempe vere fideles conservari à Domino Christo in fide, ad finem usque, fideliter. Qualem illi somnum ex istis verbis elicere possunt, ut cum eorû sententiâ concentum habeat, ego certè nequeo divinare. Si enim Christus omnes fideles ad finem usque in fide conservet, tum omnes fideles ad finem usque in fide conservantur & perseverant: nec fidelium ullus est, qui non persistit in fide ad fidem usque vitæ. Quid igitur est, quod in istâ parte reprehendere possunt? Nihil, inquiunt, in ipsa sententiâ: sed in ejus probatione solâ. Quanquam inquiunt verò sit hæc propositio, non tamen probatur locis citatis: quoniam in ijs passim non designetur custodia, multa minus custodia fidelium inevitabilis in fide: sed fidelium, quâ fidelium, si sint & maneat in gratiâ salutis æternæ.

De probatione autem non est cur multum laboremus, modò verum sit illud quod probatum volumus. Pergratum nobis facerent Remonstr. si alios locos loco horum substituerent, quibus eadem veritas fortius probaretur. Ratio tamen illa, quâ probationes has invalidas esse contendunt, non à valore tantum & veritate, sed & à sensu communi relicta videtur. 1. *In citatis locis non designare dicunt custodiam passim.* Quod si verum esset de verbali designatione hujus ipsius voculæ, nihil tamen valeret. Probari enim assumptio potest, absque illâ: & æquè probatur etiam ijs locis, ubi mentio fit *confirmationis, asservationis, consummationis*, & similium verborum, vel etiam phrasiuni æquipollentium. Sed expressè etiam *custodia* designatur, *Ioh. 17. 12. 2. Tim. 1. 12. & 1. Pet. 1. 5. 2.* Multo minus ajunt *custodia fidelium inevitabilis in fide*. Evitabilia quidem non solent beneficia dici, sed pericula tantum infallibilem tamen & certam custodiam fidelium his locis doceri, ex eorum sequenti consideratione liquebit. Ne illud negant ipsi Rem. sed tantum custodiam hanc non esse *in fide* contendunt. Addunt enim 3. *custodiam fidelium, quâ fidelium*, his locis probari, *si sint & maneat in gratiâ salutifera*. Vbi 1. fatentur illud quod prius negabant, custodiam his locis passim designari: sic enim pronunciant, *custodia his locis passim non designatur, multo minus custodia fidelium inevitabilis in fide, sed fidelium, &c.* certè si fidelium quâ fidelium custodia passim his locis designetur,

tur, tum aliqua custodia. 2. In contradic-
tionem etiam incurrunt in eo, quod distincti-
onis modo proponunt, *non designatur custo-
dia fidelium in fide, sed fidelium quâ fidelium.*
Sicut enim causa procreans fidelem quâ fi-
delem sic dicitur, quia procreat eum in fide,
vel fidem ejus procreat: ita causa conser-
vans fidelem, est illa propriè, quæ eum in
fide, vel ejus fidem conservat. 3. Dilutè ni-
mis exponunt promissiones has divinas, de
custodia fidelium in gratiâ salutiferâ, si ma-
neant fideles. Quid enim opus est *custodiâ*,
quæ actionem denotat, transcurrentem, & ver-
satam circa rem custoditam, si illa gratia so-
la spectetur, quæ est intra Deum ipsum?
Quid opus etiam præsidij illius, cujus Pe-
trus mentionem facit, 1. Epist. cap. 1.5. ad
hoc, ut dum quis manet in fide, in gra-
tiâ etiam permaneat? sed melius hæc dis-
cutientur, in singularem locorum examina-
tione.

Iohan. 6.
37.

1. Joh. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad
me veniet, & eum qui venit ad me, non eyciam
foras.* Resp. Remonstran. Si semper veniat,
nunquam eycietur: sed qui venit, potest ter-
giversari & retrogradi, vel deficere.

Sed 1. Advertendum est, hanc phrasin
non eyciam, per meiosin, idem significare,
quod, *in æternum erit in familiâ, & commu-
nionem meâ*, vel ut v. 40. per Christum ipsum
explicatur, *faciam ut habeat vitam æternam.*
2. Accessio ad Christum & permansio hæc
in ejus communione, fluere dicitur ab electi-
one divinâ, *Quicquid dat mihi Pater, &c.*
quæ

quæ electio, cum certò & infallibiliter effecerit ut quis accedat ad Christum, eâdem etiam & ratione & facilitate efficiet ut maneat in eo.

2. *Iob. 6. 39. Hæc est voluntas Patris, ut Ioh. 6. 39. quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo Dei.* Resp. Remonstr. Non agi hic de amissione fidelium per defectionem à fide, sed de eorum perditione per mortem. Verbum enim est *ἀπολλέω*. Vbi tamen manifestum est 1. exponere Christum illud quid priùs dixerat *vers. 37. Non ejiciam foras.* Rationem enim cur non ejiciet, in voluntate Patris assignat, *vers. 38.* quam voluntatem exponit hec *vers. 39.* 2. Agere Christum, de omni eo quod adversatur illi communioni, quam fideles habent cum Christo, vel quod vitam æternam impedire possit. Nec vis aut usus verbi quidquam repugnat. Sæpè enim significat amissionem: ut alios locos omittam, *Luc. 15.* tres parabolæ proponuntur, prima de ove perditâ, secunda de drachmâ perditâ. & tertia de filio perduto, eâdem hac voce *ἀπολλέω*, eodem hoc sensu constanter usurpatâ.

De *Iob. 10. 27, 28.* vide (ajunt illi, & ego *Ioh. 10. 27, etiam ajo*) supra, argumento primo. 28.

3. *Iob. 17. 12 Quos dedisti mihi, ego custodi- Ioh. 17. 12. vi, & nemo ex ijs perijt.* Resp. Remonstr. Refutari consequutionem, verbis illis sequentibus, nisi filius perditionis, quod hic non debeat omitti. Nec igitur omitti debeat, quod insuper sequitur, & ad objectionem illam diluendam à Christo tum subjungebatur, ut
Scriptura.

Scriptura impleatur: quæ Scriptura manifesto est indicio, Iudam non ita Christo datum & commendatum fuisse à Patre ut cæteros. Novit enim Christus quinam electi erant, Iob. 13. 18.

Ioh. 13. 1.

4. Iob. 13. 1. *Christus dilexit suos usque ad finem, id est, Respon. Remonstr. usque ad suam mortem. sed istud usque, non excludit illud æternitatis quod ultra est; sed includit potius, sicut Iffai. 4. 4. Usque ad senium ego idem, & usque ad canitiem ego portaturus sum. Vide etiam, Psal. 71. 18. Concedimus (inquiunt) semper eos diligere qui eum diligunt. Quod verum quidem est, sed non satis tribuit amoris Christi. Si enim Apostolus ejus, verè dicere potuit ad Corinthios, cap. 12. 15. Abundè vos diligo, etiam si minus diligar, de Christi amore erga suos augustius aliquid non debet cogitari: præsertim cum diligendo efficiat ut diligatur.*

1. Cor. 1. 8.

De 1. Cor. 1. 8. actum est in argumento secundo.

Ephes. 5. 23.

5. Ephes. 5. 23. *Christus est servator corporis sui. Resp. Remonstr. Verum hoc esse, etiam respectu cujusque membri in corpore, sed quatenus vivum, & corporis membrum, rationale, probum, ac morigerum. Sed 1. hæc pars est salutis illius quam corpori dat, quod omnia ejus membra in hujusmodi vitâ conservat. 2. Curat etiam & restituit ægra membra, non quâ proba sunt & morigera, sed quâ membra, licet male sana. 3. Curavit & purgavit peccatis pollutam Ecclesiam, vers. 25, 26. quum adhuc Ecclesia ejus non fuit actu,*
nisi

alibi quoad æternum Dei decretum. Duo illa quæ obijciunt ex alterâ parte comparationis, quam Apostolus ibidem habet, de marito & uxore: *uxorem* scilicet *maritum* suum deferere posse, & *uxoris proprijs suis viris* subijci debere, nullius momenti sunt. Vxor enim nunquam discederet à marito, si tantum erga eam valere ac efficere possit, quantum Christus potest erga Ecclesiam: ipsius enim mariti officium est, discedentem uxorem si possit revocare. Similia verò non sunt in eo tamen proportio valet, quòd sicut uxor subijci debet marito, sic Ecclesia Christo.

6. Iud. 1. *Vocatis à Deo Patre, sanctificatis, Iud. 1. & à Iesu Christo asservatis.*

Respon. 1. *Se non negare omnem asservationem sanctorum: sed necessitatem impositam inevitabiliter in fide permanendi, juxta aliquod immutabile decretum.* Voces istæ quas usurpant, *necessitas, inevitabilis, imposita*, coactionem aliquam sonat, à perseverantiæ dono prorsus alienam. Si talem asservationem fidelium omnium agnoscant, qualem circa Petrum & aliquos Apostolos adhibitam fuisse concedere videntur, pag. 435. quâ nempè certò fit ut fides actu non deficiat; tum de *necessitate inevitabili impositâ*, litteram nullam nobiscum habebunt. Sed revera, nullam fidelium asservationem docent, præter illam quæ communis est infidelium, vel Apostatarum: quâ Deus paratus est eos efficaciter servare, si semetipsi antescervent.

Resp. 2. *Hanc asservationem ad præter-*

tum tempus pertinere : vel ad certitudinem
 vie quæ ducit ad æternam conservationem;
 saltem non talem esse, qualem nosiri volunt,
 quia monet eos Apostolus ad certandum pro
 fide vers. 5. & commonescit de defectione ex-
 emplo Angelorum, v. 6. Sed 1. tēporis varietas
 non variat speciem aut certitudinem asserti-
 onis hujus. Heri, hodiè & in crastinum, idem
 semper est Christus, & eadem ejus asserva-
 tio. Si igitur antea per Christum fuerant
 cōservati, erant & portò etiam ab ipso cōser-
 vandi secundum illud Apostoli, *Phil. 1. 6. Qui*
incepit in vobis opus bonum, perficiet usque ad
diem Jesu Christi. 2. Atque hujus eventus
 certitudo, non mediorum aptitudo sola in
 causa est, quare Apostolus hic loquitur quasi
 de re jam factâ *conservatis* vel *is qui conser-*
vati sunt. Si illa tota ratio esset, quam isti
 reddunt, quia erant in viâ quæ ducit ad æ-
 ternâ conservationem, tum de Adamo etiam
 ante lapsum potuisset idem affirmari : fuit
 enim in viâ, quam si secutus fuisset, cer-
 to pervenisset ad conservationem æternam. 3.
 Objectiones quas addunt non merentur ul-
 lam confutationē. Monet eos Apostolus, ut
 pro veritate decertent, & in memoriam ipsa
 revocat horrenda supplicia eorum, qui be-
 neficijs Dei abusi fuerant. Ergone incertum
 fuit an illi conservarentur nec ne?

2. Tim. 1. 12.

7. 2. Tim. 1. 12. Novi cui credidi, & mihi
 persuasum est, eum posse depositum meum in
 illum diem custodire. Respon. Remonstran.
 Non esse quæstionem de Dei potentiâ, neque de
 ejus voluntate, sed de modo. Quam res ipsa
 tanquam

tamen sic se habeat, ut fideles omnes sic à Deo servatos esse concederent, ut eorum nemo penitus à fide deficiat, quamvis nihil omnino statuerent de conservationis hujus particulari modo, hæc tota quæstio statim esset finita. Si verò & posse hoc Deum agnoscant, & etiam propriè velle; tum idem eum facere, suâ sponte sequetur.

Resp. 2. *Depositum hic non est fides, sed vita æterna*: Sed nec fides propriè est hoc depositum, sed actus deponendi; nec vita æterna, quæ res est Dei, atque aded non potest propriè apud ipsum deponi, sed ab ipso reponitur suis. Animas suas fideles deponunt apud Deum, quum custodiendas illas ipsius fidei committunt per fidem, ut restituantur denuò cum vitâ æternâ. Hoc depositum servat Deus, dum non sinit in illud statum venire, quo illâ vitâ privarentur.

Resp. 3. *Paulum innuere, vers. 14. Deum non custodire depositum nostrum, nisi quum nos ejus depositum probè custodimus, quod etiam posse nos negligere ostendit Apostolus, 1 Tim. 6. 10.* Quorum neutrum ex textu probari potest. Neque enim ullo nutu conditionem talem Timotheo significat Apostolus, vers. 14. Nec de Timothei similibus, id est, verè fidelibus loquitur, 1 Tim. 6. 30.

8. *Hebr. 12. 2. Christus est dux & consummator fidei*, Resp. Remonstr. Non respici hic ullam actionem Christi circa fidem nostram: sed illam perfectionem fidei quæ fuit in Christo, proponi tantum ad imitationem. Se tamen in

462   *Articulus quintus*

in theſiſſaſſos fuiſſe, Chriſtum eſſe initium, progreſſum, & exitum fidei. Undè nihil adterſus eos concludi poſſe. Exemplum Chriſti hic nobis proponi ad imitationem, palam eſt: ſed illa Chriſti deſcriptio hac occasione proferitur, quæ & officium, & operationem ejus circa fidem noſtram designat: dux eſt & conſummator. Quorum titulorum neuter ad merum & nudum exemplum quàmvis omnium nobiliſſimum concinnè poteſt adaptari. Sed Chriſto conveniunt, quoniam exemplar efficax eſt, fidem eorum efficienter perficiens, qui in illum rectè intuentur, ſicut Apoſtolus optimè exponit, 2. Cor. 3. 18. Nos omnes reſectâ facie, gloriam Domini ut in ſpeculo intuentes, in eandem imaginem transformamur, ex gloriâ in gloriam, ſicut à Domini Spiritu. Si verò Chriſtus initium progreſſus, & exitus fidei noſtræ ſit; tum totaliter ab ipſo pender: & ipſo tam merito, & interceſſione, quam etiam efficaciâ, ſtabilitionem ejus procurante, nunquam penitus extinguetur.

1 Pet. 1. 5.

9. 1. Pet. 1. 5. Qui virtutis Dei præſidia cuſtodimini per fidem ad ſalutem. Reſponſ. Remonſtr. Dicitur nos cuſtodiri non in fide, ſed per fidem. Quasi quum cuſtodiri dicimur per gratiam, non intelligatur etiam, nos cuſtodiri in gratia? aut cum deducebantur Iſraëlitzæ per deſertum, non in deſerto etiam deducti fuerint?

Reſponſ. 2. Non eſt ſermo, quomodo fides in nobis conſervetur, ſed quomodo per fidem cuſtodiamur. Sicut autem cuſtodiri non potuit Noachus per arcam, niſi arca cuſto-

custodita fuisset, & ipse in arca: sic nec homo per fidem, nisi fides custodiatur, & homo in fide. Homine autem custodiri in fide, spe, pace, gaudio, & fidem, spem, pacem, ac gaudium in homine, variaz sunt phrascs, res verò una.

Resp. 3. Ex vers. 13, 14, 15. apparet, conservationem hic non promitti, nisi hac lege, ut fideles officium suum fideliter præsentent. Legem quidem hanc fidelibus omnibus ferri ac imponi per exhortationes illas apparet. Officia autem illa non beneficijs ante commemoratis præstrui, ut conditiones antecedentes, vel prærequisitas, sed ex ijs deduci, tanquam ex fundamentis ante jactis, attento Lectori statim apparebit.

Resp. 4. Deus serio non potuit fidem eorum explorare, si non potuerint desciscere à fide. Quà eadem ratione, imperiti homines disputare possunt adversus præscientiam divinam; cum scilicet non possent fidem hominum serio explorare, quia cognitam eam & perspectam habet ante. Sed Scriptura docet, Christi ipsius fidem & obedientiam per ea quæ passus est probatam fuisse, *Hebr. 5.8.* Quamvis positus ille fuerit extra omne periculum defectionis. Christus etiam Deum timuit: ut exemplo suo doceret, timorem omnem non esse frustraneum, ubi perseverantia est certa: quod imperitè à Remonstr. objicitur, *vers. 17.* ubi Petrus hortatur ad Dei timorem.

CAP. VIII.

Argumentum septimum.

Pag. 443.

Verè fideles per Spiritum sanctum sunt obsignati se certò servandos.

Qui per Spiritum sanctum obsignati sunt in cordibus suis, se certò servandos, illi fidem neque totaliter, neque finaliter amittent. Sed verè fideles ita sunt per Spiritum sanctum obsignati, 2 Cor. 1. 21. Eph. 1. 13, 14. & 4. 30. Ergo nunquam fidem finaliter vel totaliter amittent.

Resp. Remonstr. 1. Hæc obsignatio non est fidelium in fide, sed in salute, quia crediderunt: stante igitur fide, stat & obsignatio, alias minimè. 1. Separant hic iterum ea quæ nec disparata sunt, nec diversa. Qui obsignat enim in salute, obsignat in ijs omnibus, quæ necessariò conjuncta sunt cum salute, atque ad eò in fide. 2. Expressè etiam dicitur hæc obsignatio fieri in Christum, 2 Cor. 1. 21. id est, ut in Christo cōstanter maneamus per fidem. 3. Proprius finis obsignationis tum externæ per sacramenta, tum internæ per Spiritum, est ut fides confirmetur & stabilizetur. 4. Veritas illa quæ in corde hominis jam credentis obsignatur, non est merè conditionalis, (Si cōstanter perseveraveris, salvus eris,) neque enim opus est sigillo privato, ad communem veritatem in se confirman-

firmandam; neque sigilli ratio patitur, ut res ob signata in conditionem incertam con-
cipiatur. Absoluta verò si sit, (*salvus eris*) & certa, tum fieri non potest, ut unquam actu eradat falsa: quod tamen fieret, si quis ob-
signatus nunquam à fide ac salute defice-
ret.

Resp. 2. *Qualis promissio, talis est ejus ob-
signatio. Probavimus autem promissionem es-
se conditionalem.* Dico ego ex adverso qua-
les illæ probationes sunt, talis est hæc asser-
tio. Sed illas improbas & fallaces esse mon-
stravi, ad argum. 1. ergo hæc assertio, (*ob-
signationem esse conditionalem*) non est pro-
banda.

Sed quare aliàs (rogant) hortaretur Ephe-
sus Apostolus, ne Spiritum sanctum tristitiâ
officerent, & ne fierent scortatores, &c? Quia
inquam ingratissimè facerent, si tantam
gratiam tam indignis modis dehonestarent:
quia per has admonitiones efficere voluit,
eos qui sic facerent, vel nunquam hanc ob-
signationem habuisse, vel saltem consolati-
onem ejus, dum sic faciunt, retinere non
posse.

CAP. IX.

Argumentum octavum.

Pag. 444.

Fideles cō-
parantur
rebus, quæ
stabiles
sunt & per-
severantiā
arguunt.

SI fidelis omnis, sit instar arboris, quæ non marcessit, domus edificata super petram quæ non cadit; & seminis in illam terram bonam cadētis, quod retinetur & fructum constantiter profert: tum non penitus unquam deficit, sed ad finem usque perseverat. Sed verum prius: Psal. 1. 3. Matth. 7. 24, 25. Luc. 8. 15. Ergo & posterius.

Resp. Remonstr. His & huiusmodi comparationibus, salutem & felicitatem fidelium qui perseverant doceri: non perseverantiā ipsam. Sed ipsa constantia immota, & pars est descriptionis fidelis, & etiam felicitatis illius quæ ipsi adjudicatur, Psal. 92. 14, 15. quoniam inter privilegia fidelium hisce locis expressè numeratur.

Psal. 1. 4. Plantatio, & fructificatio suum locum habent in similitudinis institutæ re-ditione, sed perpetua viriditas & vigor præcipuè ibi spectatur, ut repræsentans ad oculum, perpetuitatem illam felicitis vitæ, cuius pars non minima in perseverantia collocatur. Obijciunt Remonstrantes. Tum fidelis abominationibus sese polluens, dicendus est vivere. Cujus consequentiæ vis nulla est. Neque enim fideles id faciunt, nisi extraor-dinaria

Neque enim fideles id faciunt, nisi extraordinaria aliqua tentatione ad tempus preoccupati; neque iudicium facere debemus de promissionum divinarum impletione, aut fidelium statutâ conditione, ex eo quod in extraordinariæ tentationis & desertionis hora contingit, quam de vitâ hominis iudicari debet, ex eo tempore quo cum videmus deliquium animi pati.

Matth. 7. 24. aperte testatur Christus omnem verè fidelem salutem suam habere supra petram immotam, & in tentationibus perseverare. Objiciunt Remonstr. *Quid peccant non sunt tales.* Quod verum quidem est de ijs, qui ita peccant, ut ædificationem illam diruant: sed hæc est consolatio quam omnibus verè fidelibus largitur ibi Christus, nullas tentationes, eo usque adversus eorum fidem prævalituras.

Dum facit verbum Dei (ajunt illi) nulla vi externa nocebit ei. Verum illum quoque: sed hanc noxam in specie Christus docet abesse, *Non cecidit, Non cadet*, hoc est, non removebitur ab ædificatione illâ supra petram: cujus promissionis, si conditionem prærequisitam faciant, constanter adherere petre; tum eam sententiam exindè formabunt, quasi dictum fuisset, *si non cadat, non cadet.*

Ex Luc. 8. 15. existimant Remonstr. nihil Luc. 8. 15. posse concludi. Sed qui animadvertit bonam illam terram retinere semen in sese, & fructum ferre cum patientia; neque idè eam propriè ac primò esse bonam, quia

semen retinet : sed idè semen retinere, quia est bona, & illam ipsam internam bonitatem, vel honestatem, differentiam facere hujus terræ, à cæteris omnibus externè speciosis; is facile videbit, constantiam in fide, veræ fidei perpetuam comitem hic pronunciari.

CAP. X.

Argumentum nonum.

Si qui deficiunt à fide quam aliquandiu professi sunt, nunquam verè fideles fuerunt, tam qui verè fideles sunt, nunquam deficient. Sed primum verum, Ioh 8 31. 1. Ioh. 2. 19. Heb. 2. 6, 14. Ergo & posterius.

Non longum hic faciunt Remonstr. Duo se dicunt præciteruros, & respondent etiam ad testimonia duo. Quæ prætereunt autem, ea non planè omittunt, sed quasi respicientes à tergo, lapidem unum aut alterum in illa projiciunt. 1. Paradoxum esse (putant) dicere, eos qui à fide deficiunt, nunquam antea habuisse veram fidem. & 2. Fidem que illis tribuitur, intelligendam esse de externa fidei confessione. Quæ si essent quidem paradoxa, id est, admirabilia contraque hominum opinionem, nihil tamen idcirco continerent, aut à veritate, aut à ratione Scripturæ tam alienum, ut eo nomine rejicienda putentur.

Sed

Sed ab hujusmodi formis loquendi, non abhorret usus ipse communis. Stellæ cadere dicuntur de cœlo, quæ neque veræ stellæ fuerunt, neque propriè in cœlo, sed ita solum videbantur. Histrion à scena descendens, desinere dicitur rex aut miles esse, quum talem se antea simulabat. Sed quidquid sit de opinione & usu communi; certum est hunc modum loquendi Christo & Apostolis non rarò fuisse in usu. Sic enim legimus, *Luc. 8. 18. Quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. & Ioba. 2. 23, 24. Multi crediderunt in nomen ejus, videntes signa quæ edebat: ipse autem Iesus non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, nec opus haberet ut quisquam testaretur de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.* Vbi expressè docemur fideles multos in Scriptura dici, non quia veram fidem habebant in corde, sed quia tales externè apparebant. Ab hac autem fidei specie ac professione qui postea discedunt, ij deficere dicuntur à fide, quamvis veram ac solidam fidem nunquam habuerunt.

Obijciunt Remonstr. hujus interpretationis incommoda esse multa; eâ nempe, exhortationes ad perseverantiam in fide vehementer concuti; periculum defectionis valdè minui; peccatum Apostasie elevari, descriptiones talium in Scripturis propositas perverti. Quum tamen ad perseverantiæ sollicitudinem, nihil magis urget, quàm intelligere, solos perseverantes coram Deo fideles haberi; & periculum defectionis non planè

tollatur à veris fidelibus, sed ipsa defectio sola; neque gravius peccatum cogitari ferè possit, quàm agnitam veritatem ex odio blasphemare, quod facere solent ij, qui nunquam verè fideles fuerunt.

A præteritionibus ad solutiones accedunt: ubi 1. ad Ioh. 8. 31. & Heb. 3. 6, 14. respondent, homines tum domum discipulorum Christi, domum Christi, participes Christi fore, si perseveraverint ad finem; non ut significetur, eos ante finem vite sue, verè discipulos aut credentes non fuisse; sed quod quicquid ante, prioris eorum status nulla habeatur ioram tribunali Christi ratio, non magis, ac si nunquam id fuisset, nisi ad finem perseveraverint. Iudicem enim sententiam de homine pronuntiare, non ex eo quod fuit, sed ex eo quod est.

Vbi 1. artificium illud notandum, quo Lectori vellent suadere, Nostrorum sententiam esse, neminem esse verè discipulum Christi, aut credentem ante finem sue vite; quum palam sit, in hoc ipso argumento, à Nostris assumi, perseverationem signum esse non antecedens, sed consequens verum discipulum ac fidem Christi. 2. Observandum etiam quantà cum licentiâ tempus præsens, in futurum vertunt, in testimonijs ipsis recitandis, non exponendis tantum. In textu enim habetur, si manseritis verè discipuli mei estis, domus Christi sumus, & participes ejus facti sumus: quum lectionem quam sibi non favere videbant, in aliam commutant, sine ulla hæsitacione, estis & sumus in fore vertentes.

3. Ad vitæ finem & futurum iudicium sine ullâ ratione restringunt illa dicta, quæ in suis locis, ad præsentem hominum conditionem apertè referuntur. Nam *Iohan. 8. 31, 32.* cognitio veritatis liberatricis verè discipulis promittitur, quæ finem vitæ, & futurum iudicium semper antecedit.

2. Plusculum coloris in verbis illis *Iohannis* reperiri fatentur. 1. *Iohan. 2. 10.* *Ex nobis egressi sunt, &c.* sed & hunc locum præter sensum ejus genuinum citari dicunt, quem sic ostendunt; *Johannes* (ajunt) loquitur de falsis & antechristianis doctoribus: qui egressi fuerant, tanquam si fuissent missi ab Apostolis, & interea ex cœtu Apostolorum & orthodoxorum Doctorum non erant: nam si fuissent tales, permanissent cum ipsis, hoc est, regressi ad Apostolos fuissent, & in communione eorundem orthodoxorum à quibus missi fuerant, mansissent, tanquam legatione sua probè defuncti. In quo tam suavi commento, nihil quidquam invenio præter fabulas malè consutas. Nam 1. Nulla mentio fit in textu alicujus missionis: neque tale quid probari potest ullo pacto ex verbis illis *egressi sunt*, nisi per tritam illam sophismatis formam, quidam qui fingeant se mitti ab Apostolis dicebantur ex ijs egressi: sed isti antichristi dicebantur ab ijs egressi: ergo isti antichristi fingeant se mitti ab Apostolis.

2. Nullam veri similitudinem habet, illos falsos doctores, qui negabant Christum in carne venisse, (quod primarium antichristorum horum dogma fuit. *1. Ioh. 4. 3.*) ficturos

unquā se ab Apostolis Christi fuisse missos. 3. Plerique omnes Apostoli defierant jam in vivis esse, quum Iohannes hanc Epistolam scribebat: si igitur missionem Apostolorum iactassent isti nebulones, reditum tamen ad Apostolos, & mansionem cum ipsis Iohannes minimè desiderasset. 4. Si reversio sola desiderata fuisset in ijs, tum Iohannis ratio nihil valeret, *Egressi sunt, sed non erant ex nobis* (ante scilicet egressionem illam) *quia non sunt reversi*. Potuerant enim ex ijs ante fuisse, quamvis denuò non reverterentur. 5. Nulla in textu fit mentio ullius reversionis, sed permansionis tantum. 6. Permansio hæc opponitur egressioni: permansissent, id est, non egressi fuissent: sed ex Remonstran. interpretatione, permansio, id est, reversio cum egressionem optimè convenit & consentit. 7. Concessā Remonstrantium glossā, Apostolus ipse Paulus vix potest ab impietate defendi, qui serò ad Apostolos est regressus, & diu cum ipsis non permansit. 8. Iohannem fingunt eandem rationem huc proferre, quam Christus olim, ab eo ipso propositam, vitiosam esse monstrarat: *Luc. 9. 49. Prohibuimus eum, quia non sequitur te nobiscum*. 9. Culpæ huius, quā antichristis istis affingunt, hæretici tales non solent esse rei. Non enim tam fugere solent consortium fidelium, quam ab ijs fugari: id quod in eorum redivivā progenie, Socini familiā, videre licet: qui unitatem & communionem cum orthodoxis habere vel maximè student. 10. Consilium illud Dei quo hæreses

istæ

istæ ordinatæ dicuntur, ut patet non omnes esse ex nobis, crasse nimis detorquetur, quum sic exponitur, Ex quo facile poterat apparere, eos non esse Apostolicos Doctores, neque ab illis missos. Genuinam interpretationem, ab ista longè dissidentem, cum nostrâ verò omninò conjunctam, Apostolus nobis ingerit quasi in os ipsum, 1. Cor. 11. 19. Oportet hæreses inter vos esse, ut qui probati sunt, man fecti fiunt inter vos.

Objiciunt autem Remonstran. adversus interpretationem nostram, Eam neque cum Apostoli verbis, neque cum ejus sensu consistere. Non cum verbis, quia dicitur, sed ex nobis non erant, non, quia ex nobis non erant. Non cum sensu & scopo, quia præmonet de Antichristis, et hortatur ad perseverantiam. Verba quod attinet, illa sunt, quæ axioma discretum, & argumenta diversa notare solent: non hoc, sed illud, vel, hoc est, sed non illud. Optimè igitur conveniunt illi sententiæ, quam nos credimus hic ab Apostolo proponi: quanquam è nobis egressi sunt, atque adeò ex nobis videri possint fuisse, quippè fidem Christianam ad tempus unà nobiscum professi: tamen ex nobis non erant, id est, verâ solidaque fide imbuti. In sensu etiam dissonum nihil occurrit: per istas enim præmonitiones, & exhortationes, confirmantur veri fideles, & ne discedant cum illis Apostatis, quasi retinaculis Dei cōhibentur.

CAP. XI.

Argumentum decimum.

Pag. 447.

In verè fidelibus semper manere semina regenerationis, & peccatum nunquam dominari. Rom. 6. 2, 8, 9, 10, 11.

SI fideles ita sint peccato mortui, ut ijs iterum non dominetur; ita ex Deo nati per seminem in ijs manent, ut non possint dare operam peccato; ita fide donati, ut vincant suas hostes, & ab ipsis non vincantur; tum non finaliter, vel totaliter suam fidem amittunt. Sed verum prius: Rom. 6. 2, 8, 9, 11. 1. Ioh. 2. 9. & 5. 4. 19. Apoc. 20. 6. Rom. 8. 35, 37, 38. Ergo & posterius.

Resp. Remonstr. ad Rom. 6. 2, 8, 9, 10, 11. Nihil aliud ibi doceri, quam iniquum ac indecorum esse, ut qui renati sunt, ad peccata revertantur; quod Christi mortem ac vitam referre debent, si velint esse Christiani; & quod virtute gratie satis haberent virium ad hoc præstanda. Hæc quidem ibi docentur: sed non hæc sola. Docet enim Apostolus, complementatione coalescere fideles in unum, v. 5. ita ut hujus insitionis necessarium consequens sit, perinde eos peccati mori & vivere Deo, ac Christus mortuus est & resurrexit, idque perpetuo progressu, sine reversione ad pristinum illum statum. Regressum hunc omnibus indecorum esse monet, qui Christi nomen profitentur; & quamvis in quibusdam eorum locum habeat, quales illi fuerunt

runt de quibus Petrus loquitur, 2 Pet. 2. 20. in ijs tamen qui verè Christo sunt infiti, ruinam talem per Christi gratiam prohiberi. Hæc tamen fateor non sunt adeò clara, ut ansam omnem contradicendi tollant, si per se considerentur sola, & non lucem & vinum accipiant, à clarissimo illo Iohannis effato, 1. Ioh. 3. 9. *Quisquis natus est ex Deo, peccato non dat operam, quia semen ipsius manet in eo: nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est.* Cujus testimonij vim, ut evitare possint Remonstran. nullum lapidem immotum relinquunt: sed quam frustra sint in hoc toto conatu, id sigillatim ostendet sequens hoc examen.

1. Ioh. 3. 9.

Observant Nostri, per *natum ex Deo*, intelligi verum fidelem, qui dicitur *non peccare, nec posse peccare*, eò usque ut peccatum ipsi iterum dominetur, cujus immunitatis quæ redduntur rationes: una, *quia regenerationis semen in eo manet*: altera, *quod ex Deo sit natus*. Resp. Remonstr. 1. *Peccatum hic ad certam quandam peccati speciem, regnantia nempe, vel dominantia, temerè, & sine iustâ causâ restringi.* Synecdochen autem hic generis haberi, & ad aliquam speciem. vel gradum peccati hanc phrasin restringendam esse, manifestum est ex alijs Scripturæ locis, ubi simpliciter & universaliter prout sonat, accipi hoc non posse docemur, quod *renatus non peccat*: Legimus enim Jac. 3. 2. *In multis offendimus omnes.* Et hujus ipsius Epistolæ cap. 1. 8. *Si dixerimus nos peccata non habere: nos ipsos fallimus, & veritas*

in nobis non est. Ad istam autem speciem vel gradum, regnantis nempe peccati, hanc sententiam esse referendam, non illud solius suadet, quod vox hæc intensivè sumpta, vel aggravationem secum ferens, si accipi solet in sacris literis; sed etiam, quod idem hic Apostolus, cap. 5. 17, 18. eandem sententiam hoc modo explanat. Quum enim ibi repetit, vers. 18. quod hic affirmat (*Quisquis genitus est ex Deo, non peccat*) vers. 17. liquidius verbis ostendit, loqui se de peccato ad mortem, id est, de peccato regnante ad mortem. Hujus autem generis, mortiferæ nempe naturæ, totalem Apostasiam esse, vel regnum peccati in ijs qui vel semel fuerunt illustrati, & gustaverunt cælestem gratiam, Apostolus alter apertè docet ad Heb. 6. 4, 5, 6.

Resp. 2. *Phrasin hanc (non potest) variè accipi in Scriptura.* Hic verò, nihil aliud significare, quam naturam & conditionem filiorum Dei esse, ut vi efficacis charitatis & desiderij, quod regeneratione (ut novæ creatura) acceperunt, quam maximè indecorum existimēt contrarium nature suæ facere, quæ ipsos in vijs Domini ita quasi facit incedere, ut molustum & grave sit illis peccare, quia hoc ipsorum nature & consuetudini repugnat, & proinde est quasi quod fieri non potest.

Quicquid verò sit de vario hujus phrascos usu in alijs locis, significationem illam non potest hoc loco ferre, quam volunt isti. Nani 1. Gradatio manifesta continetur in his verbis, quâ surgit oratio à minore ad maius, *Non peccat, Nec potest peccare: adeò*
ut

ut non posse peccare, majus quid sit, quam simpliciter non peccare. Sed difficulter peccare, & indecorum id existimare, nimius est multo, quam non peccare: eo igitur sensu, non dicitur hic, *renatum non esse peccare*. Sententiam Apostoli in contradictionem transformant. Nam *renatus non peccat*, & *renatus peccat*, quamvis adjiciatur *difficulter* & *indecore*, eandem planè rem & affirmant & negant. 3. Non est difficile renatis in quædam peccata labi: imò difficile, molestum, & grave est (propter concupiscentiam carnis) ab ijs abstinere, Rom 7.18. Gal. 5.17. ut in discipulis videre est, Matth. 26.40, 41, 43. Ad unam autem peccati speciem hanc phrasia restringi negabant Remonstrantes in exceptione priorè, 4. Difficile non est renato in gravissimum infidelitatis peccatum relabi, si vera sint quæ Remonstrantes docent. Pro arbitrio enim suo, eum vel credere dicunt, vel assensum negare: & nihil magis in potestate hominis esse, quam ad utrumlibet horum voluntatem suam liberè inclinare. 5. Consuetudo non prohibet omnes renatos peccare. Multi enim eorum novitissunt in fide, nec iteratis actibus adhuc benè facere consueverunt. Consuetudo autem benè faciendi eorum tantum est, qui cum Mnasione audiunt, *ἀρχαῖος μνηστὴρ* Act. 21.16.

Ad hanc verò interpretationem suam confirmandam rationes nonnullas adhibent Remonstrantes, quæ quidem operculum constituunt dignum tali patellâ 1. *Congruere dicunt cum multis Scriptura locis, quibus natura*

478 *Articulus quintus*

*natura & conditio pietatis describiter, tum re-
spectu loquutionis ipsius, tum rei quoque. Sed di-
cunt solum, non probant. Duos locos profe-
runt ex Ps. 119. 3. Job. 14. 23. in quibus nec ea.
Psal 119. 3. de est loquutio, nam possibilitatis et impossi-
loha 14. 23. bilitatis nulla fit mentio; nec eadē res: nam
de regeneratione, ac semine divino, ejusque
mansione, altum ibi silentium habetur.
2. Congruere hoc Apostoli scopo putant. Quod
si verum sit, nihil tamen exindē concludi
potest, quia pars quævis argumenti Aposto-
lici congruit scopo ejus, nec tamen facit illa
congruitas, ut nihil amplius in eodem argu-
mento contineatur. 3. Sensum alias absur-
dum fore dicunt, (ne peccate, quia non potestis
peccare) pugnantem cum multis Scriptura lo-
cis; & cum multis peccantium exemplis: illud
etiam incommodum secum trahentem, quod
quæcunque peccata, quamlibet sceleratē ac fla-
gitiosē à filiis Dei committantur, illis imputari
non possunt pro peccatis.*

*Sed 1. pervertant nostram interpretati-
onem: quæ talem constituit adhortatio-
nem; Cavete fratres ne peccatis indulgeatis:
quod si quis faciat, & natum se tamen ex Deo
putet, scipsum planē decipit: qui enim natus
est ex Deo, non ita facere solet, nec fidem fieri
potest ut sic faciat. 2. Nullum testimonium,
neque exemplum ullum proferre possunt,
quo falsum arguitur id, quod hic à Nostreis
affirmatur, eo sensu quo semet exponunt.
3. Principium petunt, & illud supponunt
verum, quod in quæstione poni norunt;
fieri scilicet posse, ut homo renatus fla-
gitiosē*

gitiosè ac sceleratè vivat.

Resp. Remonstr. 3. ad rationem illam, quæ hisce verbis continetur, *Quoniam semen ipsum in eo manet*. Vbi duo contendunt; 1. ex phrasi illa *manendi*, nihil certi concludi posse. 2. Nihil saltem adversus ipsos pro nostrâ sententiâ. Illud ut ostendant, varias quidem adferunt rationes, sed ponderis omnis inanes.

1. *Quia Scriptura, & maxime Johannes, illud manere, & esse, sæpe pro eodem usurpat, non consideratâ ejus proprietate, Joh. 4. 17. & 1. Ioh. 2. 4, 6, 14, 14. & 3. 5. 14. 15.* Quod si planè verum esset, argumentum hoc tamen nihil infirmaret. Si etenim varius hujus vocis usus in sacris literis habetur, tum sic debet exponi in loco aliquo singulari, prout subjecta sententia, & aliæ voces adjunctæ suadent, licet alium sensum habeat in multis alijs locis. Quamvis igitur *manere* sæpè nihil aliud significaret quàm *esse*; hoc tamen in loco, vbi verba fiunt de *semine Dei, de semine immortali, de regeneratione ad vitam æternam, de eo denique statu, qui hominem nec peccare, nec posse peccare finet*, nihil magis est consentaneum, quam cum hujus verbi significationem eligere, quæ maxime congruit æternitati. Neque tamen ex illis quæ citantur locis, probari potest quod ajunt, *manere sæpè usurpari pro esse, non consideratâ ejus proprietate.*

Johan. 14. 17. Apud vos manet, ex versu Ioh. 14. 17. precedente, debet exponi de constanti permanfione, alium advocatum dabit vobis,

1. Joh. 2. 6.
14, 24.

bi, ut maneat vobiscum in eternum. Consideratur etiam proprietas hujus vocis, 1. Joh. 2. 4, 6, 14, 24. sicut intelligere datur, *vers. 27. Manet in vobis, manebitis in eo.* Illud verò ineptum est, quod obijciunt hic Remonstran. Superfluum esse, hortari eum qui propriè manet in Christo, ut ambulet sicut ille: aut hortari ut maneat, qui manet & certò mansurus est. Mansionis enim effectum est ambulatio sancta, & ejus continuatio est ulterior mansio: ad effecti autem & continuationis hujus productionem, Apostoli hortatio est medium accommodatum. Neque penitus negligitur hujus verbi proprietas, 1. Joh. 3. 14. *Qui non diligit fratrem, manet in morte.* Eam enim tyrannidem mortis denotat, quæ permanens est in æternum ex naturâ suâ, nec removeri potest, nisi virtute aliquâ superiore. Ex Negatione autem illâ quæ *vers. 15.* reperitur, *Nullus homicida habet vitam æternam in se manentem,* nihil aliud potest concludi, quam, occasione præcedentis phrascos, id non manere dici in homicida, quod nunquam in eo fuit: vita enim æterna nunquam fuit in illo, qui odio lethali prosequitur suum fratrem. Tale autem peccati mancipium designat ibi Iohannes nomine homicidæ: in quo nihil est quod argumentum nostrum lædit.

2. Joh. 5. 1. 6.
35.

2. Secundam rationem sic disponunt: Scriptura agit de duobus manendi generibus, quorum alterum est temporale, alterum æternum ac perpetuò durans, Joh. 8. 35. 1. Joh. 3. 15. Joh. 1. 39, 40. Luc. 10. 7. Illud etiã manere accipitur

accipitur aliquando pro florere, regnare & potentem esse, Psal. 119. 111. Job. 3. 30. Effet considerandum, quomodo, hic debeat accipi. Quam conclusionem nemo sanus non suâ sponte concedit. Inter considerandum autem, observamus. 1. Exemplum nullum hic proferri temporalis alicujus mansionis, nisi quum hoc manere pro commorari aut diversari ponitur: hæc autem vocis hujus modificatio, in istoc loco, locum non habet. 2. Ex eo ipso loco quem illi primarium faciunt, Job. 8. 35. probari facile posse, æternam fidelium permansionem. Quum enim testatur ibi Christus verbis expressis, *Filium in æternum manere*; & palam sit fideles omnes recipere filiorum adoptionem; sequitur etiam eos omnes in æternum permanere. 3. Eam ipsam rationem in verbis his afferri, de quibus nunc disputat *qui renatus, vel regeneratus est*. 4. Regnum & potentiam, cum æternâ permansione filiorum, optimè consistere & convenire.

Ioha. 8. 35.

3. Tertiam rationem ex verbis ipsis petunt: *Orationis filium* (ajunt) *non permittit, ut propriè accipiatur hæc vox hoc in loco*. 1. *Quia hæc seminis mansio nihil juvat ad hoc ut renatus non peccet: poterat illud non manere & hic quoque non peccare*. 2. *Quoniam hac ratione semen hoc maneret in renatis, etiam quum peccatum in illis regnat*. Hoc autem argumentandi filium, adeo est tenue, ut nullas omninò habeat vires. Causam ipsam procreantem & conservantem sanctitatis, nihil valere ad non peccandum, regenerationis con-

constantem gratiam, peccati regnum nihil prohibere posse hominem non peccare, per totam suam vitam, (cousque enim extenditur actus illius negatio) quamvis gratia Dei per totum illud spatium non maneat in ipso; mansionem gratiæ in regno peccati doceri, quum talis mansio docetur, quâ regnum illud certo removetur: hæc inquam tam cruda commenta, nihil serium ac verum ne præ se ferunt quidem.

Hactenus quid certitudinis in hoc argumento sit vidimus. Videndum nunc quas causas adferunt Remonstr. eur istinc nihil adversus ipsos concludi possit.

1. *Sub hoc permanente semine comprehenditur aut Spiritus regenerationis unâ cum suis fructibus, quos non permanere semper manifestum est; aut sine fructibus, quod neque bonestum est ipsi Spiritui, nec nobis sufficiens ad vitam.*

Et semen autem, & cum semine fructus manent in renatis: sed cum eo discrimine, quod inter virtutem est & ejus exercitium. Virtutis actus primus nunquam prorsus deest: iusta tamen vis & exercitio ejus, aliquando non reperitur. Suam hyemem habet arbor justitiæ, quando fructus actuales desiderari solent: quum tamen in radice interim & seminis vis, & ejus virtute fructus ipsi modo quodam delitescunt. Eodem hoc modo fit in cæteris fidelibus, quo in Petro fidem remansisse concedunt ipsi Remonstrantes, pag. 435. quando fructum illum quem debuit, non proferebat.

2. *Hoc*

2. Hoc Manere non promitti nobis (dicunt) nisi praeunte conditione, Iob. 14. 13. *quā manente, manet nobiscum Deus.* Dilectionem nostrā erga Deum, & observationem ejus mandatorum, per conditionem hanc praeuntem intelligunt: quam etiam praeire faciunt dilectionem Dei erga nos, & ejus accessum ad nos, æquē ac mansionem ejus in nobis. Hæc enim omnia æquē pendent ex conditione illā. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud ipsum habitabimus.* Sicut autem dilectio Dei erga nos, & gratiosa ejus visitatio, dilectionem & obedientiam nostram re ipsa praevenit. 1. Job. 4. 10. quamvis observationis sensus & quorundam etiam affectuum ratione, easdem subsequantur; sic etiam ejusdem gratiæ constantia vel mansio, eodem planē modo, dilectionis & obedientiæ nostræ constantiam & praevenit ut causa, & subsequendo tanquam præmium semper comitatur.

Talia sunt, quæ de semine permanente objecta fuerunt à Rem. Adversus alteram illam rationem (*quia ex Deo natus est*) nihil adferunt præter duas minutulas interrogationes, quæ vix nullā speciē habent alicujus difficultatis. 1. *Si hæc (ajunt) sit ratio, qui ex Deo natus est, idcirco peccare non potest, quoniam ex Deo natus est, an non idem per idem probatur?* Nō (inquam ego) nisi vel opposita vel causa procreans & effectum, unum sint ac idem, ex Deo enim nasci, & posse peccare, vel deficere à Deo, sunt inter se contraria: ex Deo nas-

nasce, & non posse ita peccare, sunt causa & effectum: sicut veracitas in Deo & posse mentiri, inter se opponuntur more contrariorum: eadem autem veracitas, & non posse mentiri, causa est & effectum. Probationis autem explicata forma hæc est; si regenerationis ea natura sit, ut apostasiam excludat, tum qui regeneratus est, non potest deficere: sed regenerationis talis est natura: ergo qui renatus est, non potest deficere. Nec identitas hic ulla major est, quam quum dicitur, Deus verax non potest mentiri, quia Deus verax est. 2. *Quam vim hæc ratio in se haberet, nisi illa acciperetur, ut à nobis explicatur, de naturâ & proprietate regenerationis, quæ flectit ac inclinat homines ad bonum, & avertit à malo?* De illa (inquam) naturâ & proprietate regenerationis intelligenda sunt hæc verba: non tamen prout à vobis explicatur, quasi incertum esse, utrum hæc regenerationis natura prævaleret nec ne, ad prohibendum finalem ac totalem apostasiam: sed cum actualis efficaciz certitudine summâ.

Hactenus de verbis illis Iohannis ex Epist. 1. cap. 3. vers. 9. desumptis: duo alla testimonia sequuntur, quæ ejusdem Epist. 4. 5. reperiuntur.

1. Ioh 3. 4.

Primum habetur vers. 4. *Quicquid natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria nostra quæ vicit mundum, nempe fides nostra.* Resp. Remonstr. Fide conservatâ, vivacero filios Dei: sed questionem esse, an fidem ipsam non possint abicere, ac proinde
supra

superari à mundo postquam eum superarint, quod istinc non potest probari. Sed quum renatus omnis, per fidem, fidei hostes vincit, & ideo vincit, quia fides non abjicit aut amittit, nec aliter vinci potest quam illi tentationi cedendo, quâ ipsa fides impugnatur; qui fidelem vincere, & non vinci testatur, ostendit etiam fidem ipsam non extinguere.

Alter locus est vers. 18. Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat: sed qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, & improbus non attingit illum. Rsp. Remonstr. Nihil hic aliud proponi, quam qui illi sint, qui jure titulo filiorum Dei insigniri possint: & nimirum qui bonis operibus sese dedunt, prout regenerationis virtute moventur. Nihil itaque hic amplius dici, quam eum qui filius Dei est, conservare seipsum: & eum qui seipsum non conservat, non esse, vel desinere esse filium Dei.

Sed 1. amplius, & aliud quid indicant prima illâ verba, Scimus quod quisquis genitus est ex Deo, non peccat: quorum eadem est mens, cum illis cap. 3. vers. 9. quæ Remonstrantibus adversari, satis ante monstravi. 2. Hac ratione, nullam consolationem adhiberet hic Apostolus erga verè fideles, de peccato illo ad mortem, cujus verbis antegressis mentionem fecisset: quem tamen primum esse Apostoli scopum, series contextus demonstrat. 3. Magnificentius nihil prædicaret hic Apostolus de statu regenerationis per Christum, quam quod verè dici potuit de Adamo in statu generationis vel creatio-

nis primæ: quoniam adhuc fuit extra Christum; Dignitatem enim, quâ tunc indutus fuit, diutius non potuit retinere, quam dum conservaret semet in iustitia, eo movebatur ut conservaret & non cōservans semet cū illâ perdidit. 4. Si hoc indicare voluisset Apostolus, eum qui se non conservat, non esse diutius, vel desinere esse ex Deo natum, tum in præfenti tempore dixisset, *ἡνέκα*, non in præterito, *ἡνέκα* vel *ἡνέκα*. Hoc enim propriè dici non potest eum qui genitus fuit ex Deo, sese conservare, et eum qui se non conservat non fuisse genitum ex Deo, si vera sint quæ Remonstr. affirmant: sed tantum, eum qui est genitus, ita facere, & qui ita non facit, non esse genitum ex Deo.

Ad illustrationem eorum quæ ex Iohanne prolata fuerunt de regenerationis naturâ, addunt obiter Nostri, tantum semel regenerari, sicut & tantum semel nascimur: ac idem semel tantum baptizari in nostra regenerationis oblationem.

Resp. Remonstr. Figuratam locutionem non esse tam latè extendendam, ut omnibus partibus quadret, & congruat cum re à quâ est sumpta: se tamen hoc tempore posse concedere regenerationem tantum semel fieri, & deficienti nullos unquam restaurari.

De figuratâ locutione quod ajunt, & multis verbis iuculcant, verum id quidem est, sed vanum tamen hoc in loco. Non enim disputant nostri, idcirco nos tantum semel regenerari, quia non sæpius generamur: sed observant ex dictis Apostoli, regeneratio-

nem

nem unicam esse, ac semel tantum fieri, quod illustrant, & explicant per illam comparationem, undè actio hæc denominationem suam accepit. Alterum verò illud, quod ab ipsis concedi posse dicunt, est hæresis vetus Novatianorum & Catharorum.

Resp. 2. *Non esse absurdum iterato renasci, quia solarum qualisatum est immutatio: & Scriptura illud disertè significat, Galat. 4. 19.* Hoc tamen absurdum videtur, duplici nomine. 1. respectu relationis illius quæ oritur ex regenerationis actu. Patris enim & filij relatio mutua, non habet fundamentum in actu præsentis, ut amans & amatum, sed in actu præterito, ut efficiens & effectum. Pater namque dicitur, non quia generat, sed quoniam generavit filium: quod autem jam factum est, infectum fieri non potest: nec fundamentum igitur hujus relationis, nec ipsa relatio tolli potest, dum subiecta manent. Si autem fieri non possit, ut definat esse filius Dei, qui semel ab ipso generatus fuit, tum subabsurdum videtur, ut secundo renasci vel regenerari dicatur. 2. Eadem etiam est ratio juris illius quod Filius Dei acquirit ad hæreditatem suam æternam, Vel enim adoptione ac regeneratione duplici niritur jus illud hæreditarium, vel unâ solâ. Si duplici, tum una non sufficiet, si una, tum duplex est superflua, quorum neutrum ab illis nisi absurdè potest affirmari. Quamvis autem regeneratio possit referri ad qualisatum immutationem; hæ tamen qualitates, essentialis ac
vitalis

vitalis principij rationem habent, ad hominem vel creaturam novam; atque adeo ipsa mutatio est suo modo essentialis. De hujus autem regenerationis totali renovatione, non loquitur Apostolus ad Gal 4.19. tum enim nec *Ecclesiam* nec *Filios* illos appellare potuit, antequam perfecisset illud quod agebat; nec tam *formare* quam *gignere* Christum in istis laborasset, si penitus ab ipsis discessisset.

Resp. 3. Disputare posse, *utrum* renati se deficiant, ut quibusdam regenerationis partibus non revulsis, (cognitione scilicet & accusatione animi) non opus habeant denuò regenerari, quamvis quod relinquitur illis nihil eos juvare potest, absque novâ conversione, ad quam reduci potest per id quod in eo manet? an verò omnes regenerationis partes obijcientes, renasci denuò nunquam possit? Disputari quidem varia possunt quæ non possunt defēdi. Talia sunt hæc responsionis hujus effata. 1. *Omne* cognitionem quæ accusationē animi efficit, partem esse regenerationis. 2. *Manere* hominem in eo statu, ut regenerari non opus habeat ad vitam eternam, & tamen ad vitam nihil eo statu per se juvetur. 3. *Omne* hominem, qui in peccato cognitionem & accusationem animi habet, ad conversionem reduci posse suæ regeneratione.

Resp. 4. *Baptismum* non repeti, quia novum fœdus non initur; nec mandatum ullum extat, illum repetendi. Quæ quidem veræ sunt rationes: sed hoc fundamento nituntur ambar, quod initiatio & insitio in Christum, cujus symbolum proprium est in Baptismo,

tismo, semel tantum fit, nec repetitionem ullam admittit. Alias enim responderi posset, nec fœdus novum in cœnâ dominicâ pacisci, sed pactum renovari; & quum eadem sit ratio ac necessitas, cur utriusque sacramenti sæpius repetitio fiat, mādātum illud quod circa unum adhibetur, ad alterum etiam extendendum esse. Videtur etiam novum fœdus iniri debere, si spiritualis mors interveniat, quoniam obligatio viventis per mortem solvitur: ad eò ut, si quis moriatur, et de-nuò resurgat (sicut in Lazaro accidit) matrimonij prioris lege non teneri eum sed contrahere de novo debere docti quidam colligant ex *Rom. 7. 2.*

De *Jude 3.* cum istiusmodi adversarii non arbitror contendendum esse. Firmius est illud ex *Apoc. 2. 6.* desumptum, *Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione primâ: in hos enim secunda mors non habet potestatem: sed erunt Sacerdotes Dei & Christi:* cujus verba serè singula, defensionem illam Remonstrantium convellunt, quâ promissionis illius eventum, in conditionem incertam conjiciunt *modo in primâ resurrectione constantes perseverent.* Nam 1. Beatus nemo propriè dicitur ex possessione corruptibilis vel amissibilis alicujus boni. 2. Beatus, hac ratione, non esset quisquam dicens, quum habet partem in illâ resurrectione, sed quum habet ejus finem, id est, non ante mortem. 3. Resurrectio sæpè secunda, tertia, vel etiam vicesima, illa nempè quæ proximè ante mortem habetur, post mortis

Id. 3.

Apoc. 20. 6.

&

& vitæ vicissitudines multas (plures enim Remonstrantes faciunt) beatitudini multo conjunctior esset quam prima. 4. Mors etiam secunda non tam opponeretur resurrectioni huic, quam quæ est omnium ultima: plures enim numero spirituales mortes, quam primam & secundam, statuunt Remonstrantes. 5. Ratio illa quæ huic substruitur promissioni, *Erunt Sacerdotes Dei & Christi*, certitudinem ejus, finalem perseverantiam antecedere palam ostendunt: unctionem hanc enim accipiunt fideles antequam ad metam illam attingant, 1. *Ioh. 2. 27.* quamvis ante perfectam ejus fruitionem constans & fortis persistencia requiratur: quod solum docetur, *Apoc. 2. 11.* Neque oppositum quidquam ijs verbis continetur, quæ Remonstrant. huc referunt ex *Ezech. 18. & 31.* nulla enim in illis fit mentio, vel resurrectionis primæ per fidem in Christum vel sacerdotij spiritualis per ejus unctionem: sed legalis dispensationis justitia monstratur, quæ gratiæ evangelicæ præjudicium nullum adferre debet.

Rom. 8. 35,
37 38.

Triumphalis illa Pauli professio restat, *Rom. 8. 35, 37, 38.* quæ conclusionis vice à Nostreis adhibetur, *Quis separabit nos à charitate Christi? Num afflictio, &c? imo in his omnibus amplius quam victores sumus. Num mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neq; ullā rem aliam conditā, posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Hæc autem exultantis fiducia expressio, nec debet nec potest nobis eripi.

Hoc

Hoc tamen fatagunt Remonstr. duabus rationibus. 1. *Quia hac gloriatio est tantum fidelium per fidem: itaque retinentes fidem, non possunt dubitare, quin nihil possit eos ab illâ charitate separare, qua Christus illos dilexit.*

Vbi illud quidem verè observant, hanc gloriationem solorum fidelium esse per fidem: perseverantia enim quam Apostolus docet & nos tuemur, non est infidelium, sed fidelium in fide, ac per fidem. Sed in eo pervertunt Apostoli mentem, quod consolationem hanc, in conditionem (ut ipsi volunt) dubiam & incertam conjiciunt, hoc modo: *Nihil efficiet quin Deus nos diligat, nec possumus de eâ re dubitare, si nos fidem constantior retineamus.*

Nam 1. fides nostra, non antecedit ut causa, sed ut effectum sequitur charitatem illam specialem, quâ nos complectitur Christus, Rom. 5. 8. Galat. 2. 20. Apoc. 1. 5, 6. 2. Dilectio illa Christi, eam habet naturam, si ve proprietatem, ut non patiatur amatos à se divelli. illa igitur efficiet, ut fidem suam retineat constanter. 3. Hoc sensu, idem æquè potuit affirmari de Adamo integro, nihil potuisse eum à charitate Dei separare; dum scilicet justitiam suam retinebat. 4. Sic Pauli sententiam diluunt, quasi dixisset, non possumus à charitate Dei separari, dum permanemus in illâ: nec de illa possumus dubitare, dum eam certò apprehensam habemus. Fides enim est certa apprehensio charitatis vel misericordiar Dei

in Christo: & in fide manere, est in charitate Dei manere.

2. Secundam adferunt rationem, *Quia in toto hoc catalogo, non recensetur peccatum Nec mirum (aiunt) quia peccatum hominem & Deum determinat, Esai. 59. 1. nec prodest ad salutem, quod de ijs omnibus rebus quas Apostolus hic includit, affirmatur vers. 28.* Singularis quidem peccati mentio non fit, quia afflictionem omnium aculeus est, *1. Cor. 13. 36.* & scopus etiam omnium tentationum: non debuit igitur seorsim in isto catalogo poni, quia in omnibus & singulis eorum quæ memorantur, præcipuum locum tenet: quæ eadem est ratio, cur non recensatur peccatum inter hostes illos, adversus quos armaturam Dei assumere jubemur, *Ephes. 6. 12.* Sed quum Satanæ conatus omnes eo dirigantur, ut fidem in Christum nobis excutiat; & contra eos omnes victores nos & plus quam victores fore, fidem sibi nobisque faciat Apostolus; ostendit simul manifestè, fidem nobis nunquam excutiendam, quæcunque nos urgent tentationes. Quum etiam nihil propriè potestatem habeat hominem à Deo separandi, præter peccatum; & nihil id esse æturum dicit Apostolus, perinde est ac si dixisset, nihil quidquam, verum fidem eousque in tentationem & peccatum inducitur, ut ejus vi à charitate Dei penitus separaretur. Nec tamen omne peccatum, omnem hominem à Deo penitus determinare solet, sed regnans tantum. Imò, si (cum Augustino de Corr. & grat. cap. 9.) quæ-

quædam peccata, per Dei gratiam & eminentem directionem, ad salutem fidelibus proficere, & in bonum cooperari dicamus; quatenus humiliores, cautiores, doctiores, & ferventiores, horum occasione, fiunt; nihil hoc abesset à verò. Paulus tamen hoc nomine videtur affirmare omnes adversitates in bonum fidelibus cedere, quia fidem ipsam ubi veram inveniunt, non evertunt, sed probant & firmant. Peccatum etiam ipsum, non potest fidelem, dum suam fidem retinet, à Dei charitate separare. Quum igitur de tali fidei hanc glorificationem intelligi Remonstrantes affirmant, peccatum aliud non debent supponere, quam quod cum fide consistere potest.

CAP. XI.

Doctrina Confessionis & Catecheseos Belgicæ de Perseverantiâ verè fidelium.

Post locupletissimam hujus causæ probationem, ex illis testimonijs & argumentis, quæ sunt omni exceptione majora; præsumptiones quasdam adjiciebant Nostri, ex confessione Belgicâ Art. 29. 34, & 35. & ex Catechesi, Respons. 1. 28, 31, 51, 52, 53, 54, 58, 64. 76. 127. nec non

Sententia
Protestorū
Leydeniū.

ex Theologorum Leydensium iudicio; quod D. D. Ordinibus tradiderunt 9 Decemb. anno 1599. in negotio Cornelij Wiggeri, qui inter alia, censebant, opinionem illam iniquam, quâ docuit, electos Dei pro suo arbitrio libertate excludere, & Dei gratiâ excludere posse, aded alienam esse à Scripturis sacris, barum Ecclesiarum Confessione & Catechismo recepta, ut neque cum ijs bene conciliari possint, neque sine gravi damno & scandalo, doceri in Ecclesia Dei.

1. Respond. hic Rem. in genere; Varias confessiones aliarum Ecclesiarum, nihil discedit de hac re definire; alias rejicere disertè sententiam Nostrorum, quæ tamen inter se concordantes permanent in fidei harmoniâ. Unde concludunt, 1. licere ipsis liberè suis fratribus in hoc articulo contradicere, fidei veritate ac unitate necessariâ retentâ; 2. Confessionis Belgicæ definitionem, si tale quid definiens, esse recitentem, privatam & contra consensum Ecclesiarum reformatarum inter se, & ex diametro contra scopum, in quem omnes Confessiones conscriptæ sunt.

Sententia
Confessionum
aliarum
Ecclesiarum

1. Quod forum suum propriū quasi declinant, & alias Ecclesias appellant; diffidentiam suam in eo produnt, & periculi metum, si ex confessione & Catechismo recepto, in istâ causâ iudicium feratur. 2. Confessionum quarundam in articulis quibusdam silentium, nullum præiudicium cæteris potest adferre. Maxima autem pars nostræ sententiæ adstipulatur. Vix, aut ne vix quidem, unam est invenire, quæ certò dici possit,

est repugnare.

3. Quosque verò discedere possint à sententiâ receptâ, sine crimine fidei hâc, hoc non est hujus loci: nec instituti mei est de hac re quidquam pronunciare: 4. Si tamen verum esset, quod pro vero supponunt illi, Confessionem scilicet Belgicam, tale quid, vel citra, vel contra quasdam alias confessiones definivisse, hæc tamen non satis justa foret causa, cur recens, privata, consensui Ecclesiarum & scopo suo repugnans audiret ab ijs præsertim, qui inter amicos ejus nomina sua profitentur, qui sciunt alias varias Confessiones cum suâ in hac re consentire, nec possunt ignorare, illas quæ dissentire videntur, in multis esse imperfectas.

Resp. 1. Ea qua produciuntur, elici per consequentias ex locis, qua de alijs rebus agunt. Quod idem à Saducæis potuisset Christo responderi, quum resurrectionem probabat ex illis verbis *Deum Abrahami, Deum Isaac, & Deum Jacobi, Luc. 20. 37.* Per consequentiam enim eliciebat quod voluit, ex eo loco, ubi alia res agebatur. Nec tamen solis consequentijs agi in istis testimonijs omnibus, documento sunt Catecheseos illa clarissima verba, Resp. 54. *Credo, me vivum carnis (ad vitam æternam cœlesti) membrum esse, & perpetuo mansurum.*

Resp. Remonstr. 3. *Eccæ productæ, recte intellectæ, vel pro se præsumi facere; vel hinc non pertinere.* Si verò tum de notis rectè quæ scribuntur intelligantur, quum ex membris scribentium accipiuntur, & ex verborum signifi-

496 *Articulus quintus*

nificatione ac usu probato, tum certè Confessionis & Catecheseos loca nulla sunt, quæ rectè intellecta, possunt facere pro Remonstrantium causâ. Notum est enim, nec sine impudentia potest negari, tam auctores primos harum formularum, quam professores ac interpretes earum omnes, à Remonstrantium dogmatis alienos prorsus fuisse. Neque sanè rectam hanc intelligentiam reperiri possum in Remonstrantium ipsorum interpretatione.

Art. 29.
Confess.

Pro nobis (inquiunt) facit art. 29. quo de eiusmodi Christianis agitur, qui adversus carnem certant, omnibus diebus vita sua. Qui docet igitur, omnes verè fideles perseverare ad finem vitæ, & eos qui non perseverant, non esse vel fuisse fideles, is facit pro Remonstr. quamvis illi contrarium planè doceant, multos nempe fideles, non perseverare per totam vitam; & illos qui temporarii sunt, æquè veram fidem habere ac permanentes. Nichol. Grevinch. pag. 141. Prosteriam facere dicunt Art. 34. quia baptismus est solis fidelibus & in fide perseverantibus testimonium æternæ Dei benevolentie. Quasi doctes, & perseverantes in fide, iidem ipsi essent; aut nullum testimonium hujus benevolentie fideles haberent in sese, antequam ad finem perseverarint; & ipsa benevolentia & gratia quæ in baptismo obsignatur, non esset causa propria cur fidelis in fide sua perseveret.

Art. 34.
Confess.

Art. 35.
Confess.

Ad hanc rem facere negant. Art. 35. Vbi vitæ Christianæ solis electis peculiaris æstis dicitur.
Hoc

Hoc tamen facit, 1. Neminem non electum veram spiritualem vitam, aut veram fidem nunquam habere. 2. Electionem esse causam antecedentem veræ fidei ac vitæ spiritualis. 3. Vitam spiritualem non magis amitti, quam electionem æternam.

De Responsionibus Catecheticis non respondent sigillatim, sed observant in genere.

1. Agere illas de perseverantiâ in gratiâ, non in fide. 2. De separatione per afflictiones, non per peccata. 3. Quasdam amplius non dicere, quam Dei auxilium non defuturum. 4. Ex omnibus commodissimè pro nobis acceptis, non probari impossibilitatem defectionis, sed alium solum perseverantiæ.

Resp. ad
loca ex
Catech.
producta.

1. Quorum primum, apertè falsum, ostendit. Resp. 51. ubi Deus nos protegere & defendere dicitur contra omnes hostes, atque adeò contra tentationes illas quæ fidem nostram impugnant. Resp. 53, 54. quæ de æternâ spiritus mansionem in fidelibus, & de perpetuâ fidelium in Christo mansionem, expressis verbis agunt. Resp. denique 127. quæ agit de sustentatione & confirmatione fidei, quæ fit, ut in spirituali certamine non succumbat, sed integram tandem victoriam ferat.

Resp. Catech. 51.

Resp. 53, 54

Resp. 127.

3. Secundum etiam refutant Resp. 32, 31. & 127. ubi mentio fit pugnæ contra peccatum, protectionis contra omnes hostes, Satanae, mundi, & ipsius ipsorum carnis. Refutant etiam suâ propria vinitate afflictiones enim non separant nos a Deo, nisi in tentatione ac peccatum inducendo. Quum igitur

Resp. 32.

sur

tur certum sit, afflictiones nos non separa-
ras, certum etiam est, earum occasione, non
inducendos nos in talia peccata, quæ separa-
tionem talem inferrent.

3. Tertium nullius est momenti. Si enim
de quibusdam verum esset quod ajunt, de
cæteris tamen id non ostendit, *eam autem*
non pertinere. Imò verò, istud ipsum quod
concedunt, vel maximè contra eos facit. Si
enim certum sit, *auxilium Dei nunquam*
nobis defuturum, eo sensu qui in responsionibus
hiscæ continetur, tum certum etiam est, *Spiri-*
ritum Dei, inhabitantem, unientem, vivifican-
tem, & gubernantem, nunquam nobis defu-
torum. Hoc enim auxilium illud est, quod
nobis ad perseverantiam necessarium es-
se, & à Deo etiam conferri, docet Resp.
76.

Resp. 76.

Ultimus autem est merum effugium. Si
enim omnes fideles actu perseverent, idque
vi promissionis & gratiæ divinæ, & hoc ab
omnibus fidelibus certâ fide sibi met creden-
dum sit, quæ simul docentur in Catechesi:
tum certum est, fideles non posse à fide defi-
cere, eo sensu quo nos hoc fieri posse nega-
mus. Nihil enim amplius, quisquam unquam
Nostrorum, concedi sibi postulavit.

Resp. ad
judicium
Professori
Leyden-
siam.

Respondent Remonstr. ad judicium The-
ologorum Leydensium, seorsim. 1. *Illud*
privatum esse tantum paucorum doctorum ju-
dicium: cui opponi possit judicium multum
Quod non mirum est, quoniam non commu-
nem solum consensum, (si unum aut alterum
excipias) hominum interpretum & doctorum,
qui

qui in Reformatis Ecclesijs, Anglicis, Gallicis, Belgicis & plerisque Germanicis, per seculum integrum claruerunt, *privatam* doctorum quorundam sententiam appellare solent; sed & Confessionis publicæ definitionem, quam communem habet cum Ecclesiarum parte maximā, *privatam* pronunciant, paginā proximè præcedente. In hoc tamen negotio, & iudices ipsi publici fuerunt Theologica facultatis Professores, & publica Ordinum auctoritate, ad sententiam ferendam vocati fuere.

De oppositione aliorum iudicorum quod jactant, neque verum est; simile quid enim pro se non possunt adferre, in Ecclesiā scilicet & Academiā tam purā, communi consensu omnium Theologorum, qui etiam iudices dati vel constituti fuerunt a summo Magistratu, tam clarè unquam pronunciatum fuisse ab alterā parte, atque hic à nostrā fuit. Et vanum etiam est: non enim aliò tendit hujus judicii allegatio, quam ut exinde palam fiat, Remonstrantium doctrinam pugnare cum eo, quod hucusque in Academijs & Ecclesijs Belgicis traditum fuit. Hujus autem contrarium non possunt illi probare, quicquid extraneum eligant opponendum.

Resp. 2. *Tale judicium nunquam ab Ecclesijs unanimiter confirmatum fuisse.* Quia scilicet, nullus ab eo tempore habitus est conventus, Synodus Ecclesiarum omnium Belgicarum: nec quidquam omnino unanimiter ab ijs confirmatum fuit.

Inter-

Interrogant postea satis futiliter, *Cur ob-
esset ipsis magis Gomari, quàm prodesset Armini
judicium?* Quasi Gomari solius hoc iudicium
fuiſſet, & non etiam, *Iunij, Trelcati, Baſtini*
nec non ipsius *Vtenbogardi?* Cur etiam produ-
citur (quæritur) tale iudicium, quod non potest
confirmare vel veritatem, vel Ecclesiarum re-
formatarum in genere consensum? Vel ideo
tamen produci potest, ut si veritas inde non
possit confirmari, ejus tamen confirmatio
possit hoc pacto aliquatenus illustrari. Pro-
batur etiam hoc testimonio, receptam Bel-
gicarum Ecclesiarum sententiam Remon-
strantium dogmatis adversari: saltem præ-
sumptionis vim habet, vsquedum contrari-
um ipsis evincatur.

Ioannes V-
tenbogar-
dus. Fr. Iu-
nij senten-
tia de Per-
severantia
fideliū.

*An sic itur monstratum (rogant) quod forte
aliqui nostrum tum aliter iudicaverint quam
jam nobiscum profitentur?* Hic pro Vtenbo-
gardo suo laborant, ne inuratur ipsi incor-
stantiæ nota, quod tam acriter jam illam
causam tueretur, quam olim solemniter dam-
navit ut non ferendam. Sed & *Iunium* (ajunt)
tum damnasse quod ante scripserat, Deum
(scilicet) non defuturum, si nobis non desimus.
Item, Fieri posse, ut justus vel fidelis deficiat:
in *Heb. 3. 6. & 6. 4, 5, 6.* Quam compara-
tionem ijs verbis instituunt, quasi mutatio
quidem sententiæ communis fuerit utrius-
que; sed in Vtenbogardo honestior mo-
dus & ratio facti: ille tantum aliter tum iudi-
cabat, quam nunc profitetur: at verò *Junius*
tum damnavit, quod ante scripserat. Sed
atrox est hæc injuria, quâ violant memori-
am,

am, sanctissimi simul & constantissimi viri. Ille enim constanter semper docuit, *Fidem veram semper conjunctum habere donum perseverantiae finalis*. Disp. 33. thes. 11. Disp. 37. Coroll. 2. Not. in *Epist. Judæ vers. 3.* in *Psal. 1. in Ezech. 33. 12.* & alibi passim. Neque contrarium quidquam in ijs locis continetur, quos Remonstrantes hic obijciunt, ex enarratione ejus in *Hebr. 3. & 6.* Prior namque sententia (*à Deo nihil nobis defuturum est, modò ne nobis desimus ipsi*) quâ infirmæ mentes nostræ ad officium suum excitantur, talis est, ut ex illâ, per nullam analysin, aut consequentiam logicam, vel incertitudo perseverantiæ probari possit, vel quidquam eorum quæ in Wiggero damnavit. In posteriore verò verba & mentem auctoris, non sine manifestâ calumniâ pervertunt. Verba, quia hominis *iusti vel fidelis* titulo, non ornat illum Iunius, de quo hæc pronunciat; sed quærit indefinitè, *possit ne fieri, ut qui illa Dei dona, quæ Apostolus enumeravit, acceperunt ex ijs decidant*: & uno verbo respondet, *Possent excidere*. Eos autem quos excidere posse dicit, à verè fidelibus, apertè distinguit postea, dum ijs hæc dona sic dicit exhiberi, *ut ipsi sibi non applicent ea salutariter, ut quæ non sint temperata in ipsis fide iusta per Spiritum sanctificationis*. Mentem etiam ejus, quam injuriosè detorquent, in eadem explicatione ostendit ipse planissimè, ubi, quosdam esse docet, qui non possunt excidere, electos nempe Dei, qui dona gratiæ, cum radice ac fonte percipiunt, & in corde habent illa recondi-

502 *Articulus quintus, &c.*

condita per fidem, & bonam conscientiam. De
 ceteris autem concludit, non debere cuiquam
 videri mirum si ex ijs bonis dicuntur decidere,
 qui fundamentum, basin, radicemque, ac fontem
 bonorum nunquam tenuerunt. Hanc ego gra-
 vissimam hujus causæ determinationem, ter-
 minum esse volo istius disceptationis: cujus
 finem nullum alium proposui, nec fructum
 voveo, quàm potestatis, veritatis & gratiæ
 divinæ illustrationem, und cum fidelium ex-
 inde humili firma gratiæque consolati-
 one. Paxis tu, Deus omnis gra-
 tiæ, in Christo Iesu.

Amen.

FINIS.

CAMBRIDGE
 UNIVERSITY
 LIBRARY

